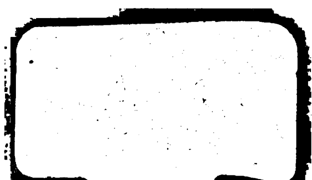

HISTORIA
REGUM HUNGARIÆ,
PARS II.

A

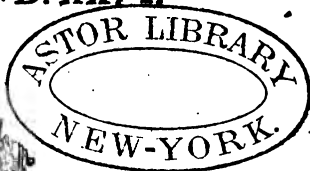
GEORGIO PRAY,

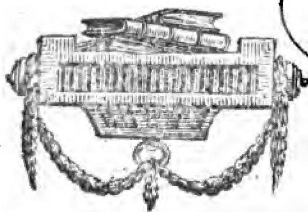
ABBATE B. M. V. DE TORMOVA, ET CATH. M. VARADIEN. CANONICO CONSCRIPTA.

COMPLECTENS RES GESTAS

AB

ANNO M. CCC. ad M. D. XXVI.

BUDÆ,
TYPIS, ET SUMTIBUS REGIÆ UNIVERSITATIS
PESTANÆ TYPOGRAPHIÆ.

ANNO 1801.

WENCESLAUS BOHEMUS.

Ab Anno 1301. — 1305.

I. Andrea Stirpis Arpadianæ ultimo rege defuncto, regnum confestim in duas factio- 1301.
nes scissum est, auctoritate, & clientum numero, pene pares. Utraque Archiepiscopum antesignanum habuit, qui, de rege deligendo, inter se concertabant. Strigoniensis in Carolum, Colocensis in Wenceslaum, Bohemiæ regem, inclinabant. Nec deerant utrique parti momenta, quibus niterentur. *Ambo* enim candidati se ad prosapiam Arpadi referebant, & quamquam Carolus propinquiore sanguinis nexu hanc *a*) contingeret,

a) Id patet ex hoc laterculo.

Bela IV.

Stephanus. — Anna. Radislaus Dux Haliciæ.

Stephanus: Ladislaus. Maria. Carolus Rex Sicil.

Maria & Carolus Rex Sicil.: Carolus Martellus. Clementia Rudolphi Imp. filia.

Carolus Martellus & Clementia: Carolus Robertus.

Anna & Radislaus: Cunegundis. Ottocarus Rex Boh.

Cunegundis & Ottocarus: Wenceslaus. Gutha Rudolphi Imp. filia

Wenceslaus & Gutha: Wenceslaus.

ſcopum, attributa ei Legati auctoritate, ut de controverſia inter partes cognoſcat. *a*)

1302. II. Interea Colocenſis Archiepiſcopus, quem minæ Pontificis maxime ſpectabant, obiit, & Nicolaus Legatus, ut Budam venit, re, cujus cauſa venerat, infecta, coactus eſt reverti, quod Wenceslaus pleroſque Optimatum muneribus corrupiſſet, *b*) non tam pronos in ſua vota Epiſcopos nactus, ex quibus Stephanus, Joanni, præcipuo Caroli adverſario, in ſede Colocenſi ſuffectus, aliamque ab illo rationem amplexus, ut Caroli res ſuſtentaret, Romam cum Michaele Zagrabienſi, Thoma Jaurinenſi, & Benedicto Veſzprimienſi, Epiſcopis, procuratorio nomine profectus eſt. Horum, ut videtur, conſilio Pontifex uſus, ut contentioni inter æmulos finem faceret, partes Romam, ad dicendam cauſam, accerſiit. Bohemus per nuncios facti ſui rationem, ad liberam electionem retulit, Carolus vero per procuratores, jus ſuum ex proximiore ſanguinis nexu tuitus, facile Pontificem, ſibi alioquin addictum, permovit, ut publico edicto, eos ſententia ex-

1303. communicationis percelleret, qui illum regem

a) Raynald. ad hunc annum Nro. 10. apud Pray Tom. I. pag. 370.

b) Vid. Pray P. II. Hierarch. pag. 67. Item. Chron. Clauſtroneoburg. apud Hier. Pez Tom. I. col. 475. & Thurocz cit. l. c. 86.

gem Hungariæ non agnoſcerent, aut hunc titulum Wenceslao, ejusque filio verbis, ſcriptove auderent tribuere, aut re, conſiliove adeſſent, aut regni proventus illorum nomine pergerent adminiſtrare. Denique, ut omnem litibus occaſionem præſcinderet, Hungaros a fidelitatis, quod Wenceslao præſtiterant, juramento abſolvit, *a*) data tamen mora quatuor menſium, intra quos jus ſuum perſequi poſſet. *b*) Simul Albertum Cæſarem per litteras hortatus eſt, ut Carolo ad obtinendum regnum adjumento eſſe vellet. *c*) Colocenſis Archiepiſcopus, mentem Pontificis edoctus, Neapolim cum ſociis, ad Caroli avum divertit, & conſiliis cum eo habitis, in Hungariam reverſus, edictum Pontificis per provincias, quantum per impacatum regni tempus fas erat, divulgavit. *d*) Abhinc res Caroli ſenſim meliore loco eſſe cœperant, & Dalmatæ primi omnium illius nomen in publicas tabulas retulere, *e*) multique ex Hungaris, præſertim Auſtriæ vicinis, intentata a Bonifacio excommunicatio- 1303.

 nis

a) Ibid.

b) Raynald. ad an. 1303. Nro. 17. apud Pray Tom. I. pag. 373.

c) Balbinus epit. rer. Boh. l. 3 c. 16.

d) Raynald. ad an. 1303. apud Pray cit. l. pag. 376.

e) Lucius l. 4. c. 10.

nis pœna mori, partes ejusdem amplexi sunt.
1303. Mors quoque Pontificis non nihil ad Caroli fortunam in melius mutatam contulisse visa est, cujus nimium in eo obtrudendo studium, apud gentem libertatis suæ tenacem, plurimum hactenus ei obfuit.

III. Wenceslaus, cum rem huc adductam videret, veritus, ne filio, cui præter
1304. nomen regis, fere nihil potestatis, relictum erat, periculum se absente conficeretur, Hungariam cum filio deserere cogitabat. Ut tamen propositum suum celaret, Procerum studia solicite captans, in id curas suas convertit, ut regni Insigniis potiretur, quæ si obtineret, non dubitabat, hoc pignore, quod genti sacerrimum esse norat, se regnum filio constabiliturum, & spem potiundæ Hungariæ Carolo ademtum iri. Itaque dolo utendum ratus, incredibile desiderium, filium eo ornatu indutum, quo coronatus erat, videndi præferebat. Ordines nihil fraudis subesse suspicati, ut curiositati illius satisfacerent, regem eodem apparatu, qui in coronatione adhiberi solet, excultum eidem sistunt. Ut huc rem adductam vidit, filio ita induto, intra duo millia militum, quos secum adduxerat, in tutum recepto, (a) & Michaele Strigoniensi Archiepiscopo, qui acerrimus Caroli

a) Horneck, c. 740. & 741. apud Pez, Script. rer. Austr. Tom. III.

li propugnator erat, fugato, portas castri
Strigoniensis violenter effringi, vasa aurea, 1304.
reliquamque argenti supellectilem, sacris usibus destinatam, indigna regio nomini rapina, auferri jussit, tum capituli Tabularium deprædatus, documenta litteraria, avulsis sigillis aureis, partim corrupit, partim abstulit, *a*) & cum filio in Bohemiam rediit, malam Hungaris pro beneficio gratiam rependens. *b*)

IV. Non impune tamen id ei fuit. Carolus abeuntem cum viginti millibus Hungarorum, & Cumanorum, quos ex insula Cituorum collegerat, *c*) consequutus, & Znoimam progressus, Bohemiam incursans, circumlata etiam per Moraviam vastitate, ingen-

a) Pray Hierarch. P. II. pag. 170.

b) Chron. Ms. apud Linck cit. Tom. pag. 560. nominat, coronam, gladium, & tunicam S. Stephani reg. hæc Ivanus, & Henricus Wenceslao tradidere, ut litt. testantur Thomæ Archiepiscopi Strigoniensis. Albæ 1305. prid. cal. Augusti. *Ipsique Boh. regi, filioque ejus præfato, & ministris eorundem, prædictum regnum Hung. potissime Strigon. Ecclesiam occupantibus, — spoliantibus, — regnicolasque capientibus, coronamque sacram B. regis Stephani — cum ceteris pertinentibus ad eandem Insigniis, in Boemiam asportantibus &c.*

c) Cumanorum partem olim in insulam Cituorum a Bela IV. fuisse traductam, docent litt. Stephani

ingentem hominum copiam abduxit. *a*) Inde illi spes potiundi regni oborta, quod æmulus abitu suo Hungaros turpiter prodidisset.
1304. Verum isti clientem Pontificum aversati, præ hoc Ottonem Bavarum, Belæ IV. ex filia nepotem, *b*) Wenceslao subrogarunt. Carolus spe sua iterum frustratus, ne caussam suam deserere videretur, fœdus cum Rudolpho, Austriæ Duce, pepigit, *c*) quo sibi mutuo auxilia stipulati sunt, cui mox accessere Strigoniensis, & Colocensis Archiepiscopi, tum Transilvanus, Jaurinensis, Nitriensis, & Bosnensis Episcopi, complures quoque ex optimatibus, inter quos tres Palatini, Omodæus, Rorandus, & Oporius, *d*) aliique a gestis regni Magistratibus insignes, fuere, qui pa-

phani regis, an. 1272. *Volumus, sicut ante dictus dominus rex, charissimus pater noster voluerat — de insula Chut, in qua Cumani, per præfatum Belam regem — fuerunt constituti. &c.*

a) Chron. Ms. apud Linck cit. Tom. pag. 560.

b) Aversa Sigilli pars an. 1306. hanc epigraphen refert: *S. Primi. Ottonis. Regis. Vngarie. Nepotis. Quarti. Bele. Regis.*

c) Tabulas fœderis vide apud Pray Tom. I. pag. 378.

d) Non, quod eodem tempore hunc Magistratum gesserint, sed diverso, aut certe ab æmulis regni simul fuerint renunciati.

pactione inita, se illos, qui Carolo, & Rudolpho, amici, inimicive essent, sibi etiam futuros, data fide spoponderant. a)

Nec opposita his factio segnior, missis Legatis Ottonem, ut in Hungariam accele- 1305.
ret, orabat, qui, ut Hungarorum in se vota conspirasse intellexit, confestim in Bohemiam ad Wenceslaum contendit, ut de recuperandis regni Insigniis cum eo transigeret, sine quibus dubiam regni possessionem sibi futuram videbat. Commode factum, quod pater Wenceslai jam obierit, regnum filio relinquens, qui paterna hæreditate contentus, facilem se Ottoni præbuit, &, traditis regni Insigniis, simul juri in Hungariam renunciavit. Ille his obtentis, Brunam movens, recto itinere in Hungariam evadere cogitabat, cum repente mutato consilio, per extimam inferioris Austriæ partem, perdita per incuriam bajuli, sed iterum reperta corona, Sopronium, delusis Carolo, & Rudolpho, qui eum aditu in Hungariam intercludere volebant, incolumis pervenit, ubi a suis magna lætitiæ significatione acceptus, & Albam regiam deductus, a Veszprimiensi, & Csanadiensi Episcopis solemni ritu coronatus est. b)

OTTO

a) Vide Pray P. II. Hierarch. pag. 349.

b) Chron. Ms. apud Linck cit. Tom. pag. 571. Salisburgen. apud Hier. Pez Tom. I. col. 402. & 475. Thurocz cit. l. c. 88.

OTTO BAVARUS.

Ab Anno 1305. — 1308.

I. Coronatione, anno vergente jam ad fi-
1305. nem peracta, non diu quieto Ottoni esse licuit. Rudolphus elapsam sibi prædam, & Carolum rursus regno exclusum, ægre ferens, ductis in Hungariam copiis, ditionem inter Leitham, & Arabonem fluvios sitam, abducta ingenti præda, populatus est, nullo tamen emolumento illius, cujus causa arma sumserat. Hungari enim vicissim Austriæ infusi, cladem reddidere, atque ita bellum mutua ditionum vastatione, finem habuit, & Rudolphus, jussu patris, militem in Bohe-
1306. miam traduxit, ut hanc, cæso a suis rege Wenceslao, secundum pacta juri Austriæ assereret. a) Sed, ut hunc conatum Henricus Carinthiæ Dux, cui soror cæsi Wenceslai matrimonio juncta fuit, interverterat, ita res quoque Caroli, & Ottonis fere afflixit, quod ille in Rudolpho, hic in Bohemorum auxilio spem hactenus reposuissent. b) Itaque, cum aliunde opem vix sibi affuturam viderent,

uter-

a) Chron. Ms. apud Linck, cit. Tom. pag. 571. & 78. Hist. Ducum Stiriæ pag. 151.

b) Chron. apud Linck l. cit.

uterque factionem partibus suis addictam sustentare nitebatur.

II. Ac Otto quidem, ut animos Nationis sibi arctius conjungeret, consilio suorum persuasus, Ladislai Wayvodæ Transilvaniensis filiam sibi despondit, cumque illam visurus in Transilvaniam contendit, a designato socero, per Albertum Cæsarem subornato, captus, ultraque annum detentus est, nec ante dimissus, quam regni Insignia ei tradidisset, quibus resignatis, per Russiam, & Silesiam, retento, dum vixit, regis Hungariæ titulo, in Bavariam sequente anno rediit. a) Clemens V. Pontifex, videns Hungariam tot annorum motibus quassari, misceri perinde res sacras, & profanas, caussamque omnium eam esse, quod Proceres cum non paucis Episcopis, rejecto Carolo, in deligendis regibus discordes essent, datis ad Strigoniensem, & Colocensem Archiepiscopos gravissimis litteris, utrique mandavit, ut eos, qui Carolum nollent regem agnoscere, iisdem pœnis Ecclesiasticis, quibus fautores Wenceslai Bonifacius VIII. affecerat, perstringendos esse, per regnum divulgarent, mittendum a se Fratrem Gentilem, quem recens Cardinalem cre- 1307.

a) Compilatio rer. Boicar. apud Oefelium, Tom. II. pag. 341. Chron. Claustroneoburg. apud Hier. Pez Tom. I. col. 478.

creasset, qui opportunam rebus medelam al-
1307. laturus esset. *a*)

III. Valuit comminatio, & præcipue Ottonis captivitas, ut regni Ordines, qui se ab uno regum desertos, alium vero captivum teneri videbant, unanimi consensu Comitia in campum *Rákos* indicerent, & post exstinctam virilem Arpadi stirpem, jure suo usuri, *b*) communibus suffragiis regem eligerent, cujus posteritas, eadem, qua familia regia Arpadi, prærogativa deinceps frueretur. Carolus clam a suis monitus, ut Conventui adesse vellet, paucis suorum comitatus, improviso adfuit. Hæc confidentia, mentisque præsentia, qua se coram opposita etiam factione sistere ausus erat, mirum, quam subito omnium animos in se converterit. Utraque enim factio, quæ se hactenus mutuis odiis impetebat, & opinionum varietate, in eligendis duobus regibus, inter se digladiabatur, opera imprimis Thomæ Strigoniensis, & Vincentii Colocensis Archiepiscoporum in unam sententiam conspirans, Carolum regem elegit, &, ne regnum frequenti mutatione domini, iisdem, quibus ante, calamitatibus agitaretur, jus successionis ad ejusdem posteritatem traduxit, *c*) conditis quoque legi-

a) Raynaldus ad an. 1307. Nro. 15.

b) Vide Notit. præv. §. 3.

c) Ibidem.

legibus, quibus damna, tempore duorum decessorum, juri regio, ordini Ecclesiastico, & oppressis Nobilibus illata, compensari jubentur, iique, qui Carolo obedientiam detrectarent, hostes publici haberentur; ad quæ servanda omnes unanimiter, præstito juramento, se obstrinxere. a) 1307.

CARO-

a) Leges, idem Decret. cujus ibid. in Notit. præv. mentio fit, continet in hæc verba: *Quicunque vero dignitatem aliquam, seu possessionem, tributa, vel jura aliqua ad regalem, vel reginalem magnificentiam pertinentia obtinet, absque contradictione qualibet, libere eidem domino nostro regi restituat, nisi forte suum hoc esse evidenter ostenderet. Possessiones etiam, seu jura alia ad Ecclesias, Nobiles homines, vel quoscunque alios pertinentia, qui occupata detinent, nisi super eis legitima instrumenta ostenderint, ea suis dominis, sine difficultate qualibet restituant, nullo unquam tempore ad ea redituri. Nobiles quoque regni Hung. quos hactenus indigna servitute oppressisse dignoscuntur, juxta naturalem ipsorum libertatem, cuicunque, & ubicunque voluerint servire, seu propriis rebus curam impendere, sine omni contradictione permittantur. Si quis vero in ipso regno Hung. obstinato animo, eidem domino nostro regi obedire contempserit, velut infidelem, ac hostem publicum, singuli reputabimus.*

CAROLUS ROBERTUS.

Ab Anno 1308. — 1342.

I. Electioni, cum jure successionis in fami-
1308. liam regiam iterum ab Ordinibus traducto,
Cardinalis Gentilis, postquam res in Dalma-
tia feliciter confecisset, supervenit. Missus
erat

bimus. Hæc omnia suscepimus observanda perpetuo, præstito in manus Ven. Patris, Domini Thomæ Archiep. Strigoniensis, corporaliter juramento, præsentibus eodem domino nostro rege, domino Vincentio — ac aliis Episcopis, cœtuque, ac magna regni frequentia in eadem solemni Congregatione adunata, obligantes nos, ut, si quis huic ordinationi contraire præsumpserit, infidelis regi, & regno, hostisque publicus deputetur, & in sententiam excommunicationis, quam idem dominus Thomas Strigoniensis ac dominus Vincentius Colocensis Archiepisc. cum pluribus aliis coepiscopis ibidem promulgasse dignoscuntur, incidat, & persona ipsius, ac res ad manus regias, absque contradictione qualibet, devolvantur. In cujus testimonium, perpetuamque firmitatem Sigilla nostra, ac Ven. Patrum prædictorum præsentibus duximus apponenda. Actum hoc apud

erat a Pontifice, ut, sublato diuturno animorum dissidio, res Hungariae componeret, & Caroli causam tueretur. Ut vero vidit, hanc ordinum consensu jam anno superiore confectam esse, cupiens illam nomine Pontificis magis firmare, parum abfuit, ut penitus affligeret, cum jus, confirmandi regis, ad Pontificem pertinere, in primo cum Ordinibus congressu, asseruisset. Offensi obsoleto hoc praejudicio, negabant, hujusmodi jus Pontifices unquam habuisse, esseque ex Majorum instituto in Ordinum arbitratu, ut, exstincta virili regum familia, regem, quemcunque vellent, conferentque conservando, & augendo bono publico idoneum, renuntiarent. a) Lega-

[redacted] 1308.

apud Ecclesiam B. Petri, in Rákos, Anno Domini 1307. *in crastino B. Dionysii Martyris.* Haec satis indicant, plerisque Magnatum, non tam libertatem, quam praeferebant, eligendi regis cordi fuisse, quam ut in ea, quam studiose alebant, rerum perturbatione, occasionem haberent, proventus regios fundosque Ecclesiarum invadendi, Nobilesque, qui tenuioris fortunae erant, opprimendi, quibus pene in servitutem redactis, nihil propius erat, quam, ut ipsi, evacuata regum auctoritate, soli dominarentur.

a) Apud Raynald. ad Anno 1308. Nro. 23. „ „ Postquam, sub specie tuendae libertatis ejus- „ dem

[redacted] Legatus, ne rem hucusque ab ipsis Ordini-
1308. bus feliciter adductam, importune corrumpe-
ret, tempori cessit. Prudenti hac dissimulatione cum videret animos pacari, usus opportuni-

---

„ dem regni, inter ipsos Barones, & Nobiles „ murmur; quod ipsius domini Legati attigit „ aures, per querelam patulam in publicum „ productam, exoritur, videlicet " *quod nolebant, nec erat aliquatenus intentionis eorum, quod Ecclesia Romana, vel ipse dominus Legatus, ejus nomine, sæpe dicto regno de rege ullatenus provideret, sed placebat eis, quod illum, quem ipsi ex antiquo, & approbato more vocaverant, & in regem assumserant, præfatus dominus Legatus, ejusdem Ecclesiæ Rom. nomine, in verum regem Hungariæ confirmaret; &, quod etiam perpetuis futuris temporibus, veri Summi Pontifices, & ipsa Rom. Ecclesia haberet jus confirmandi, & coronandi reges Ungariæ, de vera regali progenie propagatos, quos ipsi unanimiter, & concorditer de dicta progenie ducerent eligendos.* Merito Ordines intercesserant. Nec enim uspiam vestigium exstat, quo doceri possit, a Pontificibus reges Hungaris esse datos, & constitutos. Id quidem Gregorius VII. postea inter Sanctos relatus, sub regibus Salomone, Geisa, & S. Ladislao tentaverat, irrito tamen conatu, quod in ea persuasione esset, Hungariam a S. Stephano

tunitate, sanctiones, nemine dissentiente, edidit, quibus ea, quæ Ordines jam ante ejus 1308.
adventum, ad instaurandam rem publicam constituerant, suo quoque assensu firmavit. Hæ potissimum ad regis statum, ac immunitatem, ad præstandam eidem a subjectis fidelitatem, tum ad bona, quæ ad jus regum, & reginarum antiquitus pertinuere, illibata servanda spectabant. In regiæ immunitatis violatores, quoniam auctoritas regia fere vilescebat, pœna gravissima constituta fuit. Si quis regi manus injicere, vel nocumentum inferre ausit, vel partem in hoc scelere haberet, patratores juvaret consilio, aut favore prosequeretur, eo ipso feudis suis, ceterisque Nobilium immunitatibus censeretur privatus esse, quin ut pœna latius pateret, filii etiam

phano rege olim Ecclesiæ Rom. fuisse donatam. Ita enim ad Salomonem scripserat: *Nam sicut a Majoribus patriæ tuæ cognoscere potes, regnum Hung. Sanctæ Rom. Ecclesiæ proprium est, a rege Stephano olim B. Petro, cum omni jure, & potestate sua oblatum, & devote traditum.* Confer Notit. præv. §. 29. Juri autem, quod Ordines Pontificibus tribuunt, reges confirmandi, derogatum est a successoribus, cum ipse etiam Ludovicus, Caroli filius, nullibi legatur, a Pontifice confirmatus fuisse, nec ceteri deinceps reges.

etiam illorum, nullius dignitatis, beneficiique
1308. Ecclesiastici, capaces essent, nisi summus
Pontifex delicti veniam faceret. *a*) Egit
præterea de rege coronando, sed cum usitatam
regni coronam Ladislaus Wayvoda
Transsilvanus abhinc, quam Ottoni illam extorserat,
in potestate haberet, unanimi Antistitum,
Baronum, Nobiliumque consensu decrevit,
ut alia interim pararetur, cujus eadem,
quæ illius vis, ac potestas esset. *b*)

II. Hac confecta, & ex ritu Ecclesiæ sa-
1309. crata, nihil jam ad consequendam jurisdictionem
regiam Carolo deerat, quam ut coronatio
peragaretur. Peracta est XV. Junii *c*)
Budæ in Ecclesia Beatæ Virginis per Strigoniensem
Archiepiscopum, præstito prius à
rege Ordinibus, & accepto vicissim ab his
fidelitatis, juramento. Illius hæc fere summa
fuit: rex fidem Catholicam, quam Romana
Ecclesia profitetur, teneat, Ecclesias,
harum-

a) Document. exstat apud Péterfi Concil. Hung. Par. I. pag. 148.

b) Ibidem.

c) Thomæ Strigon. Archiep. litt. apud Koller Episcop. Quinqueecclesien. Par. II. pag 297. *Karolus Rex illustris — XVII. Kal. Jul. cum Magno Prælatorum, Baronum, Nobilium, Cleri, populique tripudio, per meas Strigonien. Archiepisc. manus — de voluntate, & assensu nostrum, & Baronum exstitit coronatus.*

harumque Episcopos tueatur, jura Nobilium illibata servet, nec sinat eos a potentioribus opprimi, limites legitimi conjugii ne excedat, populi curæ suæ crediti studeat prodesse magis, quam obesse, nemini, nisi præmisso diligenti examine criminis convictus fuerit, mortis pœnam constituat, omnibus denique jus indiscriminatim administret. *a*) His præter morem additum, ne Papam, hujusque Legatos impugnet, jura Ecclesiæ Romanæ defendat, nec ejus statuta, terrasve impetat, quin det operam, ut alienatæ, quoad posset, integre restituantur. Hæc regni Neapolitani, quod fiduciario jure Pontificibus obnoxium erat, caussa, credo adjecta esse. Carolus enim Martelli filius, titulo juris primogenituræ, avo successurus putabatur, quod si factum fuisset, accessione novi regni, & classe maritima, quæ nobis hactenus defuit, insigne auctarium ad Hungariam factum esset. Sed obstabat, qui hoc anno obierat, illi testamentum, quo relictis, ut alias memoravi, Carolo nostro bis mille auri unciis, jus primogenituræ in Robertum tertio genitum filium suum transtulit. *b*) 1309.

a) Juramenti formam exhibet Excell. Episc. Transsilvan. C. a Batthyán Legg. Eccles. Tom. I. p. 462. & Katona Hist. Tom. VIII. pag. 171—77.

b) Leibnitz. Cod. jur. gent. diplom. pag. 52. — *instituimus hæredem & universalem successorem*

1310. Ita Carolus tunc quidem hac spe excidit, cui alioquin domi satis curarum erat, quibus a prosequendo suo jure abstinere cogebatur. Plerisque enim parum securitatis in eo videbatur repositum, quod Rex novitia, non item illa, qua decessores solebant, corona incinctus fuisset. Id ubi Strigoniensis Archiepiscopus competit, nihil moræ interponendum ratus, habita cum Legato Pontificis, & Omodeo Palatino deliberatione, per litteras, & nuncios cum Wayvoda Transsilvaniensi, de ea recuperanda egit. Nec is, constituto jam rege, se difficilem præbuerat. Szegedini, ut de restitutione ageretur, conventum. Wayvoda jure jurando se in fide Caroli mansurum, & non solum coronam, ad diem S. Joannis Baptistæ, aut citius, si Rex juberet, vel ipse in Transsilvaniam venturus esset, resignaturum, sed quæcunque præterea ad proventus regios pertinerent, redditurum, pollicitus, simul tamen, si illam restituerit, mercedem pactus est. *a*) Recuperata secundum conventionem corona, Albam profectio indicta, & Rex sexto calendas Septembis, jam quartum coronatus est. *b*) Hunc tandem in modum

dum

rem nostrum in regnis nostris — Robertum primogenitum nostrum, Ducem Calabriæ &c.

a) Fridvalszky Mineralog. Transilv. pag. 107.

b) Litt. regis apud Pray Hierarch. Par. I. pag. 106. *ipso novo diademate extitimus coronati,* &

dum suspicio, si quae adhuc animis insedisset, omnibus exemta, & Carolo, ab aemulis libero, regni possessio constabilita fuit, multis tamen curis in principio impedita. Regni aerarium rapinis exhaustum & proventus regios ab aliis usurpatos reperit, Bani in Croatia, & Bosnia, dum rivales de successione inter se contendebant, fere jure regio utebantur, Veneti in Dalmatia ditionem suam ultra Jadram proferebant, ita dissensiones domesticas alii sensim in suum lucrum converterant. Cogitanti his malis mature obicem ponere, opportune Jadrenses, excusso Venetorum dominio, in fidem pristinam rediere. Nihil regi, ut tum res domi erant, in plures rei publicae partes intento, commodius ad leniendas curas accidere poterat. Grato igitur animo civium voluntatem accipiens, easdem illis, quas hactenus reges Hungariae, cumprimis Bela IV. largiti erant, immunita-

1310.

1311.

 tes

& licet hujusmodi coronationis modus sufficiens exstitisset, ut opinioni tamen gentis Hungaricae satis fieret, &, ut scandalum de medio tolleretur, recuperata — per solicitam curam ejusdem D. Archiepiscopi, ipsa sancta corona — rursum in loco debito, videlicet in Alba regia, ubi solitum est ab antiquo reges Hung. coronari, facta convocatione universorum Praelatorum, Baronum, fidelium regni nostri — eadem sancta corona de novo exstitimus coronati.

[redacted]tes confirmavit, data simul potestate, ut urbis rectorem, sive ex suis popularibus, seu
1311. aliunde vellent accersere, liberum eligendi arbitrium haberent. *a*) Hinc inter regem, & Venetos primum de jure ligitatum: hi præter duas tributi partes a porta Jadrensi, nihil aliud juris regii esse, *b*) cetera autem a vetustissimis temporibus, & ex conventione cum Bela IV, inita, *c*) ad se pertinere contendebant, idque Nicolao Grimano, Legato suo, ut apud regem diligenter ageret, in mandatis dedere; *d*) Rex contra, jus suum in univer- sam

---

a) Lucius l. 4. c. 12. & Pray annal. Par. II. pag. 2.

b) Litt. Ducis Venetor. ad regem, an. 1311. d. 12. Nov. apud Muratorium scriptor. rer. Ital. Tom. XII. pag. 495. ubi inter reliqua, hæc: *per consequens in eadem (Jadra) & jus vestri regni Hung. expressum, & notorium in ipsa civitate semper voluimus, & fecimus, ob reverentiam, & amorem regum, prædecessorum vestrorum, tamquam qui intendimus non turbare jura regia, sed ad conservationem eorum dare potius auxilium, & favorem &c.* Integras vid. apud Pray annal. Par. II. pag. 2. 3. &c.

c) De conventione hac inita, sed rursus antiquata, confer ea, quæ in rebus Belæ IV. ad an. 1244. Nro. 5. & ad an. 1254. Nro. 9. dicta sunt.

d) Litt. Duc. Venet. apud Murator. l. cit. pag. 493. & apud Pray Par. II. pag 4. 5.

ſam Dalmatiam extendebat. Ex litigatione juris, ad arma ventum. Veneti, cum viderent, regem nihil de ſua conſtantia remittere, miſſa claſſe, Jadram obſedere. Rex viciſsim Paulum Bosniæ Banum obſeſsis auxilio miſit. 1312.

IV. Quo minus ipſe Jadrenſibus adeſſe poſſet, novi in regno motus impedivere. 1312. Matthæus Trencſinienſis, fortunarum amplitudine ceteris Magnatibus affluentior, & ſub Wenceslao regni Palatinus renunciatus, illo in Bohemiam reverſo, nec Ottonis, nec Caroli partes amplexus, ſeorſim Principatum ſibi parabat. Vaſtata ultra ditionem ſuam utraque Vagi ripa, Nitrienſis quoque Epiſcopatus partem depopulatus, exuſtis etiam, quæ juris Archiepiſcopi Strigonienſis erant, villis, *a*) jam ipſi Strigonio imminebat, cum rex, ſeditionem in principio opprimere cupiens, in rebellem profectus, conſerto ad vicum Rozgonium prælio, fugatum, magnaque ditionum parte mulctatum, *b*) in ordinem redegit.

Fructum victoriæ, qua ſeditioſi ad tempus in metu continebantur, Mladinus Banus perfidia ſua temeravit. 1313. Is auro Veneto corruptus, *c*) Jadrenſibus, qui ſe hactenus fortiter tue-

a) De damnis Archiep. illatis vid. document. apud Pray Hierarch. Part. II. pag. 169.

b) Thurocz Part. II. Chron. c. 90. & litt. regis an. 1312. in feſto B. Eliæ.

c) Muſſatus de reb. geſtis Ital. l. 2. & Madius c. 6.

tuebantur, auctor fuit, ut Venetis, quando
1313. ſerum, aut nullum ex Hungaria affuturum
eſſet auxilium, honeſtis conditionibus ſe de-
derent. Perſuaſi, deditionem his pactis fe-
cere: cives liberam facultatem Comitis eli-
gendi, & Veneti auctoritatem confirmandi il-
lius habeant; ceteris arbitrio illorum permiſ-
ſis, æquo jure ſocii deinceps eſſent, liberaque
navigatione uterentur. *a*) Mladino pacifica-
tori honor Patriciatus Veneti conceſſus. Ba-
ni perfidiam, Rex diſsimulare tum quidem co-
gebatur, quod Tartari, quorum aliquot turmæ
ab obitu Ladislai reſtiterant, adjuncta ſibi la-
1314. trocinantium colluvie, actis ſpoliis, ma-
gnam Chriſtianorum copiam in ſervitutem ab-
egiſſent. *b*). Acceſsit aliud quoque impedi-
mentum ex fœdere cum Friderico, Auſtriæ
Duce, inito, quo Rex Duci contra Ludovi-
cum Bavarum, uterque enim, diſſentientibus
Electoribus, Imperator electus erat, ſuppe-
1315. tias ſe laturum, & Dux vicisſim, Poſonium,
cum ea ditione, quam Andreas III. conjugi
ſuæ Agneti, dotis nomine contulerat, ſe red-
diturum, ſpoponderant. *c*) Copiæ igitur do-
mi

a) Lucius l. 4. c. 12.

b) Clementis V. litt. ad Hungaros apud Raynald. & Pray Parte II. pag. 11. ad an. 1314.

c) Diplomatar. Stiriæ Nro. 155. apud Pray Parte II. pag. 11. & Continuator. Martin. Poloni apud Eckart. Tom. I. col. 1443.

mi retinendæ erant, ut ex pacto, cum res
poſceret, fœderato Duci in ſubſidium mitte- 1315.
rentur, Mladino autem, qui maritimas Dal-
matiæ urbes inſolitis oneribus premebat, a)
tempus interea datum, ut, aucta in dies po-
tentia, ſenſim ad tyrannidem aſpiraret.

V. Inter has, quas regno, pro regis of- 1317.
ficio, impendebat, curas, ea quoque, quæ
jure avitico ſibi exiſtimabat deberi, minime
negligenda eſſe cenſuit. Bis mille enim auri
unciis, quas ei avus teſtamento legaverat, ſi
cum iis, quæ reliquis cohæredibus obtige-
rant, conferret, parum ſibi, ad quem cete-
roquin ſucceſsio in regno Siciliæ, jure pater-
no pertinuiſſet, obveniſſe putabat. Ad jus
itaque ſuum vindicandum, miſit ad Robertum
Siciliæ regem, Joannem Delphinum, Comitem
Viennenſem, & Albenſem, b) qui Principa-
tum Salernitanum, & Honorem montis ſan-
cti Angeli, velut legitimam hæreditatis par-
tem, regis nomine poſtularet. c) Eſt is
mons

a) Lucius l. 4. c. 13. & Farlati Tom. IV. p. 371.

b) Cur hunc Rex fratrem ſuum dicat, mihi ob-
ſcurum eſt. Litt. vid. apud Katona Tom. VIII.
pag. 327.

c) Ibid. *Conſtituimus, & creamus noſtrum cer-
tum Procuratorem, & nuncium ſpecialem, &
generalem, illuſtrem, & magnificum virum,
D. Joannem Delphinum, Viennenſem & Alben-
ſem*

mons in Apulia, *Gargani* nomine alias cog-
1317. nitus, cui oppidum insidet, cujus ditio am-
plissima ad litus maris Adriatici porrecta,
Dalmatiae objicitur, freto, quod interjectum
est, facile navigabili diremta. Hanc sibi Ca-
rolus tribui imprimis cupiebat, cum ut res
Dalmaticas hinc quoque tueri posset, tum
ut Venetis, ditionem suam in Dalmatia la-
tius identidem proferre cupientibus, ex utra-
que maris parte fraenum injiceret.

Jus suum haereditarium prosequenti, con-
1318. jux Maria, Casimiri Poloniae Ducis filia, e
vivis erepta fuit, *a*) ex qua cum nullam
prolem sustulerit, regi tamen, quod ei hoc
anno ex concubina filius Colomannus esset na-
tus, *b*) nova conjugio opus esse videretur,
Beatricem, Henrici Imperatoris filiam, Joan-
1319. nis Bohemiae regis sororem, sibi in conjugem
ad-

sem comitem, dominumque de Turre, fratrem nostrum carissimum, ad petendum, exigendum, & recuperandum a serenissimo D. Roberto, Dei gratia Hierusalem, & Siciliae rege, vel a quopiam alio, possidente, seu tenente, Principatum Salerni, — nec non & honorem montis sancti angeli, sive constant in civitatibus, seu castris, vel villis, — nec non & jura, jurisdictionemque dicti Principatus, & Honoris, — ad petendum, & exigendum omnia, & singula jura &c.

a) Madius cit. l. c. 13.

b) Vid. Pray Hierarch. Part. II. pag. 712. 73.

adſcivit, *a*) hac quoque anno evoluto ſublata, Eliſabetham, Wladislai Poloniæ Ducis, cujus ditiones, Siradienſi, Cracovienſi, Gnesnenſi provinciis, & rubra Ruſsia continebantur, filiam, uxorem duxit, *b*) ingenti ſuo, & regni emolumento, cum & plures ex hac liberos ſuſceperit, & ſenſim viam quaſi ſtraverit, ut Polonia Hungariæ olim conjungeretur. A pompa nuptiarum ad bellum repente vocato, nova occaſio data eſt, ut regni limites, facta acceſsione, propagaret. Vroſius rex Serviæ, & Hungariæ fiduciarius, abhinc, quam tres æmuli de regno contendebant, dominatum ſibi parare, & ditionem ſuam in Macedoniam, & Achajam proferre conabatur. Hac prolatationis cupiditate, Philippus Tarentinus, regis avi quarto genitus, cui pater Achajam teſtamento reliquerat, *c*) irritatus, arma in Vroſium ſumere decrevit. Eadem regi cauſa erat, ut ab obſequio ſecedentem bello peteret. Datis igitur ad Banum Bosnenſem mandatis, ut cum ſuis copiis ſibi præſto eſſet, in Serviam profectus, ubi primum ad fluvium *Obonam* Vroſium nactus eſt, prælio fractum, ad priſtinam obedientiam revo-

1320.

a) Madius ibid.

b) Thurocz Chron. Part. II. c. 92. & Madius, cit. l.

c) Leibnitz, Cod. jur. gent. Part. I. pag. 52.

revocavit, a) simul occasione usus, partem Macedoniæ in potestatem redegit. b)

VI. Reduci non leve per absentiam periculum fere confectum est. Petrus quidam,
1321. ut opibus potens, ita infenso in regem animo, eadem, qua olim Matthæus Trencsiniensis, insa-

a) Hujus meminit Ludovicus in Litt. An. 1347. prid. Kal. Jul. *Porro cum idem genitor noster — ipsum Stephanum, nunc Wayvodam, tunc Magistrum agazonum — in terram Raciensem destinasset, idem Stephanus ipsam terram Raciensem usque caput fluvii Obona penitus destruendo spoliavit &c.*

b) Joannes XXII. Pont. in litt. ad Fridericum Imperat. datis, apud Raynald. ad an. 1320. de subacta Macedonia hæc habet: *Caroli regis Hung. illustris, jucunda, & grata relatio, nostro Apostolatui patefecit, quod dudum ipse — in potenti manu, & exercitu copioso procedens — de dictis Schismaticis feliciter triumphavit, ita, quod regnum Macedoniæ, sicut nota evidentia facti in illis partibus evidentius notum reddidit, de manibus illorum ereptum, suæ subdidit ditioni.* Fuisse jam olim aliquam Macedoniæ partem juribus Hung. obnoxiam, testatur Dipl: Belæ IV. an. 1269. quo civitatem *Castoriam*, cum vicino agro, familiæ *Ohmuchieviohii* contulerat, quam donationem postea Ludovicus an. 1349. Sigismundus ann. 1395. & 1406. confirmarunt.

insania correptus, Principem Russici sanguinis, quamquam invitum, in Hungariam inducere statuerat, ut eum Carolo opponeret, ausus que propterea cum Dousa Transsilvaniae Wayvoda confligere, victus, & bonis omnibus exutus est, nulla vel spe posteris suis relicta, ut iis aliquando potiri possint. a) Quo magis sibi rex exteros conciliare, necessarium putabat, ut, si quid domi rursus discriminis oriretur, suppetias aliunde quoque haberet. Quare iterum foedus, cum Friderico Imperatore alias sancitum, b) instauravit, pique supremum cum Ludovico Bavaro certamen inituro, quatuor millia Hungarorum, & ex Cumanis lectissimos sagittarios, c) univer- 1321.

a) Vide Katona Tom. VIII. pag 431.

b) Tabular. Caesareum apud Ant. Steyrer, S. J. in comment. de reb. Alberti II. pag. 3.

c) Ab hoc tempore rex Cumanos secundum diversam armorum tractationem bifariam divisit. Pars sagittis militabat, *Jászones*, ab *Ijas*, quod nobis sagittarium notat, dicti: Pars a *balistis*, in oppugnationibus adhiberi solitis, primum *balistarii*, postea corrupto nomine, *Philistaei* nuncupati. Postquam autem vetus armorum usus obsolevit, utrique equites in bello mereri solent. *Jászones* memorat Carolus in litt. an. 1323. dum quemdam nomine *Lárzán*, filium *Zohán*, ex jurisdictione filiorum

[redacted] verse auxiliariorum viginti sex millia, suppe-
1322. tias misit. a) Ipse vero suis profectionem in Dalmatiam indixit, quam Mladinus tyrannide sua adeo presserat, ut Tragurienses cum Sibenicensibus, fidi ceteroquin Hungarorum socii, se demum Venetis dediderint, ea tamen cautela usi, ut honor, & jus regis Hungariæ salvum integrumque maneret. b) Simul instaurato, quod priore anno inter se pepigerant, foedere, c) Paulum, Comitem Brebeniensem, in armorum societatem adscivere. d) Mladinus, comperto, quid illi adversum se cuderent, tempus occupans, utriusque urbis ditioni, vastitate illata, cum audiret, regem cum copiis Tininum adventare, regressus misso

---

rum *Keverge* eximit, & speciali favore, *in cœtum Jaszonum specialiter regiæ majestati exercituare debentium, ob præclara in bello præstita servitia,* transfert. Hodie nomine *Jazygum* veniunt. *Philistæi* occurrunt in litt. Sigismundi, an. 1427. in quibus Stephanus *Bokornyk* de Berzencze, *Philistæorum regalium Comes* dicitur. In Cod. jur. patrii passim *Cumani* audiunt, primaque, si rite recordor, Philistæorum mentio fit in Wladislai Decreto an. 1498. art. 47.

a) Albertus Argentin. sed ad an. 1323.

b) Lucius l. 4. c. 14. de reb. Dalm.

c) Idem Memorie istoriche di Tragurio, p. 166.

d) Id. ibidem.

misso fratre suo Georgio, gratiam regis implorabat, quem dum ipse eadem de causa esset consequutus, comprehendi, & in Hungariam abduci jussus, rex autem, allato nuncio, quam infeliciter Friderico contra Ludovicum, pugna ad Müldorfium ceciderit, cura Dalmatiæ Joanni Boboniccsio credita in Hungariam reversus est. *a)* 1322.

Nihil tamen, capto etiam Mladino, res feliciores in Dalmatia fuere. Georgius frater illius, eundem morem sequutus, non modo urbes, imprimis Spalatensem, actis crebro spoliis, infestabat, sed ipsum quoque Bobonicsium, a rege abstractum, in suas partes pellexit. Utrumque quidem Nicolaus Giletus a rege missus in ordinem redegerat, *b)* sed, dum nullo isthic relicto Hungarorum præsidio, reversus esset, Georgius paulum post resumpto animo, conciliatis sibi etiam Croatis, rursus res novas moliri cœpit, suumque propositum, latrocinando magis, quam arma conferendo, subsequutus, anno sequente a Neliptio Cetinensium Comite, ad Tinninum profligatus, & in captivitatem redactus est. *c)* Ex Bobonicsio quoque, perfidiæ reo, Stephanus Bosnensis Banus, cum Comite Vegliensi, expugnatis, quæ illius juris erant, castris, 1323. 1324. 1325.

a) Madius c. 18. & 19.

b) Idem c. 22.

c) Idem c. 23. & Lucius Memorie istor. p. 177.

castris, jussu regio pœnam sumsit, & ad quietem stabiliendam præsidiarios Hungaros Bihacsio imposuit. *a*) Gliscebat nihilominus, quæ ob diversam utriusque Nationis linguam,
1326. dudum coaluerat, inter Croatas factio, qui collato sæpe per nuncios, & litteras, cum Bosnensibus, Dalmatis, ac ipsis etiam Venetis, consilio, nihil pacati pollicebantur, ipse adeo Neliptius, post captum Mladeni fratrem, pollicitis illorum depravatus, ad eliminandos, qui recens Bihacsio impositi erant Hungaros, operam suam addixit. *b*)

VII. Hoc loco res Dalmaticæ erant,
1327. cum rex ad fœdus illud, quod biennio abhinc cum Joanne Bohemorum rege, de reddendis utrinque transfugis pepigerat, *c*) aliud quoque adjunxit, quo sibi communes utrinque amicos, & hostes futuros, stipulati sunt, Austriæ Ducibus solum exceptis, in quos si Bohemi moverent, rex a ferendo eisdem auxilio immunis esset; contra si Austrii Bohemos bello peterent, istis suppetias ferret. Ad confirmandum fœdus, actum quoque de sponsione futuri matrimonii inter Ladislaum Caroli

a) Madius c. 28.

b) Lucius Mem. istor. pag. 187 — 89.

c) Apud Lunig Cod. Germ. diplomatic. Tom. I. pag. 991. Nro. 34. dat. in alto castro, seu Vissegradi, an. 1325. Dominica prox. ante festum nativ. B. Virginis.

roli primogenitum, & Annam Bohemiæ regis filiam ineundi, si sponsioni huic ob consanguinitatem Pontifex intercederet, ad hanc firmandam triennii mora, sin autem veniam faceret, semestre spacium, daretur. Sponsæ a patre decem, a Carolo quindecim millia marcarum, quamlibet quinquaginta sex grossis Pragensibus æstimando, dotalitium munus constitutum. *a*) 1327.

Succesionis ratio, ordoque, si quos olim Ladislaus ex hoc matrimonio liberos tolleret, is decretus fuit, ut semper filius patri, jure hæreditario, succedat, sin autem filiæ solum essent superstites, hæ similiter eodem jure regnum capesserent. *b*) Illud præterea ad stabi-

a) Apud Lunig, Cod. Germ. diplomat. Tom. I. pag. 994. Nro. 35.

b) Id. ibid. *Quod si prædictum Ladislaum, filium nostrum, ante, vel post obitum nostrum, habendo liberum, vel liberos masculos, decedere forte contingeret, idem filius, sive filii, in regno Hung. supradicto succedere debeant, & ipsum regnum ad nos, & non ad alios, jure hæreditario pertinebit. Si vero sæpe dictum filium nostrum habendo filiam, vel filias, mori contingeret, ex tunc ipsa, vel ipsæ, juxta consuetudinem Hungariæ observatam, succedere, & hæreditare debent.* Tabul. integras exhibet Katona, Tom. VIII. pag. 570. Matrimo-

[redacted] stabiliendum, mutuusque regni securitatem additum; ut, si alteruter regum ex paciscentibus, mortem prior obiret, alter defuncti ditiones, & proles, velut suas complexus, tueretur.
1327. Ceterum, si matrimonium etiam non coalesceret, fœdus ratum nihilominus, firmumque maneret. a)

Hæc dum Rex ea potissimum de causa satagit, ut familiæ regiæ, ne inter hanc ambitio tamen discordiæ aliquando jaciat; tum regni etiam commodo, quod sæpe variato, ex privatorum arbitrio, & utilitate, domino, misero jactari, expertus erat, consuleret, res in Dalmatia vehementer nutabant. Spalatenses tyrannidis comitum Breberensium impatientes, cum nihil præsidii ex Hungaria adesset, Venetis se interim dedidere, quos Tragurini, Sibenicenses, & Nonnenses mox sequuti sunt, eam tamen omnes conditionem pacti, ut salvo jure regis Hungariæ, ipsi suis immu-

---

nium tamen, sponso an. seq. defuncto, non coaluit. Vid. Katona, l. cit. pag. 603.

a) Lunig, ibid. pag. 994. sed in documento, quod huic præmittit, erronee Ludovicum substituit Ladislao. Ille, ut habet Thurocz. Part. II. Chron. c. 94. natus est an. 1326. Ladislaus vero, an. 1323. ut ipse Rex testatur in litt. ejusd. an. quibus nuncio, qui ei natum filium significarat, donationem facit. *Dat. in Dámás, loco venationis.*

immunitatibus, quas a regibus olim obtinuere, frui permittantur. a)

VIII. Nullum dubium regi erat, factionem, quam Mladinus in Croatia, & Bosnia conflaverat, licet captivus in Hungaria teneretur, etiamnum serpere, & clam a Venetis ali, quo minus autem hanc confestim oppressum iret, bellum Austriacum, ex fraterna ambitione ortum, impedivit. Occasio hæc erat. Albertus Cæsar cum plures filios haberet, veritus, ne a suo obitu fratrum discordia hæreditariæ ditiones in partes discerperentur, statuerat, ut major natu in his succederet, ceteris tantum daretur, quantum ad vitam cum dignitate sustinendam satis esset. Perstitit hæc ratio ad id tempus, quo ex filiis tres solum, Fridericus Cæsar, Albertus, & Otto, superstites fuere. Postremus hæreditatis suæ partem importune deposcebat, quæ cum negaretur, correptis armis, regem Bohemiæ in societatem, & ad tuendam suam causam adscivit. Huic Carolus quoque, etsi invitus, copias suas adjunxerat, mox tamen, cum videret bellum, nimis barbare a Bohemo geri, in Hungariam reduxit, b) utilius, nisi jam serum fuisset, in Dalmatia adhibendas, cujus partem maritimam Veneti fere omnem interea occuparunt. c) 1328.

C 2 Jactu-

a) Lucius, l. 4. c. 14. & Madius, c. 28.
b) Chron. Ms. apud Linck ad an. 1328.
c) Lucius l. 4. c. 14.

Jactura hæc eo gravior erat, quo magis
1329. ærarium regium in dies attenuari fere oportuit, cui reparando dum curas omnes intendit, eam rationem amplexus eſt, ut ne onus plebi incumberet. Supererant fundi regii, quos Wenceslai, & Ottonis tempore, potentiores rapto ſibi aſſerebant, & qui ex Ordinum decreto, tempore electionis condito, reddendi erant, quod cum hactenus non ea, qua oportebat, fide factum eſſet, omnes ad regum proprietatem, & cenſum redigi juſsit. Similiter decretum generale, quod nobis temporum injuria eripuit, per regnum vulgari fecit, *a*) quo

a) Decreti hujus mentio fit in litt. adjudicatoriis Fanciſci Comitis de Thurocz, Locumtenentis Palatini, Poſonii an. 1549. fer. 5. prox. ante feſtum Nativit. B. M. V. *Licet sereniſs Princeps D. Carolus Rex Hung. pater ipſius Ludovici regis, eo vivente, & demum ipſe Ludovicus Rex — litteras, & privilegia dicti Andreæ regis, ſuper donationibus, & gratiis per ipſum factis, emanatas, & confecta, ex cauſis rationabilibus usque ad tunc, minime acceptaſſent, & iidem actores intentionem ipſorum fundabant juxta generale decretum exinde editum, ſigillo antelati quondam D. Caroli regis anulari, in quo littera K. habita exſtitiſſet, per appoſitionem ceræ rubræ in dextra parte imaginis regalis habitæ, minime roboratæ,*

quo donationes Andreae III. penitus antiquatas, & irritas haberi volebat. Qua sanctione cum multi ad incitas redigendi essent, victus multorum precibus, hanc rationem ineundam censuit, ut documenta litteraria, quae Andreae regis nomen referrent, judicum quaestionibus subjicerentur, ex quibus, quae aequitate niti videbantur, appresso suo in cera rubra anulari Sigillo, a) rata, reliqua vero pro irritis haberi decrevit, & bona Fisco regio addixit. 1329.

IX. Tam firmum, seriumque, fundos regios ad pristinum jus revocandi studium, regi, ejusque familiae mortem propemodum conscivit. Felicianus de genere *Zaah*, qui olim Matthaei Trencsiniensis partes sequutus, parique cum eo rapinarum cupiditate actus, bona regia in suum usum converterat, nunc autem reddere coactus, enorme facinus aggressus est. b) Rege Vissegradi, loco aesti- 1330.

 va-

tae, *&c.* Ea proinde solum regis hujus documenta in judiciis locum habent, ut monet Verböcius Trip. Par. I. Tit. 14. §. 17. quae in sigillis appressum in cera rubra Sigillum anulare regis Caroli referunt.

a) Id nonnunquam lauro circumdatum est, alias, & saepius, sine hac, quod critirii causa monendum putavi.

b) Litt. regis ad an. 1330. in Octavis B. Jacobi Apostoli. *Cum nos praedictum Magistrum Jo-* *annem*

vario, cum familia sua prandente, in tricli-
1330. nium furiis agitatus, irrumpit, manum regis levi vulnere perstringit, reginæ quatuor dextræ digitos amputat, in filios quoque Ludovicum, & Andream, gladium vibrans omnes neci daturus erat, nisi is, qui reginæ ministrabat, periculum prævertens, scelestum hominem, bacillum, quod præ manibus habuit, occipiti impingens, humi prostravisset, quem mox accurrentes satellites membratim conciderunt. Fama detestabilis facinoris didita, regni Ordines certatim ad regem excivit, qui unanimi consensu scelestissimi hominis prosapiam, ad tertium generationis gradum, partim morte, partim exilio, mulctandam decreverant, omnium, qui sceleris participes erant, bonis Fisco addictis. In proles, nisi criminis magnitudo excuset, acerbius, quam humanitatis ratio ceteroqui patitur, sævitum. Filius, caudis equorum alligatus, frustatim discerptus, filiarum una capite diminuta, altera

annem, consideratis suis fidelitatibus, quibus nos inter cetera in eo, quod nos, & prædictam reginam dulcesque natos nostros, a morte, quam quidam sceleratus, nomine Felicianus, nefanda præsumtione inductus — in omnium nostrorum personas insultu subitaneo, & inopinabili inferre volebat, annuente Dei clementia viriliter defendit, &c. Similia quoque Thurocz Chron. Par. II. c. 96.

tone digitis, naso, & labiis abscissis, per regni urbes, ut sceleris horror ad plures pertineret, circumducta est. a) 1330.

Rex periculo hoc liber, propo erat, ut majus adiret, dum, consanato vulnere, in rebellem Bezarabam, Valachiæ Transalpinæ Wayvodam, arma convertit. Hic, cum per exploratores comperisset, regem occupato Zevrino, ultra progredi; nuncios illi obviam misit, qui, si Rex pacis consilia amplecti vellet, septem mille marcas argenti, censum annuum pendi, alias solitum, & filium præterea obsidem, suo nomine promitterent. Honesta, & æqua conditio plerisque visa est. Verum Rex spreto suorum consilio, Wayvodam post repulsam, in montana recedentem, improvide sequutus, interque montium angustias comprehensus, amisso fere toto, qui ex Nobilibus constabat, exercitu, ægre, mutato amictu, paucorum virtute servatus, vitæ periculum evasit. b)

Felicius sequente anno bellum contra Tartaros gestum, quos, cum rapinarum causa Hungariæ ingruerent, insigni clade profligatos, in fugam conjecit. Hoc perfunctus, causam suam apud Pontificem de Principatu Salernitano, & adnexa ei ditione, instauravit, 1331.

C 4 quem

a) Ibiden.

b) Thurocz Par. II. c. 97. & regis litt. an. 1333. apud Pray Par. II. pag. 25.

quem ut impetraret, nihil jam obstare videbatur, quod Carolus Calabriae Dux, unicus
1331. Roberti regis filius, triennio abhinc defunctus, & regnum Siciliae ad lineam femineam devolvendum, esset. Pontifex quidem propterea, sed irrito eventu, litteras ad Robertum dederat, monuitque, ut Carolo, nisi quid obstaret, ea in re gratificari vellet. *a)* Forte, ne id fieret, ipsius Pontificis intererat, cum, si Principatus Salernitanus, cum honore montis sancti Angeli, in Caroli, ejusque filiorum jus transiret, verendum fuerit, ne a Siciliae regno, clientelae sedis Apostolicae obnoxio, sensim avellatur. Ut tamen aequitatis haberet rationem, simul etiam caveret, ne quidquam ex regno Siciliae aliquando decerpatur, mediam utrinque viam deligens, scripsit ad Sanctiam Siciliae reginam, daret operam, ut inter suam neptem Joannam, & Andream Caroli regis alterum filium, nuptiae in posterum tempus concilientur, ita futurum, ut & regis Hungariae postulatis satis fiat, & regno Siciliae integritas sua constet.

Nihil adversum haec obmovendum Carolus censuit, dum hac ratione & filio suo, per quem regnum Siciliae rursus stirpi suae asserendum erat, & Dalmatiae praeterea ex hac sanguinis conjunctione, per Dalmatiam autem Hun-

a) Litt. Pontif. apud Raynald. ad an. 1331. & Pray l. c. pag. 29.

Hungariæ etiam, cujus ad pristinum statum reducendæ studio cum primis tenebatur, satis consultum videret. Eandem ob causam 1331.
fœdus, quod cum Friderico Imperatore olim pepigerat, a) cum ejus fratribus, Alberto, & Ottone, Austriæ Ducibus, innovavit. b) Quia vero prioribus pactis neutra pars alteri opem ferre obstricta erat, si bellum Bohemiæ inferendum esset, novas tabulas fœderis condidere, quibus sibi mutuo auxilia spondent, etiamsi arma in regem Bohemiæ corripienda essent. c)

X. Fœderi huic occasionem præbuit Rex Bohemiæ, qui Carinthiæ, & Tyroli, ad 1332.
quas Ducibus Austriæ jus erat, jam dudum inhiabat, veritus tamen rem armis experiri, arbitri interea partes inter Wladislaum Poloniæ regem, & Cruciferos milites, cum rege Carolo suscepit. Induciæ, utriusque studio, annuæ confectæ sunt, quibus nondum evolutis Wladislaus anno sequente obiit, eique Casimirus filius, Carolo per Legatum id cumprimis agente, subrogatus est, d) quo 1333.
ab Ordinibus confirmato, Rex iter in Siciliam cum

a) Hujus mentionem facit Rex in litt. an. 1331. apud Pray. l. c. pag. 30.

b) Anton. Steyrer in rebus Alberti II. addit. ad c. 1. col. 34. apud Pray l c. pag. 30.

c) Idem apud eund. pag. 31.

d) Dlugossus l. 9. col. 1027.

cum Andrea filio suscepit, ut se de nuptiis,
1333. inter hunc, & neptem Sanctiae reginae olim designatis, certiorem redderet. Modrusiam ex itinere divertens, Spalatensium, quorum praecipua in Dalmatia erat auctoritas, Legatos liberaliter accepit, eisque concessa ab Hungariae regibus privilegia confirmavit. *a)* Inde Venetis, qui, cur Rex in Italiam proficisceretur, non ignorabant, metus injectus, ne ex conjunctione utriusque regni ea, quae turbulentis temporibus in Dalmatia occuparunt, aliquando amitterent. Modrusia in Apuliam delatus, re, cujus caussa venerat, cum Roberto rege confecta, Andream filium, septennem puerum, Joannae, Roberti, & Sanctiae nepti, die 27. Septembris despondit. *b)* Sponso abhinc titulus Ducis Calabriae inditus est.

Non minor ei cura de filio Ludovico fuit. Etsi enim sciret, successionem suae stirpi, in ipsa sui electione ab regni Ordinibus, edito Decreto, confirmatam esse, ne tamen a suo obitu inter filios, Stephanus enim hoc anno ei recens natus erat, dissidia orirentur, aut Ordinum studia in contrarias partes abirent, optabat, ut Ludovicus, se adhuc vivo, Rex Hungariae coronaretur. Cum Pontifex per id tempus Avenione morare-

a) Apud Lucium l. 4 c. 15.
b) Willanus apud eundem. ibid.

raretur, dedit ad eum litteras, quibus, quid cuperet, eidem significavit, qui regis deside- 1333.
rio libenter annuens, scripsit ad Archiepiscopum Colocensem, ejusdemque suffraganeos, Varadinensem, & Zagrabiensem Episcopos, ut, si Archiepiscopus Strigoniensis, ad quem ceteroqui jus coronationis pertineret, regi eatenus nollet obsequi, quemcunque ex his tribus sive Rex, sive filius deligeret, is functionem coronationis ritu solito peragendi potestatem habeat. *a*)

Reduci ex Italia, prope erat, ut bellum cum Stephano Dusciano, Serviæ Despota, 1334.
qui ditionem suam ultra limites proferebat, confectum fuerit. Frustra commonitus, ut a proposito desisteret, facto militum delectu, arma opponere decreverat, sed ubi comperit, juniorem Palæologum ingenti cum apparatu, Stephano suppetias venire, ne sibi cum Græcis eodem tempore res esset, copias in stativa reduxit, *b*) quas sequente anno utilius in Tartaros, Hungariam incursantes, convertit, quibus profligatis, & regno ejectis, 1335.
c) amicitiam cum Bohemiæ rege, quem alias ex fœdere, cum Austriæ Ducibus inito, excluserat, iisdem conditionibus, in quas decen-

a) Litt. Pontif. apud Raynaldum ad an. 1333. & Pray Par. II. pag. 35.

b) Cantacusenus l. 2. c. 25.

c) Raynald. apud Pray Par. II. pag. 35.

cennio ante conventum fuerat, instauravit, a)
1335. eumque Casimiro, Poloniæ regi, utroque in Hungariam invitato, conciliavit. Leges conciliationis hæ erant: Rex Bohemiæ, titulo regis Poloniæ, & juri in Gnesnensem, Calissiensem, aliasque inferioris Poloniæ urbes, renunciet, & litteras renunciationis edat, Carolo regi consignandas, Casimirus autem sex millia marcarum regi Bohemiæ dependet, harum vero vadimonium rex Hungariæ in se recipiet. b)

Aliud quoque fœdus inter Hungariæ, & Bohemiæ, reges, hujus item filios Carolum Marchionem Moraviæ, & Joannem Carinthiæ Ducem, eodem tempore initum, quo sibi vicissim auxilium contra hostes, alterutrius regna invasuros, similiter profugos, si qui fuerint, utrinque reddituros, polliciti sunt, &, ut fœderi stabilitatem conciliarent, id ad utriusque paciscentium hæredes eadem ratione pertinere volebant. Illud præterea adjectum, ut, si regi Hungariæ, ejusque hæredibus discordia, bellumve, cum Alberto, & Ottone Ducibus Austriæ, vel horum posteris oriretur, nefas sit, cum eis pacem conficere, nisi regis Bohemiæ, vel illius hæredum, consen-

a) Dobner Monument. inedit. Tom. IV. pag. 297. & Katona, Tom. IX. pag. 67.

b) Tabulas exhibet Lunig Cod. Diplom. Germ. Tom. I. col. 1014. & 1015.

sensus accedat. Ceterum, ex numero hostium Rex Hungariae, praeter Casimirum Poloniae, & Robertum Siciliae, reges, eos quoque Principes, qui Roberto, sibique in Italia consanguinitate juncti essent, exemtos voluit. a) 1335.

Praeterea, quoniam arbitrium componendae litis, quae inter Casimirum Poloniae regem, & Magistrum militiae Ordinis Teutonici intercesserat, Hungariae, & Bohemiae regibus delatum esset, placuit utrique, ut haec quoque prius, quam reges Vissegrado discederent, ex aequo dirimatur. Dissidii caussa a controverso jure in Culmensem, Dobrizinensem, Cujaviae, Pomeraniae, & Thorunensem provincias, petebatur. Habita igitur inter se deliberatione, & partibus consentientibus, Pomerania Magistro Ordinis attributa est, ceterae vero provinciae Casimiro obvenere. b) Nihil mirum videri debet, Carolum tam contento studio ad liberandam a jure Bohemico Poloniam, egisse, cum jam tum illius, cum Hungaria aliquando conjungendae, spem concepisse videatur. Huc spectabant, praeter quingentas marcas auri purissimi, quas regi Bohemiae dederat, sumtuosa prorsus ex

a) Apud Dobner Monument. ined. Tom. IV. p. 297. Item apud Lunig, T. cit. col. 1011.

b) Conditiones foederis exstant apud Dlugossum hist. Polon. l. 9. & apud Pray annal. Par. II, pag. 36. item apud Katona, Tom. VIII. p. 78.

ex argento vasa, aliaque unionibus, & mar-
1335. garitis exornata munera, quibus utrumque regem, & Carolum Marchionem Moraviæ, regia munificentia excultos, Vissegrado ab se dimisit. *a)*

XI. Conciliata in hunc modum inter tres
1336. reges amicitia, præter opinionem lis, quæ omnibus communis esset, cum Austriæ Ducibus oborta est. Hi Carinthiam, quam Rudolphus Cæsar Maynhardo, Tyrolensium Comiti, ea conditione tribuerat, ut, si sine hærede mare obiret, provincia ad Duces Austriæ devolvatur, defuncto nuper Duce Carinthiæ, partem suæ hæreditatis esse, Joannes vero, Bohemiæ Rex, ultima defuncti patris voluntate, ad filiam Margaretham, quæ Joanni filio suo desponsa erat, pertinere contendebant. A litis contentione, ad arma itum. Hungariæ, & Bohemiæ reges ditioni Ducum, quam Polonus, vicinores, copias suas ex pacto Austriæ immiserant. *b)* Carolum id præcipue irritaverat, quod Ludovicus Imperator, jus feuda in Hungaria conferendi, sibi arrogarit, idque in Duces Austriæ transtulisset. *c)* Vastata hostiliter, ut fit, provincia, cum Imperator Ducibus auxilio veniret, uterque militem retraxit, paulumque post induciæ inter regem, & Du-

ces

a) Thurocz Chron. Par. II. c. 97.
b) Chronicon Salisburg. apud Hier. Pez, Tom. I. col. 411.
c) Vid. documentum apud Pray P. II. pag. 38.

ces a 15. Decembris, ad diem Pentecostes futuri anni, Laureaci coaluerunt; ne quid autem interea dissidii intervenisret, tres limitum Præfecti a rege, & totidem a Ducibus constituti sunt, duo cis, ultraque Danubium versus Austriam, tertius, qui ad Stiriæ, & Carinthiæ confinia excubarent: captivi utrinque dimissi, libera mercatorum in utriusque ditionibus commeatio indulta, & Hungaris, qui ad Ducum partes secesserant, venia transfugii data. *a*) 1336.

Ex induciis facile anno insequente pax conflata, & litteris editis confirmata fuit. 1337. Rex non modo fœdera prius cum Austriacis inita, rata habuit, sed, quod præcipuum discordiæ caput erat, castrum etiam *Svarczenbach*, Ducibus se redditurum pollicitus est, & hi vicissim juri in arcem *Anchenstein* renunciarunt. *b*) Sopito feliciter dissidio, incessit regem ea cogitatio, ut rationem secum iniret, qua regnum Poloniæ, Casimiro enim hactenus hæres nullus erat, sine armis, nullaque vicinorum Principum invidia, Hungariæ conjungi posset. Unicus Bohemiæ Rex, qui nuper juri suo in id regnum renunciaverat

a) Diplomatar. Stiriæ inter Seccoviensia N. 171. & apud Pray l. cit. pag. 39. & 40.

b) Ant. Steyrer, commentar. pro hist. Alberti II. in addit. ad c. 1. & ex hoc Pray Par. II. pag. 41.

[redacted] rat, destinationi huic obstare posse videbatur. 1337. Hunc igitur, ne sibi impedimento esset, arctiore, quam per foedus proxime initum, vinculo sibi obstringendum putavit. Erat Carolo Marchioni Moraviæ filia Margaretha; hæc si filio suo Ludovico, rege Bohemiæ non invito, desponderetur, rem non difficulter confieri posse, sperabat. [redacted] Egit propterea per 1338. Legatos, nec repulsam passus est. Conscripta sunt pacta nuptialia, & juramento utrinque firmata: Marchio filiæ decem, & Carolus pro Ludovico quindecin millia marcarum argenti, dotis, & dotalitii munus, sponderent, Sponsa intra anni spacium, ducto a die beati Michaelis archangeli initio, Brunam, & hinc in Hungariam, modo ne corporis defectum habeat, traducatur, ut moribus, & linguæ gentis sensim consuescat: ad hæc, ut fidejussores, & pignora statuerent, Marchio in Moravia, & Rex in Hungaria: additum præterea defensionis mutuæ foedus, & amicitia inter utriusque regis familiam, Carolum Marchionem, & Joannem Ducem Carinthiæ, Joannis Bohemiæ; tum Ludovicum, Andream Calabriæ Ducem, & Stephanum, Caroli Hungariæ regis, filios constabilita. *a*) Hinc pro-

a) Apud Ludewig, Reliqu. Mss. Tom. V. pag. 487. *Actum, & datum in Wissegrad, Dom. Invocavit.* 1338. Videtur Ludovicus vel hoc, vel

pronus ad transactionem de Polonia gradus est factus. Marchio fide juramenti interposita pollicitus est, se, suosque hæredes omnem conatum adhibituros, ut, si Casimirus Rex Poloniæ nullum hæredem relinqueret, Rex Hungariæ, hujusque hæredes, Poloniam consequantur; etiamsi matrimonium, inter utriusque proles stipulatum, non coalesceret: Rex Hungariæ vicissim suo, suorumque hæredum nomine promiserat, se Casimiro, si hic jura, quæ regi Bohemiæ, hujusque hæredibus cesserat, sibi vendicare tentaret, nullum auxilium daturos, idemque se, si Poloniam adepti fuerint, eadem fide præstituros esse. *a*) 1338.

XII. Tot cum exteris Principibus confœderationes, quas familiæ suæ, regnique causa inierat, regem a curanda domi re publica tantisper abstraxerant, & erogationes, quas illarum causa fieri necesse fuit, ærarium fere eva-

vel priore anno, jam coronatus fuisse, cum in eodem documento Rex his verbis loquens inducatur: *Virginem præcellentem, dominam Margaretham, filiam domini Caroli Marchionis Moraviæ, nomine dicti Ludovici, primogeniti nostri, ac pro ipso nunc recepimus — legitime in uxorem nostri Ludovici, primogeniti nostri, regis Hungariæ, &c.*

a) Goldastus in append. document. Datum idem est.

evacuabant. Ad id reparandum uſus eſt remedio, quo multorum, eorumque inprimis,
1338. qui Eccleſiaſtici Ordinis erant, animos a ſe avertit. Archiepiſcopis mandatum, ut ducentas, Epiſcopis vero, ut quinquaginta argenti marcas, ineunte quovis anno, xenii inſtar, ærario regio inferrent. Accedebat & illud, quod Epiſcoporum bona poſt obitum homines regii, ſpecie adminiſtrationis importune ſe ingerentes, invaſerint, & non tam Fiſco regio, cujus nomen referebant, quam ſibi ex illis lucri compendia facerent, ut ſæpe vix tantum relinquerent, quantum Epiſcopi humando corpori ſatis eſſet. Comitia quoque, in quibus Ordines huic rapacitati modum ponere poterant, in dies differri, aut vix unquam conciri ſolebant. Cum igitur domi huic malo nullam medelam viderent, communi nomine litteras, querelarum plenas, ad Pontificem dedere, rogabantque, ut regem de his molliter admoneret, ne irritatus graviora forte in ſe ſtatueret. Fecit, quod rogatus erat, regemque hortatus eſt, ut a cœpto deſiſteret, eaque, quæ Nationi in aditu regni promiſiſſet, opere ipſo præſtaret, ſi modo, quæ ad ſe afferebantur, vera eſſent. *a*) Quo animo litteras Pontificis acceperit, compertum non eſt, illud conſtat, regem, ſeve-

---

a) Raynaldus ad an. 1338. Nro. 24. & ad an. 1339. apud Pray Par. II. pag. 46. & 47.

severam epistolam ad Archiepiscopum Strigoniensem, ceterosque antistites dedisse, qua 1338.
decimam Pontificiam accurate persolvi jubet, ni faxint, graviter se offensum iri significans, incertum, an Pontifici ea re gratificari, an vindictam, a qua nec reges solent immunes esse, ex Episcopis voluerit sumere. a)

In Dalmatia quoque Neliptii factio majora interim, rege fœderibus pangendis occupato, incrementa sumserat; qui cupiditate ditionis proferendæ ductus, Sibenicenses, Tragurinos & Spalatenses, in armorum societatem, quasi eorum fortunas contra Breberienses Comites tuiturus, pellexit. Hac simulatione ambitiosi hominis seducti, icto fœdere, se ei contra hostes, certo militum numero, adjutores futuros, rege solum Hungariæ, & Venetis exceptis, promisere. Carolus cognito, nec enim aliud erat, hominis dolo scriptis ad Tragurinos litteris, eos datæ fidei admonuit, simul Corbaviæ Comiti in mandatis dedit, ut civibus contra Neliptii molitiones auxilio ve-

 niret,

a) Raynald. ad an. 1338. & 1339. verisimilior causa fuit, quod tertia collectionis pars ad regem pertinuerit, ut est apud Koller hist. Ep. Quinqueeccl. Tom. II. pag. 476. & Katonæ Tom. IX. pag. 237. idcirco, ut hanc diligentius exhiberent, urgebat. Vid. etiam Pray præfat. ad Diatriben de S. Ladislao rege.

niret, se ipsum propediem in Dalmatia, ad componendos civium animos, affuturum. *a*)

1339. XIII. Cum autem interim nuncium a Casimiro rege Poloniæ ad se perlatum esset, illum in Hungariam parare, domi resistere coactus, apparatum ad eum pro dignitate accipiendum fieri jussit. Causa adventus hæc erat. Cum hactenus hærede masculo careret, nec spes illius ulla esset, Conventum Ordinibus Cracoviam indixit, ut de successore sibi subrogando in commune cum iis conferret. Supererant quidem plures, qui eandem cum familia regia originem habebant, Janussius & Semovitus Mazoviæ, tum Wladislaus Oppoliæ, Duces, in quos non exigua Polonorum pars cum vulgo, qui ab extero Principe abhorrebant, propendere videbatur. Aliter tamen regi, & qui ab intimis ei consiliis erant, visum. Oppoliensis, quod se sponte Bohemorum regis clientelæ dediderit, indignus habebatur, qui Polonis imperet, per Mazovienses autem, utervis optaretur, cum ceteroquin regis feudatarii sint, nihil commodi regno, nihil dignitatis etiam nationi accessurum; talem igitur eligendum, qui istis in utroque præcellat, qualis Ludovicus regis Hungariæ filius esset, sorore Casimiri natus, cui vel ipsa nascendi conditio, jus proximum suc-

a) Lucius de regno Dalm. l. 4. c. 14. & Mem. istoriche di Tragurio, c. 4. pag. 216.

successionis tribueret. Itum ab omnibus in hanc sententiam est, præsertim cum perpenderent, quicunque ex Ducibus illis deligeretur, facile inter æquales dissidia oriri, & ex his regnum calamitatibus involvi posse, quibus vicini Principes fere in suum lucrum uti soleant, quos Ludovicus, cum patri successerit, in conjunctione utriusque regni, a cupiditate invadendi aliena coercere possit. Casimirus explorato suorum consensu, & præmisso in Hungariam nuncio, ductis secum regni Primoribus, qui nomine Nationis testes transactionis essent, Wissegradum Nonis Julii attigit, habitaque cum Carolo, & utriusque gentis Ordinibus deliberatione, Ludovicum, conditionibus in tabulas relatis, hæredem Poloniæ, &, quæ ad illam pertinent, provinciarum, constituit, a) jure successionis solum ad ejusdem filios, legitimo thoro natos, exclusis feminis, restricto, quod tamen postea, ut in loco dicetur, b) unanimi Polonorum consensu, etiam ad illius filias traductum fuit. 1339.

Postquam reges, transactione mutuo consensu peracta, ab se divulsi sunt, intellexere, sibi ab *Uzbego*, Tartarorum, qui Crimæam incolunt, Chamo litem Romæ moveri. Miserat 1340.

 serat

a) Dlugossus l. 9. col. 1055. & Thurocz Chron. Part. II. c. 98.

b) Nempe ad an. 1374.

ſerat is ad Pontificem, Petranum de Lorto,
1340. olim Caphæ dominum, & Albertum, quibus ſe Elias quoque Ordinis Minorum ſacerdos, *Tynibegi*, Uzbegi filii, nomine adjunxerat, ut de injuriis, quas Hungariæ & Poloniæ regum Præfecti limitanei, ſuæ ditioni inferebant, quererentur, rogarentque, ut illos ſua auctoritate ab his deinceps inferendis cohiberet. Cum nuncii, utra ex parte occaſio injuriis primum data ſit, rationes non ſatis expeditas haberent, nec credibile videretur, Principes Chriſtianos ſine cauſa a religione ſua diverſos laceſſere, reſpondit Chamo, ſi ſuos ab invaſionibus alienæ ditionis continuerit, ſe itidem facturum, ut uterque Rex ab inferendis porro damnis ſe abſtineant: *a*) Cum hoc reſponſo dimiſsi ſunt, nec quidquam dehinc ab Uzbego propterea obmotum eſt.

Ceterum regi non tam cura de Uzbegi
1341. querelis fuit, quam ut cum Alberto Duce Auſtriæ amicitiam, quæ ob illata utrinque damna, aliquamdiu interrupta fuit, redintegraret. Uſus eſt opera Caroli Marchionis Mo-

a) Wadingus ad hunc an. apud Pray Diſſertat. 7. in annales vet. Hunnor. &c. pag. 142. Cum Tartari Crimæani ditionem ſuam ad id tempus ultra Boryſthenem non protulerint, oportuit Bezarabiam illis finitimam juris Hungarici fuiſſe.

Moraviæ, *a*) cujus consilio arbitros utrinque constituere placuit. Rex Hungariæ tres ex 1341.
Austriæ, totidem Albertus ex Hungariæ Optimatibus, deligerent, isti Heimburgum, illi Posonium se conferrent, & medio utrobique loco coeuntes, quod æquum iis videretur, decernant, quodve decrevissent communiter, ratum, firmumque utraque pars habeat. *b*) Marchio, redintegrata inter utrumque vetere amicitia, Pragam profectus, quod alias cum Casimiro Poloniæ rege sanxerat, fœdus instauravit, quo alter alteri contra quosvis hostes auxilium polliciti sunt, de rege tamen Hungariæ Casimirus speciatim cautum voluit, ut, si Marchio terras illius impeteret, sibi integrum sit, Hungaro suppetias ferre, & vicissim, si hic Moraviam aggrederetur, Marchionem omnibus viribus adjuvare. *c*)

XIV. Atque id non imprudente rege Carolo factum, de quo periculum non erat, ut 1342.
alterutrum bello peteret, cum utrique pluribus fœderibus per solennia pacta conjunctus esset, per quæ cum hactenus non solum fami-

a) Carolus in commentar. vitæ suæ, pag. 102. *Abinde veni Bozoniam, quæ est in metis Hung. & Austriæ, & concordavi regem Hung. cum Duce Austriæ.*

b) Steyrer lib. cit. apud Pray annal. Par. II. pag. 49.

c) Apud Ludewig, Reliq. Mss. Tom. V. pag. 501.

[redacted] miliæ ſuæ, ſed regno quoque adverſus extero
1342. hoſtes ſatis conſultum videret, intermiſſas al
quamdiu curas domi reſumſit. Jam ante
judiciorum formam, Gallicanæ pene ſimilem
regno invexit, a) & barbarum illum morem
explorandæ per ferrum candens, & ferven
tem aquam, veritatis, abrogavit, b) mono
machiam tamen, in dubia alias lite adhiber
ſolitam, tollere non potuit, quod militari Na-
tionis genio quaſi congenita eſſet. Supererat
aliud, graviusque in rem publicam manans vitium, depravata moneta, quæ impeditam domi rerum vendendarum, difficilem commercii cum exteris rationem, reddidit. Malum hoc jam poſt Belam I. diſsimulatione, aut incuria regum irrepſit, quod Andreas II. condita lege c) quidem correxerat, verum ſub Bela IV. qui poſt Tartarorum irruptionem primus omnium cupream feriundam curavit, re monetaria Judæis commiſſa, d) rurſus invaluit. Accedebat illud quoque, quod reges monetam, ejusque uſum ad certum tempus defi-

a) Werböcz Trip. Par. II. Tit. 6. §. 12.

b) Kittonich Direct. method. c. 1. Quæſt. 9. §. 5.

c) Bulla aurea Andreæ II. an. 1222. art. 23. *Denarii tales ſint, quales fuerunt tempore regis Belæ.*

d) Patet id ex privilegio illius, quod Judæis an. 1251. conceſsit, & Sigismundus, Albertus, ac Corvinus ex parte confirmarunt.

figerent, a) quo elapſo nova, eaque fere deterior b) ſucceſsit. 1342.

His incommodis Carolus volens conſulere, decretum edidit, c) quo mandat, novos Cremnicii *denarios* probæ uſtionis cudi, quorum ſex unum *groſſum*, qui ad morem Bohemicum *latus* dicebatur, nonaginta autem florenum auri d) æquarent, quorum cum ingens

a) Bulla aurea cit. *Nova noſtra moneta per annum obſervetur a Paſcha usque ad Paſcha.*

b) Litt. Belæ IV. an. 1255. *Tempore novæ monetæ, dum celebris eſt ipſa moneta, de menſura 4. garlarum; unum denarium recipiant* (tributi collectores) *cum autem denarii incipient deſcendere pro 3. garlis, unum denarium &c.*

c) Exſtat in Corpore juris patr. Tom. I. pag. 159. edit. 1779.

d) Monetam auream, regis nomine inſignitam, primus regum noſtrorum Carolus cudi fecit, prius enim in uſu erant aurei Byzantini, qui nomen ab Impp. acceperunt, ut *Conſtantiniani*, *Romanitici &c.* Cartha Martini Comitis an. 1150. *Inſuper dedi — 70. Bizanzios Romaniticos, unam marcam argenti, & dimidiam, & argentum cuſum.* Denarii non ſemper eodem numero æquabant fl. auri. Sub Maria regina an. 1384. denarii 100. *Koronds* dicti. Sub Sigismundo an. 1407. fl. brevis 116. den. valuit, &

ingens copia excusa esset, designata sunt plura
1342. ra per regnum loca, in quibus tam priores domesticæ, quam exterarum Nationum monetæ, cum nova permutarentur, ex quibus, deducto impendio, octingentarum marcarum lucrum Cameræ regiæ accesserat. Statutæ etiam pœnæ in eos, qui alibi, quam in constitutis locis, monetas abrogatas permutarent, ne autem novæ monetæ accideret, quod antiquatis, mandatum, ut denarii certis notis insignirentur, ut, si forte reperirentur non esse justi valoris, facilius, a quo percussi essent, ad pensandum damnum cognosci possit.

Hoc ei, quod in commodum rei publicæ præstitit, supremum erat, sexto post mense, XVI. Julii, cum crebro podagræ doloribus vexaretur, exstinctus, & Albæ regiæ conditus. Defuncto Pontifex Avenione, & Albertus Dux Austriæ, in Carinthia tum commoratus, parentarunt, Casimirus autem Rex Poloniæ, & Carolus Marchio Moraviæ, in Hungariam profecti, magnificas exequias Vissegradi habuere. *a)* Rex de Hungaria optime meritus,

quam

& an. 1410. 1413. grossus 7. denarios, & 400. den. *quadring* dicti, valebant 100. majores, & hi fl. auri. Sub Mathia Corvino an. 1458. den. 200. & 1462. valebant 300. unum fl. auri.

a) Dlugossus l. 9. col. 1064. Thurocz, Chron. Par. II, c. 99. & Chron. Ms. Trautmonst. l. 6. c. 10.

quam partim æmulorum, quos habuit, ambitione, partim intestinis factionibus jam ab 1342.
obitu Stephani V. labefactatam repererat, a ruina servavit, plus sine dubio de illa meri- [illegible] turus,

c. 10. pag. 438. Conjuges habuit tres, ex postrema quinque filios habuit, horum, & conjugum nomina, & matrimonii tempus, Chron. Ms. Bibl. Ven. Capituli Posonien. Num. 80. sub Carolo conscriptum, in hæc verba meminit. *An. domini M. CCC. XVI. Domina Maria prima consors domini regis, natione Polona, tertia die post festum S. Luciæ in Tumusvar vitam præsentem feliciter terminavit, in Alba regali est sepulta. — An. domini M. CCC. XVIII. accepit Rex dominam Beatricem, filiam regis Romanorum, sororem regis Bohemorum, quæ in revolutione ejusdem anni, obdormivit in domino, & Varadini in ecclesia Cathedrali tumulatur. — An. domini M. CCC. XX. accepit Rex filiam Ladislai* (Wladislai) *Polonorum* (regis filiam) *Elizabeth nomine, de qua an. domini M. CCC. XXI. filium* (Carolum) *habuit, qui eodem an. mortuus est & Albæ sepultus — An. domini M. CCC. XXIIII. in Wissegrad in festo S. Remigii de eadem regina habuit filium nomine Ladizlaum. — An. domini M. CCC. XXVI. natus est eidem regi filius, quem nomine consanguinei sui Loys appellavit.* Hactenus Chron. quod desinit in infelici expeditio-

1342. turus, si majorem Dalmatiæ, & in hac comparandæ classi, curam adhibuisset, qua semel constituta, non modo Andreæ filio Siciliam, & successoribus suis Dalmatiæ possessionem firmasset, sed exemplo quoque Venetorum, & Genuensium, qui soli per id tempus ex Asiæ, & Africæ mercibus immensas divitias collegerant, propagato, ut illi, per Syriam, & ad Tanaim, ex ipsa maris opportunitate, & regnorum, quæ ei parebant, ubertate, commercio, Hungariam posteris suis multo felicissimam relinquere poterat.

LU-

ditione Caroli contra Valachos. De Andrea, & Stephano testatur Thurocz l. cit. Colomani ex illegitimo thoro nati alias memini. Filias, quod sciam, nullas reliquit. Auctoritate Chron. cit. inductus, *Catharinam*, quam aliqui primam ei conjugem tribuunt, omisi, quam autor illius ignorare non poterat.

LUDOVICUS I.

Ab Anno 1342. — 1382.

I. Sexto post patris obitum die, mira omnium consensione coronatus, patrimonium adiit, 1342.
a) interque primas curas, pacta nuptialia, quæ pater cum Carolo Marchione Moraviæ inierat, complexus, per Legatos cum eo egit, ut matrimonium, quoniam sponsa nondum matura viro erat, in quadriennium differretur, interposita juramenti fide, spondens hoc evoluto, servatis, in quas ante conventum erat, conditionibus, se eam in thorum inducturum. *b*) Dehinc ad reparandum ærarium, quod pater ob immensas in exteros largitio-

a) Litt. Pauli Jud. Cur. an. 1343. *D. Ludovicus Rex in patrimonium regni Hung. jure, & ordine geniture sibi debitum succedens — die Dominico proxime ante festum B. Jacobi præterito fuisset coronatus &c.* Secundum id, quod regni Ordines in electione Caroli promisere his verbis: *dominum nostrum Carolum, ac posteritatem ejus, prout regalis successio exigit, in regem Hung. ac naturalem dominum perpetuum suscipimus &c.* Vid. Notit. præv. §. 3

b) Ludewig Reliqu. Mss. Tom. V. pag. 492. *Dat. in Vissegrad in festo inventionis corporis B. Stephani Protomartyris* 1342. seu 3. Aug.

gitiones fere exhauſerat, mentem advertens,
1342. jura ſua regalia, nondum enim terræ, a caſtris regiis olim avulſæ, omnes reſtitutæ erant, conſtitutis judicibus, in integrum reſtitui juſsit, *a)* & prodigas Andreæ III. donationes nullius roboris eſſe declaravit. *b)* Id cum Saxones Tranſsilvani ægre ferrent, negato cenſu annuo res novas moliri cœperunt, qua detre-
1343. ctatione offenſus, ut malum, facile ad alios manaturum, in ipſo ortu opprimeret, magnis itineribus in provinciam contendens, refractarios ad obſequium reduxit. *c)* Vicinum regem cum copiis, Bezaraba Tranſalpinus Wayvoda, memor injuriæ, quam Carolo regi intulerat, veritus, ſponte ſua adiit, oblatisque muneribus, in fide illius ſe manſurum promiſit. *d)* Adhuc iſthic morantem, ut res provinciæ coordinaret, mors Roberti, Siciliæ regis, in Hungariam revocavit.

Con-

a) Litt. Pauli, vice Comitis Comitatus Hontenſis an. 1347. *Quod cum nos ex mandato — domini Ludovici — regis pro juribus, & poſſeſſionibus regalibus, in ipſo Comitatu exquirendis — in villa Hidvégh congregationem celebraſſemus &c.*

b) Ibid. *Licet dominus Carolus Rex — & demum Ludovicus Rex, regni gubernaculo ad ipſum devoluto, litteras, & privilegia — Andreæ regis — minime acceptaſſent, &c.*

c) Thuroczii Continuator. Chron. Part. III. c. 2.

d) Idem. c. 3.

Condiderat is testamentum, quo Joannam, neptem suam, Siciliæ hæredem ex asse scripserat, cui, si sine legitimis liberis decederet, Mariam ejus sororem voluit succedere, quæ, si nuptiæ cum Margaretha, nepte Bohemorum regis, juramento firmatæ non coaluerint, Ludovico Hungariæ regi, sin contra, Philippi Francorum, primo, vel secundo genito nuberet: Andreæ vero Joannæ marito Principatus Salernitanus obveniat, cujus proventus si bis mille auri uncias non æquarent, aliunde compensentur, ab administratione vero regni eousque cum Joanna conjuge abstineret, donec uterque vigesimum quintum ætatis annum compleverint, interea autem in tutela Sanctiæ reginæ, eorumque, quos voluntatis suæ executores constituerat, manerent, quorum curæ erit, ne comitatus *Provinciæ*, & *Folcalquirii*, unquam a Siciliæ regno avellantur. *a*) Hanc dispositionem 1343

a) Lunig, Cod. Diplomat. Italiæ Tom. II. col. 1102. Comitatum *Provinciæ*, & *Folcalquirii*, quos olim Raynaldus Berengarius ab Impp. dono acceperat, Rudolphus Cæsar an. 1280. V. Kal. Apr. Carolo Comiti Andegavensi, ac heredibus illius in feudum Imperii Germ. contulit, ut est apud Lunig, T. cit. col. 986. quos deinde Robertus Siciliæ Rex an. 1306. d. 14. Febr. Pedemontio conjunxit, apud eund. Lunig

nem Ludovicus, spectata sanctione pragmatica de jure successionis a Clemente IV. constituta, suam, fratrisque sui injuriam interpretatus est. Cum enim Pontifex hoc solum pacto Siciliam Carolo I. Andegavensi Comiti contulerit, ut, si plures mares lineæ rectæ exstarent, semper primogenitus, nullo autem superstite, ex filiabus ejusdem lineæ itidem primogenita, in regno succederent, a) jus successionis ad se pertinere, existimabat, nec in Caroli Claudi, abavi sui, ut defuncto Carolo Martello, avo suo, prærogativam primogenituræ in Robertum secundo [illegible] geni-

1343.

[illegible]

nig Tom. cit. col 1058. Comitatus *Avenionensis* vero est pars Comitatus *Provinciæ*, atque ex hoc capite Ludovicus jus suum in Avenionem repetebat, tamquam feudum Imperii German. quod feminas a successione excludit.

a) Bulla Clementis Papæ IV. an. 1265. IV. Kal. Martii, apud Lunig, Tom. cit. col. 946. Verba Pontif. sunt: *Si enim Comes* (Carolus Andegavensis) *ipse regnum a nobis receperit, descendentes per rectam lineam ex eodem, & ipsius hæredibus, Siciliæ regibus, mares, & feminæ in eodem regno succedent, sic tamen, quod de liberis duobus maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus, primogenitus, & de duabus feminis primogenita, & de mare & femina in eodem gradu similiter concurrentibus, masculus omnibus aliis præferatur.*

genitum, nec in hujus potestate fuisse, ut id
exclusõ fratre suo Andrea, qui Joannæ ma- 1343.
trimonio junctus erat, contra Clementis IV.
institutionem, ad lineam femineam transfer-
ret.

Certus igitur jus suum persequi, orabat Elisabetham matrem suam, ut in Italiam maturaret, ac rebus filii interim consuleret. Sagax mulier, ut primum navibus Jadrensium a) in Apuliam, indeque Neapolim venit, facile intelligebat, mali originem inde manare, quod Andreas nondum inauguratus esset. Misit igitur Avenionem Nicolaum Hungariæ Palatinum, additis collegis, Vito Nitriensi Episcopo, & Paulo Comite Curiæ regiæ, ut filio, impetrata a Pontifice ætatis venia, inaugurationis solennia suscipiendi potestas fieret. Ipsa interea religionis caussa Romam profecta, factisque, pro more ætatis illius, immensi precii donativis, Neapolim redux, sedatis utcunque inter filium, & nurum dissidiis, tametsi ex ambitione impotentis mulieris facile provideret, concordiam non diuturnam fore, in Hungariam reversa est. b)

II.

---

a) Lucius l. 4. c. 15.

b) Contin. Chron. Thurocz, sive Joan. Archidiaconus, qui regi a secretis erat, Part. III. chron. c. 4. & Dominic. Gravina in Chron.

II. Legati interea, cum apud Pontificem
1344. jus succesſionis in Siciliam Ludovico asserere, frustra conati fuissent, ne nihil egisse viderentur, illud dabant operam, ut Andream, laxato ætatis, quod Robertus statuerat, tempore, coronari pateretur, in quem finem quadraginta quatuor millia marcarum argenti, quin pro tanta summa mandatum haberent, nomine regis, jure jurando spoponderant. Pontifex, quoniam Joanna quoque, licet longe diversis rationibus ducta, & Primores Siciliæ, idem flagitabant, datis ad Andream litteris, titulum regis, & facultatem, ut inauguraretur, eidem concesſit. *a*) Ludovicus, ubi comperit, quid injussu suo Legati egissent, ne fratris causam deseruisse videretur, corrogato per urbes, quæ regis, & reginæ peculium erat, argento, eoque ad Pontificem transmisso, fidem Legatorum liberavit, tametsi ægre ferret, quod jus suum ære sibi vindicare cogeretur. *b*) Inanes tamen impensæ erant. Joanna enim muliebri simulatione id agebat, ut amoto a regni administratione Aimerico Cardinale, rerum potiretur, quod ubi deluso Pontifice consequuta est, dedita opera coronationem differre, & distributis inter eos, quos sibi addictos norat, primis

regni

---

a) Raynald. ad an. 1344. apud Pray, Part. II. pag. 55.

a) Joan. archid. cit. c.

regni officiis, maritum ab administratione excludere; sensimque inita conjuratione, ab se etiam amoliri cogitabat.

Nondum Legati Avenione redierant, cum Rex se Bohemis consocians, in Lithuanos, nullo tamen fructu, profectus est, ac mox Casimiro Poloniæ regi contra Bohemos ex fœdere suppetias misit, a) ipse excito cum suis copiis Stephano Bosniæ Bano, cum viginti millibus delectæ militiæ, in Croatiam contendens, cum aliquamdiu ad Bihacsium moratur, plerosque optimates, deditis cum Tinino reliquis castris, in fidem recepit. Soli Comites Breberienses, Venetorum amicitia freti, obsequium detrectabant. b) Jadrenses contra missis ad regem Legatis, se ejus clientelæ dedere rursum voluere, sed cum moras in itinere trahunt, Ludovicus rei ignarus, copias prius deduxit, quam illi adessent. Id illis, re comperta, crimini a Venetis datum. Dandulus Venetorum Dux, ut imparatos opprimeret, data ad cives epistola, eos in fide confirmavit, clam vero paratam classem, ductu Petri Canalis, urbi admoveri jussit, qui amicitiam simulans, cum aliquot ex Patriciis ad colloquium ex urbe elicuisset, captivos tam diu detinuit, donec Veneti, qui mercimonii causa apud Jadrenses age- 1345.

E 2 bant,

a) Id. ibid. c. 5.

b) Id. c. 7. & anonym. de obsidione Jadræ c. 4.

bant, cum suis fortunis indemnes dimitteren-
1345. tur, tum, nisi muros urbis demolirentur, bellum civibus denunciat. Hoc illi malebant, quam tam atroces dominos pati, factoque ad defensionem apparatu, Legatos Neapolim ad Andream, ignari, quam exiguo loco illius auctoritas isthic esset, pro classe, & ad Ludovicum auxilia, imploratum miserunt. a) Is, ut primum, quo in periculo cives essent, cognovit, data ad eos epistola opem pollicitus est, simul Stephanum Bosniæ, & Nicolaum Sclavoniæ, Banos, obsessis ut adessent, in Dalmatiam properare jussit. b) Atque hi quidem Venetorum conatus in continenti fortiter represserant, sed cum destituti classe essent, & præterea rumor in castris de cæde Andreæ percrebresceret, languentibus sensim operis, nihil ad summam rei effectum est, & cives Venetis se submittere coacti sunt.

Dolor non tam ab infelici expeditione, quam ex cæde fratris conceptus, regem vehementer consternavit, præsertim quod certis indiciis comperisset, paucis ante diebus, quam jussu Pontificis coronandus esset, a Joanna, specie venationis, *Aversam* eductum, sicariis proditum, & ab his laqueo suffocatum esse. c) Suppresso tamen mœrore, vindictam

a) Anonym. de obsidione Jadrensi. c. 10. — 14.
b) Idem c. 15. — 17.
c) Gravina in Chron. de rebus in Apulia gestis, apud Muratot. script. Ital. Tom. XII. p. 553.

dictam alteri tempori servavit, datisque ad eos, quos fratri addictos noverat, litteris, 1345.
postulabat, ut in sicarios quæstiones instituerent, ipse interea Viennam, quo Ludovicus quoque Imperator venerat, profectus, fœdera cum Alberto Austriæ Duce instauravit, quibus de compensandis utrinque damnis, & malefactoribus ab utriusque ditione arcendis cautum: *a*) amicitia quoque cum Imperatore inita, & de Margaretha ejus filia, fratri suo Stephano despondenda, consultatum; *b*) tum, quo profectio imprimis spectabat, consilium de communi in Italiam expeditione susceptum, ad quam Lombardi etiam, qui vicinam Pedemontii partem sibi ereptam ægre ferebant, invitati. *c*)

III. Pontifex, habito confœderationis hujus indicio, ut periculum ab Italia averteret, 1346.
jam ante annum quidem per litteras regem commonefecerat, ut se ab Imperatoris, quem sacris interdixisset, societate abstraheret, *d*) frustra tamen in eo mitigando operam locavit. Magis fraterna cæde saucius erat regis

 ani-

. Villanus l. 12. c. 9. & seq. vid. Pray Par. II. pag. 62. — 68.

a) Ant. Steyrer in addit. ad vitam Alberti II. col. 187. apud Pray Par. II. pag. 58.

b) Steyrer ibid. ex Protoc. Ms. Alberti Ducis.

c) Balusii Miscell. Tom. I. pag. 245. & sequ.

d) Raynaldus ad an. 1345.

animus, quam ut Pontificis admonitioni locum
1346. daret, &, ut primus doloris sensus modum fere nescit, per Legatos suos in plectendis cædis autoribus desidiam non obscure ei oggerere videbatur. Etsi enim hos sacrorum communione privasset, in Joannam tamen, quam præcipuam cædis causam fuisse, communis vox populi faceret, *a*) indulgentior esset,

a) Id serius postea Carolus Dyrrachinus, dum Ludovicum Andegavensem an 1382. ad singulare certamem provocavit, in hæc verba firmat: *& posé les cas que son eut esté bon & valable, encor n'en pouvoit elle* (Reine) *frustrer les plus proches du sang de Charles, qui legitement succedoien à la couronne, & au sceptre de Naples, tutre qu'elle avoit esté declarée meutriere infame de son mari, pour avoir meschament & cauteleusement faict estrangler d'un lacs & pendre aux fenestres de son chasteau, André d'Hongrie son premier, & legitime espoux &c.* Lunig., Tom. II. cod. dipl. Ital. col. 1181. Clarius id Rex in suis litt. *Quidam enim sceleratissimi iniquitatis filii, & perditionis alumni, summum cogitantes, & cogitatum audentes nefas perficere, prædictum Andream, adolescentem ætate, moribus compositum, gestuque modestum, ac nullam in se machinationem fieri, cum quasi in propriis laribus, & inter suos securus existere crederet, circa primum noctis silen-*

esset, quam ceteroquin criminis enormitas pateretur, rogatum itaque velle, ut, Joanna exauctorata, regnum fratri suo Stephano, ad quem alioqui secundum se jus illius pertineret, & quem non pauci ad id capessendum vocarent, conferre vellet. Pontifex ægrum adhuc a dolore regis animum molliter tractandum ratus, primum, Cardinalem Talayrandum, quem Ludovicus in suspicionem quoque sceleris vocaverat, immunem ab hoc crimine pronunciavit, tum, quod Joanna nondum patratæ cædis convicta esset, nequaquam se ei morem posse gerere, respondit, facturum tamen, ut, si modum ostenderit, quo illa cædis conscia, & adjutrix fuisse, doceri posfsit, ex juris norma ei satis fiat. *a*) 1346.

Facile Rex intellexerat, quid huic tergiversationi subesset, dissimulandum tamen putabat, donec melior occasio jus suum persequendi se offerret, spem in nuperno Viennen-

lentium, ut cameram, in qua sibi erat nocturna quies, exiret, proditionaliter seduxerunt, ipsumque, tamquam agnum ad victimvm, foras eductum, morti turpissimæ, cogitatu terribili, dictuque lamentabili, immaniter tradiderunt. Adjuncta cædis vid. apud Pray Par. II. pag. 62. &c. ex Gravinæ Chron.

a) Raynald. ad an. 1346. apud Pray Par. II. pag. 69.

[redacted] si conventu præcipue defigens. *a*) Cum enim
1346. constaret, Robertum Siciliæ regem ab Henrico VII. Imperatore, indignum regno Neapolitano, velut feudo Imperii Germaniæ, olim fuisse declaratum, *b*) satis expeditum videbatur negotium fore, ut Ludovici Imperatoris opera, cui perpetuum fere cum Pontificibus dissidium fuit, regnum Neapolitanum ad se, legitimum alioqui hæredem, devolvatur. Sed ad id necessarium erat, ut prius Venetos tota Dalmatia exigat. Commode a Jadrensibus, quos Veneti terra, marique premebant, nuncium accepit, quos, ut in fide perstarent, paucis per litteras cohortatus, *c*) cum ducentis equitum millibus in Dalmatiam venit, & ad Jadram constitit. Hic de modo liberandæ urbis consultans, cum Veneti nullam pugnæ copiam faciunt, & equestris militia obsidioni minus idonea, & machinis, ad quassanda Venetorum munimenta, esset destituta, civium præterea inhumanitate offensus, copias biduo post reduxit, eventu spei, quam conceperat, prorsus contrario. *d*) Ferunt, Du-

a) Chron. Ms. apud Linck Tom. I. pag. 731.

b) Lunig, cod. dipl. Ital. Tom. II. col. 1075. Datum 7. Kal. Maji an. 1311.

c) Anonym. de obsid. Jadrensi l. 2. c. 2. Ceterum de cædis auctoribus excommunicatis, vide bullam Clementis V. apud Lunig Cod. dipl. Ital. Tom II. col. 1112.

d) Anonym. de obsid. Jadren. l. 2. c. 10. & Joan. Archid. Chron. Par. 3. c. 8.

Ducum ſuorum, quos Veneti auro corrupe-
rant, ſocordiam infelicis exitus cauſam fuiſſe. 1346.
Acceſsit, quod nova injuria ſe a Joanna af-
fectum exiſtimaret, quæ filium a cæde mari-
ti enixa, aliis, nec pro dignitate regia, edu-
candum credidiſſet. Hujus curam quidem
Pontifex ſe habiturum, Eliſabethæ reginæ,
de indigno facto conquerenti, reſpondit, ad-
diditque, Carnotenſem Epiſcopum a ſe mitti
Neapolim, qui de Joanna in ſuſpicionem cri-
minis vocata quæſtionem habeat, ſed regnum
Stephano regis fratri prius conferri non poſ-
ſe, quam hæc ex legum ſcito rea comperire-
tur, *a*) volens, ut ex eventu patuit, hac ra-
tione regem ab Italica expeditione avertere.

IV. Ut autem rem ſerio agere videretur,
ſequente anno juramentum fidelitatis Carolo 1347.
Martello, Andreæ poſthumo, præſtare Nea-
politanos juſsit, *b*) qua re mitigatus quidem
Ludovicus videbatur, nihil tamen propterea
a ſtudio parandæ in Italiam expeditionis re-
miſit. Prius tamen res Croaticæ penitus
componendæ erant. Reſtabat arx *Oſtrovicza*,
liti adhuc obnoxia, quam, ut temporis lu-
crum faceret, cum caſtro Zrinienſi, non in-
vito domino, permutavit, *c*) tum quoniam
fru-

a) Raynald. ad hunc an. apud Pray, Par. II, p. 73.

b) Lucius de regn. Dalm. l. 4. c. 16.

c) Lucius Mem. iſtoriche di Tragurio pag. 241.
ex document. d. 2. Aug. an. 1347.

fruſtra operam in conducenda Genuenſium
1347. claſſe hactenus poſuerat, nec Veneti induçias
parum æquis conditionibus propoſitas inire
vellent, Nicolaum *Konth*, cum magna pecu-
niatum ſumma, in Italiam, quo loco iſthic
res eſſent, exploratum præmiſit, *a*) qui cum
non paucos a Joanna alienatos reperiſſet,
eumque mox Nicolaus Quinqueeccleſienſis
Epiſcopus, frequenti Nobilium comitatu ſti-
patus, fuiſſet conſequutus, complures urbes re-
gis fidei ſe permiſerant, & copiæ, quas Ca-
rolus Dyrrachinus oppoſuerat, aut dilapſæ,
aut noſtrorum ſignis adſcriptæ ſunt.

Hoc initio facto, Rex majora deſignans,
1348. ingentem ſecum ex Hungaris, Cumanis, &
Germanis ducens exercitum, terreſtri itinere
in Italiam profectus, & quacunque ibat, a
plerisque honorifice acceptus, *Averſam* venit.
Hic fraternæ cædis memoria admonitus, Ca-
rolum Dyrrachinum, officii cauſa ad ſe vo-
catum, eodem, quo frater perierat, mortis
genere affici juſsit, ſententia magis, quam
ceteroquin ejus indoles ferret, præcipitata.
Hæc ſeveritas in principio adhibita ut pleris-
que metum incuſſerat, ita multos quoque ad
obſequium reduxit. Inde Neapolim, quam
Joanna cum Ludovico Tarentino, Avenio-
nem profuga, deſeruerat, ingreſſus, habito con-
ventu, ultionem ex cædis autoribus ſumſit,
omnes-

---

a) Joan. Archid. Chron. Par. III. c. 9.

omnesque fidelitatem Corolo nepoti jurare coegit, ipse, constitutis magistratibus, & Stephano Transsilvano Vayvoda, ac Volfardo, qui, se absente, copiis praeessent, in Italia relictis, ob grassantem pestem, *Barleta* solvens, *Uranam a*) primum, tum in Hungariam rediit, *b*) nepotem suum, & fratres Caroli Dyrrachini, ne turbas darent, secum ducens, illum, ut matri suae educandum traderet, hos autem honesta custodia teneret, donec, quem finem res Italae habiturae essent, ex eventu videret. *c*) 1348.

Redux, rationem suae expeditionis Pontifici volens reddere, Nicolaum Nitriensem Episcopum, & Georgium Comitem castri ferrei, 1349.

a) Uranam Ludovicus, sublato Templariorum Ordine, Hospitalariis contulit, instituto Prioratu Ordinis. Vid. Pray Differt. de Prioratu Auranae.

b) Memoriae Spalaten. apud Lucium, Mem. istoriche di Tragur. pag. 244. *Primo Junii Comes Traguriens. scribit, regem Ung. de partibus Apuliae venisse Uranam, & versus Ostroviczam direxisse gressus suos.*

c) Rationem regii itineris in Italiam, & reditus, vide apud Pray Par. II. pag. 74. — 77. ex Chron. Gravinae. Addit Joan. Archid. Par. III. Chron. c. 11. regem, ad jus suum tuendum, abhinc suis titulis etiam *regis Hierusalem, & Siciliae* addidisse.

rei, Oratores ad illum destinavit, qui id ante
1349. omnia agerent, ut Pontifex regnum Neapolitanum, quod prius nascendi conditione præ feminis, & nunc armorum etiam jure, suum esset, sibi confirmare ne gravetur, sin autem difficilem viderent, rem omnem ejus arbitrio relinquerent, modo ne Joannæ crimen impune maneret. Pontifex, ne res in Italia, alioquin perturbatæ, magis miscerentur Guidonem Cardinalem in Hungariam proficisci jussit, qui captata opportunitate temporis, regi denunciaret, Neapolitanum regnum, spectata Caroli ejus proavi testamentaria dispositione, neutiquam eidem conferri posse, reliquaque, quæ per Oratores suos Rex obmoverat, pro sua prudentia dilueret, ceterum polliceretur, ei, ut justitia posceret, de Joanna satisfactum iri. *a)*

Hæc Ludovicus dissimulanter magis audi-
1350. vit, quam ut sibi improbari, vel placere ostenderet, rei tamen eventum præstolari constituerat, cum præter opinionem perlatis ad se nunciis ex Italia, Joannam cum Ludovico Tarentino rediisse Neapolim, ac plerasque urbes in potestatem redegisse comperit, Vayvodam Transsilvanum, etsi aliquot pugnis victorem, in angustias redigi, ac incolas in fide nutare. Itaque, cum verba sibi data fuisse

ex

a) Litt. Pont. apud Raynad. ad an. 1349. & Pray, Par. II. pag. 78.

existimaret, ingentes apparatus impositis extra ordinem tributis, in bellum Italicum fecit. 1350.
a) Postquam, superato Adriatico, cum copiis ad Apuliam applicuit, fere omnes urbes per iter partim armis, partim spontanea deditione recepit. Neapolitani, quod duriores, quam tempus pateretur, conditiones Rex praescriberet, defensionem parabant, ad vim tamen non ventum, quod Cardinalis Guilielmus opportune interveniens, pacato Ludovico, inducias ad sequentis anni Calendas Aprilis, inter partes conciliarit. Facile igitur in haec capita utrinque conventum; Pontifex Joannam de mariti caede in jus vocaret, quae si rea criminis comperiretur, regnum Neapolitanum Ludovici esset, sin contra, quae bello parta hactenus erant, Joannae restituat, haec autem sumtus in bellum factos trecentis aureorum millibus penset. b) Constitutis in hunc tenorem induciis, Rex Romam profectus, insigne specimen temperantiae edidit, recusato enim, quem ei urbis Tribunus cum Patriciis deferebat, *Domini Romanorum*, titulo, ne in invidiam apud Pontificem incideret, Neapolim, & hinc, imposito urbibus praesidio, in Hungariam reversus est. c)

At-

a) Litt. regis apud Pray, ibid. pag. 83.
b) De secunda hac in Italiam expeditione vid. Pray Par. II. pag. 83 — 86. ex Gravinae Chron.
c) Joan. Archid. Par. III. Chron. c. 11.

Atque hic otium a bello nactus, quem
1350. fructum hactenus ex duplici Italica expeditione retulisset, quemve deinceps, Pontifice, ut patebat, causae suae, si non adverso, certe minus favente sperare posset, coepit perpendere, propeque erat, ut cogitationem de regno Neapolitano penitus poneret. Nec enim, etsi id clam actum fuerit, ignorabat, Pontificem biennio abhinc, comitatum Avenionensem, contra Roberti regis constitutionem, *a*) octoginta millibus florenorum auri, a Joanna emisse, *b*) proin non videri verisimile, ut, hac exauctorata, se regem Neapolitanum declararet. Cogitabat quidem fratrem suum Stephanum, Mariae, sorori Joannae, nuptiis illigare, ut vel hoc nexu jus regni illius in suam familiam transferret, verum & Pontificis, in ferenda sententia, lentitudine, & muliebri, fraudumque feracissimo Joannae ingenio, absterritus, ut vicissim Pontifici aegre faceret, rursus cum Ludovico Imperatore de Margaretha ejus filia, fratri suo despondenda, egit, & cum utrique facile conveniret, sponsa Stephano, quem Rex, ut nuptiis etiam dignitas accederet, Ducem Trans-

a) Confer. ea, quae ad annum 1343. de Comitatu Provinciae, in qua Avenio est, dicta sunt.

b) Spondanus ad an. 1348. Nro. 4.

Tranſsilvaniæ renunciaverat, *a*) conſtituta ſexaginta millium florenorum dote, colloca- 1350.
ta eſt, *b*) ex quo connubio Joannem, *c*) & Eliſabetham, *d*) poſtea ſuſtulit.

V. Fratris nuptias bellum Lithuanicum conſequutum eſt. Erant Lithuani non ſolum 1351.
Caſimiro regi Poloniæ infeſti, ſed in Ruſsiam quoque, quæ Lodomeriam, & Haliciam, provincias juri Hungariæ obnoxias, complectebatur, hoſtiliter incurſabant, quibus propulſandis copias ſuas Polonicis conjungens, Li-

---

a) Litt. autogr. Stephani Ducis an. 1351. *Dat. an. domini VII. cal. Aprilis Ducatus autem noſtri, an. primo.* Sigil. pendens cum perigraphe: *S. domini Stephani Dei gratia Ducis Tranſsilvani.*

b) Hujus mentio fit in litt. Rudolphi Ducis Auſtr. an. 1359. apud Steyrer ex Tabular. Cæſar. col. 285. *omnes & ſingulas Ligas, — pridem contractas — per D. Albertum, olim Ducem Auſtriæ, noſtrum genitorem — cum ſereniſs. Principe, D. Ludovico, rege Hung. — ac cum domino Johanne, illuſtri Duce Sclavoniæ, Croatiæ, & Dalmatiæ, ſuo nepote, conſanguineo noſtro, — nos ſervaturos &c.*

c) Quamdiu hic vitam produxerit, reliqueritne, an contra, liberos, incompertum eſt.

d) Hæc poſtea Alberto III. Auſtr. Duci nupta fuit, ut eſt apud Steyrer, in addit. ad vitam Alberti II. col. 286.

Lithuanos prælio victos, regno exegit, capto quoque eorum Duce, sed, postquam fidelitatem promisisset, rursum dimisso. a) Lithuanis domitis, res Italicas resumsit. Pontifex quidem, secundum datam fidem, Joannam in jus interea vocaverat, sed cum in progressu litis pateret, notam toti familiæ regiæ, ceteroquin innoxiæ, conflari, liberam a suspicione cædis mariti pronunciandam censuit. b) Nec id regi, ex prorogato tam diu judicio, improvisum erat, litem autem, re jam transacta, instaurare, ob bellum, si id faceret, in longinquas terras transferendum, nec regno utile, nec sibi consultum putabat. Tempori igitur, & Joannis Brundusini Archiepiscopi, Pontificis Legati, precibus, cedens, non solum Principes, quos nuper captivos Neapoli abduxerat, se liberos dimissurum pollicitus est; sed Oratores etiam Joannem episcopum Nitriensem, & Volfardum Comitem castri ferrei, Avenionem misit, iis mandatis instructos, ut, si quid litis, regni Neapolitani causa, superesset, suo, & fratris sui Stephani nomine, cum Pontifice transigerent. Mandatorum autem hæc capita fuere: quidquid in Italia regiis armis, aut deditione occupatum esset, id Pontifici redditum iri

1351.

a) Joan. Archid. Chron. Par. III. c. 29. & Dlugossus l. 9.

b) Villanus hist. Neapol. l. 2. c. 14.

iri spónderent, servatis solum Principatus Salernitani, & honoris montis sancti Angeli, quibus hactenus jure paterno usus fuisset, titulis: Pontifex contra universis, qui regis, vel Andreæ, fratris illius, tam ante Italicum bellum, quam eo durante, partes fuissent sectati, omnium erratorum veniam faceret, eosque, qui regno excedere vellent, liberos cum fortunis suis dimitteret, commeatuque juvaret, demum illos, qui partem in cæde fratris sui habuissent, arbitrio, & fidei Pontificis relinquerent, quem non dubitet facturum, quod æquitati consentaneum esset. *a*) Adderent illud etiam, si ex usu viderent, regem trecenta aureorum millia, quæ, si regnum Joannæ cederet, ab illa ex pacto solvenda erant, ultro eidem condonaturum. *b*) 1351.

Hæc regis ad Pontificem mandata Oratoribus data erant. Domi interea regni Ordines, ne ob tam crebra bella in exteris regionibus gesta, & sumtus in ea factos, immunitatibus suis præjudicium fieret, idque sensim in usum, & exemplum ad posteros transiret, rebus suis consulere volentes, regem communi nomine rogabant, ut, quas Andre-

a) Raynald. ad hunc an. apud Pray Par. II. pag. 89.

b) Litt. Pontif. ad Joannam reginam, apud Raynald. ad an. 1352. & Pray l. cit. p. 91.

1351. Andreas II. a) prærogativas Nobilibus confirmasset, ipse etiam ratas habere vellet. Ludovicus non immemor, quam operam Nobiles, sponte sua ad signa convolantes, præbitis etiam suis facultatibus, in bello Italico navassent, libens volensque precibus Ordinum detulit & prærogativas, una solum, quæ de donatione mortis causa in usu erat, antiquata, novo diplomate confirmavit. b) Cum enim prius Andreas II. indulserit, c) ut, si quis Nobilium sine mare hærede obiret, relicta filiæ solum quarta possessionum parte, reliquum pro arbitrio legare posset, multique sumta hinc occasione, bona avitica Ecclesiis, aut aliis, rege etiam, ad quem ceteroqui bona ejusmodi pertinebant, inconsulto, conferre solerent, Rex æquitati naturali consulens, hanc libertatem abrogavit, statuitque, ut in simili deinceps eventu, fratrum prima semper ratio in testamentaria dispositione habeatur. d) Cetera bullæ aureæ capita partim uberius explanavit, partim etiam auxit. Postremi generis duo imprimis sunt, quorum alterum ad subjectos, ad dominos alterum spectat. Illi ne ab his pro libidine premerentur, de-

a) Conf. dicta ad an. 1222.

b) Exstat in Cod. jur. patrii, T. I. p. 165. edit. an. 1779.

c) Bull. aureæ art. 4.

d) Decreti conclus. §. 11.

decrevit, ut seculares domini partem nonam frugum, & vinorum, Ecclesiastici vero praeter hanc, insuper decimam, perciperent, si qui secus fecerint, nona pars, sine relaxatione, ad regem pertineret. *a*) Rursus, quemadmodum nefas esset, colonos alterius, invitis dominis, suo fundo adscribere, ita colonis integrum esset, ad alios dominos migrare, si quid tamen mali prius perpetrassent, nequaquam arbitrio dominorum, sed secundum juris normam, pœna eis statueretur. *b*) Verisimile est, hac lege servitutem, qua coloni olim glebae adscripti erant, vendique poterant, *c*) sublatam fuisse. 1351.

Ad fundorum dominos quod spectat, illud constitutum, ut, si in Nobilium possessionibus fodinae auri, argentive reperirentur, has Rex possessoribus ne aufferret, sed aliis fundis regii juris ex aequo pensaret. *d*) Olim enim in cujuscunque terra hae repertae erant, proventuum ex illis pars ad fundi dominum, & pars ad terrae Principem, *e*) ex vetusta regni

a) Decr. art. 6.
b) Ibid. art. 16. & 18.
c) Conf. Notit. praev. §. 24.
d) Decr. art. 13.
e) Hoc discrimen inter Principem terrae, & fundi dominum jam Andreas II. in dipl. an. 1231. quo immunitates Nobilibus iterum confirmat, his verbis declaravit: *item, pro singulis marturinis quatuor pondera persolvantur, quantum-*

gni consvetudine pertinebat. *a)* Latius illud
1351. beneficium spectabat, quo Rex, sublatis, qui hactenus erant, diversis Nobilium gradibus, *b)* omnes, qui hoc nomine censebantur, eodem jure gaudere, omnique onere, præter militiæ professionem, solutos esse voluit, *c)* ut & fortitudinem illorum, qui in bellis inclaruerant, remuneraretur, & alios ad similem deinceps virtutem præstandam incitaret. *d)*

VI. Nec diu illius exercendæ occasio de-
1352. fuit. Tartari a Lithuanis concitati, in Podoliam, & ex hac in fines Transsilvaniæ, irruperant. H.s Andreas Vayvoda Transsilvanus, juss-

cunque inde provenerit, tertia pars domino fundi, & duæ partes domino terræ persolvantur.

a) Dipl. Ladislai Chuni, an. 1283. *Si in aliqua terrarum Ecclesiæ Strigonien. Archiepiscopi vel Capituli, argenti fodinam, auri fodinam invenire contigerit, totum commodum, seu lucrum, plene & sine defalcatione aliqua, tam illud, quod de hujusmodi fodinis ad Fiscum regium, seu illud, quod ad terræ dominos juxta approbatam regni consuetudinem devolvi suevit, Ecclesia Strigonien. — possideat.*

b) Vid. Notit. præv. §. 23.

c) Decr. art. 11.

d) Olim non facile aliquis alia ex caussa in cœtum Nobilium a regibus cooptatus fuit, quam si in bello rem fortiter gessisset, quod innumera diplomata testantur.

jussu regis cum quadraginta equitum millibus obviam profectus, ut latrocinantes, prædæque 1352. intentos reperit, magna clade affectos ultra Borysthenem rejecit, facile in Crimæam quoque, si annonæ penuria non laborasset, penetraturus. *a*) Tartaris profligatis, facile pro more illius temporis, Rex a Pontifice obtinuit, ut, si quas schismaticorum terras occupaturus esset, has sui juris faceret. *b*) Ceterum ne, si barbari iterum Transsilvaniæ fines infestarent, suos magno impendio cogeretur educere, regnum Russiæ, Lodomeriam, & Haliciam, complectens, Casimiro regi Poloniæ ea conditione interim cessit, ut, si is filium ex conjuge obtineret, hic, numeratis regi Hungariæ centum millibus florenorum, utramque provinciam possideat, si vero sine filio obiret, rursus, quemadmodum & regnum Poloniæ, secundum priora pacta, ad jus Hungariæ devolveretur. *c*) Repetita de succesione in Poloniam utriusque partis consensio, regem viduum admonuit, ne, dum comparandis sibi alienis regnis studet, suum hærede destitueret, ut animum ad ducendam conjugem adjiceret. Præ ceteris delegit Elisabe-

a) Chron. Part. III. c. 6.

b) Raynald. ad an. 1352. apud Pray Par. II. pag. 92.

c) Sommersberg, Tom. II. script. Siles. in Mantissa, pag. 81.

ſabetham, Stephani Bosniæ Ducis filiam,
1352. quæ hactenus in aula a regis matre, velut obſes, educabatur. *a)* Conjugii hujus cauſa, non ſola ſpes tollendæ prolis erat, ſed ut ſoceri præterea, & Bosnenſium opera, ad eliminandos tota Dalmatia Venetos, quod, compoſito bello Italico, ſecum conſtituerat, uteretur.

Eandem ob cauſam Carolum Imperatorem Viennæ convenerat, *b)* eoque Poſonium
1353. deducto, conſcriptis Tabulis, pro Ducatu *Plocenſi*, & *Mazoviæ*, oppida *Beuten*, & *Creuczenberg*, uxorio titulo olim aquiſita, ſuo, & Caſimiri nomine eidem ceſsit, pollicitus præterea, idem a Caſimiro, intra quadrimeſte ſpacium, peculiari ſcripto confirmandum eſſe, *c)* utque illum ſibi magis conciliaret, jus quoque ſuum

---

a) Hoc anno, non item ſequente, ut aliqui putant, nuptias coaluiſſe, docent autogr. litt. regis an. 1352. fer. 4. prox. poſt feſt. B. Georgii M. *demum, cum vice tertia dominam Mariam, ſororem Domini Stephani Ducis Bosnenſis, proximam noſtram cariſsimam, domino Helſeneero Pazzoviæ (fors Paſſaviæ) nuptui ſociandam transmiſiſſemus &c.* non vocaturus *cariſsimam*, niſi filiam Ducis Bosniæ jam conjugem habuiſſet. Hujus Mariæ nulla apud Orbino, Luccari, & du Cange exſtat memoria.

b) Chron. Zwetlen. ad an. 1353.

c) Goldaſtus in append. documentor. f 61. & Du Mont, corps diplom. Tom. I. Par. II. pag. 284.

um in *Svidnicensem*, & *Jaurensem*, Silesiæ Ducatus, in eundem transtulit, *a)* simul aliud, quo utriusque familia arctius jungeretur, fœdus cum eo sanxit, fide juramenti interposita, spondens se eidem, ejusque hæredibus contra omnes hostes, Casimiro solum rege, & Alberto, Austriæ Duce, exceptis, suo, hæredumque suorum, & coronæ Hungariæ nomine, auxilio futurum, facturum præterea, ut, si filios, filiasve, obtinuerit, mutuo connubio cum Caroli liberis jungantur, nec aliis, eo, vel ejus hæredibus inconsultis, despondendos esse. *b*) Ex hac fœderis lege postea factum, ut Sigismundus, Imperatoris filius, Mariæ, Ludovici filiæ, matrimonio junctus, in solium Hungariæ eveheretur. 1353.

Hæc eo spectabant, ut conciliatis regno vicinis Principibus, nihil impedimenti ab iis sibi poneretur, si, Dalmatiæ causa, Venetos

 bello

---

a) Goldastus l. cit. f. 60. Vid. etiam Pray, Par. II. pag. 93.

b) Ludewig, Reliqu. Mss. Tom. 5. pag. 495. *Quod si aliquando filios, vel filias obtinuerimus in futurum, quod illos, vel illas maritagio, sive nuptu invicem copulare volumus, nec debemus quibuscunque spondere personis, absque prædictorum regum Boh. consilio, favore, & consensu &c. Dat. Budæ* 1353. *Indict* 6. *mense Sept. die* 15." Idem exhibet Lunig, Cod. dipl. Germ. Tom. I. col. 1107. apud Katona Tom. X. pag. 87.

bello peteret. Huc enim abhinc, quam obti-
1353. nendi regni Neapolitani ſpem amiſerat, omnis deſtinatio illius tendebat. Claſſe tamen, qua Veneti valebant, & ſine qua conatum ſuum inutilem futurum vidit, cum deſtitutus eſſet, ſocietatem armorum cum Genuenſibus, qui per id tempus bellum cum Venetis habebant, iniit, ut, dum illi contra hos mari, ipſe in continenti, rem gererent. Ita utrinque conventum, ſed incertum, qua via, indicium ad Venetos perlatum fuerit, qui, ut periculum a ſe amolirentur, miſsis ad Imperatorem Legatis, eum orabant, ut regem a propoſito Genuenſes juvandi averteret. *a*) Dedit id Rex, quamquam invitus, amicitiæ Imperatoris nuper contractæ, nec tamen propterea a faciendo neceſſario ad bellum apparatu deſtitit, &, quoniam Legati Venetorum ſpem Imperatori fecere, litem de Dalmatia ſine armis componi poſſe, Rex arma, tamquam aliud agere, quam deſignabat, videretur, in Raſciam traduxit, & Ste-
1354. phanum Duſcianum, qui ſe Raſciæ, & Serviæ Imperatorem ferebat, ſolo armorum metu a fœdere Venetorum abſtraxit, *b*) utque hos magis ſui ſecuros redderet, copiis trans Bogum ductis, in Tartaros, qui Crimæam colunt, movit, horumque Chamum obviam ſibi

a) Willanus apud Lucium l. 4. c. 17.

b) Du Cange Illyr. vet. & nov. pag. 61.

ſibi factum, & tributum quotannis promittentem, in clientelam recepit. a)

VII. Inde in Hungariam reverſus, Caſimiro regi ſummam æris, quod titulo conceſſi nuper regni Ruſsiæ debebat, donec pacatior illius poſſeſsio eſſet, relaxavit, b) ſimulque auxilium contra Lithuanos addixit, &, ne fratrum ſuorum, Andreæ, & Stephani c) obitus, pactis de ſucceſsione in Poloniam aliquando officeret, Nicolaum Strigonienſem Archiepiſcopum, additis ex primo ordine collegis, in Poloniam miſit, qui fœdus de ſucceſſione, inter Carolum patrem, & Caſimirum olim ſancitum, ſuo, & matris Eliſabethæ, nomini- 1355.

a) Villanus l. 4. c. 5. Conf. Pray, Par. II. p. 95.

b) Dogiel Dipl. Pol. Tom. I. pag. 37. 38. & 39. documenta hæc exhibet Katona Tom. X. pag. 107. ſequ. nomine *Ruthenici regni*, cujus in Tabulis fit mentio, non aliud venire poteſt, quam Lodomeria, & Halicia, ut ſupra memoratum fuit.

c) Hoc, vel priore anno obierit. Priore die epiph. privilegia Kapronczenſibus conceſsit, hoc autem, vidua Margaretha, eadem confirmavit: *præſentaverunt nobis univerſitas civium — de Kaproncza, quod vos contra libertatem eorum, quam dominus Stephanus Dux, condam conthoralis noſter ipſis contuliſſet — moleſtaretis, &c. Dat. Budæ, fer. 2. prox. poſt feſtum S. Georgii M.* 1355.

minibus innovarent, eique Joannem Stepha-
1355. ni filium, nepotem ſuum, hujusque, ſi quos habiturus eſſet, filios nova pactione includerent. *a*) Caſimirus, quod nullam obtinendæ prolis ſpem haberet, viciſsim nomine regni ſui Legatos ad Ludovicum miſit, qui, ut immunitatibus ſuis conſulerent, novas prioribus pactis conditiones adjecere, quarum hæ præcipuæ erant: ne Rex quidquam contra regni vetuſta jura ſtatuat, neve id novis exactionibus, tributis, & vectigalibus oneret, ſi neceſſe eſſet, ut cum exercitu in regnum veniat, Eccleſiaſticis, & Nobilibus annonam ne imperet, aut pabulum gratuito exigat, ſed depenſo juſto pretio ſolvere velit, poſtremo, ſi regem, ejusque nepotem Joannem, ſine maſcula prole contingat obire, pacta de ſucceſſione ſint irrita, & Poloni juramento fidelitatis ſoluti declarentur. *b*)

Ludovicus, quod æqua poſtulari videret, petitis libenter annuit, addiditque præterea, quinque millia *ſexagenarum groſſorum Bohemicorum* ſeniori filiæ Caſimiri, ſi nuptui locabitur, quemadmodum a Carolo, patre ſuo, conſtitutum erat, a ſe, vel ſucceſſoribus ſuis, bona fide ſolutum iri, atque hæc, edito juramento, ac conſcriptis tabulis, Budæ VIII. Ca-

a) Dogiel, & Katona, l. ſupr. cit.

b) Dlugoſſus l. 9. ad hunc an. apud Pray, Par. II. pag. 96.

Calendas Julii confirmavit. *a*) Dimifsis Casimiri Legatis, & lite, quæ ob viciniam fundorum, quæ inter Præpofitum Capituli veteris Budæ, & regis Caftellanum orta erat, diremta, *b*) nuncii a Venetis adfuere, qui, quod induciæ ante octennium initæ, ad finem vergerent, has, propofitis conditionibus *c*) confirmari petebant. Rex fimulatione hac offenfus, non enim ignorabat, Venetos interea adverfum fe fœdus cum Rafciis, & urbibus Spalato, Tragurio, & Sibenico, pepigiffe, Nuncios re infecta remifit. *d*) 1355.

Abhinc Rex animum in bellum Venetum obfirmavit, ne quid autem interea domi non fatis tutum relinqueret, priftinam cum Alberto Auftriæ Duce amicitiam novo fœdere confirmavit, quo alter alterius ditiones contra hoftes fe tuituros, receperant, idemque hære- 1356.

re-

---

a) Id ibid. pag. 97.

b) Id. ibid.

c) Laurentius de Monacis Chron. Venet. l. 6. narrat, inter conditiones, de quibus utrinque agebatur, etiam hanc fuiffe, regem nempe voluiffe quidem Dalmatiam Venetis permittere, fi ifti quotannis album equum ei dono mitterent, fed Venetos fervilem hanc conditionem inire noluiffe. Quam abfurdum commentum, Dalmatiam pro albo equo! quafi Hungaris equi hujus coloris defuiffent.

d) Lucius l. 4. c. 17.

redes utriusque facere obstricti essent: Albertus vero seorsim fidem dederat, se nemini; qui Casimirum bello peteret, auxilium, opemve præstiturum, Ludovico præterea, si quos ex Alberti ditionibus ad signa vellet conducere, fas, integrumve esset. *a*) Supererat adhuc lis dirimenda de dote, inter Margaretam, Alberti II. Austriæ Ducis filiam, & Joannem Lucenburgensem, Caroli Imperatoris fratrem, constituta, cujus vadimonium Carolus, regis pater, in se olim receperat. Hanc illa nunc repetebat, quod paterni vadimonii onus cum regno ad filium transiisse, contenderet. Rex, ne temporis jacturam faceret, arbitrium Alberto commisit, a quo lis in hunc modum diremta est: Ludovicus triginta florenorum millia Duci custodienda, Margaretæ autem ex proventu Tirnaviensis urbis tria millia quotannis, daret, quæ, si a die prolatæ sententiæ, documenta, quibus sibi dotem deberi doceat, ad futurum Pascha non proferret, Ludovicus viginti millia reciperet, & decem Margaretæ manerent, proventu tamen urbis Tirnaviensis eo usque frueretur, donec controversia, productis a Ludovico quoque documentis, uberius illustrari possit. *b*)

1356.

Hac

a) Steyrer l. cit. col. 186. ex Tabul. Cæsar. apud Pray. Par. II. pag. 100.

b) Idem ibid. col. 187. Dat. Vien. *Dominic. post epiphan.* apud Pray, ibid.

Hac cura expeditus, omnes cogitationes ad recuperandam Dalmatiam convertit; sed quia 1356. classe ad id necessaria destitutus, nec hujus a Genuensibus, qui, contra regis exspectationem, anno priore pacem cum Venetis confecerant, impetrandæ *a)* spes ulla esset, bellum in ipsam continentem, & Venetæ ditionis viscera transferre statuit. Id quidem, cum per alienas terras copiæ ducendæ fuerint, arduum in principio videbatur, postea autem, quam cum Alberto, & Maynhardo, Goritiæ Comitibus, armorum societatem iniisset, & Patriarcham Aquilejensem, cum Cenetensi Episcopo, in suas partes pellexisset, spem minime dubiam de felici exitu concepit. His ex sententia confectis, Zagrabiam cum copiis movit, & vulgatis litteris jus suum in Rasciam se vindicaturum, præferebat, idque Pontifici per Procuratorem significari curavit. Laudavit propositum Pontifex, regemque propterea honorifico *Signiferi Ecclesiæ* titulo cohonestavit, at Veneti, rem serio a rege agi putantes, ne fœderatis suis deessent, in fraudem inducti, præcipuam militiæ partem iis auxilio misere. *b)*

Hoc

---

a) Die 1. Jun. an. 1355, apud Lucium Memor. istor. di Tragurio pag 247.

b) Hist. Cortusior. l. 11. c. 8. Tom. VIII. script. rer. Ital. apud Muratorium. Raynald. ad an. 1356. apud Pray, Part. II. pag. 101.

Hoc tempus Rex occupandum ratus,
1356. Joannem *Chuz*, Croatiæ Banum, in Dalmatiam proficisci, Jadramque tentare jussit, ipse cum robore exercitus, accelerato per Carniam itinere, in Forum Julii irrumpens, *Tarvisio*, *Conigliano*, *Asalo*, *Serravallo*, & finitimis locis subactis, Paduanos cum Francisco Cararia, eorum domino, in fidem recepit. Perculit ea res Pontificem non minus, quam Venetos; ille regem frustra a victoriæ cursu revocare conatus est, isti animum illius, missa Tarvisium Legatione, periclitati, pacem, reddita civibus Jadrensibus libertate, & quibusdam urbibus restitutis, aliis vero, cum pensione annui census, sibi reservatis, offerebant, sumtus quoque belli se pensaturos polliciti. Abnuit Rex, nisi tota Dalmatia decederent, & milite in hostico hibernare jusso, in Hungariam rediit, nova supplementa lecturus. a)

VIII. Transacta hyeme, Hungari in Ita-
1357. lia relicti, insignem ad *Nervesam* ex Venetis victoriam, metu latissime circumlato, adepti erant. Nec minus feliciter Banus Croatiæ, quem Rex in Dalmatia jusserat resistere, rem interea gessit. Tragurium enim, Spalatum, & Sibenicum, post confirmata civium jura, se ei ultro dedidere, quorum exemplo Jadra quo-

a) Vilanus l. 6. c. 63. Lucius de regno Dalm. l. 4. c. 17.

quoque, & Nona, cum Rex in Dalmatiam venit, in potestatem redactæ. Veneti tam felici armorum progressione territi, ne Marchiam quoque Tarvisinam, ab Hungaris infessam, amittere cogerentur, missis Jadram Legatis, pacem a rege flagitarunt, quam, precibus Francisci Cararia adductus, non aliter se concessurum, respondit, nisi omnia, quæ in Croatia, & Dalmatia occupassent, bona fide redderent, & Duces Venetorum in publicis litteris, titulo Dalmatiæ & Croatiæ, a) deinceps abstinerent, ita, quæ in Marchia Tarvisina armis sua fecisset, se redditurum esse. Id quasi præludium pacis erat. Actum est de hac missis ultro, citroque internunciis, crebroque res adhærere videbatur; donec, sublatis obstaculis, in has conditiones utrinque conventum esset. Veneti tota Dalmatia, intra viginti duos dies, a subscripta pace decedant, initio a medietate *Quarnici* seu *Carnici* sinus, b) ducto, ad Epiri limites, ubi Dyr-

1357.

a) Solebant enim in publicis edictis, hoc titulo uti: *N. Dei gratia Dux Venetiarum, Dalmatiæ, atque Croatiæ Dux, Dominus quartæ partis, & dimidiæ totius Imperii Romaniæ.* Hoc primus omnium, quod sciam, usus est Andreas Dandulus an. 1343. Vid. volumen statutorum, Legum, ac jurium D. Venetor. Venetiis an. 1564. & Librum Promissionis ibid.

b) A vicina Carnia, seu Carniolia sic dictus. In hac medietate sinus, est *Flumen S. Viti*, cum suo

Dyrrarchium eſt: quidquid hoc ſpatio, ur-
1357. bium, inſularum, portuum, aliarumve utilitatum, continetur, regi, aſtu, dolove procul, tradent, jurique, quod ſe in hæc habere putabant, aut habere poterant, in perpetuum renunciabunt, idque cum dominio, proprietate in Ludovicum, hujusque ſucceſſores Hungariæ reges transferent, nec unquam actione ulla, aut beneficio juris, & legis adverſus hanc ceſsionem ſe uſuros, juramento promittent, ac titulis Dalmatiæ, & Croatiæ omnino abſtinebunt. *a)* Rex con-

ſuo Territorio, itaque juris Hungarici, non item, ut aliqui putant, in ditione Carnioliæ, aut Iſtriæ. Atque hi erant Dalmatiæ limites ſub Andrea II. teſte Archidiac. Spalaten. hiſt. Salonit. c. 1. *Nunc ergo Dalmatia, eſt regio maritima, incipiens ab Epyro, ubi eſt Dyrrachium, & protenditur usque ad ſinum Quarnarium.*

a) Forma ceſsionis hæc erat: *vigore inſtrumnti prædicti, contenti fuimus renunciare, & effectualiter renunciamus defacto, in manibus prædicti regis, ſuo, & ſucceſſorum regum nomine, toti Dalmatiæ, a medietate Gvarnarii, usque ad fines Duracli (Dyrrachii) omnibus civitatibus, terris, caſtris, inſulis, portubus & juribus, quæ habuiſſemus, & tenuiſſemus, & tenebamus in eisdem quoquo modo, & ſpecialiter, civitatibus Nonæ, Jadræ, Scardonæ, Sibe-*

contra, quæ in Marchia Tarvisina, Istria, & in ditione Cenetensium occupavit, Venetis in solidum restituet, utrique parti secura, & libera navigandi, *a*) mercandique potestas erit, malefactores neutri recipient, nec piratis 1358.

Sibenici, Tragurii, Spalati, & Ragusii, in terra firma existentibus. Item in terris adjacentibus, videlicet, Cherso, Veglia, Arbo, Pago, Brachiæ, Lesinæ, Corsulæ, cum insulis earundem, cum omnibus pertinentiis, & utilitatibus earundem, ac titulis Dalmatiæ, & Croatiæ, quibus uti consueveramus, & totum jus, & proprietatem, si quas habuissemus, in ipsum dominum regem, & successores suos, sponte, deliberate, & cum maturitate transferentes, renunciantes insuper omni actioni, & omni juris, & legis beneficio, quibus ullo unquam tempore possemus contra prædicta, vel prædictorum aliquod, nos juvare, & promittentes solemniter, sub vinculo sacramenti, pro nobis, & Communi Venetiarum, corporaliter præstiti, de ipsa Dalmatia, civitatibus, terris, castris, locis, insulis, juribus, & titulis, ac ipsorum possessione, seu dominio, nullo unquam tempore per nos, vel alios, nos intromittere, vel aliqualiter impedire, usque ad fines ante dictos.

a) Hactenus enim sibi dominium maris Adriatici arrogabant.

tis portum præbebunt, aut mare ab his infestari sinent, præteritorum denique oblivio, & amicitia utrinque perpetua sit. *a*) Tabulæ
1358. pacis sequente anno, Jadræ quidem XVIII. Venetiis autem XXIII. Februarii promulgatæ sunt, tum Stephanus Zagrabiensis Episcopus, & Nicolaus Drugeth, Judex curiæ regiæ Venetias missi, ut juramento Ducis, pacta confirmantis, interessent, & pacis tabulas permutarent, quas ille XXV. ejusdem mensis illorum manibus, regi tradendas, consignavit, & regio nomine scriptas vicissim ab eisdem recepit. Ne autem, quos armorum socios habuit, Patriarcham Aquilejensem, Episcopum Cenetensem, Franciscum de Cararia, Albertum item, & Maynhardum, Goritiæ Comites, deseruisse videretur, his quoque editis litteris tertio post mense cautum voluit. *b*) Hunc in modum Dalmatiam, quæ partim decessorum socordia, partim intestinis dissidiis, in Venetorum potestatem sensim venerat, pristino Hungariæ juri vendicavit, non facile deinceps amittendam, si successores sibi similes post se reliquisset.

IX. A confecta pace illud ante omnia
1359. Ludovicus satagebat, ut & regni juribus, citra

a) Lucius l. 4. c. 17. Laurentius de Monacis Chron. Venet. l. 6. Pray Par. II. pag. 108.

b) Tabulæ exstant in Hist. Cortusior. l. 11. c. 12. apud Pray Par. II. pag. 110.

tra regiæ dignitatis diminutionem consuleret, & regiorum proventuum administratio ita in ordinem redigeretur, ut & Fiscus regius haberet, unde publicis necessitatibus posset succurrere, nec civitatibus, quæ commodo portu erant instructæ, nervus mercimoniorum succideretur. Jam anno priore Jadrensibus privilegia confirmans, liberaliter indulsit, ut prisca quidem judiciorum ratio eis libera esset, si qui tamen sibi minime satis factum existimarent, his regem impune liceret appellare: *a*) Croatis vero, & extraneis per eos, quos ex Hungaria missurus esset, jus administratum iri. *b*) Traguriensium quoque jura rata habuit, proventus tamen per Legatos suos *c*) ita existimabat ordinandos, ut media pars ærario regio inferretur, & altera civitatis esset. *d*) Sed cum hanc ordinationem ci- 1359.

a) Lucius de regn. Dalm. l. 6. c. 2.

b) Missi erant, Nicolaus Colocen. Archiepisc. electus Strigonien. Stephanus Nitrien. Episc. Nicolaus de Zeech Jud. Curiæ reg. Joan. Chuz, Banus Dalm. & Croat. & Gregorius Custos Eccl. Varadinen. Capellanus regius, ut est apud Lucium Mem. istoriche di Tragur. pag. 271.

c) Idem ibid. pag. 272.

d) Id. ibid. pag. 273. Initium documenti hoc est: *Stephanus Dei gratia Episcopus Nitriensis, sacræ Theologiæ Magister, Joan. de Brendestech,*

ves graviter ferrent, non solum hanc retra-
1359. ctavit, verum universe etiam Dalmatas jure suo municipali deinceps uti permisit, solam maritimi salis Cameram ad eum morem, qui in Hungaria obtinebat, coordinatam esse voluit. *a)* His in Dalmatia constitutis, Posonium concessit, ut cum Rudolpho Austriæ Duce, qui Alberto patri, ante annum defuncto, successerat, pristinam amicitiam confirmaret. *b)* Mox sequente anno, *Bernabonem*, qui Bono-
1360. niæ tyrannidem adversus Pontificem arripuerat, ut Curiam Romanam, ob simulatam nuper in Rascios expeditionem pacaret, per Joannem Colocensem Præpositum admonuit, ut ab injuria porro inferenda desisteret, alioquin sciret, se arma in illum Ecclesiæ causa sumturum, cumque is morem regi gesturum pollicitus esset, neque promissis staret, copias auxiliares, quæ homini reprimendo satis essent, in Italiam misit, *c)* præcipuum tamen robur militiæ domi retinendum erat, quod Carolum Imperatorem cum Duce Austriæ aliquid

---

stech civilis Professor, serenis. Principis Domini, Domini Lodovici regis Hung. ad partes Dalm. Legati, &c.

a) Id. ibid. pag. 274.

b) Steyrer l. cit. pag. 285. apud Pray Par. II. pag 112.

c) Raynald. ad an. 1360. & Villanus l. 9. c. 91.

quid adverſum ſe moliri ſuſpicaretur. a) Occaſio ex convicio ſumta fuit, quo Imperator Eliſabetham, regis matrem, velut parum pudicis moribus præditam, criminatus fuerat. Matris injuriam Ludovicus ſuam interpretatus, b) bello ulciſci conſtituerat, & facto ad id gerendum apparatu, ut Rudolphum quoque, quamquam Imperatori fœderatum, in ſocietatem armorum pertraheret, Viennam profectus, novum cum eodem, & illius fratribus Friderico, Leopoldo, & Alberto, fœdus pepigit, quo ſe Duces unanimi conſenſu regi obſtrinxerant, ſe eidem contra Imperatorem, hujusque fratrem Joannem Moraviæ Marchionem, omni ſua potentia affuturos, ſalva tamen lege, qua Rudolphus, ceu Dux Auſtriæ, jubebatur Imperiali exercitui duodecim milites cum menſis unius ſtipendio contra Hungaros adjungere. c) 1361.

 Eidem

a) Lucius Mem. iſtor. pag. 277. ex regeſto conſilii Tragurien. 1361. *die* 15. *Dec.* — *nova facit D. Rex civibus notificare, videlicet, quod D. Imp. Rom. & Dux Auſtr. videntur velle movere gverram dicto D. regi indebite &c.*

b) Michovius pag. 157. apud Piſtorium Tom. II. ſcript. Pol.

c) Steyrer l. cit. col. 333. apud Pray Par. II. 115. error tamen apud hunc, & Katona in annum irrepſit, & reſcribendus eſt, 1362.

1362. Eidem fœderi paulum poſt, quam Rudolphus Poſonium venit, Caſimirus quoque Rex Poloniæ, & Maynhardus Bavariæ Dux & Comes Tyrolis acceſſerant, cautumque, ne quis, inſciis fœderatis, bellum cuiquam obmoveat. *a)* Id in cauſa erat, cur deinde res ad arma cum Imperatore non venerit. Ludovicus, ut viciſsim Rudolpho gratiam referret, caſtrum *Schvarczenbach*, quod ſæpe diſſenſionum fomes inter Hungaros, & Auſtrios erat, eidem reſtituit, & argentum, ob defenſum olim ab Hungaris *Neoſtadium*, ex pacto debitum, condonavit. *b)* Transactum deinde eſt de controverſia, quæ in confinibus Hungariæ, & Auſtriæ, titulo decimarum, cenſuum, juris item montani, & emphyteutici, inter utramque Nationem crebro oriri ſolebat. Ad hanc dirimendam, quatuor conſtituti utrinque arbitri, qui de jure ſine partium ſtudio cognoſcerent, quodque ſtatuiſſent, Rex, & Duces ratum haberent. *c)* Aliis autem Tabulis, ſi bellum re ipſa gerendum fuerit, ita paciſcentibus convenerat, ut, quæ armis parta eſſent, ex æquo utrinque dividantur, nec fas ſit cuiquam, inconſulto alio, ab

a) Steyrer ibid. Dat. Poſonii ultima Febr. 1362.
b) Id. ibid. Dat. Budæ d. 10. Mart. apud Pray Part. II. pag. 117.
c) Id. Steyrer col. 337 Dat. Bud. eod. d. & an. Idem col. 336. Dat. Bud. eod. an. & d.

ab armis cessare, *a)* sin aliquid, durante bello, accideret, quod fœderatos in discordiam possent adducere, id ad finem expeditionis ut rejiceretur, constitutum. *b)* 1362.

Nec Imperator, qui per id tempus Norimbergæ agebat, postquam confœderationis inter regem, & Rudolphum sancitæ indicium ad se perlatum est, segnius se ad vim repellendam comparabat, eoque gravius Rudolphi factum tulit, quo minus id, post initum Pragæ anno priore secum arctissimum fœdus, de genero suo suspicari poterat. Bellum itaque, facto utrinque apparatu, prope certum videbatur, cum Innocentius VI. Pontifex, misso ad Rudolphum Ægidio Vincentino Episcopo in mandatis dedit, ut Ducem præprimis Imperatori reconciliaret, datisque insuper ad Rudolphum litteris, eundem, ut cum socero in gratiam rediret, impense cohortatus est. Valuit Pontificis auctoritas, & ardor belli sensim in Rudolpho refrixit. *c)*

X. Suberat aliud etiam, quod Rudolphum a belli proposito avertit. Obierat sub 1363. ipsum anni sequentis initium Maynhardus, Comes Tyrolis, quem Rex Ludovicus in societatem fœderis contra Imperatorem priore

a) Idem col. 337. Dat. Bud. eod an. & d.

b) Idem col. 338. Dat. Trenchini d. 15. Aug. eod. an. apud Pray Par. II. pag. 119.

c) Raynald. ad an. 1362.

anno adſcivit. Is, ſi ſine prole obiret, con-
1363. ſentiente matre ſua Margarita, Principes Auſtriæ quadriennio abhinc, hæredes ſuos ſcripſerat. *a*) Cum igitur, ad novam poſſeſsionem pacate adeundam, favore Imperatoris egeret, inconſulte ſe facturum exiſtimabat, ſi in illum, tam alieno tempore, bellum moveret, nec dubitabat regem id communi amicitiæ daturum, ut mitiora conſilia admittat. Ludovicus, cui matris injuria cordi erat, videns, unum ex confœderatis ſuis morte ſublatum, alterum vero prope eſſe, ut fœdus, familiæ ſuæ cauſa, deſerat, ipſe etiam nutare cœpit, cum illum, in quam partem ſe daret, hærentem, Petrus Vulterranenſis Epiſcopus, ab Urbano V. ad componenda Principum diſsidia in Germaniam miſſus, convenit, facileque perſuaſit, ne rem, quæ amica compoſitione finiri commode poſsit, armis velit decernere, & Turcis interea, poſt occupatam Adrianopolim, latius, in vicinas quoque ditiones juri Hungariæ obnoxias, graſſandi occaſionem daret. *b*) Ceſſatio igitur, licet Imperator, & Rex in limitibus jam cum copiis ſuis conſtiterint, ab armis interim facta, donec internunciorum opera diſsidium componeretur. Protracta eſt negotiatio in

mem-

a) Nempe an. 1359. Tabulis Monachii Non. Sept. conſcriptis.

b) Raynald. ad an. 1363.

mensem Decembrem, *a*) cum Bulcus, Svid- [redacted]
nicensis & Jaurensis Dux, qui utrique dissi- 1363.
dentium cognatione conjunctus erat, Ludovicum Trenchinii conveniens, eo rem denique adduxit, ut litem Casimiri regis Poloniæ arbitrio dirimendam permitteret. Inde in Poloniam digressus, Casimiro, qui minus sororis convicio, quam Ludovicus matris suæ, exacerbatus erat, facile persuasit, ut pacificato-

---

a) Ad hoc temporis intervallum censeo expeditionem in Bosniam, cujus Archidiac. Chron. Par. III. c. 33. meminit, & aliqui an. 1359. affigunt, locandam esse. Cum enim in hac Nicolao Strigonien. Archiep. Sigillum regis furto sublatum sit, nimis multi anni inter hunc, & 1364. quo Rex novum Sigillum amisso substituit, intercessissent, quibus malevoli facile commentitio Sigillo in aliorum damna abuti potuissent, cum tamen constet, regem inter an. 1359. & 1364. quo novum Sigillum confectum est, multas donationes fecisse, quin novi Sigilli mentionem faciat. Forte huc etiam pertineat expeditio in Bulgariam, quam Archidiac. priori confestim subjungit, in qua Strascimirus Bulg. Imperat. captivus in Hung. ductus est, cum & facilis ex Bosnia in Bulgariam aditus sit, & Rex an. 1364. Banum Bulgariæ præfecerit, quod Strascimiro rerum potiente factum non esset. Sed hæc, cum nulla certa chronotaxis figi possit, in modum conjecturæ

[redacted] catoris partes in se reciperet, qui delatum si-
1363. bi arbitrium eo libentius est amplexus, quo minus illi laboris exantlandum erat, quod Catharina Rudolphi Ducis Austriæ conjunx, Imperatoris filia, patris animum jam ante pronum ad amplectendam pacem reddidisset. *a*)

[redacted] Quo celerius autem hæc conficeretur,
1364. Imperator, Cracoviam ineunte anno profectus, ut Casimirum sibi addictum redderet, Elisabetham, ejusdem neptem, Bogislai, Pomeraniæ, & Stettinensis Ducis filiam, sibi matrimonio conjunxit. Cracovia Pragam redux, Brunam contendit, quo Ludovicus Rex & Rudolphus cum fratribus, Austriæ Ducibus, jam convenerant, ut pacis negotium, hactenus affectum, mutuo consensu perficeretur. Consentientibus itaque partibus, Tabulæ IV. Idus Februarii in hæc pacta conscriptæ sunt: dissensiones, quæ verbis, factis, & gestibus utrinque, quibuscunque ex caussis, intervenissent, penitus oblitteratæ sint: ad hæc juramento cautum, ne alter alterius terras, quas nunc possidet, aut deinceps possessurus esset, damnis afficere, jura, quocunque nomine vocarentur, violare vel alios ad id faciendum consilio, auxilio, clam, palamve juvare unquam ausit. *b*)

Actum

a) Steyrer l. cit. col. 375. Dat. Cracov. in vigil. B. Luciæ, apud Pray Par. II. pag. 120.

b) Steyrer ibid. col. 382: apud Pray, P. II. p. 121.

Actum etiam eodem tempore de jure successionis mutuæ. Carolus Imperator, Wenceslaus ejus filius, & Joannes Marchio Moraviæ, si eos hærede contingeret carere, jus succedendi in omnibus terris suis, in gentem Austriacam transcripserunt, a) hæc vicissim eadem lege, si præter Austriacum, etiam regis Ludovici genus, exstingueretur, jus in Austriam, ceterasque ditiones suas, ad Carolum, hujusque posteros transiturum spoponderat. b) Imperator ut Rudolphum, hujusque hæredes, novo beneficio sibi, ac familiæ suæ obstringeret, Tyrolim, cujus possessionem nuper adierat, eidem clientelari jure concessit. c) Lu-

1364.

---

a) Steyrer l. cit. in addit. ad c. 3. col. 379.

b) Steyrer l. cit. col. 383. apud Pray pag. 122.

c) Apud Steyrer ad hunc an. c. 3. col. 23. & c. 7. col. 30. Hoc circiter tempore Valachi, Romanorum olim colonia, in Moldavia rursus propagari cœpere. A Cumanorum enim in eas partes adventu, & Tartarorum irruptione, se in montes Marmarosienses receperant, ibique ad Ludovici regis ætatem pacati colebant, donec an. 1359. ut Cantimirus hist. Moldaviæ, c. 34. scribit, quidam *Drageshus*, vel, ut vult Archidiac. Chron. Par. III. c. 49. *Bogdanus*, coloniam ad fl. Moldavum, a quo deinceps Cumaniæ, nomen Moldaviæ adhæsit, deduxisset. Hujus successores deinde Ludovicus ad profitendam clien-

1364. Ludovicus, confirmata cum Imperatore amicitia, in Hungariam reversus, inter primas curas, id sibi praecipue perficiendum putabat, ut amisso nuper in Bosnensi expeditione Sigillo regio, ne malevoli illo ad damnum aerarii regii, & jurium Nobilitatis, abuterentur, novum substitueret, quo non solum suas, quas hactenus edidisset, sed Caroli quoque, patris sui, doationis litteras, confirmari voluit, alioquin irritas, & omni robore destitutas esse, publico edicto declaravit. a)

Con-

---

entelam, & censum quotannis pendendum adegit. Qui abhinc Moldaviae, & Valachiae imperarint, vid. Pray Differt. VII. in annal. veter. Hunnor. &c. pag. 140.

a) Exstat illius Formula in cod. jur. patr. Decreto regis praefixa. Solebat ea, cum appensione novi Sigilli, plerumque integra adscribi, si spacium erat, in adversa litterarum parte, quae ad confirmandum afferebantur, aliquando etiam in aversa; id tamen, ut saepe observavi, rarius. Ceterum, ob concurrentium frequentiam, Cancellarius, vel hujus vicarius, annum 1364. & diem solum in margine inferiori solebant adnotare, ut, *anno M. CCC. sexagesimo quarto, III. Non. Martii* (vel alio die, quo Sigillum novum appendebatur) *regni anno vicesimo tertio.* Critiria autem, quibus novum a deperdito Sigillo discerni possit, vide Pray Comment.

Concursatio igitur omnium ingens ad regem facta, qui jurium suorum indemnitati consultum volebant, quo beneficio & suorum animos sibi devinxit, & tam publicæ, quam privatæ rerum securitati prospexit. 1364.

XI. Hæc regis beneficentia ad exteros quoque pertinuit, præsertim, qui mercimoniorum causa in Hungariam commeabant, & 1365.
propterea stationem temporariam aliquando in regno solebant figere. Ex his præter Italos, qui omnium primi jus civitatis Strigonii sub Carolo rege obtinuerant, a) fuere Norimbergenses, & Pragenses, quibus Rex jam antea mercatus causa, immunitates largitus erat. His similes etiam, cum Brunæ erat, rogatu Caroli Imperatoris, civibus Wratislaviensibus, edito scripto indulsit, promissa personarum, & mercium securitate, modo consuetum vectigal penderent, b) volens hoc exemplo suos etiam ad id genus industriæ, cum ob propriam cujusvis, tum publicam quoque regni

ment hist. de vét. reginas Hung. coronandi more. Pestini 1792. pag. 48.

a) Exstant litt. eorum an. 1330. Sigillum ex una parte refert hanc epigraphen: *Sigillum Latinorum civitatis Strigoniensis*: ex alia vero: *secretum Latinorum civitatis Strigoniensis*. Ipsa civium nomina Italos produnt, ut Baldini, Gerdini, Geleti, Rubini, Nigroni &c.

b) Katona Tom. X. pag. 360.

gni utilitatem, sensim consuefacere. Adve-
1366. nerant etiam Jadrensium nuncii, qui civium nomine regem orabant, ut vetusta urbis jura a regibus olim indulta, adversus Præfectorum injurias tueri, eaque instar novi beneficii, confirmare vellet. Annuit benevole, spe etiam facta, ut tres insulæ, quas Sibenicenses, tempore Venetorum, sibi per vim asseruerant, ubi certiora edoctus fuerit, eisdem restituantur. *a*)

Interea Turcæ ditionem suam latius in dies proferebant, & Orientis Imperio sensim imminere videbantur. Joannes Palæologus periculi vicinia admonitus, Principum Christianorum, ac Ludovici imprimis, & Pontificis, opem implorat, spem eminus ostendens, se, si sibi auxilio essent, cum suis ad unionem Ecclesiæ Romanæ rediturum. Intererat etiam ipsius regis, ne tam vicinum suis ditionibus hostem, porro grassari pateretur. Idem erat Petri regis Cypri, idem Christianorum, qui Macedoniam, Thraciam, & Ægei insulas colebant, desiderium, qui facile ad quinquaginta millia numero coaluerant, ut barbaros ex Europa ad pristina Asiæ latibula retruderent. Ludovicus, ut rem mari quoque posset agere, a Venetis petiit, ut sibi in hunc usum aliquot triremes suis sumtibus apud eos construi pateren-

---

a) Lucius Mem. istor. di Tragur. pag 281. ex Protoc. Jadrensi, d. 2. April. an. 1366.

terentur, verum illi, quorum intererat, ne [redacted]
Rex post occupatam Dalmatiam, etiam mari 1366
potentior illis fieret, id quidem negarunt, sed ne nihil pro re Christiana in communi periculo viderentur agere, quinque ex suis triremes in expeditionem se missuros promisere. *a)* Interjectam moram Rex fortassis aegre laturus erat, nisi ab ipso Pontifice fuisset monitus, ut a proposito tantisper desistat, donec Graeci certiora ineundae unionis indicia praeberent, hanc enim saepe quidem ab iis tentatam, sed variis subterfugiis interturbatam fuisse, ceterum, modo ei videatur, facturum rem sibi, & vicinis perutilem, si, ad refraenandos Turcas, cum parte copiarum Graecis succurreret. *b)* Haec Pontifex ad regem X. calendas Julii, postea autem, quam ex eo intellexerat Palaeologum serio, interposita etiam juramenti fide, animum ad unionem adjecisse, aliis ad eundem, utrumque Archiepiscopum, & regni Palatinum, datis litteris, ad bellum suscipiendum cohortatus est. *c)*

Susceptane re ipsa, an sicut ante tentata per Pontificem cruciatorum expeditio, haec etiam adhaeserit, ambiguum esse videtur. *d)* Certe

a) Lucius l. 5. c. 1, ex Caroldo script. Veneto.
b) Raynald. ad an. 1366.
c) Idem ibid.
d) Sunt tamen, qui putent regem contra Turcas profectum, & victorem fuisse, cujusdam Me-

[redacted] Certe post mortuum anno superiore Rudol-
1366. phum Austriæ Ducem, plures curæ regem distentum habebant, quam ut bellum Turcis obmoveret, sive Palæologo, ut postea patebit, non satis fideret, sive, quod ceteri Christianorum Principes, in se unum id oneris vellent rejicere, satis esse ratus, si Transalpinus Vayvoda, ex una, ex altera parte vero Tvartkus Bosniæ Banus, clientelari jure sibi obnoxius, in hostem excubarent, quem propterea etiam regis titulo condecorari passus erat, attributa eidem, pro Chelmensi Comitatu, ditione Narentana, ne Turcis in Dalmatiam aditus pateret. *a*)

Ipse componendo interea dissidio inter Albertum, & Leopoldum, Rudolphi defuncti fratres, qui ditiones Austriacas, posthabita Alberti patris dispositione, parabant dividere, operam impendit. Erat & illud in causa, quod Imperator transactionem de successione inter suam, & Austriacam Domum, ante biennium initam, familiæ suæ tam diu inutilem existimaret, quamdiu pacta inter Ludovi-

nesdorffer auctoritate inducti. Vid. Katona Tom. X. pag. 395. Si hic idem sit cum homonymo, qui in fine Chron. Buden. quod sub Mathia Corvino conscriptum est, aliqua de hoc rege adjecit, oportuit centenario bene majorem fuisse.

a) Du Cange, Illyr. vet. pag. 120.

dovicum regem, & duces Auſtriæ, eorumque hæredes, de ſucceſsione mutuo inter ſe 1366.
ſancita, ſtabilitatem haberent. Cum enim Imperatori, ejusque poſteris, ſucceſsio in ditionibus Auſtriacis, non aliter aſſerta fuerit, quam ſi regis, & Ducum ſtirps exſtingueretur, recens autem Eliſabetha, Stephani, fratris Ludovici, filia Alberto Duci ſponſa eſſet deſignata, cui in omnem eventum jus ſucceſſionis, præ gente Lucenburgica olim competeret, *a*) nihil prætermittendum Imperator ſtatuit, ut hæc pacta, ſalvis tamen amicitiæ, quam cum Ludovico inierat, legibus, reſcinderentur.

XII. Ad id autem conſequendum, uſus
eſt opera Ladislai Ducis Opuliæ, quem Lu- 1367.
dovicus regni Palatinum haud ita pridem renunciavit, & jure cognationis magno apud eum loco erat. Hujus ſuaſu flecti ſe paſſus eſt, & editis XXVIII. Februarii litteris, Duces Auſtriæ ab ea ſponſione, qua eidem jus ſucceſsionis in illorum terris ſtipulati erant, penitus liberos pronunciavit, & Imperator vicisſim, habito regis conſenſu, priora pacta, inter hunc, & Duces, de ferendis mutuo auxiliis, & deſignato inter Albertum, & Eliſabetham ma-

a) Steyrer l. cit. in addit. ad c. 3. pag. 384. & 387. Lunig, Cod. Dipl. Germ. Tom II. pag. 522. & ſeq.

matrimonio, inita, litteris ſuis XX. Martii vulgatis, diſſoluta eſſe, teſtatus eſt. Supererat, ut Ludovicus quoque Tabulas fœderis, quo ſe Duces eidem obſtrinxerant, reſtitueret, cum autem hæ nuſpiam reperirentur, alias litteras XX. Octobris conſcribi, eisque reddi juſsit, quibus deperditas nullius vigoris, & irritas, nec, ſi reperirentur, ſe illis ullo modo uſurum eſſe, ſuo, & hæredum ſuorum nomine declaravit. *a*)

1367. Cum regi hactenus, præter filias, nulla proles maſcula fuerit edita, non invitus huic juri renunciavit, cum, quod Imperatori, cujus in augenda ſua domo ſtudium magis patebat, quam ut celari potuerit, ea in re gratificari vellet, tum quod Poloniam, quam a Caſimiri obitu ex pactis aditurus erat, magna ſui parte limitibus Hungariæ conjunctam, præ ditionibus Auſtriacis longinque diſperſis, regno ſuo utiliorem exiſtimaret, nec, quod Joanna Neapolitana hactenus prole careret, ſpem regni illius aliquando familiæ ſuæ aſſerendi penitus poſuiſſet. Hanc ob cauſam, cognatum ſuum, Carolum Dyrrachinum, Ludovici illius, qui regis partes contra illam, & Ludovicum Tarentinum, olim tuebatur, filium, jam bienno ante ex Italia in Dalmatiam, & priore anno, cum aliquamdiu Spalati, & Jadræ morari juſſus eſſet, in Hungariam acceſſiit,

a) Du Mont, Tom. II. Par. I. pag. 53. — 56. Nro. 37. — 40. & pag. 66. Nro. 54.

ſiit, ut, tradita ei una ex filiabus, ſibi ſuccederet. *a*) 1367.

Huic Jadrenſes, & Spalatini debent, quod Ludovicus priſtinam judiciorum formam, qua civium lites, de quibus difficile judicium eſſet, ad curiam regiam deferri juſſerat, mutari pateretur, daretque illis veniam, ut, ſi partibus poſt rem ſemel, iterumque judicatam, non conveniret, Paduam, vel Bononiam, aut Peruſium, quæ urbes peritiſsimos illius temporis Juriſconſultos habebant, pro cauſæ cognitione proficiſci poſsint. *b*)

Indignum tamen regi videbatur, ut ſui, judiciorum cauſa, exteros precario, magnisque impendiis, conſultum ire cogantur, quaſi vel nulla domi juſtitiæ ratio haberetur, vel deeſſent, qui lites cognoſcere, & his cognitis, ſententiam ex æquo ferre noſſent. Id ei cogitationem ingeſſerat, ut ſcientiarum Academiam, ad eum morem, quo non ita pridem Imperator Pragæ, Caſimirus Cracoviæ, & Rudolphus Dux Auſtriæ, Viennæ condiderant, ipſe in Hungaria quoque inſtitueret, ne hac etiam parte vicinis Principibus quidquam cedere videretur. Re cum Urbano Pontifice communicata, & ab hoc dilaudata, Quinqueeccleſias delegit, urbem ſitu opportunam, ad quam diſcere vo-

a) Lucius de regn. Dalm. l. 5. c. 1. pag 395. & Mem. iſtor. di Tragurio, pag. 283.

b) Lucius Mem. iſtor. di Tragur. pag. 84. 85.

lentibus, facilis undique ex hæreditariis terris
1367. aditus eſſet, & in qua omne diſciplinarum genus, præſertim juris civilis doceretur, Theologia ſolum excepta, quam cur Pontifex exemtam eſſe voluerit, incertum eſt, etſi ceteroquin iisdem hanc Academiam, quibus ceteræ per Europam gaudebant, prærogativis ornarit. *a*)

1368. Jam Avenione in Italiam Urbanus tum redierat, cum hanc regis inſtitutionem ratam habuit. Cauſa reditus erat nimia Bernabonis potentia, ad quam, per diuturnam Pontificum Roma abſentiam, oppreſsis ceteris Italiæ Principibus, ſenſim evaſerat. Ad hanc reprimendam jam priore anno Ludovicus cum Carolo Imperatore, Franciſco Cararia Paduano, & Marchionibus Eſtenſibus, percuſſo fœdere, auxilium Pontifici pollicitus erat, *b*) ac idcirco Legatos etiam ſuos iis, quos Imperator in Italiam miſerat, adjunxit, qui illum Viterbio Romam deducerent. Vix in urbem reductus eſt, cum Ludovicus Andium Comes, Caroli Galliarum regis frater, abſentia illius Avenione uſus, Comitatum Provinciæ invaſit, cui cum Joanna regina impar reſiſtendo eſſet, Rex autem vereretur, ne hac uſurpatione tam inſignis portio ſenſim à jure re-

a) Jos. Koller hiſt. Epiſc. Quinqueeccleſ. Tom. III. pag. 95.

b) Raynald. ad an. 1368.

regni Neapolitani avellatur, miſſo ad Urbanum Joanne, quondam Dalmatiæ, & Croatiæ Bano, interceſsit, diſerte profeſſus, ſe quidem Joannæ reginæ nihil velle obturbare, quia tamen, ſi illa obiret, regnum Neapolitanum ad ſe pertineret, committi a ſe non poſſe, ut Comitatus Provinciæ in jus alienum transiret. Reſpondit Pontifex, ut fere deceſſores illius ad ſimiles regis querelas olim ſolebant, facturum ſe, quod æquitas ſuaderet, neve Rex de injuria queri poſsit. *a*) 1368.

XIII. Interea, licet Rex partes Pontificis cum Imperatore contra Bernabonem communiter tuendas ſuſceperit, hærebat tamen illud animo, quod artificio illius circumventus, ſe perſuaderi ſiverit, ut pactis, cum Domo Auſtriaca initis, renunciaret. Id in cauſa erat, ut non modo in anni prioris exitu fœdus cum Ducibus Bavariæ, contra Auſtriæ Duces, litteris Budæ, & Monachii, mutua ſtipulatione conſignatis, iniret, *b*) ſed hoc quoque ineunte, cum Caſimiro, dum regis viſendi cauſa Budam venerat, præter priora de ſucceſsione pacta, nunc rurſus utriusque conſenſu innovata, etiam alia inter ſe ſancirent, quibus ſibi mutua auxilia contra omnes hoſtes, etiamſi cum Imperatore bellum ge- 1369.

 ren-

a) Idem ad an. 1369.

b) Ofelius ſpecimem Diplomat. Bojoar. Tom. II. pag. 187. & 191. ſequ.

rendum eſſet, promiſere. a) Quam oppor-
1369. tuna regi hæc pactorum inſtauratio fuerit, ſequente anno, quo Caſimirus rebus humanis exemtus eſt, patuit. Poloni enim cum viderent, regem maſcula prole deſtitutum, in varias partes diſtrahebantur, pars Duci Stettinenſium addicta erat, alii filiarum quoque Caſimiri rationem haberi volebant, b) pru-
1370. dentiores contra, pactis olim initis, & ſæpius confirmatis, ſtandum exiſtimabant, præſertim quod ad refrænandos Lithuanos, aliosque hoſtes, Ludovicus maxime omnium idoneus eſſet. Hæc pars, ut melior, & æquitate nixa, prævaluit, miſſaque in Hungariam Legatione, Ludovicum ad capeſſendum regnum invitavit, qui haud diu moratus, Cracoviam cum matre Eliſabetha venit, & compoſitis, quæ de coronationis loco ortæ erant, difficultatibus, die XVII. Novembris coronatus, regni poſſeſsionem adiit. Parum tamen aberat, quin ab inauguratione, Polonorum animos a ſe averterit. Graviter ferebant, quod ditionem Vielunenſem, & præcipuam Siradienſis provinciæ partem, Ladislao Opuliæ Duci, & Hungariæ Palatino contuliſſet, veriti, ne illæ ſenſim a Polonia abſtrahantur, quos tamen facile pacavit, utraque provincia in feudum eidem collata, quæ, ſi is ſine maſculo hærede obiret,

a) Dogiel Diplomat. Pol. Tom. I. pag. 39.
b) Cromerus hiſt. Pol. l. 13.

obiret, rursus Poloniæ unirentur. His constitutis matrem, quæ, se absente, rem publicam administraret, in Polonia reliquit, ipse, acceptis secum regni clenodiis, in Hungariam reversus est. *a*) 1370.

Hic exacta hyeme, in Palæologum, qui ante annum Romam, & inde, post unionem cum Romana Ecclesia transactam, Venetias profectus, in procinctu redeundi erat, intentus, mandata ad Tragurinos dedit, ut iter illius, &, si fieri posset, etiam consilia explorent, ac, si quid compererint, se diligenter edoceant, *b*) paulum tamen post ipse cum conjuge in Dalmatiam venit, ut, si quid forte contra hanc Venetos cum Palæologo moliri velle intelligeret, celerius periculo consulere posset, verum Imperator, magis de re sua, quam aliena, solicitus, Venetis navibus Dalmatiam prætervectus est, & regem progressiones Turcarum, ac Valachia factionibus turbata, in Hungariam revoca- 1371.

 runt.

---

a) Idem ibid.

b) Fragmentum litt. reg. an. 1371. d. 9. Apr. apud Lucium Mem. istor. pag. 293. *Quare visis præsentibus, modum, & viam inveniatis, quibus de voluntate, & processibus dicti Imperatoris Græcorum possitis indubitanter experiri, ut nos jugiter continuatis vicibus, de iisdem valeatis litteraliter per nuncios informare &c.*

runt. Nec diu hic moratus, Nicolaum Transſilvaniæ Vajvodam in Valachiam proficiſci
1371. jusſit, ipſe cum robore exercitus in Bulgariam movit, cum ut Turcas in metu contineret, tum ut Vajvodæ, ſi opus eſſet, ſubſidio veniret. Ac ille quidem cum Valachis congreſſus, cæſo eorum duce Dragomiro, victoria primum potitus, poſtea præcipitatus in inſidias, magna militiæ jactura interiit. Quo cognito Rex transmiſſo Danubio, Valachos obſiſtere auſos, in fugam conjecit, captoque *Zevrino*, provinciam rurſus ad obedientiam reduxit, Wladislao Transalpino Vajvoda in fidem recepto. *a*)

XIV. Bellum Valachicum, fere erat, ut
1372. Bohemicum exciperet. Interceſſerat Imperatori disſidium cum genero ſuo Ottone Marchione Brandenburgico, cui cum Ludovicus foe-

a) Chron. Par. III. c. 38. Tab. Acutheanæ, Script. rer. Hung. Tom. III. pag. 659. & litt. Wladislai Vajvo. Transalpini, an. 1372. rogantis, ut donationem, quam ſuo cognato fecit, ratam habere velit. *Quare*, inquit, *ſupplicamus ſereniſsimo domino noſtro Ludovico, illuſtri regi Hung. domino noſtro naturali, ejusque ſucceſſoribus, quatenus litteras noſtras in vigore ſuo confirment, & corroborent, &c. Dat. in Argies in noſtra reſidentia ſub an. domini 1372. in die diviſionis Apoſtolor. proxime præterito.* Integras vide apud Katona Tom. X. pag. 540.

fœdere esset junctus, partem socialis belli ad se itidem pertinere existimabat. Facto igitur belli apparatu, Marchioni auxilio venturus erat, nisi Gregorius XI. cui ab adito Pontificatu, concordia Principum Christianorum vehementer cordi erat, Joannem, Patriarcham Alexandrinum, ad Imperatorem misisset. Is occasionem hanc, velut sponte oblatam, libenter amplexus est, ut Silesiam sibi tutam redderet. Quamvis enim Casimirus jam olim juri suo in eam renunciaverit, verebatur tamen, ne Ludovicus, qui recens Poloniæ possessionem adierat, matris suæ titulo, jus sibi in eam aliquando arrogaret. Patriarcha explorato Imperatoris animo, Ducem Teschinensem convenit, & collatis cum eo consiliis, dissidentes optime conciliari posse judicabat, si inter Sigismundum, Imperatoris filium, & aliquam ex Ludovici filiabus, sponsio matrimonii conciliari posset. Egit propterea cum rege, qui non invitum se futurum, Imperatori per litteras significari curavit, eamque ob causam misit Ladislaum Ducem Opuliæ, regni Palatinum, & Thomam Strigoniensem Archiepiscopum, qui cum illo rem transigerent. Imperator, ut negotium facilius conficeretur, litteris juramento firmatis, promiserat regi, suo, & filiorum, fratris, & nepotis hæredumque suorum nominibus, se Hungariam, Poloniam, Dalmatiam, Vajvodatum item Moldaviæ, ceteras-

1372.

rasque provincias, juribus Hungariæ obnoxi-
1372. as, non invasurum, nec, si hæc se sponte ei vellent subdere, unquam consensurum. a)

Patriarcha cum his litteris, &, quæ privatim ab Imperatore acceperat, mandatis, Budam profectus, ante omnia de sponsione matrimonii agendum sibi esse putabat; ut ad reliqua regem deinde proniorem haberet. Assensus est, & cum conjuge juramento se obstrinxit, se filiam ultimo genitam Sigismundo collocaturum, si vero filius sibi nasceretur, ut filia primogenita, si hæc quoque moreretur, secundo genita, eidem in manus conveniret. Hæc Patriarcha hactenus ex sententia. Sed dum eo ventum esset, ut Rex fœderi cum Ducibus Bavariæ inito renunciet, negavit se facturum. Tractatio igitur eatenus adhæsit, dedit tamen similes iis, quas ab Imperatore acceperat, litteras, jure jurando pollicitus, se, conjugem suam, hæredesque, numquam invasurum esse Bohemiam, vel ad Ducatus Silesiæ, Moraviam, aliasque, ubicumque has Imperator possideret, terras occupandas aspiraturum. b)

Re

a) Apud Dobner Monument. hist. Tom. II. pag. 385. Dat. Budæ, 20. Febr. 1372. & pag. 386. Dat. Wratislav. 14. Mart. eod. an.

b) Acta Legation. apud Dobner l. cit. pag. 388. Item Du Mont. Tom. II. Part. I. pag. 38. & Lunig Cod. Dipl. Germ. Tom. I. col. 1342.

Re huc, quo volebat, adducta id enim præcipue mutua hac stipulatione agebat, ut, si quid in hostes moveret, regna sua ab exteris tuta essent, bellum in Venetos decrevit, ut Francisco de Cararia, secundum pacta auxilio esset, cui jam antea Stephanum Vajvodam Transilvanum suppetias miserat, qui pugna quidem, intercepto copiarum duce, primum victor, sed postea insidiis circumventus, ipse quoque cum mille Hungaris interceptus est. *a*) Veneti iram regis subveriti, Pantaleonem Barbarum Budam Legatum misere, qui, causa rupti fœderis in Carariam rejecta, regem placare niteretur, sed is dubia responsa dabat, dimissoque Legato, rursus societatem armorum cum Cararia iniit, & Duces quoque Austriæ, qui Tergestum sibi ante quinquennium per Venetos ereptum recuperare cupiebant, in suas partes pertraxit. *b*) Ne quid 1373.

a) Dandulus in Chron. ad an. 1372.

b) Litt. regis ad Spalatinos apud Lucium Mem. istor. di Tragurio, pag. 297. *Noveritis, quod Dux, & commune Venetiarum, Pantaleonem Barbarum Ambassatorem eorum, ad nos duxerant transmittendum, quem ad nostri præsentiam noluimus assecurare pro eo, quia, dum cum ipsis de pace tractabamus, nobis non curaverunt dare responsum. Nunc vero prioris nostræ intentionis non existimus, nec esse volumus, quia*

quid autem in Polonia interim turbaretur,
1373. non enim optime in matrem regis hactenus animati erant, Ladislaum Opuliensem, qui Palatini magistratu fungebatur, Ducem Russiae praefecit, *a*) ut, si res posceret, in omnem eventum, Elisabethae e vicinia re, & consilio adesset. Veneti autem, ex repulsa sui Legati, regem aliquid adversum se moliri velle, non vane suspicati, prius, quam Ludovicus copias suas cum Ducibus Austriae, & Paduano conjungeret, Delphinum, classis Praefectum litus Dalmaticum, ne quid suppetiarum inde submitti ei possit, oberrare jusserunt, tum summo studio, si bellum illis ingrueret, ad id propulsandum apparatus fecere, re ipsa autem omnis molitio Paduanum spectabat. Id ille veritus, vidensque, auxilium a rege, & foederatis tempori vix adfuturum, pacem cum

quia cum Ducibus Austriae, fratribus nostris, & domino Paduano (Cararia *) taliter sumus colligati, & uniti, quia dictos Venetos damnificare nos oportet, &c. Dat. Budae 5. die mensis April.* 1373.

a) Litt. autogr. *Nos Emericus regni Hung. Palatinus — memoriae commendamus — Quod ipso D. Ladizlao, Duce, & Palatino per D. nostrum regem in dominum regni Ruzziae sublimato, ipsoque honore Palatinatus, per regiam majestatem nobis collato &c. Dat. in Wissegrad.* 1373.

tum Venetis inire coactus eſt. Conditiones ſatis duræ erant: primum, impenſas in belli 1373. apparatum factas, centum millibus aureorum compenſet, tum Venetias filium mittat, qui loco patris erratorum veniam petat, denique caſtrum *Ordiacum*, Brentæ fluvio adſitum, funditus jubeat convelli. *a*)

XV. Ludovicus, cujus in hac pacificatione nulla mentio facta erat, videns, conſilia 1374. ſua ante tempus eſſe prodita, a bello quidem nunc abſtinendum ſibi eſſe putabat, ſed eo magis operam in conciliandis ſibi fœderatis collocavit, cum ut plures Venetis hoſtes conciret, tum, ne regnum Neapolitanum, a Joannæ obitu, a ſua in alienam familiam transferretur. Hunc in finem miſit ad Carolum Galliæ regem Oratores, Stephanum Zagrabienſem Epiſcopum, & Joannem Zudar, Sclavoniæ Banum, qui de aliqua ex filiabus ſuis, Ludovico Caroli filio conjungenda tractarent, data poteſtate, quæ inituri eſſent, pacta, juramento quoque confirmandi, id ſibi tamen ſervatum velle, ut, ſi quam Carolus filio ſuo delegerit, de hac, aliisque decernendi arbitrium penes ſe eſſet; in ſponſam vero, & ſponſum, omne jus ſuum in dominia Siciliæ, Neapolitanum, Apuliæ, Calabriæ, Principatum Salernitanum, Comitatus Provinciæ, Folcalquerii, ac honorem montis ſancti Angeli, ple-

a) Dandulus in Chron. ad an. 1373.

plene, integreque, cum jure hæreditario,
1374. translatum iri, ſuo nomine pollicerentur. *a)*

Non minor illi cura erat de Polonia. Cum enim ex pactis jus ſucceſsionis ad ſolos mares reſtrictum fuerit, filio autem hactenus careret, vehementer optabat, ut id ad filias quoque traduceretur. Hac de cauſa comitia Poloniæ Ordinibus Caſſoviam indixit, ut iis conſentientibus negotium transigeret. Sed in ipſo confeſtim principio offendit, cum Caſimiri exemplo, tributum a Prælatis, Proceribus, ac Nobilibus, feudorum cauſa exigeret. Grave id omnibus viſum, quod Caſimirus ipſe id tributum ſe ſublaturum crebro promiſiſſet, regemque orabant, ut ſe ab hac exactione inſolita, ſuisque immunitatibus adverſa, deinceps liberos pronunciare vellet. Aſſenſus eſt, fidemque dedit, ſe præcipuam tributi feudalis partem remiſſurum, exigua ſolum in ſignum dominii, retenta, ſi, cum hactenus prole maſcula deſtitutus ſit, vetera pacta de ſucceſsione antiquarent, & idem jus in filias ſuas transferrent, *b)* eamque regno, quam ipſe, aut mater deligerent, cum jure hæ-

a) *Dat. Budæ*, 16. *d. menſis April. an.* 1374. apud Pray, Par. II. pag. 136. Laurent. de Monacis in Chron. pag. 116. memorat, Catharinam ex regis filiabus ſponſam fuiſſe deſignatam, quæ tamen paulo poſt obierit.

b) Dlugoſſus hiſt. Polon. l. 10.

hæreditario, præficerent. Quod cum illi communi omnium consensu ratum habuissent, Rex ut ejus rei testimonium ad posteros exstaret, in publicas tabulas referri jussit. a) 1374.

His

a) Andr. Zaluszki specim. hist. crit. Polon. pag. 147. Operæ pretium est, integrum hic depromere. *Ludovicus &c. Licet alias nostris promissionibus instrumentorum, seu privilegiorum, Nobilibus ipsius regni Poloniæ fuissemus obligati, quod decedentibus nobis de hac luce, masculinam prolem nostram tantum, & non femineam deberent habere, & sibi recipere nostrum in hæredem, & successorem regni Poloniæ, demum Baronum, militum, Nobilium, & aliorum omnium consensu, & voluntate accedente, filias nostras, non exstante prole masculina, sibi in dominos, & hæredes regni prædicti, acceptarunt, quas fieri nostros successores, & coronam regni Poloniæ ipsas volunt, & voluerunt obtinere. Tamen in eo casu, quo filiam, vel filias, divina nobis providente clementia habuerimus, unum ex eisdem masculum; illis deficientibus, unam ex nostris filiabus, nunc natis, & exstantibus, ac in futurum nascituris, quem, vel quam nos, vel excellentissima domina regina, mater, & consors nostra carissima, ipsis assignabimus, & assignabunt, illum, vel illam habeant pro hærede, & successore nostro, & ipsi regnicolæ assumere teneantur,*

His regnorum ſuorum cauſa intentum;
1374. Pontifex, ad quem interea Palæologus Joannem Laſcarim pro ſolicitandis contra Turcas auxiliis miſerat, datis ad eum litteris interpellavit, ut ad reprimendas progreſsiones Turcarum, qui ejus ditionibus in dies magis appropinquarent, ſtudia ſua reliquis Chriſtianorum Principibus, cum non tam iſtorum, quam ipſius res, agatur, conjungeret, idemque Stephano Zagrabienſi Epiſcopo, & Petro de Zudar, qui legatione apud Carolum Galliæ regem perfuncti, Pontificem Avenione, regni Neapolitani cauſa, convenerant, in mandatis dedit, ut, cum in Hungariam redierint, regem de inſtantis periculi magnitudine commonefacerent. a)

Legati a ſuo reditu, quo negotium de
1375. ſponſione matrimonii in Gallia adduxerint, &

---

tur, & habere, prout eisdem per Barones, Nobiles, Proceres, civitates, & ſingulos inhabitatores regni Pol. ſit, & facta eſt de noſtra voluntate obligatio homagialis, & promiſsio ſit, & facta eſt ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc in Principem, hæredem, & legitimum ſucceſſorem, & deinde, vel abinde ſucceſſores eorundem, vel earundem, locum regiminis habeant obtinere, in regno Pol. prænotato. &c. Dat. Caſſoviæ, 17. Septem. 1374.

a) Raynald. ad an. 1374.

& quæ a Pontifice sibi fuissent commendata, ad regem retulere. Ut primum, quoniam mandata sua accurate exequuti fuissent, ratum habuit, ita alterum, quod nihil certi de decimis sacerdotiorum in usum belli Turcici impendendis, a Pontifice afferrent, non eodem animo accepit, nec eo potuit adduci, ut inter fœderatos Principes nomen quoque suum profiteretur, sive nondum eos ab illis apparatus fieri vidit, ex quibus belli, cujus maxima vis terra, non item mari, quo Turcæ nondum valebant, exantlanda erat, felicem exitum sperare posset, sive necdum tam vicinum esse periculum, sibi persuaderet. Eo autem solertius, etsi semel, iterumque a Pontifice esset monitus, ut Græcorum Imperatori subveniret, suum propositum, de filiabus honesto matrimonio jungendis, prosequutus, Hedvigem natu minimam Vilhelmo, Leopoldi Ducis Austriæ primogenito, despondit. *a)* Provido, quantum in se erat, in hoc delectu, usus consilio, ne filias ejusmodi Principibus locaret, quibus vel longinque jus esset in Poloniam, quam Hungariæ, magno utri- 1375.

usque

a) Dlugossus l. 10. & videtur jam anno priore aliquid de hac sponsione agitatum fuisse, ut patet ex litt. Leopoldi Ducis, dat. Erenbergæ d. 18. Aug. apud Andrian epoch. Habspurgo-Austr. pag. 60.

usque regni commodo, semper conjunctam, 1376. Mariae, natu mediae, &, cui haec nuptura esset, viro, destinavit.

XVI. His ad eum, quem optabat, finem deductis, Carolum Dyrrachinum cum conjuge Margaretha, in Italiam misit, a) specie quidem revisendae patriae, & ut Joannam reginam salutaret, re ipsa autem, ut, si quos per iter, non optimo in Venetos animo comparatos, reperiret, hos ad commune secum foedus ineundum adducere conetur. Successit conatus. Aderant non longe post a Patriarcha Aquilejensi, Cararia Paduae domino, & Forojuliensibus Legati, cum quibus Vissegradi armorum societas his conditionibus in quinquaginta annos sancita: Rex suo, & haeredum suorum nomine, ditiones sociorum contra omnes hostes, Papa, Imperatore, ac Ducibus Austriae exceptis, tuebitur, & tuiturum se promittet: nulli ex confoederatis, si bellum moveri contingeret, pacem, vel inducias cum hoste, aliis insciis, pacisci integrum erit, si quid, quod

---

a) Litt. regis ad Jadrenses, apud Lucium Mem. istor. pag. 303. *Cum nos serenis. Principem D. Carolum de Duracio, & inclitam D. Margaritam, ejus uxorem, versus ipsorum patriam remittere intendimus, — mandamus, quatenus — unam Galeam, ad transfretationem dispositam — promtuetis, &c. Dat. Budae, in Dominica Ramis palmarum.* 1376.

quod ad ditionem Patriarchæ olim pertinuit, per quemcunque recuperatum fuerit, eidem bona fide reddetur; cetera cujusvis occupantis erunt: Marquardus Goritiæ Comes, aliique, qui claustra, per quæ in Forojulium aditus est, obsepirent, vel iter copiis illuc ducendis impeditum redderent, ii loco hostium habebuntur. Pactis, præter Strigoniensem, & Colocensem Archiepiscopos, reliqui quoque Episcopi, & Nicolaus Gara Palatinus, cum regni Baronibus, subscripsere. a) 1376. 1377.

Jam Legatos, confirmatis pactis, ab se dimiserat, cum allato e Polonia nuncio comperit, Lithuanos in Poloniam irrupisse, & præsertim in Sandomiriensi provincia late grassari. Sine mora igitur cum parte copiarum ipse per Sanocenses alpes præit, reliquis accelerato itinere consequi jussis. Appropinquanti cum Polonorum turmis, quas interea optimates, nam Episcopi suas negabant, regi conjunxerant, Kyestutus Lithuanorum Dux obviam factus, pacemque implorans, hanc, restitutis, quas occupaverat, arcibus, redditisque captivis, facile impetravit. b) Pacata Polonia, in Hungariam reversus, & Tyrnaviam divertens, quo Imperatrix, & utraque regina advenerant, filiam Mariam Sigismun-

a) Tabulas exhibet Muratorius Tom. III. Antiquit. Italiæ apud Pray Par. II. pag. 141.

b) Dlugossus l. 10.

do Imperatoris filio despondit, eumque, ut
1378. sensim moribus, & linguæ Hungaricæ consuesceret, apud se retinuit. *a*) Insequente dein anno Heimburgi, quod altero lapide Posonio distat, cum Leopoldo Austriæ duce congressus, dotem ducentorum millium florenorum, quam filiæ Hedvigi, Vilhelmo Leopoldi filio desponsæ, jam prius constituerat, nova pactione firmavit, centum millibus, Leopoldus enim trecenta se daturum spoponderat, amicitiæ causa condonatis. Solutio autem dotis a festo Sancti Georgii in quinquennium prorogata est, & cautio de redditibus viginti millium ab utroque in suis ditionibus præstita; adjecta tamen hac conditione: ut, si inito matrimonio nullam prolem susciperent, vel alteruter conjugum obiret, superstes fructu quadraginta millium ad dies vitæ frueretur, hoc autem mortuo, viginti Leopoldo, ejusque posteris, & alia viginti millia Ludovico, & hujus hæredibus obvenirent. *b*)

Sub hæc Legati a Genuensibus regem convenere, eumque in armorum societatem contra Venetos invitarunt. Jam diu is alieno in illos animo erat, quod mercimonium salis Pagensis, magno ærarii detrimento, per Adria-

a) Dubravius hist. Boh. l. 22.

b) Dat. apud Hamburgum d. 15. Jan. 1378. Integras pactionum litt. vid. apud Katona. Tom. X. pag. 643.

Adriaticum vetuissent. Itaque, cum jam antea cum Paduano, & Forojuliensibus in hunc 1378.
finem fœdus pepigerit, justam sibi causam oblatam esse existimans, non difficilem se illis præbuit, præsertim, quod Anconitani quoque clam polliciti fuissent, se in partem belli venturos esse. Sed Veneti id, quod clam agebatur, suspicati, fœderatorum conatus occuparunt, & Pisanum, classe subito instructa, Tyrrhenum oberrare jusserunt, qui, fusis Genuensium triremibus, in litus Dalmatiæ invectus, eodem impetu, quod Banus Dalmatiæ, quamquam rogatus, suppetias laborantibus submittere negligeret, *a*) Catarum, Sibeni- 1379.
cum, & Arbam intercepit; Tragurium & Jadra civium virtute servatæ sunt. *b*)

XVII. Ludovicus, cum videret belli initium parum feliciter cadere, nec conceptæ spei respondere; Carolum Dyrrachinum, qui anno priore ex Italia redierat, *c*) cum decem

---

a) Acta Capituli Jadren. apud Lucium Mem. istor. pag. 310. 1378. *d.* 11. *Decembr. Thomas Dominici Syndicus Sibenici, Jadræ coram Bano Nicolao protestatur, Venetos Sibenicum exussisse, quia non habuerunt milites, ab eo requisitos toties, ad resistendum, & quod pejora timentur &c.*

b) Dandulus in Chron. apud Murator. Tom. XII. Script. Ital.

c) Lucius Mem. Istor. pag. 305.

cem millibus Hungarorum delectæ militiæ in
1379. Italiam miſit, ut Patriarchæ Aquilejenſi, Paduano, ceteriſque fœderatis conjunctus, Venetorum vim a mari in continentem averteret, ea tamen conditione prius obſtrictum, ut interpoſita juramenti fide polliceatur, ſe nunquam ad Hungariæ, & Poloniæ regna aſpiraturum, nec quidquam contra filiarum ſuarum jura moliturum eſſe. Qua fide promiſsis ſteterit, poſtea patebit. Ut in Forojulium venit, expugnatis brevi aliquot arcibus, Tarviſium obſidione cinxit, & Genuenſes, reparata interim claſſe, Venetos inſigni clade profligatos, pene ipſi urbi incluſerant, qui cum ſe in has anguſtias redactos viderent, primi Ordinis viros ad Carolum miſerunt, qui de pace cum illo agerent, a) ſed ab hoc, quod ad hanc conficiendam nulla mandata, nec poteſtatem haberet, ad regem remiſsi ſunt. Hos ille quidem liberaliter acceperat, ſed conditiones hujusmodi præſcripſit, ex quibus Legati intelligerent, ſibi rem cum eo eſſe, qui fortuna armorum pro habitu temporis uti nollet.

Earum hæc ſumma fuit: Solemnioribus diebus erigeretur in foro ſancti Marci vexillum regis; Ducem ſuum pro legitimo non habeant, niſi Rex electionem illius confir-

maſ-

---

a) Dandulus in Chron. apud Murator. Tom. cit. Script. Ital.

maſſet, ſumtus bello impenſos, quingentis aureorum millibus deſignato tempore redi- 1379.
ment, interea vero theſaurus ad ſanctum Marcum repoſitus, & pileus Ducalis in pignoris loco eſſet, præterea tributum quinquaginta millium aureorum, quotannis regi dependant. *a*) Veneti, intellecto tam duras conditiones ſibi a rege dictari, mandata Legatis dedere, ut capto, ex temporis protelatione, conſilio, regis animum ad mitiora ſenſim flectere conarentur. Favit illis interjecta
mora, cumque frequenti nunciorum ultro, 1380.
citroque miſsitatione, Rex mitigari videretur, tractatio pacis prorogata fuit. *b*)

Ad cujus accelerationem Joanna Neapolitana, ſive ſponte ſua, ſive a Venetis ſubornata, non parum contuliſſe viſa eſt, dum Ludovicum Andegavenſem, Ducis Calabriæ titulo inſignitum, pro filio adoptavit, hæredem-

a) Sanutus, apud Murator. Tom. XXII. pag. 693. *Capitoli che volevano i inimici, mediante il Re d'Ungheria dovendo conchiudere la pace co' Veneziani.* Easdem refert Paul. Maurocenus hiſt. Venet. l. 14. pag. 329. Addit Kerchelics hiſt. Eccleſ. Zagrabien. pag. 137. ſed non indicato, ex quo habeat, autore, etiam hanc fuiſse, ut Sigilli Venetorum inſcriptio, qua *ſe maris dominos*, dicebant, tolleretur.

b) Dandulus in Chron. Tom. cit. pag. 449.

que regnorum suorum scripsit, jure successionis
1380. ad legitimas ejusdem proles extenso. *a*) Hac injuria Ludovicus graviter offensus est, præsertim, quod clausulam illam primævæ institutionis, qua cautum erat, ut iis solum, qui a Carolo I. sanguinem ducerent, jus ad ea regna esset, Clemens VII. a factiosis Urbano VI. oppositus Joannæ gratia, publicis litteris irritam declarasset, *b*) cum ceteroquin secundum illam, sibi primæ, & Carolo Dyrrachino secundæ in Siciliam deberentur. Erigebat tamen illud, quod Urbanum VI. Carolo favere intelligeret, cui ut ad consequendum regnum adjumento esset, pacem sibi necessariam esse vidit, quæ ut facilius coalesceret, arbitrium illius, Venetis quoque consentientibus, Amadæo VI. Sabaudiæ Duci oblatum est. Quamquam mors quoque matris, quæ in finem hujus anni incidit, *c*) ne quid rerum in Polonia

a) Litt. adoptionis exstant apud Lunig, Cod. Dipl. Ital. Tom. II. col. 1142. *Dat. in castro nostro Ovi prope Neapolim* 1380 *Indict. II. d.* 29. *Jun.*

b) Apud eund. ibid. col. 1145. *quod præfatus sanctis. D. noster, D. Clemens Papa VII. clausulam de successione regni Siciliæ loquentem de infeudatione facta cl. mem. D. Carolo I. — qua cavetur, quod nullus in dicto regno succedere possit, nisi sit de descendentibus a dicto D. Carolo — per suas litteras Apostolicas — revocavit, & viribus vacuavit.*

c) Dlugossus l. 10. sed ad an. 1381.

nia, ab ejus obitu, novaretur, regem, ut proniore, quam antea, ad amplectendam pacem animo esset, permoverit. 1381.

XVIII. Cum enim Clemens VII. se rebus Polonicis ingereret, & Wladislao, Duci Cujaviæ, qui Casimirum tertio consanguinitatis gradu attingebat, jus in Poloniam, præ Ludovici filiabus, competere declarasset, *a)* veritus, ne Poloni hac declaratione in transversum agantur, Conventum illis Budam indixit, in quo habita cum iis deliberatione, & confirmatis animis, *Zavisum*, Episcopum, *Dobeslaum* Castellanum Cracoviensem, & *Sandivogium*, Calissiensem Palatinum, vicarios constituit, qui regis nomine interea rem publicam administrarent, dum pax, cujus spes proxima esset, cum Venetis stabiliatur. *b)* Ac in hac quidem conficienda, Dux Sabaudiæ omnem hactenus operam impendit, ut Legatorum opiniones conciliaret. Sed, ut fere fit, dum quisque illius, cujus personam gerit, privato commodo studet, diu, multumque tædii exhauriendum ei erat, donec omnes in eandem sententiam conspirassent. Pax itaque his conditionibus confecta est. *c)*

Capti-

---

a) Katona Tom. X. pag. 697.

b) Dlugoss. l. cit.

c) Has conditiones prolixe referunt, Sanutus, apud Murator. Tom. XXII. pag. 693. & Maurocenus hist. Venet. l. 16. pag. 354.

Captivos utraque pars liberos dimittet;
1381. ſpolia bello facta, tam Veneti, quam Genuenſes, retinebunt; Paduanus Venetis reſtituet *Cavarzeram*, *Moranzam*, & turrim *Curani*, lis vero de limitibus inter utrosque orta, Ducis Sabaudiæ, & Legati Florentinorum, arbitrio dein dirimenda ſervetur; Patriarcha Aquilejenſis in eundem ſtatum, in quo ante bellum erat, reponatur. Veneti per quinquennium, regi ſeptem mille aureos quotannis ſolvent, hic viciſsim ſalem in Dalmatia, & Sclavonia deinceps fieri prohibebit, jurique, quod in inſulam *Pagum* habet, vel habere poſſet, renunciabit: *a*) arx *Tenedus*, de qua mercimonii cauſa, inter Venetos, & Genuenſes, diuturna controverſia erat, donec, ad utros pertineat, decernatur, in fide Ducis Sabaudiæ manebit, præſidiarios tamen utrique ſuo ære alent: ad tollendam autem inter utrosque diſſidiorum cauſam, neutris mercatum ad Tanaim exercere, fas erit; denique ad pacem in ſolidum firmandam, Veneti, & Genuenſes viciſsim ſibi obſides dabunt, Florentini vero cau-

a) Maurocenus l. cit. *Che Venetiani daſſero per cinque anni ſette mille ducati all' anno al Re d'Ongaria, & elli all' incontro fuſſe obligato non permetten che fuſſero fatti ſali nella Dalmatia, nè in Schiavonia, e rinonciaſſe ogni ragione (che) haveſſe, ò poteſſe havere nell' iſola di Pago.*

cautionem pacis in ſe recipient. Conditiones Taurini XXIV. Auguſti, & Venetiis III. Se- 1381.
ptembris promulgatæ, ac in Hungariam ab Andrea Gradonico, Dominico Trono, & Marco Zeno perlatæ ſunt, qui eas a rege confirmari flagitarent.

Ludovicus iis expenſis, illas, quæ de renunciatione juris in Pagum inſulam, & de ſale Dalmatico, ac Sclavoniæ, erant propoſitæ, tamquam juri ſuo majeſtatico probroſas, rejecit, *a*) cenſui autem quinquenni, ſeptem millium aureorum, ſubſtituit, centum millia quotannis pendenda. *b*) Sed, cum id Legatis nimium, regi autem ſeptem mille per quinque ſolum annos ſolvenda, parum videretur, nec belli impenſas æquare, data Legatis mora eſt, ut nova mandata Venetiis præſtolari poſsint, quibus acceptis, ita utrinque conventum: Rex illa, quæ Dux Sabaudiæ, de Patriarcha Aquilejenſi, Paduano, & Genuenſibus conſtituerat, rata habuit, de centum autem aureorum millibus ſtatuit, ut Veneti quidem

---

a) Cameras enim ſalium etiam poſtea exſtitiſſe in Dalmatia, docent litt. Eliſabethæ reginæ ad Tragurien. dat. Jadræ 1383. apud Lucium Mem. iſtor. pag. 327.

b) Sanutus apud Murator. Tom. cit. pag. 693. *e come altrove ho veduto, i noſtri erano contenti di darſi al Re d' Ungheria, e darli ogni anno ducati centomila.*

dem hæc regi se debere agnoscant, sed de
1381. his censum dumtaxat septem mille aureos eidem, & successoribus Hungariæ regibus, in festo Divi Stephani regis, quotannis persolvant. *a*) Mitigatis in hunc modum conditionibus, juramentum ab utraque parte de iis bona fide servandis præstitum est, additumque, ut idem deinceps tam reges Hungariæ, quam Venetorum Duces, quotannis innovent. *b*) In-

---

a) Hæc septem millium pensitatio durabat etiam sub rege Sigismundo, ut patet ex Hist. génér. & particul. de Bourgogne &c. à Dyon, 1748. pag. 185. Chambre des comptes de Dyon, N. 182. Exstant in hac litt. Joannis primogeniti Burgundiæ Ducis, & in his sequentia: *potestatem ipsis* (quos Venetias miserat) *& cuilibet eorum concedens, emendi, aquirendi, — a sereniss. Principe & D. D. Sigismundo, Dei gratia Hung. Dalm. & Croat. rege inclyto, & consanguineo nostro, & a corona regni Hung. habentibus mandatum legitimum a dicto D. rege — censum, se Datiam 7000. flor. omni an. & præcipue in festo S. Stephani, cujuslibet anni debitum eidem regi — & coronæ regiæ, per Ducale dominium Venetorum, — census & annui redditus pro summa* 100000. *flor. auri, &c. Dat. Trevisiœ d.* 15. *Jan.* 1397. Pactionem hanc consensu utriusque partis revocatam fuisse, nuspiam hactenus reperi.

b) Danduli continuat. apud Murator. Tom. XII. pag. 467. *Juxta formam pacis, illustr. D. Dux*

Interea vero, dum de concilianda cum Venetis pace agebatur, Carolus Dyrrachinus 1381.
Romam profectus, feudum regni Siciliæ ab Urbano VI. impetravit, præstititque juramentum fidelitatis, id inter cetera etiam pollicitus, se nunquam procuraturum, ut in Imperatorem, regemque Germaniæ, vel dominum Lombardiæ, aut Tusciæ eligeretur, quod si ipse, vel posteri ejus promissis non starent, tum ipse ejusque hæredes, nisi admoniti, intra quatuor menses electioni renunciarent, omni jure in Siciliam, & provincias ei adnexas, tam ipse, quam ejus hæredes, privati censeantur, cetera, regnum iisdem, quibus Carolo I. olim collatum erat, conditionibus, & jure successionis ad legitimos utriusque sexus liberos traducto possideret. *a)* Carolus data fide se omnia servaturum, Roma cum Hungaris, quibus se Itali quoque per iter conjunxerant, digressus, recta Neapolim contendit & Ottonem Bavarum, Joannæ maritum, copias ausum opponere, vicit, cepitque, mox a civibus in urbem inductus, Joan-

---

Dux cum suis Consiliariis, in manibus venerab. Ambasciatæ regiæ, subsequenter serenifs. D. Rex, in manibus eorum Ambasciatorum — eam perpetuo observare solemniter juraverunt. Hoc equidem juramentum per singulos ipsarum partium successores, debet perpetuo innovari.

a) Lunig Cod. dipl. Ital. Tom. II. col. 1147 & 1150.

Joannam, quæ se in arcem subduxerat, ad
1381. deditionem compulit, *a)* remque feliciter a se gestam Ludovico significavit, obtestatus, ut, cum præcipuus sibi ad adipiscendum regnum auctor exstitisset, se in eo etiam conservando adjutum iret.

XIX. Re enim vera non temnendum ho-
1382. stem in Andegavensi nactus erat, cui Clemens VII. ut Urbano VI. & Carolo ægre faceret, novum ab se excogitatum regnum Adriæ, quod bonam partem terrarum status Pontificii complectebatur, in morem feudi contulit. *b)* Andegavensis favore Clementis subnixus, cum exercitu Picenum, & Marsorum regionem emensus, cum Neapolim destinare ferebatur, Carolus suppetias, ad eum reprimendum, ex Hungaria flagitavit, quæ ut tempori adessent, regina, Ludovicus enim aberat, datis ad Dalmatiæ, & Croatiæ Banum litteris, naves, & militem in promtu haberi jussit, *c)* quæ mandata Ludovicus brevi post, ad eundem Banum, & urbes Dalmaticas repetiit, diserte imperans, ut Carolo contra Andegavensem, terra, marique, omnibus viribus assisterent. Interea Carolus, Andegavensi moras nectente, prius quam armis fortunam experiretur, & suppetiæ ex Hungaria

a) Collenutius hist. Neapol. l. 5.
b) Lunig, Tom. cit. col. 1167.
c) Lucius de regno Dalm. l. 5. c. 1.

garia adessent, illum legatione tentandum censuit, utrum pactis conventis eum ab Italia avertere posset. Vix Legatus, cujus rei caussa venisset, exposuerat, cum illum contra datam fidem necari jussit, qua perfidia Carolus irritatus, vecordem ad singulare certamen, quo lis de jure utriusque in Siciliam decerneretur, per litteras, ut condicto loco adesset, provocavit, *a)* verum is comperto, Joannam eodem mortis genere, quo illa maritum olim sustulit, eodemque loco affectam esse, *b)* responsum in mensem Novembrem distulit, *c)* & in Anconitanum agrum copias traducens, post mulctatos magna æris summa cives, iter Neapolim instituit, quod Anconitani ad Jadrenses, & hi ad regem perscripsere, magnopere veriti, ne Caroli res, licet Banus Dalmatiæ cum copiis Barolum jam applicuisset, in summum discrimen adducantur. *d)* 1382.

Ludovicus toto fere eo tempore, quo æmuli de Sicilia inter se contendebant, Zolii cum Polonis, quamquam jam corpore æger, de successore agebat. Vi pactorum quidem in ejus arbitratu erat, utram ex filiabus eis vellet præficere, parumque aberat, quin primum Hedvigem destinaret, sed cum Wilhelmus

a) Lunig, Tom. cit. col. 1182.
b) Scipio Mazzella in vit. regum Neap. pag. 157.
c) Lunig, Tom. cit. col. 1183.
d) Lucius cit. l. & c.

helmus ejus ſponſus vix earum opum eſſet, 1382. ut regnum contra Lithuanos, & inteſtinas factiones, quarum non obſcura indicia erant, ſatis tueri poſſe videretur, Sigismundum Mariæ ſponſum eis propoſuit, ita futurum, ut Polonia Hungariæ conjuncta, ob viciniam mutuum ſibi ſemper auxilium ferre poſsint. Hac ratione uſus, tandem perſuaſit, ut Sigismundo fidelitatis ſacramentum, licet non ſine difficultate, dicerent, quo præſtito, copiis Hungaricis inſtructum, & curæ Gnesnenſis Archiepiſcopi, & Sandivogii commiſſum, pro capeſſendo regno, & ad redigendos in ordinem refractarios, in Poloniam miſit, a) ipſe Tyrnaviam, ex morbo jam graviter languens, profectus, XI. Septembris ibidem obiit ætatis ſexto, ac quinquageſimo, poſtquam quadraginta annos regnaſſet Corpus XVI. ejusdem menſis Albam delatum, & in ſacello, quod Baſilicæ adſtruxerat, ſuoque funeri vivus deſtinavit, magno omnium luctu conditum eſt. b)

XX. Rex conſenſione omnium, & ſine invidia cognomen *Magni* adeptus, fines regni a mari Adriatico ad Balthicum protulit: ſcientiæ

a) Dlugoſſus l. 10.

b) In die emortuali ſcriptores variant. Memoriale Pauli de Paulo apud Lucium diem 12. & Calendar. Miſſalis Strigonien. an. 1501. diem 10 alii 11. ſtatuunt.

entiæ politices, ac militaris perinde gnarus, quarum usu suos tam obeundis ad exteros Legationibus, quam tractationi armorum, & disciplinæ ad artem excultæ, idoneos reddidit: juris regii, regnique ex æquo tenax. Nobilium animos ea dexteritate, quo vellet, flectendi præditus, ut, tametsi non raro extraordinaria onera imponeret, tamen, cum necessitas boni communis, regni honor, & gentis fama poscebat, semper, obsequentes haberet. Nec minor illi colonorum, qui quoddam quasi rei publicæ cornucopiæ sunt, cura erat, quos a mancipatu, non invitis regni Ordinibus, liberos, non tamen dominos, esse voluit. Sed iræ non nunquam, insuper etiam habita conditionis, & status ratione, præcipitis, idem tamen, cognita veritate, vindex injuriæ, & innocentiæ defensor. a) Ceterum, 1382.

a) Id patuit, primum in Carolo Dyrrachino seniore, quem, etsi is in auctores cædis Andreæ, fratris Ludovici, quæstiones exercuerit, & quosdam ex his, invita etiam Joanna regina, pœnis affecerit, tamen morti, non auditum, nec convictum addixit, postea tamen, ubi veritas patuit, Carolo ejus filio ad consequendum regnum Neapolitanum, auctor & adjutor fuit. Dein in Stephano Zagrabien. Episcopo, quem ad falsas criminationes Nicolai Konth Palatini, primum carceri includi, dein

[redacted] terum, id ei ante omnia ſemper cordi fuit,
1382. ut nullam occaſionem, qua regno, ſuisque commodum aliquod poſſet accedere, ſibi prælerlabi ſineret. Si vitam porro produxiſſet, dubium non eſt, quin, quod conſtitutum habebat, & ad id tempus Hungariæ defuit, poſt recuperatam Dalmatiam, opportunitate maris, ad inſtituenda mercimonia uſurus fuerit. Huc ipſa, quam poſtremum cum Venetis iniit, pax ſpectabat. Nec enim fruſtra per Legatos ſuos, apud Sabaudiæ Ducem, cui concordiæ arbitrium erat commiſſum, id agere viſus eſt, ut Genuenſibus, ſed præcipue Venetis, qui ea ætate ex Europæis fere ſoli, ex mercimoniis ad eam potentiam evaſerant, ut ſibi dominium maris Adriatici arrogarent, a) deinceps facultas ad Tanaim mercandi veta-

dein exulare juſsit, poſtremum declarata ejus innocentia, rurſus illum ſedi ſuæ reſtituit. Vid. Pray Hierarch. Part. II. pag. 546.

a) Id tamen an. 1509. d. 18. Apr. pace cum Julio II. Pont. inita ejurarunt, ut refert Onuphr. Panvinus in vita Julii II. *ictoque ſubinde fœdere, quo illi maris imperium ejurabant, — in amicitiam, fidemque recepit.* Cum ſibi tamen *cuſtodiam maris* arrogare pergerent, huic quoque, ut Raynald ad an. 1510. refert, *ſpecialiter, & expreſſe renunciarunt.* In deſponſationem maris, quam quotannis, injecto annulo,

vetaretur, quo facilius Dalmatiæ possessionem posteris suis firmaret, ex qua, post classem jam comparatam, & renunciatum Præfectum maritimum, a) quod ipsa rerum ex ditionibus hæreditariis convehendarum vicinia, & ubertas, velut præ manibus esset, mercimonium in orientem propagandum facile institui poterat, si aut ipse, in Polonia, & regno Neapolitano, asserendis minus in partes distractus, aut successores illius, intestinis factionibus impediti, magis in occultos Venetorum, qui Dalmatiæ semper inhiabant, conatus intenti esse potuissent. 1382.

nulo, celebrant, Ludov. Helianus in oratione ad Maximilianum I. Cæs. ita ludit. *Mare, quod omnibus gentibus commune esse debet, suum dicunt. Et sive mariti Thetydis sint, sive uxores Neptuni sint, singulis annis illud desponsavere annulo injecto. Arrogantiam inauditam, elementa desponsare!*

a) Lucius Mem. istor. pag. 327. ad an. 1383. exhibet litt. reginæ inscriptas: *D. Simoni de Auria de Janua Admirato nostro.*

MARIA I.

Ab Anno 1382. — 1386.

I. Altera die, a condito funere, patri jure ge-
1382. niturae succefsit. *a)* Tribuit hoc Natio, quae hactenus nulli feminae paruit, Ludovici meritis, Polonorum exemplo adducta, ac idcirco a coronatione peracta, regem malebat, quam reginam, appellare, *b)* ut non tam feminae, quam viro, parere viderentur, tametsi postea non paucos hujus imperii taederet. Cum tenerae adhuc aetatis, nec ferendo tot regnorum oneri par esset, mater, quae jam sub Ludovico regni negotia, illo absente, curabat, filiae, & suo nomine, ex Ordinum consensu, rem publicam curandam accepit, Nicolao Gara Palatino in consiliorum commu-

a) Id Decret. Cod. jur. patrii, an. 1384. aperte testatur.

b) In litt. & Sigillis quidem *regina* vocatur, Natio autem appellabat illam regem, teste Laur. de Monacis, qui apud eam legatione fungebatur, in miserab. carmine,

Hanc regem appellant animis concordibus omnes
Regnicolae, illustrant hoc regis nomine sexum.

Et ipsa regina in litt. an. 1383. fatetur, se, *uti filium masculinum* patri succesisse.

munionem adſcito. Ita ſe initia domi pacate dabant. Foris alia facies. Jadrenſes quidem, ut regis mortem reſcivere, confeſtim per Legatos ſuos fidelitatem utrique reginæ ſpoponderant, quæ Joannem Biſſenum, ut reliquas quoque urbes in fide confirmaret, in Dalmatiam accelerare juſſerunt. At in Bosnia Tvartkus, qui Ludovici beneficio regis titulum adeptus erat, contemto feminarum regimine, Chelmenſem Comitatum, ſibi antea a rege ademtum, vi occupavit, nec ſatis ſecundæ res e Polonia afferebantur. Sigismundus juvenili impetu abreptus, pleroſque Optimatum adeo offenderat, ut coitione inter ſe facta, de eo exauctorando, & Hedvige Semovito Mazoviæ Duci locanda, deliberarent. *a*) Præfecti quoque Ruſsiæ, *b*) arces, quibus præerant, & inter has *Camienecum*, Duci Lithuaniæ *Liubarta*, accepta auri, argentique copia, vendiderant, quos Eliſabetha in Hungariam accerſitos ob perfidiam, partim 1382.

 in

a) Lucius de regn. Dalm. l. 5. c. 2. Dlugoſs. l. 10. Paulus de Paulo ſcript. rer. Hung. Tom. III. pag. 724.

b) Hoc nomine Lodomeria, & Halicia veniunt, quibus hoc an. præerat Joan. *Deſeu*, ut habent litt. Eliſabethæ an. 1382. d. 5. Nov. ſed ad hunc, qui reliquis etiam annis magiſtratus in Hung. geſsit, crimen perfidiæ non pertinuit, verum ad illos, qui ſub eo arcibus præerant.

in carcerem conjecit, partim morte mulctavit, totique eorum ſtirpi perpetuam infamiæ notam inuſsit. a)

1383. Hæc importuno tempore adhibita ſeveritas, quoniam conſilio Palatini, quaſi is cæſorum bonis inhiaret, patratam fuiſſe exiſtimabant, huic odium conſcivit, & multorum animos a regina avertit. Mali contagio brevi in Croatiam, & Dalmatiam propagata eſt, & paulatim futuræ ſeditioni occaſionem præbuit. Caput hujus erat Joannes de Palisna, a rege paulo ante obitum Prior Auranæ renunciatus. Huic ſe ſenſim ſocios junxerant, Paulus Zagrabienſis Epiſcopus, hujusque fratres, Joannes, & Ladislaus Horváthii, b) quos Ludovicus olim ex humili loco ad dignitates evexerat. Hæc quidem clanculum in Croatia cudebantur, magis vero aperte in Polonia. Ex conventu *Siradiam* indicto, Legati ad reginam venere, qui Hedvigem ad capeſſendum regnum flagitabant. Poſtulata autem erant tam nervoſe propoſita, ut ea negare, non ſatis conſultum videretur. Ceſsit igitur Eliſabetha, & Nicolao Veſprimienſi Epiſcopo, additis eidem duobus collegis, Siradiam miſſo, in mandatis dedit, ut, ſi commode fieri poſſet, aliam Polonis mentem ingere-

a) Dlugoſs. l. cit.

b) Id patet ex litt. Alberti regis, an. 1438. apud Pray, Diſſert. de Prioratu Auranæ pag. 27.

gereret, sin contra, eosdem a præstito Mariæ & Sigismundo, fidelitatis juramento absolveret, spemque faceret, Hedvigem proxime adfuturam, modo peracta coronatione eam, donec adolesceret, redire ad matrem paterentur. a) 1383.

Dimisso Cassovia, ibi enim tunc agebat, cum his mandatis Episcopo, ipsa in Dalmatiam, quo jam ante Nicolaum Præpositum Poseganum cum Detrico Bubek, ad res Jadrensium componendas præmiserat, cum utraque filia, profecta est. Adventu suo castrum Auranæ in fidem recepit, Joanne de Palisna exauctorato, atque hoc præcipiti facto, novos homini ad seditionem maturandam stimulos subjecit. Morantem adhuc in Dalmatia, Sandivogius e Polonia convenit, orabatque communi Ordinum nomine, ut, promissi memor, Hedvigem in Poloniam mitteret, cumque illa dictis ejus ægre fidem se habere simularet, nobilissimos juvenes, quos in comitatu habuerat, obsides in Hungaria mansuros promisit, modo ne Polonorum vota porro differret. Verum illa rursum simulatione usa, clam ad Castellanum Sandomiriensem mandata misit, ut arcem Cracoviensem, hæc curæ Sandivogii credita erat, fidei Hungarorum traderet, quo ille comperto, celerrimis itineribus nuncios prævertit doli indignitate vehemen-

a) Dlugoss. l. cit.

menter commotus. Elisabetha cognito homi-
1383. nis repentino abitu, obsides, parum futuri
provida, in carcerem conjici jussit, &, ne
profugus aliquid propterea apud Polonos
moliretur, Janussio Mazoviæ Duci stipendi-
um annuum, bis mille, & quadringentis auri
florenis auxit, a) minime dubitans, hunc, si
quid Sandivogius moveret, præ ceteris ido-
neum esse, qui conatum illius reprimeret.

II. Verum, ut in Hungariam reversa est,
1384. spe sua magnopere se delusam vidit. Poloni
Sandivogii querelis, & Elisabethæ dicteriis,
quæ sibi incauta excidere passa erat, offensi,
extrema periclitari constituerant, missoque
ad illam nuncio declararunt, nisi Hedvigem
ad octavam diem Maji in Poloniam mitte-
ret, se de deligendo rege deliberaturos esse.
Illiberali hoc nuncio commota, Sigismun-
dum milite, & ære instructum, in Polo-
niam proficisci jussit, qui cum Sandecium per-
venisset, nuncios obviam habuit, qui, ne ul-
tra progrederetur, regni nomine vetuerant,
si faceret, pro hoste habitum iri. Hac de-
nunciatione territus, substitit, aliquot primi
ordinis viros, cum quibus aliqua conferre
cupiat, ad se mitti petiit. Missus est inter
reliquos etiam Sandivogius, cui spem fece-
rat, si adventus Hedvigis ad diem Penteco-
stes differri posset, obsides liberos dimitten-
dos

a) Dlugoss. l. cit. Katona Tom. XI. pag. 57.

dos esse, quod cum ille ad ceteros referret, neminem, qui consentiret, reperit, quin tam diu se a femina circumduci graviter ferentes, a missitatione nunciorum deinceps abstinendum censuere. Sandivogius videns, rem huc rediisse in Hungariam profectus, in quo discrimine Poloniæ status esset, Elisabetham admonuit, orabatque, ne porro se duram præberet. Visa est flecti, &, dimissis obsidibus, quamprimum per regni negotia licuerit, se votis Polonorum satisfacturam promisit. a) Ita periculo, quod inde imminebat, utcunque consultum videbatur. 1384.

Non item in Croatia, & Dalmatia. Mali caussa domi latebat. Nicolaus Gara Palatinus, reginarum benevolentia abusus, regiam pene potestatem exercebat, dignitates, quibus volebat, sæpe non optime meritis, conferre solitus. Inde ei cum Ladislao Opoliensi Duce simultas intercessit, quæ etsi quidem interventione aliorum sublata fuerit, valuit tamen exemplum ad illos, qui a Palatino offensi, conjurationem in Croatia clam instruebant. Joannes Palisna, illo autore, se nuper exauctoratum, ratus, ad Tvartkum Bosniæ regem confugit, Horváthii uterque jam ante cum eo consilia conferebant, nutabat quoque in Dalmatia Laczkovicsius, quod Templino de S. Georgio locum cedere debuerit,

a) Dlugoss. ibid.

buerit, cumque hic post aditum magistratum,
1384. aliquot conjuratorum socios, quos Jadræ reperierat, supplicio affecisset, ad factiosos aperte secessit. Elisabetha, ne malum ad alios quoque serperet, consortium illius, sociorumque gravissime vetuit, *a)* ignara, contagionem ad Hungariam quoque jam pertigisse, cujus indicia cum non obscure se proderent, adhibito in consilium Palatino, suasit filiæ, ut Nobilium immunitates secundum regni consuetudinem, quod hactenus intermissum, & plerisque offendiculo erat, confirmaret. Fecit, quod mater suaserat, & Decretum Andreæ II. de prærogativis Nobilium, ad morem patris sui Ludovici, ratum habuit. *b)*

Hoc modo seditionis, quæ ad paucos in
1385. Hungaria pertinuit, occasio, videbatur sublata esse. Ne autem Polonos quoque ob negatam toties Hedvigem, res novas moliendi cupido incesseret, filiam tandem dimittere constituit, & Leopoldum Austriæ Ducem de suo proposito edocuit. Ille pactorum memor, vidensque filio suo per Hedvigem regnum parari, Budam properans, sponsionem matrimonii, auctore Ludovico rege, inter Hedvigem,

a) Paulus de Paulo Tom III. script. rer. Hung. pag. 725. Litt. composition. Vid. apud Katona Tom. cit. pag. 77.

b) Exstat Decret. in Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 171.

gem, & Wilhelmum filium ſuum initam, rurſus conſentiente regina, & ſponſa, editis litteris confirmavit, pollicitus, ut primum Hedvigis filio ſuo conjuncta fuerit, ſe ſtipulata olim ducenta florenorum millia numeraturum, facturumque, ut a ſuo obitu filius æquam ditionum partem cum fratribus obtineat. *a*) Sed hanc utriusque ſponſi ſpem Poloni interverterant, qui quidem, nulla mora interpoſita, Hedvigem, ut a Demetrio Archiepiſcopo Strigonienſi, magno Procerum comitatu ſtipata, in Poloniam adducta eſt, a Gnesnenſi Archiepiſcopo coronari, ſed curam, & adminiſtrationem regni, tamdiu ſolum ei creditam voluere, donec de marito ei jungendo decernerent. *b*) Nec enim priore matrimonii ſponſione, qua Wilhelmo obſtricta erat, quod ſe inconſultis eſſet inita, ſe teneri exiſtimabant, & ipſa Poloniæ, quam Lithuani crebro infeſtabant, ratio videbatur poſcere, ut, præ Auſtriaco, Ducem Lithuaniæ, qui honeſtiſsimas conditiones propoſuerat, reginæ conjugem darent, ita futurum, ut illi ex hoſtibus amici fierent, & Lithuania Poloniæ ſemper conjuncta maneret. Hac ratione Eliſabetha, dum Polonos a fidelitatis jura-

1385.

a) Confirmationis pacta exſtant in Cuſpiniani Auſtria, pag 644. & apud Pray Part. II. pag. 174.

b) Dlugoſs. l. cit.

juramento, quod Mariae, & Sigismundo prae-
1385. stiterant, praepropero usa consilio, absolvit, simul Caroli regis conatus, Poloniae causa adhibitos, & destinationem Ludovici, qui illam ab Hungaria nunquam separari cupiebat, feminea imbecillitate intervertit.

Dimissa in Poloniam Hedvige, nihil inde jam metuendum erat, sed ex Croatia utrique reginae eo gravius periculum incubuit, quo magis occulte struebatur. Paulus Zagrabiensis Episcopus, qui cum Palisna crebro alias consilia sua conferebat, religionis praetextu, Romanum iter simulans, in Siciliam ad Carolum regem, quo jam aliquot ex conjuratis praecesserant, profectus est, ut eum ad occupandam Hungariam solicitaret. Sed is datae olim Ludovico fidei, &, quae ab Elisabetha acceperat, beneficiorum memor, ad haec precibus conjugis suae permotus, nec satis eorum, a quibus invitabatur, constantiae fidens, abnuit primum, mox tamen, cum a Joanne Sclavoniae Bano, ope Traguriноrum, litteras, quibus idem sibi suadebatur, a) accepisset, Zagrabiensis Episcopi, parum de

a) *Joannes Banus totius Sclav. communitati de Tragurio salutem. Requirimus vos diligenter, quatenus litt. nostras D. regi Carulo destinandas per unum ex vobis virum eidem — transmittatis &c. Dat. Zagrab. in quindena S. Michaelis,* 1385. apud Lucium Mem. istor. pag 328.

de ordinis sui dignitate, quod Carolus a Pontifice sacris interdictus esset, soliciti, 1385.
importunitate victus, consensit, & constitutis domi adversus suum æmulum, Ludovicum Andegavensem, rebus, Segniam appulit. Hinc Zagrabiam progressus, conjuratos, qui ad elevandam apud vulgum invidiam, illum regni Gubernatorem appellabant, copiis instructos reperit, quibus sensim, ut propius Budam movit, aliæ, atque aliæ se adjunxérant, ut numero justum prope exercitum conficerent. Elisabetha adventu illius perculsa, matrimonium filiæ, quod hactenus, ut sola regnaret, distulit, accelerari, &, hoc ex ritu Ecclesiæ celebrato, generum confestim in Bohemiam, auxilia adversus conjuratos allaturum, properare jussit, simul appropinquanti Carolo nuncios obviam misit, percontatum, hostisne cum tantis copiis, an amicus veniret? cumque amicum se venire, &, post composita dissidia, Neapolim rediturum, nunciasset, venientem utraque regina, qua subito fieri poterat, pompa accepit, utque in palatium regium diverteret, orabant, quod ille decoris, & in reginas observantiæ, causa, ut præferebat, renuit, re ipsa autem, ut consilia cum conjuratis, eo magis inobservatus, conferre possit. Non diu tamen simulatio tenuit. Paulo enim post, habita cum suis deliberatione, reginis nunciari jussit, se communi Nationis consensu regem esse electum, proin

con-

conſultum illis velle, ut ſe regno ſponte ab-
1385. dicent, ne quid ſe indignum, ſi tergiverſentur, plebs in illas committat, ita regiæ dignitatis rationem habitum iri. Maria, quæ ſe a ſummo faſtigio ad communem conditionem repente dejici vidit, in lacrimas effuſa, id unum orabat, ut ſibi conjugem, in Bohemiam ſequi liceat, verum mater ad ſimulationem magis comparata, Carolum extemplo adiit, eique, ſumma rerum tradita, id fauſtum, felixque illi precata eſt. Hoc conjurati, ut perfidiam boni publici larva tegerent, exſpectabant, Carolo, per urbis vicos, rege tumultuarie declarato. *a)*

III. Cum rei hucusque perductæ felix
1386. exitus in celeritate conſiſteret, Albam ſine mora properatum eſt. Sed illud improvide a Carolo factum, quod utramque reginam in comitatu adeſſe voluerit, quarum jam in ipſo itinere, cum illas, velut captivas, in triumphum duci viderent, commiſeratio tetigit, &, cum Albenſem Eccleſiam ingreſſæ, ad tumulum Ludovici conſtitiſſent, in ploratus, & lamenta effuſæ, a pompa coronationis, omnium animos, & oculos averterent, ac multos facti poenitudo ſubiret, nec coronatio, ea, qua alias ſolebat, populi lætitia, & acclamatione perageretur. Id non opti-

a) Chron. Par. III c. 2. — 6. Et Laurent. de Monacis carmen, de caſu illuſtrium reginar.

optimum usurpatori auspicium erat. Elisabetha, postquam cum filia Budam rediit, vindictam ex Carolo sumere constituerat. Re cum Palatino communicata, visum est, ut in simulato ad filiæ nuptias itinere, equites pro more paratos habeat, facinoris autem, quod meditabatur, exequendi cura Forgacsio data est. His inter se statutis, Carolum ad se venire rogat, ut de litteris, quas se a Sigismundo accepisse præferebat, cum eo rei publicæ causa, deliberaret. Ille prope vesperam, paucis Italis comitatus, adfuit, cumque in consultando tempus producitur, illi tædio capti discedunt, & Forgacsius, accepto signo, nihil moratus, hospitem nil tale opinantem, gravi vulnere, quod a fronte ad oculum hiabat, ense perculit, mox Palatini milites portas occupant, Italos concubia nocte interimunt, &, ubi illuxit, quoscunque ex conjuratis nancisci poterant, neci dedunt, Croatæ Horvathii ductu, per portam Sabbathi, nunc Viennensem, vi facta, ægre periculum evasere. Carolus, post tricesimum, quam coronatus erat, diem, Wissegradum ductus, seu ex veneno, seu potius ex neglecta studiose vulneris cura, diem obiit. *a*)

1386.

Hæc

a) Chron. Part. III. c. 8. Laurent. de Monacis l. cit. Confer Mariæ reginæ litt. an. 1386. apud Pray, Dissert. de Prioratu Auranæ pag. 23.

1386. Hæc erat rerum in Hungaria facies, cum Sigismundus collectis in Bohemia auxiliariis copiis Jaurino appropinquans, ibidem, & stipendiorum defectu, & ob litem, quæ ei cum Jodoco, & Procopio Marchionibus Moraviæ, ob fundos inter Vagum, & Danubium obæratos, intercesſit, adhærere coactus est. *a*) Elisabetha interim a Polonis auxilia sperabat. Non erat illa clam, quantopere illi ab ineundo inter Hedvigem, & Wilhelmum matrimonio abhorreant, & in Jagellonem Lithuaniæ Ducem, quod is se sacra Christiana amplexurum, & Lithuaniam Poloniæ adjuncturum polliceretur, propensi essent. Cum igitur ex temporis ratione videret, hunc, præ Wilhelmo, sibi contra molitiones conjuratorum, auxilio esse posse, irritata priori sponsione matrimonii, etsi perinvitam, Jagelloni, cui post susceptum baptismum nomen Wladislai inditum, conjugem dedit, eique in filium dein adoptato, vicisſim, si res posceret, subsidio se affuturam promisit, licet ipsa domi satis negotii, ad reducendam quietem publicam haberet. *b*)

Un-

a) Balbinus hist. Miscell. Dec. 1. l. 8.

b) Dogiel cod. Dipl. Tom. I. Part. I. apud Katona hist. Tom. XI. pag. 161. Cod. jur. patr. Carolum, *Interregem* vocat, Dalmatarum monum. eum nuspiam regem dicunt. Hæc mihi

ratio

Undique enim nuncii advenerant, conjuratos, qui e nuperna Budensi cæde evaserant, omnia miscere, & adscito in societatem Tvartko, Bosnensium rege, vires resumere. Palatinus, qui ad eos comprimendos, maximam partem ex suis familiaribus, militiam collegerat, improvido plane consilio ductus, autor reginis fuit, ut secum proficiscerentur, ratus, earum præsentia refractarios facile ad obsequium reduci posse. Cum assentiri viderentur, iter in Sclavoniam, in qua, quod amplissimos ibi fundos possideret, nihil periculi esse putabatur, institutum. Conjurati de itineris ratione edocti, conflata tumultuaria manu, delectoque ad Garam, quo via ducebat, apto insidiis loco, in appropinquantes improviso erumpunt. Palatinus viso periculo confestim equo desiliens, currum reginarum fortiter tuebatur, facileque cum suis nefariam hominum colluviem superaturus erat, nisi Croata currui subrepens, pedibus a tergo succussis, pugnantem humi prostravisset; ita jacentem Horvathus necari jussit, ceteri aut cæsi, aut capti Posegam, & in vicina castra distributi sunt. Reginæ non habita sexus, & regii sanguinis ratione, 1386.

---

ratio fuit, cur illum, etsi coronatum, inter reges nostros non censeam, & pro usurpatore habeam.

SIGISMUNDUS.

Ab anno 1387. — 1437.

1387. I. Infelix reginarum casus magis jam diditus erat, quam ut Sigismundum, etiam absentem, latere potuerit. Itaque, cum sibi, constituto regni Hungariæ tutori, & *Capitaneo*, *a*) incumberet, ut turbatores rei publicæ hostes, sin aliter non posset, armis ad obsequium compelleret, ineunte anno cum parte copiarum versus Croatiam, ad conjugem liberandam contendit. *b*) Magis hic omnia misceri reperit, quam ut copias in tot partes prudenter dividere posset. Urbes enim Dalmaticæ in fide nutabant, Tvartkus Clissam interea occupaverat, Joannes Palisna, præterquam quod reginam arcte custoditam servaret, proventus regios usurpabat, & reliqua factionis capita, cum Zagrabiensi Episcopo in Apuliam, novas inde turbas daturi, evasere. *c*) Non tamen propterea spem liberandæ reginæ posuerat, quod Veneti, accepto

a) De *Tutoris*, & *Capitanei* titulis, vid. Pray, Part. II. pag. 164. item Differt. in annal. veter. pag. 142.

b) Exstant Sigismundi litt. an. 1387. dat. in Kaproncza, apud Pray Differt. VII. in annal. pag. 131.

c) Lucius, Mem. istor. pag. 330. & 31.

cepto de capta regina nuncio, ne in Apuliam quoque a factiosis traduceretur, immissa Adriatico classe, omnes portus Dalmatiæ interclusissent, & Novigradum, in quo regina tenebatur, Palisna quoque in eodem incluso, obsidione premerent. Itaque conjugis causa utcunque securus, ne conjurationis malum domi quoque propagaretur, in Hungariam properavit. Acceptus est communi lætitia, & omnium votis 31. Mart. ritu solito, coronatus. a) 1387.

Auctoritatem regiam cum potestate adeptus, eo majore cura rem publicam capessivit, quo plura eidem undique pericula imminebant. Factiosi in Banatu Temesiensi, & in Sirmio grassabantur, Tvartkus Spalatenses ad defectionem solicitabat, & Petrus Moldaviæ Vajvoda aperte ad Polonos defecerat. Hæc cum ad regem crebris nunciis afferrentur, quod in subitaneo eventu fieri poterat, factiosis Nicolaum Gara, cæsi Palatini filium, opposuit, qui ejectis ex Banatu conjuratis, eadem felicitate arma in Sirmium traduxit, Spalatenses, & reliquas Dalmatiæ urbes, datis litteris, ad fidelitatem cohortatus est, sed præcipuum studium ad conjugem liberandam convertens, Alberto de Ungh, qui Joanni de Palisna in Auranæ Prioratu suffectus erat,

 man-

a) Dlugoss. l. 10. Lucius de regno Dalm. l. 5. c. 2. & Sigismundi litt. an. 1388. apud Pray Hierarch. Hung. Par. I. pag. 109.

mandata dedit, ut copias suas Venetis con-
1387. jungeret. a) Ac hi quidem interea, Barbadico duce, Novigradum acriter premebant, eoque brevi post dedito, reginam in libertatem vindicarunt. b) Beneficium a Venetis præstitum omni ex parte integrum erat futurum, si Palisnam regi tradendum servassent, nisi forte vel ille hanc conditionem pactus est, vel illorum intererat, ut eum dimitterent, quo semper aliqui essent, qui Dalmatiam turbarent, & hac ratione sibi viam, ut ex eventu patuit, ad illam sensim recuperandam sternerent. Utcunque id fuerit, certe regina libertatem suam se Venetis debere, grato animo contestata est. c) Novigrado dimissa, Nonam,

a) Lucius de regn. Dalm. l. 5. c. 2. & Mem. istor. pag. 332. litt. Sigismundi an. 1408. apud Pray Par. II. annal. pag. 182. & Steph. de Losoncz apud eund. pag. 177. ibid. item Dogiel, Dipl. Pol. Tom. I. pag. 597. Dat. in die Translat. S. Stanislai an. 1387. memoratque, Petrum Vajvodam homagium lingua Valachica conscriptum, Wladislao, & Hedvigi, præstitisse; sed id, quod interpres deesset, a se prætermissum fuisse. Id mihi magnopere suspectum est, cum homagii hujus in confœderatione an. 1389. nulla mentio fiat.

b) Paulus de Paulo, Tom. III. Script. rer. Hung. pag. 726.

c) Laurent. de Monacis in præf. ad carmen, pag. 323. ita sibi loquentem inducit: *non omittas inso-*

Nonam, inde Segniam venit. Hic cum aliquamdiu moratur, ab oratoribus Venetis salutata, mox Zagrabiam profecta est, ubi Sigismundus, magno Procerum comitatu stipatus, conjugem salutavit, Budamque deduxit, ac novo quasi connubio eidem junctus, *a)* regnum communi potestate cum illa exorsus est, *b)* quod jure conjugis obtinuit. *c)* 1387.

L 4 Dal-

inserere historiæ, me Venetorum auxilio, captivitatis jugo subductam, libertatem inter meos perditam, & jam deploratam, ex insperato inter Venetos invenisse, superque ipsorum armata classe, primum omnium funditus eradicata formidine, spem firmam concepisse tantarum fortunarum mearum, reliquiis omnibus præteritæ calamitatis abjectis.

a) Lucius Mem. istor. pag. 333. ex regest. Consil. Tragur. *Largiantur ducati* 10. *auri, Joanni familiari D. Marchionis, mariti dominæ nostræ D. Mariæ reginæ Vng. pro novis de consummatione matrimonii ipsorum.*

b) Conf. Notit. præv. §. 3.

c) Sigismundus in litt. 1412. diserte his verbis id testatur: *ipso domino Ludovico rege — in perennis regni patriam — translato, & — serenissima Principe D. Maria regina, ipsius Nata in solium paternum, vero hæreditatis jure succedente, nobisque regni gubernacula adeptis &c.* Simili ratione Rex Albertus regnum ade-

ptus

Dalmatia interim varie agitabatur. Al-
1387. bertus de Ungh, castrum Auranæ, quod conjurati adhuc tenebant, aggressus, obsidione quidem cinxerat, sed cum Rex Bosniæ, ad quem Horvathus, a Nicolao Gara Posegæ captus, custodis perfidia dimissus, fuga evaserat, a) copiis agro Jadrensi infusis, prædas latissime ageret, & Osztrovicza intercepta, Auranæ appropinquaret, copiis inferior, Nonam se recipere coactus erat. Tragurienses quoque partim intestinis dissidiis, partim Bosnensium incursionibus, pressi, opem a Venetis petere, eisque se dedere cogitabant, urbe adeo jam populi tumultu concitata, ut plurium, primi etiam ordinis, civium cædes patrarentur. Rex, quem Albertus Prior Auranæ de periculo defectionis admonuerat, propediem auxilia, quibus & cives ad officium revocari, & conjuratorum reliquiæ penitus opprimi possint, adfutura promisit, modo ipse, ne malum ad alias etiam civitates serpat, pro ratione sui officii, diligenter excubaret. b)

II. Sed prius domi res pacandæ erant.
1388. Non paucos ex Hungaris etiam malum Croa-

ticum

ptus est. Vid. Pray Commentat. de vet. reginas Hung. coronandi more, pag. 21.

a) Litt. Sigismundi an. 1408. apud Pray Part. II, pag. 182.

b) Lucius Mem. istor. pag. 334.

ficum afflaverat, in hos, quoniam magis alieno exemplo, quam pravitate animi, peccassent, clementia potius, quam severitate, utendum censuit. Promulgata igitur amnestia, qui facti poenitudine ducti, redibant, in gratiam recepit, qui fidem reginis servarunt, honoribus, & fundis, auxit, nutantes metu ad obsequium reduxit. Spalatenses, missis Budam Oratoribus, obedientiam professi sunt, multa de hostilitate regis Bosniae, qua in tertium jam annum premerentur, questi, *a*) Tragurienses, quod hosti viciniores essent, ancipites haerebant, hos Sigismundus a Dionysio Dalmatiae Bano, & Auranae Priore jussit interea observari, *b*) illis immunitates a Ludovico rege quondam concessas, denuo confirmavit, spe facta, cum per regni curas licuerit, se contra regem Bosniae, qui Catarum, Almisium, & Narentae fluminis ostia jam occupaverat, eis subsidio venturum, modo ipsi cum Scardonensibus uniti, hostis conatus tantisper morari conarentur. *c*) Bellum igitur, ut progressionibus Bosnensium modus poneretur, fere necessarium erat, sed, cum interregni tempore aera-

1388.

a) Farlati Illyr. sac. Tom. III. pag. 331. Sed exactius mandata Legationis exhibet Lucius Mem. istor. pag. 336.

b) Lucius Mem. istor. di Tragur. pag. 337.

c) Idem ibid. pag. 140.

ærarium publicum non optime conſtitutum
1388. fuiſſe videret, ſumtuum, ad id feliciter gerendum, defectus, regem ſolicitum habebat, cui levando quoniam alia ratio non ſuccurrebat, Marchiam Brandenburgicam Jodoco, & Procopio, patruis ſuis, pignori locare ſtatuerat. Hoc regem dumtaxat morabatur, ne id, Joanne, fratre ſuo natu minore, cui propius in eam, quam ſibi, ex ſanctione paterna, jus erat, non conſulto, aut invito fieret. Quare, utroque patruo, & fratre, *Schintaviam*, prope *Vagum* fluvium, ad conventum invitatis, & conſentientibus, pignoris conditiones in hunc modum tranſegit: patrui Marchiam quidem, numerata prius regi pecunia, *a*) haberent, ipſe autem, ſi Wenceslaus ſine hærede moreretur, invitus ne eſſet, ſi ille fratrem minorem, præ ſe, regni Bohemiæ hæredem conſtituerit. *b*) Comparato in bellum neceſſario nervo rei gerendæ, ſupererat id etiam, ut cum Wladislao rege Poloniæ litem, ob Petri Moldavienſis Vajvodæ, ab Hungaris ad illum ſeceſsionem, componeret, ne ſibi interea alibi occu-

a) Godofr. Hofman in append. Dipl. hiſt. Luſat. Tom. IV. ſcript. Luſat. apud Pray Par. II. pag. 183. item Balbin. litt. publ. Boh. vol. I. epiſt. 64.

b) Script. Germ. pecuniam pignoris viginti millia groſſor. Bohem. ſtatuunt, quod pro ratione illius etiam temporis, parum eſt.

occupato, negotium ab illo conficeretur. Egit propterea per Legatos, & induciæ, a XXIX. Septembris annuæ utriusque consensu confectæ sunt. a) Convocatis dein ad signa copiis, in Bosniam, quo conjuratorum pars se receperat, movit, expugnatisque aliquot castris, ex quibus illi prædas solebant agere, plerosque eorum intercepit. Lazarum quoque despotam Rasciæ, qui defectionem parabat, partim armorum metu, partim, agente potissimum Palatino, Nicolao Gara, illius genero, in pristina obedientia confirmavit. b) Reversus, gravissimum ex conjuratis, quos hac expeditione interceperat, supplicium sumsit. c) 1388.

Parum tamen hoc severitatis exemplum, quamdiu Joannes de Palisna superstes erat, ad reliquos factiosos valuit, qui tutum illis latibulum apud Bosniæ regem præstitit, & hunc, ut in Dalmatiam vim converteret, solicitare non desinebat. Id pleræque urbes Dalmaticæ, Spalatum imprimis, Scardona, & Sibenicum, veritæ, fœdus inter se ad mutuam defensionem inivere. Accessit illis sponte sua socius in Apulia Præfectus Barensis; Tragurienses vero, qui ipsi inter se adhuc dissidebant, & Venetorum litteris, promisso auxilio, ad defectionem solicitabantur, nec hos 1389.

a) Sommersberg. rer. Siles. Par. II. pag. 81.

b) Vid. Pray Par. II. pag. 182.

c) Kercselich hist. Eccl. Zagrab. pag. 337.

hos offendere volebant, a) nec tutum arb
1389. trabantur, ut, durante civili diſcordia, com
munem cum reliquis Dalmatiæ urbibus cau
ſam facerent, quæ ipſæ etiam viribus ſuis dil
fiſæ, per oratores auxilium a rege flagita
bant, ſi Rex Bosniæ, ut ferebatur, Dal
matiam more ſuo infeſtare pergeret. b) Se
hunc metum Amurathes, Turcarum Sultanu
Raſciæ imminens, diſsipavit. Tvartkus vi
cino periculo Bosniæ metuens, commun
cum Lazaro Deſpota fœdus iniit, junctisqu
viribus Amurathi obviam profecti, prælium
ad Moravam amnem conſeruere. Victoria
Lazaro; & Amurathe in pugna occumbenti
bus, penes Chriſtianos fuit. c)

Turcæ, quamquam victi, reparatis ta
1390. men brevi viribus, in Bulgariam anno inſe
quente infuſi, Danubio appropinquare cona
bantur. Tam vicino hoſte, ſi id flumen i
poteſtate haberet, *Myrche* Tranſalpinus Va
voda, ſibi, ſuisque conſulens, inſcio Sigi
mundo, fœdus cum Wladislao Polono, qui
ulla regis Hungariæ mentio fieret, pepigi
d) quam perfidiam, defectioni proximam, Si
gis-

a) Lucius Mem. iſtor. pag. 343.
b) Idem ibid. pag. 345. & 346.
c) Idem de regn. Dalm. l. 5. c. 9. Litt. Sigismu
di regis an. 1408. apud Pray Par. II. pag. 18
d) Dogiel Diplomat. Pol. Tom. cit. pag. 59
Dat. in Szoczov. in feſt. S. Gertrudis 1390.

gismundus ulcisci cupidus, Vajvodæ Transilvano in mandatis dedit, ut hominem ad officium reduceret, cujus celeritate ille oppressus, fœderi hanc conditionem addere coactus est, se nihil contra Hungariæ regem, cujus fiduciarius esset, & ditiones ejusdem moliturum esse. Sub hæc Tvartkus victoria superioris anni elatus, pluribus Dalmatiæ, & Croatiæ urbibus, in fidem receptis, *a)* se maritimæ oræ dominum gessit, rege multiplici cura magis distracto, quam ut Dalmatis opem ferre posset. Nam & Hedvigis jus in Russiam sibi arrogabat, *b)* & Stephanus Moldaviæ Vajvoda, excusso jugo, Polonis se parabat adjungere. In hunc, ne Valachia eodem malo corriperetur, ipse profectus, licet in principio insidiis fere circumventus fuerit, prælio tamen postea fractum, ad pendendum quotannis tributum adegit. *c)* Simili deinde fortuna in Turcas, qui Sirmiensem provinciam incursabant, usus, semel, iterumque clade affectos, *d)* ab agendis prædis ali- quam-

1390.

1391.

a) Lucius Mem. istor. pag. 350 & seq.

b) Dlugoss. hist. Pol. l. 10.

c) Lucius de regn. Dalm. l. 5. c. 3. Paulus de Paulo ad an. 1390. Thurocz Chr. Par. IV. c. 9. Litt. Sigismundi an. 1393. apud Pray Dissert. 7. in annal. pag 143. Katona hist. Tom. XI. pag. pag. 293.

d) Katona hist. Tom. cit. pag. 317. & seq.

quamdiu cohibuit. Spes quoque affulgebat,
1392. Bosniæ ſenſim ad priſtinam obedientiam reducendæ, quod Joannes de Palisna, conjuratorum caput anni ſequentis, XVI. Februarii, & altero poſt menſe Rex Bosniæ XXIII. Martii obierint. *a)* His defunctis res conjuratorum conclamatæ erant. Nam Stephanus Dabiſcia, qui Tvartko ſucceſſerat, in Sigismundi clientelam ſponte ſe dedit, nec quidquam ſibi cum perfidis, qui Bosnenſes eodem malo fere jam afflaverant, negotii eſſe voluit. *b)* Suſtentabant tamen ſe Joannis, defuncti de Palisna, nepotis auctoritate, qui a patrui obitu titulum Prioris Auranæ ſibi arrogans, Traguriensibus immunitates confirmare auſus erat, qua temeritate non modo Dabiſciam, ſed Sigismundum etiam in conjuratos concitavit, qui, ut peſtem hanc publicæ tanquillitatis penitus exſtirparet, in Bosniam
1393. properans, nefarios homines, dum ſecuritatis cauſa in arcem *Dobor* confugerant, hac funditus exuſta, in poteſtatem redegit, *c)* ac in Hungariam adductos, triginta & duos ſupplicio affici imperavit. *d)* Qua ſeveritate conju-

a) Lucius Mem. iſtor. pag 352. & Paulus de Paulo, Script. rer. Hung. Tom. III. pag. 729.

b) Pray Par. II. pag. 187. Du Cange famil. Dalm. c. 9.

c) Litt. Sigismundi an. 1408.

d) Thurocz Chron. Par. IV. c. 7.

conjuratio quidem, quæ cædis Elisabethæ, & captivitatis Mariæ, reginarum causa erat, 1393. & regnum variis factionibus hucusque miscebat, exstincta fuit; sed, cum plerique ex cæsis, plures, easque potentes familias cognatione contingerent, novæ conspirationi occasionem dedit, qua sensim in plures propagata, parum aberat, quin Rex amittendi regni periculum postea adierit.

III. Nondum tamen, quod regi pleraque hactenus ex sententia cederent, in apertum 1394. prorumpere ausi sunt, nec, si res ante tempus pateret, ullus in Bosniam receptus jam esset. Dabiscia enim cum Sigismundo novam conventionem inierat, qua Bosniam a suo obitu in illius arbitrio, & potestate, quemadmodum alias quoque sub decessoribus erat, futuram promisit. *a*) Transactione peracta, Hedvigem in Polonia convenit, & litem de Russia, quam illa, se absente, invaserat, amica compositione feliciter, & fine armis, diremit, *b*) quæ utilius contra Bajazethem, qui interea traductis in Valachiam copiis, Myrchen Vajvodam, occupata minore Nicopoli, ditione fere omni exuit, convertenda putabat. Metuendum enim erat,

ne,

a) Pactionum tab. exhibet Lucius de regn. Dalm. l. 5. c. 3. Pray Par. II. pag. 192. & Katona hist. Tom. XI. pag. 353.

b) Dlugoss. histor. Pol. l. 10.

ne, si Turcæ ex utraque Danubii ripa firmam stationem figerent, Hungariæ aliquando exi-
1395. tii causa essent. Collecto itaque, quantum necesse erat, milite, sub finem hiemis in Transsilvaniam movit. Brassoviæ aliquamdiu morantem, Myrche convenerat, & denuo clientelam professus, edito juramento se, & optimates suos obstrinxit, quoties Rex bellum Turcis, eorumque fœderatis, per se, aut suum Legatum moveret, toties se ipsum quoque, vel Legatum suum, cum omnibus viribus, eidem subsidio venturum, facturumque bona fide, ut Rex liberum, & securum per Valachiam commeatum habeat, ibique, quamdiu res poscet, cum suis tuto morari, & castra, ac munimenta in hostico pro se occupare possit, sin autem cum exercitu reverti velit, ipse etiam Vajvoda copias suas dimittere teneatur, iis solum retentis, quæ hosti a limitibus arcendo, satis sint. Idem, si regi ex opposito Valachiæ, in altera Danubii parte, res cum Turcis esset, constitutum, additumque, ut pro ratione belli, hac, vel illa Danubii ripa gerendi, alimenta parabili pretio redimenda, regiis copiis administret. *a*) His mutuo consensu firmatis, Rex in Valachiam movens, Bajazethem adventus sui fama territum, in adversam Danubii ripam se

a) Pacta exhibet Pray Dissert. 7. in annal. pag. 144.

se recipere compulit, &, Nicopoli expugnata, Turcas omni ea ditione exegit. a) 1395.

Recuperata Valachia, eaque Vajvodæ restituta, nuncium ex Hungaria accepit, conjugem interea obiisse. b) Inopina mors non leve regno periculum conficere poterat, nisi id Joannes Strigoniensis Archiepiscopus, capto ex temporis ratione consilio, avertisset. Vix enim fama de reginæ obitu in Polonia percrebuit, cum Hedvigis, ejus soror, se hæredem regni ferebat, & maritum, ad jus suum armis persequendum concitans, cum exercitu Hungariam versus contendit. Archiepiscopus viso periculo, ipse quoque collectis celerrime copiis ad regni limites constitit, &, sive vi opus esset, sive consilio locus daretur, jus regis tueri parabat. Wladislaus, ut sibi arma opponi vidit, maluit rem pactis conventis, quam vi, experiri. Habita igitur cum Archiepiscopo deliberatione, captus viri prudentia, & in tractandis animis dexteritate, cessit, & juri uxoris, hac etiam consentiente, renuncians, exercitum reduxit. c)

Amo-

a) Litt. Sigismundi an. 1408. fer. 6. post. fest. Paschæ, Posonii.

b) De mortis an. vid. Pray Dissert. de S. Ladislao rege, pag. 31.

c) Litt. Sigismundi apud Koller hist. Episcop. Quinqueeccles. Tom. III. pag. 290. item Wa-

 gner

Amoto hoste, funus reginæ Varadinum deduxit, eique in Cathedrali Ecclesia, regio apparatu justa persolvit. *a)*

1396. IV. Sigismundus e Valachia reversus, factum Archiepiscopi, ob partam Hungariæ securitatem, eo collaudato, ratum habuit, etsi, quod idem de aliis provinciis, juri Hungariæ obnoxiis, eadem opera non caverit, non sine causa, ut mox ex eventu patuit, solici-

gner Coll. Docum. I. pag. 80. apud Katona Tom. XI. pag. 385. *Ladislaus Rex Poloniæ cum consorte sua, nobis affinitate annexa, regnum nostrum occupare nisus fuit, & toto nisu voluerunt potenter subintrare, nonnullis nostris fidelibus subditis sibi associante, cum suis armigeris gentibus, obviam ipsius Ladislai regis hostiliter progrediente* (Archiepiscopo) *& viam tutam, & suo armatorum cœtu prorsus præcludente, vetante, omnesque tumultus, & erroneos insultus, & cuncta jurgia, qui & quæ prætextu obitus ipsius reginalis, & ob absentiam nostræ majestatum, intra ambitum, & in confiniis regni nostri, emergere potuissent, & oriri valuissent, penitus sua peritia, & sano dogmate, exstinguente, annotatus D. Joannes Archiepiscopus — regna nostra condigno moderamine præfulciendo, sub pacis condigna tranquillitate, indemniter — pro nostra reservavit majestate.*

a) Ibid. & litt. regis an. 1401 XIII. calend. Mart.

licitus esset. Nam Hedvigis, licet juri suo in Hungariam cesserit, non ideo tamen nullam hæreditatis partem ex provinciis Hungariæ obnoxiis, ad se pertinere putabat. Et re ipsa, specioso hoc titulo persuasa, Vladum Vajvodam Bezarabiæ, quod illius ditio, ob maris opportunitatem Poloniæ proficua esset, jure suo in maritum transcripto, in clientelam recepit. a) Dissimulandum id Sigismundo fuit, qui 1396

M 2

a) Dogiel Tom. I. pag. 623. *Quia pridem regnum Hungariæ ad memoratam D. Hedvigem &c. hæredem dicti regni Hung. unicam, & superstitem, & consequenter ad præfatum D. Wladislaum regem Pol. conthoralem ipsius jure hæreditario esse comperimus devolutum, prout hoc ipsum in litteris dicti Ludovici regis, & regnicolarum Hung. & Pol. regnorum prædictorum, intelleximus fuisse, & esse conditionatum &c. Dat. in oppido Argisch, ipso die sanctæ, & individuæ Trinitatis, A. D.* 1396. Hæc Vladus. Vereor, ut Dogiel rite legerit, *Bezarabiam*, & forte rescribendum sit *Bazaraba*, quod Vajvodis Valachiæ agnomen fere erat commune. Si ita, oportuit Myrchen, de quo priore anno actum, vel sede motum, vel obiisse. Quod de jure Hedvigis in eas ditiones affertur, valde suspectum est, cum Vajvoda solum fateatur, se intellexisse, id in Ludovici litteris contineri, quæ ei non sunt exhibi-

1396. qui bello in Turcas apparando totus incubuerat. Bayazethes, e Valachia nuper ejectus, occupata fere omni Thracia, Constantinopolim obsidere constituerat. Non latuit id Manuelem Palæologum, hujus nominis II. qui, cum se hosti imparem videret, missis nunciis Principum Christianorum, imprimis autem Sigismundi, opem implorabat, Pontifex quoque rogatus, pecuniam liberaliter depromsit. Fama instantis belli, plurimos non modo ex vicinis ditionibus, sed ex Anglia, Gallia, Italia, Belgio, & aliunde in Hungariam excivit. Confluxerant tanto numero, ut facile centum, & triginta millia efficerent. Bayazethes, cognito Christianorum apparatu, copiis Constantinopoli deductis, obviam illis profectus, Sigismundum cum auxiliariis ad Nicopolim reperit. Nec multo post pugna exorta, sed nimia Gallorum, qui primos ordines sibi deposcebant, gloriæ cupiditate, inauspicato conserta fuit. Christiani magna pars cæsi, & capti, inter quos Joannes Burgundiæ

hibitæ, nec tum quidem a Polonis productæ, cum litem Moldaviæ causa, ut in loco dicetur, Sigismundo obmoverunt, quod tamen res, & tempus, poscebat. Et, si Hedvigis jus suum, si quod tamen habuit, in maritum potuit transscribere, multo magis id potuit Maria natu major in maritum suum transferre, quemadmodum etiam transtulit.

gundiæ Ducis filius; Sigismundus cum paucis familiaribus in cymbam insiliens, secundo Danubio in Pontum, ex hoc Constantinopolim ægre elapsus, sequente demum anno 1396.
Ragusam, inde Spalatum appulit. *a*) Rebus deinde Tininni constitutis, in Hungariam reversus, omnia fere perturbata reperit. Infelix pugnæ exitus, multorum animos ab eo avertit, eorum præsertim, qui jam ante ei infensi erant. Ex his Stephanus Laczkovics, & Stephanus de Simontornya, primipili fuere, qui Ladislaum Caroli Dyrrachini filium, scriptis Neapolim litteris ad regnum capessendum, ea conditione, invitarunt, ut militiæ utrumque præficeret, &, quid quid ejus nomine, tamquam vicarii illius, acturi essent, ratum haberet, simul per nuncios Bayazethem convenerant, ut filiam suam Ladislao conjugem daret, *b*) stolide persuasi, utriusque affinitate, & potentia, regem facilius so- 1397.

a) Litt. Sigismundi an. 1408. & 1409. apud Pray Par. II. pag. 196. sequ. Saidinus orig. Ottom. pag. 183. Lucius Mem. istor. pag. 362.

b) Litt. regis an. 1397. apud Katona Tom. XI. pag. 425. *Et ut celerius — regnicolas nostros ad ejusdem Ladislai regis beneplacita — explenda potuissent subdere, — nunciis suis ad Payzath Turcorum Imp. super eo, ut ipsius Payzath filiam dicto Ladislao regi matrimoniali fœdere molirentur copulare &c.*

lio deturbatum iri. Hæc initia conjurationis, 1397. sed nondum ita matura, erant, ut scelus conceptum tuto exequi se posse sperarent. Hæc inter Sigismundus, varias rationes, quibus Turcarum conatus reprimi, &, qui in prælio Nicopolitano capti erant, redimi posſint, secum inibat. Ad hos liberandos, Duci Burgundiæ veniam fecit, ut septem aureorum millia, quæ Veneti de centum aureorum millibus, in modum census annui, regibus Hungariæ ex pacto præstare solebant, converteret, a) de subsidiis vero, ad coercendas Turcarum progresſiones, in regni conventu cum Ordinibus agere constituit, quem propterea Temesvarinum indixerat, cui Segnienses quoque adesse voluit: sin autem id ob justas caussas fieri non posset, se ad finem anni eo venturum, quo urbi-

a) Chambre des Comtes de Dyon, pag. 191. Nro. 189. *Pauco fluxo tempore illustris — Princeps, D. Sigismundus — quemdam redditum, seu censum annuum, vel præstationem annuam 7000. ducatorum, — eidem magnifico Principi, ejusque regiæ coronæ, singulis annis per Venetos debitum — hypotecaverat, — pro eo, — & causa redemtionis, liberationis illustrium Principum dominorum, comitis Nivernensis, & Comitis Marchiæ, egregiorumque militum — a manibus infidelium Turcorum &c. Dat. Trevisiæ 16. Jan. 1397.* Conf. quæ ad an. 1381. de hoc censu dicta sunt.

urbium Dalmatiæ oratores alioquin convenire jussisset. a)

Præter opinionem tamen factum, ut ob mortem Dabisciæ, regis Bosniæ, conventum differri oportuerit. Bosnia, quæ, a Ludovici obitu, supina dissimulatione, a regno fere avulsa erat, mortuo Dabiscia, pleno jure ad Hungariam devolvi debuerat, b) nisi *Tvartkus*, cognomento *Scurus*, & *Ostoia*, inter se de ea sibi usurpanda, certassent. In hac Turcarum vicinia, & armorum fortuna, metuendum erat, ne alteruter æmulorum vel opem ab illis imploret, vel penitus ad eos deficiat, quemadmodum *Hervoja*, c) qui se Vajvodam Bosniæ ferebat, facta ad Turcas secessione, eisdem conjunctus, agrum Poseganum 1398.

a) Litt. reg. apud Lucium Mem. istor. pag. 365. *Gratum quippe majestati nostræ non parum exstitisset, ad hanc nostram congregationem Temisiensem oratores vestros, quos non ab re evocari feceramus, advenisse. Sed quod actum non est, reformari iterum satis commode potest: Nos quidem Divinitate favente, in festivitate B. Catharinæ — Segniæ esse decrevimus, quo denuo evocavimus embasciatores omnium Dalmatiæ civitatum &c. Dat. in Temisvar d. 26. Oct. 1397.*

b) Vid. an. 1394.

c) Alias etiam *Hervatich*, & *Wuchich* dictus, ut notat Lucius Mem. istor. pag. 379.

ganum latrocinando, infestare solebat. Ad re-
1398. primendum hominem fœdifragum, Joannes Maroth Banus Machovienfis jussu regis profectus, opera balistariorum, qui Tragurio advenerant, prælio victum, trans Savum compulit. a) Sigismundus interea conventu, quem prius Segniæ haberi optabat, Crisium ad componendas res Croaticas indicto, Stephanum Laczkovich, perduellionis reum, supplicio affici jussit. b) Quo sublato, socii
1399. conspirationis, quæ ad plures, etiam Ordinis Ecclesiastici, & qui regi a ministerio fuere, jam diffusa erat, de sumenda vindicta, consilia inter se conferebant. Causa, scelus patrare volentibus, in promtu erat. Hæc a clade Nicopolitana, a sanguinario, ut comminiscebantur, regis animo, licentiore ejusdem vita, & ab exteris, quibus familiariter uti solebat, petebatur. Obfirmati in proposito, regem nihil mali de suis suspicantem, capiunt, exterisque regno ejectis, primum *Wissegradi*, postea *Siklosini*, captivum tenuere. c)

V.

a) Hujus Rex ante suam captivitatem meminit in litt. an. 1408, in quibus merita Joan. de Maroth, cui etiam libertatem suam adscribit, recenset.

b) Thurocz Par. IV. Chron. c. 12.

c) Quo mense captus fuerit, non est pronum decernere. Windeck apud Menken Tom. I. Script. Germ.

V. Factiosi, ut in proposito exauctorandi regis unanimes erant, ita quem illi subrogarent, inter se dissidebant, cum alii Wladislaum, licet Hedvigis jam anno priore, cum triduana sua filiola *Bonifacia*, obierit, a) e Polonia evocandum censerent, alii contra in Ladislaum Neapolitanum inclinarent, rursum alii Austriæ Ducem designarent. Nec deerant, qui regem vel morti addicendum, vel, qui mitius sentiebant, in exilium relegandum, putarint. b) Fuere tamen, qui regis fortem 1400.

Germ. c. 4. ad an. 1399. perhibet 18. hebdomadis detentum fuisse. Apud Farlati vero Illyr. sac. Tom. III. pag. 353. exstant regis litt. ad Tragurienses, an. 1400. de 22. Febr. datæ. Cum autem credibile non sit, ut captivus regiam auctoritatem exercuerit, oportebat illum tunc jam liberum fuisse. Abhinc vero si antrorsum 18. hebdomadæ numerentur, verisimile est, vel exeunte Septembri, vel initio Oct. an. 1399. esse captum.

a) Ludov. Decius apud Pistor. Script. Pol. Tom. II. pag. 286.

b) Litt. reg. an. 1408. apud Pray Part. II. pag. 202. *Cum — inopinabilis casus eventu per quosdam Prælatos & Barones regni nostri, ut in exilium relegaremur, capti fuissemus, jamque defacto rex Pol. & Dux Austriæ — in regnum nostrum — subintrare moliebantur &c.*

sortem miserati, de eo liberando cogitarent,
1400. inter quos Nicolai, & Joannis de Gara studium praecipue eluxit, qui re cum Comite Cileiensi, cujus natu majorem filiam Annam, Nicolaus in conjugio habebat, collata, & potiore factiosorum parte regi conciliata, eum in libertatem vindicarunt. a) E custodia dimisso, ea praecipua cura fuit, ut eos, quibus libertatem debebat, & alias quoque bene de se meriti erant, imprimis Garaios, honoribus, ac latifundiis augeret, b) quo plures ad enervandam factiosorum partem sibi addictos haberet. In reos tamen confestim animadvertere inconsultum putabat, ne animos nondum pacatos magis irritaret, idque res in Dalmatia perturbatae suadere viderentur. Spalatenses enim cum Tragurinis, jam ante inter se odiis, nunc armis etiam certabant, &, cum Jadrenses illis prae his faverent, metus erat, ne aliae urbes Dalmatiae, alterutram dissidentium partem sensim amplectantur. c) Malo huic Rex satis tempestive

ac paulo post: tunc praefati Nicolaus, & Joannes frater suus, revera percipientes, mortis periculum, exulationemque — nobis imminere &c.

a) Ibid. Hermannum, Comitem Cileiensem, habuisse in liberando rege partem aliquam, notat Chron. Cileiens.

b) Vid. Katona Tom. XI. pag. 501.

c) Lucius Mem. istor. pag. 370.

five consulere poterat, nisi fratris Wenceslai, cui exauctorato Ordines Imperii Rupertum Comitem Palatinum subrogarunt, infortunium, moram injecisset. Ut hujus igitur causam, velut Imperii Germaniæ Vicarius, jam ante quinquennium ab eodem constitutus, tueretur, & dignitatem Imperialem suæ familiæ servaret, in Bohemiam cum copiis profectus, habito cum Optimatibus consilio, auxilium fratri pollicitus est, si is præter stipendia militi præbenda, Lusatiam sibi cederet, & se de successionis jure in Bohemia certum redderet. a) Sed cum ille utrumque negaret, offensus in Hungariam rediit.

1400.

1401.

Hæc utcunque, eo absente, pacata erat, Dalmatia non item, in qua Spalatenses a Tragurinis, prædas utrinque agendo, etiamnum dissidebant. Hos, scriptis litteris, Rex admonuit, ut dissidiis, quoad fieri posset, finem facerent, b) ad Spalatenses eadem de causa, quem jam antea illis Comitem præfecerat, Joannem de Gara misit, qui, adhibito in consilium loci Archiepiscopo, dissidentes pactis initis conciliavit, addita, consensu partium, conditione, ut, quæ prior concordiam violaret, quinque aureorum millia Fisco regio persolvat. c)

Non

a) Scheidii biblioth. hist. Part. I. sect. 4. pag. 162. Martene Collect. anecdot. Tom. I. pag. 1653.

b) Lucius Mem. istor. pag. 370.

c) Idem ibid. pag. 371. — 74.

1401. Non perinde conatibus Hervojæ obviam iri potuit, qui cum Jadrensibus, quorum amicitia, ad evocandum Neapoli Sigismundo æmulum, necessaria erat, clám agebat, ut partes regis Neapolitani amplectantur, auxilium, si id facerent, contra omnes hostes pollicitus. *a*) Sero hujus machinationis indicium ad regem pertigit, qui, ne malum Hungariam quoque, priore conspiratione sopita magis, quam oppressa, corriperet, promulgata amnestia, erratorum veniam omnibus, cujuscunque ii ordinis, & conditionis essent, promisit, *b*) modo proventus regios, sine Prælato-

a) Idem de regno Dalm. l. 5. c. 4.

b) Litt. reg. dat. in oppido Papa, in crastino SS. Simonis, & Judæ, an. 1401. *Contra, & adversus prælibatos Barones, Prælatos, Proceres, Nobiles, civitates; & generaliter omnes, & singulas personas, cujuscunque præeminentiæ, dignitatis, status, ordinis, & conditionis existant, eorumque successores — nullo unquam tempore per nos, aut per alium, seu alios, tacite, vel expresse, directe vel indirecte verbo, vel facto, quacunque ratione, ingenio, vel cautela, colore, vel subornatione, quidquam mali occeptabimus, nec unquam in animum revocando machinabimur, nec nocumentum, nec impedimentum, vel damnum seu læsionem in personis, aut rebus, hæreditatibus, posses-*

latorum, & Baronum consensu usurpatos, compensarent. Hæc in suos indulgentia regi 1401. necessaria erat, cum ut quieti publicæ consuleret, tum ut res familiæ suæ in Bohemia componendi, tempus nancisceretur. Intellexerat, Wenceslaum, Procopio patruo interprete, cum Ruperto, rivali suo, id clam agere, ut hic quidem Rex Romanorum esset, sibi autem titulo Imperatoris Romanorum uti liceret. Indignatus fratris hebetudini, qui abdicato, quod obtinuerat, jure, notam familiæ Lucenburgicæ inureret, collecta militia, in Bohemiam properans, Cutenbergæ 1402. ad finem Januarii sequentis anni adfuit, a) & fra-

possessionibus, juribus & bonis eorum quibuslibet inferemus, nec aliquatenus inferri, seu irrogari procurabimus; nec permittemus, neque vindictam, seu ultionem aliquam appetemus, neque verbotenus cuipiam superinde imputando, objiciemus; volumus tamen, ut illa damna, & ablationes, quæ sine consensu, & dispositione Prælatorum, & Baronum nostrorum, prædicto strepitu durante, in proventibus nostris regalibus, per quoscunque commissa; irrogata & facta forent, illa integre resarciantur, & eorum plenaria restitutio, seu satisfactio de iisdem — nobis impendi debeat effective.

a) Bartschens Histor. der alten Burg, und Städtgens Dosna c. 8. pag. 161. seq.

fratrem, ut secum in Italiam, retinendæ di-
1402. gnitatis causa, proficisceretur, *a)* hortatus est. Consensit primum; eandem sibi opinionem esse, patrui Jodocus, & Procopius affirmabant; & Sigismundus cum Austriæ Duce jam agebat, ut sibi per ejus ditiones liber commeatus daretur, *b)* eandem ob causam ad Ducem Mediolanensem scripserat, *c)* nihilque jam erat, quod iter moraretur, cum Wenceslaus, mutato repente proposito, se iturum negavit. Offensus hac seu pusillanimitate, seu pervicacia, fratrem cepit, & captivum Viennæ Alberto Duci custodiendum tradidit, ipse, sumto Gubernatoris Bohemiæ titulo, in Hungariam reditum parans, Procopium, ob insidias sibi in itinere structas, *d)* captivum Posonium deduxit.

Her-

a) Litt. reg. an. 1402. *Quem* (Jodocum) *cum pluribus exhortaremur vicibus confidenter, ut cum ipso fratre nostro iret versus Italiam, & nos pro regnorum custodia domi relinqueret, vel euntibus nobis ad Italiam, ipse circa custodiam regnorum remaneret, horum neutrum assumere voluit, quin imo rogatus pro consilio, quid interea faciendum esset, omnino præbere consilium denegavit.*

b) Martene Collect. anecdot. Tom. IV. pag. 77.

c) Annal. Mediolanen. c. 164. apud Murator. Tom. XVI. pag. 837.

d) Litt. reg. cit. an. 1402. *Ipsum Procopium propter evidentes mortis insidias, quas nobis in*

Hervoja per abſentiam regis, urbes Dalmaticas non ceſſabat interea ad defectionem ſolicitare, auxilium nomine regis Bosniæ, donec Ladislaus Neapoli adeſſet, contra omnes hoſtes pollicitus. *a)* Traguriní promiſsis illius ſeducti, jam menſe Majo partes illius amplexi ſunt. *b)* Spalatenſes primum dubii hærebant, poſtea tamen Traguriņorum exemplo, in fidem Ladislai itidem conceſſere. *c)* Jadrenſes autem, poſtquam claſsis Siculæ Præfectus Jadram cum quinque navibus appulerat, erectis Neapolitani, & Hungariæ regnorum vexillis, Ladislaum, menſe Auguſto, regem declararunt. *d)* 1402.

Hæc Sigismundum, e Bohemia reverſum, magnopere ſolicitum habebant, præſertim quod videret, amneſtiam prioris anni nondum in quorumdam animos tantum valuiſſe, ut reſipiſcerent. Acceſsit illud etiam, quod Jodocus poſt ſuum reditum, regnum Bohemiæ,

in via paraverat, tamquam violatorem ſalvi conductus, & hoſtem noſtrum publicum — arreſtavimus, ipſumque — in curam noſtram, & cuſtodiam recepimus usque modo.

a) Lucius Mem. iſtor. pag. 376.

b) Idem ibid.

c) Farlati Tom. III. Illyr. ſacr. pag. 357. & Katona Tom. XI. pag. 530.

d) Paulus de Paulo Tom. III. Script. Hung. pag. 746.

hemiae, suppetiis a Ruperto, Wenceslai
1402. aemulo, adjutus, sibi usurpare pergeret, ac se praeterea dictis, scriptisque vulgatis, etiam apud exteros criminaretur a) His de causis hominem ingratum, quem prius suum in Hungaria successorem constituerat, b) aversatus, regni Ordines Posonium excivit, ut de alio, qui sibi post obitum succederet, communiter cum iis consultaret. Deliberantibus Albertum Austriae Ducem suggessit, eumque unanimi consensu, si ipse absque mascula prole moreretur, successorem declaravit, c) [illegible] hanc

a) Litt. reg. an. 1402. cit.

b) Quo tempore id factum sit, nuspiam reperi.

c) Litt. autogr. exstant in Tabular. Vienn. Aulico, ex quibus praecipua excerpo. *Eidem domino Duci Alberto, de certa scientia, deliberatione, consilio, & voluntate, universorum Praelatorum, Baronum, Nobilium, & regnicolarum, regni nostri Hungariae, omni forma, ordinatione, & dispositione, quibus id melius, & efficacius fieri potuit, appropriavimus, ac dedimus, ymmo appropriamus, & donamus vigore praesentium, praelibatum regnum nostrum Hungariae, cum omnibus Principatibus, Comitatibus, dominiis, provinciis, castris, civitatibus, homagiis, bonis, nec non juribus, utilitatibus, dignitatibus, honoribus, libertatibus, & consuetudinibus, ad idem spectantibus,*

hanc præterea conditionem adjiciens, ut, si filiam, vel filias deinceps habuerit, *a)* Dux illis honestum, & regiis natalibus dignum matrimonium procurare, ac dotis nomine, cuivis centum aureorum millia dare obstrictus esset. *b)* Idem Prælati, & regni Barones cum 1402.

bus, aliisque pertinentiis suis universis, quibuscunque nominibus vocitatis, etiam si qua sint, de quibus mentio fieri deberet specialis, prout ipsum regnum per divos prædecessores nostros reges Hung. — ac per nos habitum, tentum existit, — tali duntaxat modo, forma, & conditione, quod in casu, quo nos absque hæredibus legitimis masculinis, quod absit, decedere contigerit, ex tunc prædictum regnum nostrum Hung. cum præmissis Principatibus &c. ad præfatum D. Albertum Ducem, sororium nostrum, — veluti legitimum hæredem, & successorem, devolvi debeat, & redundare, &c.

a) Nondum igitur Barbaram Cileiensem duxerat, alioquin, ducta uxore, spes hæredis erat, nec opus fuisset, successorem constituere.

b) Ibid. *In casu vero, quo nos filiam, vel filias generare, procreare, vel habere, & eandem, seu easdem, post mortem nostram relinquere contingeret, tunc præfatus D. Dux — debebit eandem, aut easdem matrimonio dare, & honorifice desponsare, prout nos de suæ fidei sin-*

 ceri-

cum Nobilibus, feorfim editis XXI. Septem-
1402. bris nomine fuo litteris, a) concordi fententia fe ratum habere, teftati funt, regnumque, fi Rex fine hærede mafculo obiret, ad Albertum Ducem jure hæreditario devolvendum, eundemque, nec alium, fi Rex præmoreretur, fe regem agnituros, recepturos, & coro-

ceritate fiduciam gerimus figularem, & debebit, ac tenebitur eidem, vel cuilibet earundem filiarum, pro dotalitio, feu defponfationis dote, dare, vel tribuere centum millia bonorum Hungaricalium florenorum, &c. Datum Pofonii fub Sigillo noftri Vicariatus Romani Imperii, cum fecreto Sigillo noftro, a tergo appreffo, propter carentiam noftræ Sigilli majeftatis, in fefto exaltationis fanctæ crucis, anno Domini millefimo CCCCII.

De mandato D. regis Johannes Præpofitus Quiqueecclefien. regius Secretarius Cancellarius.

a) Autogr. exftat in Tabul. fecret. Vienn. Aulico. Integrum exhibet Katona Tom. XI. pag. 534. Sed in exemplo ei communicato, nomina Procerum nec rite, nec debito ordine exfcripta funt, quod celeritate exfcribentis factum reor. Sigilla annularia funt 112. quibus appendendis cum locus in inferiori margine membranæ non fufficeret, reliqua ex utroque latere appenfa funt, & nomina membranulis, ex quibus dependent, infcripta.

coronaturos esse, præstito juramento, promisere, &, qui ex præsentibus, se olim Jodoco regis patruo, similiter, ut nunc Alberto Duci, obstrinxissent, promissionem suam, qua illos Rex solutos pronunciavit, omnino irritam declararunt. a) Sigismundus, peracta in hunc modum transcriptione juris, ne quid litigii propterea inter Albertum Ducem, & Jodocum patruum suum, aliquando intercederet, hunc octavo, post die, omni jure, quod ei olim in Hungariam, dicto, scriptove concesserat, privatum, & litteras, quibus eidem a suo obitu successionem in omnibus ditionibus hæreditariis, speciatim autem in Hungaria, promiserat, nullas, vigoreque promissionis penitus destitutas esse voluit. b) 1402.

N 2 VI.

a) Dat. Posonii in festo B. Matthæi Ap. & Evang. anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.

b) Autogr. itidem exstat in Tab. Vien. aul. *Universa, & singula concessa sibi — tenore præsentium — prorsus aufferimus, retractamus, & reclamamus, ac omnimode revocamus, decernentes, — totum, quod in adoptione, seu circa adoptionem, concessionem, translationemque successionis jurium, præsertim ad regnum Hung. in præfatum patruum nostrum, & pro ipso, verbo, facto, vel scripto — procuravimus, fecimus, ordinavimus — in toto, & in parte, esse, debereque perpetuo fore cassum, in-*

1403. VI. Dum hæc Posonii agebantur, non optimo loco res in Dalmatia, Croatia, & aliqua etiam parte Hungariæ erant. In hac, qui, promulgata erratorum venia, nondum ad obedientiam redierant, & cum Croatis consilia identidem conferebant, ut primum quid Posonii actum fuisset, intellexere, contrarias rationes sequuti, pertractis in suas partes aliquot etiam ex iis, qui fidem Alberto obstrinxerant, fœdus cum Polonis pepigere, quo ad veteres pactiones inter Ludovicum & Casimirum initas, hanc quoque addiderant, ut Rex, quem electuri essent, amicitiam cum eorum rege coleret, quorum alteruter, si Nationi ex paciscentibus bellum moveret, neutri opem regi suo fere obstricti essent, a) plausibili ad speciem causa persuasi, se, quod Albertus hoc anno obierit, b) nec jus successionis ad ejus posteros a rege fuisset extensum, juramenti, quod præstiterant, religione solutos esse. Fœdere confecto, multi etiam ex iis, qui priore anno in Albertum, non vi, nec

invalidum, ac prorsus irritum, & inane &c. Dat. Posonii in die S. Michaelis archang. A. D. M. CCCC. secundo.

a) Pacta exhibet Dogiel, Tom. I. pag. 41.; apud Katona, Tom. XI. pag. 557. cum 50. & uno Sigillis. Ex his Dogiel nomina adscribere oblitus est, quod tamen operæ precium fuisset.

b) Scriptor coæv. apud Linck, Tom. II. pag. 16.

nec metu adducti, confenferant, aperte jam Ladislaum refpiciebant, & collecta militia, 1403.
arces, ac munita loca, illius nomine fervabant. Sigismundus hac mobilitate animorum, quæ ad fe exauctorandum fpectabat, offenfus, Pofonio confeftim cum exercitu movit, eoque trifariam inter Legatos divifo, arces, in quas fe factiofi receperant, partim vi, partim deditione, per iter in poteftatem redegit. Eadem fortuna eos, qui in Transfilvaniam confugerant, reprefsit. *a*) Tanto magis reliqui in Dalmatia, et Croatia, auctore Emerico Bubek, quem rex non ita pridem Auranæ Priorem conftituerat, quod reliquum erat perfidiæ, accelerabant, *b*) & Ladislaum Ja-

a) Pray Par. II. pag. 204.

b) Litt. regis an. 1408. *Dum nonnulli Prælati, Magnates, & Proceres regni noftri, ingrati, & immemores beneficiorum a Celfitudine noftra copiofe perceptorum, rebellionis calcaneo ducti, a finu noftræ clementiæ fe avertere attentando, & in crimen læfæ majeftatis incidendo, fraudulento confilio fimul confpirando, alium eis ignotum regem, ut puta, Ladislaum filium quondam Caroli de Duracio, in hoc regnum noftrum, in opprobrium noftræ Celfitudinis introducere voluiffent, Emericusque Bubek, Prior Auranæ, qui fere totius ipfius rebellionis, & diffenfionis origo fuerat, & eam efficiens &c.*

Jadræ fictitio ferto coronatum, regem Dal-
1403. matiæ, & Croatiæ renunciarunt. a)

Sed ipsa hæc acceleratio, præter opinionem, in regis commodum vertit. Cum enim Dalmatæ, & Croatæ, Ladislaum, Dalmatiæ solum, & Croatiæ regem declarando, secessionem ab iis, quos in Hungaria conjurationis socios habebant, viderentur fecisse, Sigismundus non vanam spem concepit, hos facilius ad obsequium reducendi. Hac fretus, præteritorum veniam, etiamsi per hæc majestatis jura fuissent læsa, omnibus indulsit, modo intra præstitutum tempus, aut ipsi se sisterent, aut obsides mitterent, ut factæ veniæ litteras testes obtineant, ceteroquin ita sibi constitutum nossent, ut, qui designatum tempus præterlabi paterentur, citra spem gratiæ

a) Ibid. *Demum vero, & immediate præfati Prælati, Magnates, & Proceres regni nostri, ut præmisimus, malo freti consilio, simul conspirantes, nos diademate nostro regio, & corona, quibus regna nostra prædicta annis fere sedecim tenueramus, privare, & de eisdem excludere satagentes, præfato Ladislao, — ut eorum vota valerent adimplere, ad civitatem nostram Jadrensem conductum præbuerunt, eum quodam serto fictitio coronantes, ac prædicta duo regna nostra, videlicet Dalmatiam, & Croatiam, manibus ejusdem Ladislai — cum castris, districtibus, & tenutis assignando &c.*

gratiæ ex legum præscripto constitutis pœnis afficiantur. *a*) Hac benevolentia multi factiosorum, illatis mutuo per cædes, rapinas, & incendia damnis, ut fere, cum licentiæ speciosus libertatis titulus prætenditur, fieri solet, fracti, ad pristinum obsequium redire. Erant tamen, qui auctoritati Bonifacii IX. Pontificis, cujus seu jussu, seu dissimulatione, Ladislaus a Dalmatis coronatus erat, innixi, gratiam regis penitus respuerent. *b*) Graves propterea litteras ad Pontificem, & Cardinales dederat, *c*) simulque vim refractariis adhibendam, ratus, Joannem de Maroth, præ ceteris sibi fidum, in Croatiam ad exstirpandas conjurationis reliquias, misit, qui ad opprimendam penitus factionem, ipsum factionis caput, Bubekium, Priorem Auranæ, aggressus, victum, in Bosniam fugere compulit. *d*) Sed cum hic quoque Bosnenses ab eodem concitati, regem Ostoyam regno exegissent, isque ad Sigismundum confugiens, opem implorasset, rursus idem de Maroth in Bosniam proficisci jussus, Bubekio iterum fugato, Bosniæ quietem, & Ostoyam, nomi- 1403.

N 4 ne

a) Exstat in Cod. jur. patr. Tom. I. ante Decret. I. Sigismundi.

b) Horum nomina in cit. litt. an. 1408. ordine recensentur, quæ hic referre, parum interest.

c) Raynaldus ad hunc an.

d) Litt. regis cit. an. 1408. & aliæ an. 1409.

ne Sigismundi, solio restituit. *a*) Ladislaus
1403. cum videret duo fulcra, quibus præcipue nitebatur, sibi erepta esse, nec satis eorum, a quibus ad capessendum regnum evocatus fuerat, constantiæ, & viribus sideret, Neapolim rediit. *b*)

VII. Sigismundus æmulo liber, & factio-
1404. sis ab hujus ex Dalmatia excessu consternatis, tempore usus, comitia indixit, ut, compressa factione, regno tranquillitatem publicam redderet. In his illud præcipue actum, ut pos-

---

a) Litt. regis an. 1405. *Tandem nonnulli Magnates perfidi — ipsum regem Ozthoyam, alias nostræ Celsitudinis rebellem, de dicto regno suo excludere volentes, ipsoque Ozthoya rege — Budam, ad nostram Celsitudinem accedente, nobisque gemebunde supplicante, humiliter a nostra majestate auxilium sibi dari postulavit, cujus supplicationibus regio favore inclinati, eundem Joannem Banum — in subsidium dicti regis Ozthoyæ transmisimus, qui — castrum principale ipsius regis Ozthoyæ, Babulch vocatum, ubi corona ipsius regni Boznæ conservatur, & illustris domina consors ipsius regis — cum suis liberis, residentiam fecerat personalem, obtinuit, — quæ jam a duorum annorum revolutione citra, præ manibus suis retinetur, & pro nostra conservatur majestate &c.* Item Lucius Mem. istor. pag. 390.

b) Lucius de regno Dalm. l. 5. c. 4.

possessio bonorum, quæ dissidii tempore, vel a potentioribus direpta, vel a rege, bene de se meritis, & in fide perseverantibus, collata erant, post cognitionem diligenter institutam, cuivis certa reddatur. Multi enim, qui, ob infidelitatis notam, bona sua prius amisere, post impetratam erratorum veniam, pene ad incitas redacti, jus suum in illa persequi, eisque, quibus donata erant, litem movere parabant. Quæ res cum ansam tricis, & novis iterum dissidiis præbere posset, Rex tempus designavit, intra quod, qui fide dignis testimoniis se a nota infidelitatis purgaverint, vel, post obtentam gratiam, in fide constantes fuisse docuerint, iis bona sua restituerentur, qui neutrum possent, ii ne spem quidem ea recuperandi haberent. *a*) Hæc in Comitiis: extra hæc autem, aliam dissidiorum causam a Prælatis, qui præter regni consuetudinem in dirimendis litibus Romam solebant consulere, ortam, penitus tollere cupiens, gravi edicto, addita etiam comminatione, vetuit, ne quis deinceps, cujuscunque conditionis esset, si quæ a Romana Curia de rebus ad forum judiciarium pertinentibus, responsa mitterentur, iis prius morem gerat, quam Rex suo consensu ea rata haberet. *b*)

1404.

Hoc

a) Decret. hujus an. I. in cod. jur. patr. Tom. I. pag. 176.

b) Edictum vid. apud Pray Hierarch. Par. I. pag. 92.

Hoc primum, quod dicunt, *Placeti regii*, in
1404. Hungaria vestigium est.

Quoniam autem prioribus Comitiis non omnia, rege Posonium profecto, decerni poterant, convocatis iterum regni Ordinibus, conventus mense Augusto habitus est, in eoque leges perlatæ, quæ ad coercenda mala, passim per dissidiorum tempus in rem publicam diffusa, opportunæ videbantur. *a*) Pars illa-

a) Decretum hoc Comitiale deest in Cod. jur. patrii. Dat. est 1404. *secundo Calendis*, seu pridie cal. Septemb. exstat tamen in *Transumto* Capituli Albensis an. 1406. fer. 6. prox. ante fest. B. Stephani M. ad preces Fratris Ladislai Præceptoris conventus Crucifer. Domus hospital. Eccl. B. Stephani regis de Alba, & maxima sui parte consentit cum duobus Decretis an. sequentis. In exordio hæc inter cetera leguntur: *Proinde — pensantes, multa incommoda, multaque damna ex diversis consuetudinibus, & sæpe contrariis, in regno nostro vigentibus, nostris regnicolis evenire, celebrato Prælatorum, Baronum, Procerumque nostrorum conventu, de ipsorum consilio, auctoritate, & consensu, maturaque discussione præhabita, pro totius regni bono, utilitate, profectu, & augmento, has leges, sive constitutiones, ex auctoritate regia duximus salubriter constituendas, quas ab omnibus, & singulis regni-*

illarum ad ea delicta pertinet, quæ nostri Jureconsulti *actus potentiæ* vocant. De judi- 1404.
ciorum autem ratione id peculiariter constitutum, ne Ecclesiastici de litibus, quæ ad seculares, nec hi de iis, quæ ad illos pertinent, judicare deinceps ausint: dubium ortum, ad utros litis genus spectet, Rex cum suis Consiliariis declarabit: ponderum, & mensurarum æqualis per regnum usus sit, idemque, qui urbis Budensis: floreni *breves*, *a*) pro antiquatis deinceps habeantur, nec aliis in emendo, & vendendo uti fas sit, quam florenis auri, qui centum *novos denarios b*) æquabant, qui contra facerent, rebus, quas venum exponunt, priventur: colonis libera ad alios dominos migrandi indulta facultas, si, quæ æquitas postulat, prioribus dominis præstitissent. Infideles nemini liceat hospitio accipere, aut favore prosequi, alioquin ejusdem

regnicolis nostris, tam Ecclesiasticis, quam secularibus, nemine excluso, volumus, & præcipimus, plene, integre, & inviolabiliter observari.

a) Duplicis generis etiamnum in quibusdam regni partibus in usu sunt: unus *Kurta forint*, alter *Vonds forint*, vulgo dicitur, ille 50. hic. 51. Crucif. æquat.

b) Tempore Sigismundi *majores*, & *minores* den. cudebantur: ex illis 100. ex his, quos *quadring* vocabant, 400. æquabant fl. auri.

dem criminis participes futuri: ſales exteros
1404. vetitum regno invehere. Qui mineras auri, argenti, aliusve metalli in fundis repererint, regem non commiſſurum quidem, ut hujusmodi fundos, invitis dominis aufferendo, cum aliis permutet, ſtatuere tamen, ut media pars fiſco regio ex mineris pendatur, reliquum autem ex auro, & argento, nefas ſit, extra regnum efferre, aut aliis, quam fiſco regis vendere, poſſe tamen quemvis, quantum ad domeſticam ſupellectilem exornandam ſatis ſit, apud ſe retinere.

Hæc præcipua conſtitutionum hujus anni
1405. capita fuere, quas ſequente in comitiis Budenſibus, *a*) quod quædam locum dubio dare viderentur, partim uberius explanavit, partim novas eisdem addidit, & has rurſum eodem anno, menſe Octobri, *b*) ſecundis curis, cum regni Ordinibus cognovit, additis haud paucis, quibus colonorum indemnitati præcipue conſultum volebat. Ceterum, quia impacato diſsidiorum tempore, fraudes adeo invaluerant, ut nec litteræ regiæ, præſertim quæ ad bonorum poſſeſsiones pertinebant, indeque gravia damna emergebant, immunes eſſent, edictum vulgari per provincias juſsit, quo

a) Decret. exſtat in Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 178. Dat. 17. Cal. Maj.

b) Ibid. pag. 184. Dat. Budæ in feſto S. Dominici.

quo litteræ Ludovici regis fecreto, Mariæ item, & Elifabethæ reginarum, & quas ipfe ediderat, majori, & minori figillis munitæ, robur, & vim penitus amitterent, nifi novo, quod priori fubftituerat, Sigillo a fe confirmarentur. *a*) 1405.

Rebus domi pacatis, reftabant provinciæ regno adnexæ, itidem ad obfequium reducendæ. Ladislaus a fuo Neapolim reditu, poftquam biennio abhinc Romam occupaffet, rebus Italicis diftentus, Dalmatiam curæ interea Hervoyæ credidit, Venetosque orabat, ut eidem, fi opus fuerit, auxilio effent, *b*) qui occafionem hanc eo libentius amplexi funt, quo faciliorem fibi viam, fenfim ad Dalmatiam occupandam aperiri videbant. Bosnia quoque inter Oftoyam, & Tvartkum diftracta erat, quorum ille Sigismundi, hic Ladislai patrocinio nitebantur, *c*) nec Turcæ videbantur quieturi, licet a Timurlane bien- 1406.

a) Verböcz Trip. Part. II. Tit. 14. §. 29. §. autem 50. memorabile exemplum affert impoftoris, Gabrielis de Zömlén, qui Sigilla & litteras Sigismundi corrumpere folebat. Critiria autem, ex quibus novum regis Sigillum a priore difcerni pofsit, vid. Pray commentat. hift. de vetere reginas Hung. coronandi more, pag. 48.

b) Lucius Mem. iftor. pag. 385.

c) Idem de regno Dalm. l. 5. c. 4.

biennio abhinc victi, & Bayazethe in captivitatem ducto, fracti essent, ortaque inter
1406. *Zalebim*, & *Solimannum*, æmulatione, ipsi quoque inter se dissiderent. Id regi mentem indidit, belli illis obmovendi, quibus repressis non dubitabat, hæreditarias provincias, incursionibus eorum expositas, facilius ad obsequium reduci posse. Re cum Imperatore Manuele Palæologo, Stephano Despota Rasciæ, Vajvoda item Valachiæ communicata societatem armorum cum iis iniit, & cum quisque pari studio militem sub signa cogeret, exercitus, facile sexaginta millium conflatus, *a*) nervus vero jam ante annum, ex vendita Hermanno Comiti Cileiæ, quadraginta aureorum millibus, *Csaktorna* insula, *b*) & decimis Episcopatus Zagrabiensis, *c*) comparatus in hunc finem erat. Ut autem, se absente, res domi tutæ essent, Nicolaus Gara Palatinus, Hermannus Cilejensis, & Comes Modrusiensis, fœdus inter se pepigere, quo, si quæ conjuratio interea contra regem emergeret, vires omnes ad hanc opprimendam, regemque tuendum, se collaturos, spoponderant,

a) Windeck in vita Sigismundi c. 20.

b) Erasmus Frölich in Mss. Cilejanis ex Tabulario Græcen. Aulico.

c) Litt. regis, Dat. Agriæ Sabbath. prox. ante fest. BB. Cosmæ, & Damiani. apud Pray Par. II. pag. 224.

rant, *a*) cui consociationi ut major cum auctoritas, tum robur accederet, Rex Hermannum Cilejensem, Dalmatiæ, Croatiæ, & totius Sclavoniæ Banum renunciavit. *b*) Ad hæc, cum religioni non minus, quam civili rei publicæ, a Turcis, quibus Manichæi, & Ariani, se socios junxere, periculum immineret, ut vicinarum quoque regionum populi in partem belli venirent, Valentinum Cardinalem, Episcopatus Quinqueecclesiensis Gubernatorem, Romam misit, qui Pontificem ad promulgandam cruciatam expeditionem solicitaret. *c*) 1406.

VIII. Hoc apparatu facto, Rex in Serviam movit, ex hac junctis cum Stephano 1407. Despota Rasciæ copiis, Ostoyæ contra Tvartkum, Turcarum viribus adjutum, subsidio veniens, hostes aliquot prœliis fractos, in fugam egit. *Szrebernicum*, & arx *Dobor*, in potestatem redactæ, multi ex Bosnensibus capti, inter quos & Tvartkum fuisse, scriptor coævus, memoriæ prodidit. *d*) Hic captivus in Hungariam ductus, ex illis centum & viginti sex, truncato capite, in profluentem ex castro Dobor projecti. *e*) Insignis victoriæ, sed cædibus teme-

a) Frölich Mss. Cilej. ex archiv. aul. Græcen.

b) Raynald. ad an. 1407.

c) Litt. regis an. 1406. apud Pray Par. II. p. 224.

d) Windeck in vita Sigismundi, c. 14.

e) Idem ibid.

temeratæ, fructus is fuit, ut Turcæ ex Bos-
1407. nia protruſi, aliquamdiu quieſcere cogerentur, Oſtoyæ ſecurior eſſet regni poſſeſsio, & Hervoya, Ladislao rerum Dalmaticarum fere jam incurioſo, nutare inciperet. Sigis-
1408. mundus è Bosnia reverſus, anno ſequente contra Moravos, qui Hungariam crebris incurſionibus infeſtabant, profectus, ejecta latrocinantium; nec enim aliud erat, colluvie, Viennam contendit, & hinc, redintegrata inter Leopoldum, & Erneſtum, Auſtriæ Duces concordia, Cilejam divertens, Barbaram, Friderici Cilejenſis Comitis filiam, ſibi deſpondit, *a*) eaque Budam deducta, ut nuptiis celebritatem conciliaret, Ordinem Equeſtrem *Draconis*, ſuo, & novæ conjugis nomine, inſtituit, *b*) cujus præcipuum munus eſſet, militiam, ut Rex ſtatuit, *contra paganos, ſchismaticos, & religionis Chriſtianæ hoſtes* profiteri.

---

a) Idem c. 19. *Do ſchreib mon vierzehen hundert und acht jare — und auf derſelben reiſe nam er Barbara, die des Graffen Friderichet von Cilien Tochter war, und er ſie zu Königin machte.* Chron. Cilejen. apud Hahnium Collect. vet. monument. Tom. II. f. 680. erronee filiam C. Ulrici vocat.

b) Dat. an. 1408. pridie Idus Decembr. Multi ex Italis, Gallis, & Germanis de hoc Ordine ſcripſerunt, aliter ſine dubio ſcripturi, ſi Dipl. inſtitutionis nacti fuiſſent.

steri. Signum Ordinis *Draco aureus*, *a*) ex cruce itidem *aurea* pendens: *b*) socii viginti quatuor, nec plures adlecti, *c*) iique solum, qui 1408.

a) Verba regis sunt: *Signum, seu effigiem Draconis incurvati, per modum circuli cauda sua circumgyrantis, divisi per medium dorsi ad longitudinem a summitate capitis, & nasi, usque ad extremum caudæ, effluente sanguine in interiori rima, scissura alba, & sanguine intacta, per longitudinem rubeam crucem; — sicuti sub ipsius gloriosi M. Georgii vexillo militantes crucem rubeam in albo campo ferre solent, gestantes, & habentes, per nos, ac fideles regni nostri Barones, & Proceres, apparentem, & publice portandam, & ferendam elegimus, acceptamus, & per modum societatis, ac conformis decoramenti ducimus induendam.* Ex hoc patet, Ordinem S. Georgii fuisse olim in Hung. sed incertum, a quo institutus sit, nec videtur ab Ordine *calcaris aurei* diversus fuisse.

b) Windeck, aulæ Sigismundi familiaris, in hujus vita, c. 81. memorat, duplicis generis Equites fuisse: primi Draconem e cruce pendentem gestabant; crucis epigraphe in longum, erat: *o quam misericors est Deus*: in transversum autem, *pius est justus*: malim, ut sententia sibi constet: *& justus*.

c) Hujus generis Equites, 24. fuere; secundi autem, solum Draconem gerebant, non definito numero, & exteris quoque conferri solebat, ut idem Windeck affirmat.

[redacted] qui Barones regni essent, vel olim fuissent: 1408. a) ei autem, qui nondum hoc honore insignitus esset, spes facta, ut hunc, exacto Ordinis anno, præ ceteris consequatur: prærogativæ Ordinis duæ: socii primæ apud regem admissionis, & arcanis consiliis, quæ, edito juramento nefas prodere, exclusis aliis, adhibiti fuere: tum si quæ lis inter eos oriretur, delectis quatuor, vel quinque sociis ut de cer-

a) Tales fuere, qui Diplomati institutionis inserti sunt, quorum nomina libet mihi adscribere. Stephanus Despota Rasciæ, Hermannus Comes Ciliæ, & Zagoriæ, C. Fridericus filius ejusd. Nicolaus de Gara, regni Hung. Palatinus, Stiborius de Stiboricz, aliàs Vajvoda Transsilvan. Joan. de Thamasy, & Jac. Laczk de Zántthó, Vajvodæ Transsilv. Joan. de Maroth Machovien. Pipo de Ozora, Zevrinien. Bani, Nicol. de Zech Magister Tavernicor. C. Carolus de Corbavia summus Thesaurar. Simon filius Konye de Zechen Janitor. C. Joan. de Corbavia Dapifer. Joan. de Alsaan Pincern. Petrus Cheh de Leva Agazon. Magistri, Nicol. de Csák, alias Vajvod. Transsilv. Paul. Byssenus, & Paulus de Pegh olim Dalm. & Croat. Bani, Michael de Nádasd C. Siculor. Petrus de Perén alias Siculor. nunc C. Marmarosien. Emeric. de Perén Secretarius Cancellarius regis, & Joannes Nicol. de Gara quondam Palatini filius.

cernenda detur, quorum ſententiæ, ſi regi probata fuiſſet, omnino ſtandum, nec locus alios judices appellandi datus erat. Omnes denique in Ordinem cooptati, ſe, & olim cooptandos, data fide obſtrinxerant, ſe non minus regi, ac reginæ, & prolibus regiis utriusque ſexus, obedientiam, & fidelitatem præſtituros, eosque contra omnes adverſariorum machinationes ſuis viribus defenſuros, ſed conaturos etiam, ut juſtæ, & legitimæ regni conſuetudines, illibatæ conſerventur. a) Ad ſtabilitatem autem Ordini conciliandam, Rex ſe facturum recepit, ut ſucceſſores ſui tempore coronationis, dum juramentum de ſervandis regni immunitatibus præſtant, ſigno Ordinis utantur, eumque, ſecundum omnes inſtitutionis partes, confirment. b) 1408.

O 2 Hæc

a) Hæc compendio ex dipl. inſtitutionis ſumta ſunt.

b) Ibid. in fin. *Nos inſuper — Sigismundus Rex, & Barbara regina — promittimus — ad hæc cogitare, quod etiam alii futuri reges Hung. ſignum dictæ ſocietatis, tempore coronationis eorum cum regali diademate ſuſcipiant, & acceptent, & quod ipſi reges tempore adeptionis coronæ, & depoſitionis juramenti de obſervandis ſtatutis, & conſvetudinibus regni — hanc ſocietatem in omnibus ſuis clauſulis, & articulis obſervare, & confirmare jurent, & promittant bona fide.*

Hæc inſtitutio non ſolum regno contra
1409. externos, ſed familiæ etiam regiæ contra inteſtinos hoſtes, tutamento, & Nobilibus cum ad conſequendas opes, primosque honorum gradus, tum ad conteſtandam regi fidem, magno incitamento erat. Hoc illicio Hervoya quoque delinitus, poſt confirmatum ſibi a rege Spalatenſem Ducatum, eidem conciliatus eſt, a) cujus exemplo Spalatenſes & Tragurini, ad priſtinam quoque obedientiam rediere. Quibus cognitis, Ladislaus, ne nullum penitus fructum ex Dalmatia percepiſſe videretur, Jadram, Novigradum, Auranam, & Pagum, quæ adhuc præſidio

---

a) Litt. regis apud Lucium de regn. Dalm. l. 5. c. 4. & Pray Part. II. pag. 227. Hervoyam autem fuiſſe in Ordinem Draconis cooptatum, patet ex ejusdem apologia, apud Lucium Mem. iſtor. pag. 392. ubi inter reliqua, hæc ille: *ego — intendebam me ſubmittere judicio fraternitatis Draconum, & ipſi non permiſerunt.* Rurſus: *Advertat ſerenitas veſtra* (Barbaram reginam indicat) *quomodo ego exiſto in ſocietate Draconum, & continetur in litteris ſocietatis, quod nemo ſine conſilio, ſcientia, & judicio ſocietatis debeat aliqualiter condemnari. Item — recordamini, quia compater ſum.* Poſtrema indicant, Eliſabetham Sigismundi filiam, jam hoc an. in lucem fuiſſe editam.

ſidio Italico tenebantur, Venetis, quin cives conſenſerint, centum aureorum millibus vendidit. a) Mirum eſt, opportunitatem hanc a Sigismundo neglectam fuiſſe. Si enim, conciliato ſibi Hervoya, confeſtim miſſa in Dalmatiam militia, Jadram, cum reliquis urbibus, occupaſſet, non facile Venetis occaſio fuiſſet data, ut contra juramenti, Ludovico regi olim præſtiti, fidem, ſe rebus Dalmaticis ingererent, eamque ſenſim deinceps ab Hungaria avellerent. 1409.

Verum is, incertum, ſpontene, an rogatus, diſsidiis, inter Polonos, & Pruſſos ortis, ſe immiſcens, Keſmarkinum interea profectus eſt, ut diſcordes conciliaret, & litem præterea cum Wladislao Poloniæ rege de limitibus utriusque regni componeret. b) Sed cum utrobique parum ſe videret proficere, re infecta in Hungariam rediit. Tam ſubitanei reditus, mors Ruperti Romanorum regis, in cauſa fuit, de qua a Friderico Norimbergenſi *Burggravio* admonitus erat; qui ipſe non multo poſt tempore Budam veniens, regi autor fuit, ut, vacante Imperii dignitate, nomen ſuum inter candidatos profiteri velit. Perſuaſit facile alioquin id faſtigium anhelanti, habitaque cum Friderico conſultatione, litteris V. Auguſti editis pollicitus eſt, ſe, 1410.

a) Lucius de regn. Dalm. l. 5. c. 5.
b) Dlugoſſus l. 11.

1410. ſi Electorum vota in illum conſpirarent, operam daturum, ut, ſublato Eccleſiæ ſchismate, communibus ſuffragiis Pontifex eligatur, & jura Principum, civitatumque Imperii præterea ſe illibata conſervaturum, *a)* ſimul *Burggravio* auctoritatem tribuit, ut ſuo nomine Legatus Comitiis Francofurti intereſſet. Suffragia tamen, Electoribus inter ſe diſcordibus, continenter fere variabant, donec XX. Septembris Archiepiſcopus Trevirenſis cum Palatino Rheni Sigismundum, Moguntinus contra, & Colonienſis Jodocum Sigismundi patruum, 1. Octobris, reges Romanorum, renunciaſſent. *b)* Ac hi quidem, ſcriptis ad Prælatos, & Magnates Hungariæ litteris, rationem facti ſui reddentes, electionem Sigismundi, vel ex eo capite irritam declarabant, quod nec ex præſcripto bullæ aureæ, præterea clancularie, & ab iis, qui jure ſuffragii, quod a Pontifice legitimo diſſentirent, omnino privati eſſent, peracta fuerit; rogatos itaque velle, ut, propoſita negotii gravitate, regi ſuo perſuadeant, ut a ſuo propoſito deſiſtere, & operam ſuam cum Imperio, ad reducendam Eccleſiæ unitatem, potius velit conjungere. *c)* Arduum id erat, a rege

a) Wenckeri apparat. & inſtruct. archivi, Nr. 54.

b) Windeck l. cit. c. 26.

c) Schannat, vindem. litter. Collect. 2. ſect. 3. Nro. 51.

ge impetrare, cui ceteroqui perpetua fere cum patruo ſimultas interceſſerat, & infra ſuam dignitatem eſſe putaret, ut, illius gratia, juri ſuo aquiſito renunciet. 1410.

Protracta igitur Comitia ſunt, nec ſententiæ poterant coaleſcere, donec anno ſequente, Jodoco Brunæ VIII. Januarii defuncto, Electores in Sigismundum unanimiter conſpiraſſent. *a*) Hoc modo non ſolum regis Germaniæ dignitatem, ſed Ducatum quoque Lucenburgicum, cujus jus a patrui obitu ad ſe pertinebat, adeptus eſt. Eodem, quo ad hanc dignitatem aſpirabat, ſtudio, litem cum Polonis compoſitam quoque cupiebat. Miſit ea de cauſa Joannem Archiepiſcopum Strigonienſem, cujus ſolertiam in extricandis rebus difficilibus alias expertus erat, additis collegis, Igloviam in Scepuſium, quo Legati quoque ab Wladislao venturi erant, ut cum his modum componendæ diſcordiæ inirent. Poloni, qui non ignorabant, regem ſuum, eodem hoc anno, cum Myrche Vajvoda Valachiæ, fœdus contra Sigismundum pepigiſſe, *b*) magis in deliberatione vacillabant, 1411.

O 4 quam

a) Windeck c. l. c. 27. Theod. Niem c. l. c. 34. Gaertneri Diſſert. de Sigismundo Imper. c. 3. §. 1. pag. 33.

b) Dogiel Cod. Dipl. Pol. Tom. I. pag. 600. *Dat. in civitate Imoiow Dominica vocem Jucunditatis*, xeor, *Lætare*, an. 1411.

quam ut aliquid certi constitui posset. De-
1411. mum utrisque ita convenerat, ut ad futurum Divi Martini festum rursus in antiqua villa convenirent, ibique duodecim arbitri utrinque delecti, edito juramento profiteantur, se in decernenda lite nihil gratiæ daturos, sed, quod æquum communiter videretur, a se declarandum esse. *a*) Ita divulsi sunt.

Nec Sigismundo id improbari visum, qui ab obtenta nova dignitate, res Germaniæ, præ ceteris, animo complexus erat, Friderici Norimbergensis *Burggravii*, cujus studium ad eam consequendam præcipue eluxit, imprimis memor, cui ut gratiam pro impensa opera illi referret, Marchiam Brandenburgicam, ante electionem promissam, pignori locavit, eumque administratorem illius hac lege constituit, ut, si ipse Rex, vel ejus hæredes eidem, vel posteris illius, centum aureorum millia persolverint, pignus restituere obstricti essent. *b*) Hæc Domus Brandenburgicæ origo.

Prælati quoque, & Magnates Hungariæ, ut regi suo, qui Romani Imperii dignitatem primus regno invexerat, gratificarentur, conscriptis unanimi consensu litteris, fidem fece-

---

a) Dogiel Tom. I. pag. 42.

b) Gerckenii Dipl. vet. Marchiæ Brandenb. Tom. II. Nro. 231. pag. 636. sequ.

fecerant, se, si Rex præter Elisabetham, filium deinceps non esset habiturus, hanc hæredem regni agnituros, &, ubi adoleverit, collatis cum ea consiliis, de marito ei jungendo, acturos esse. *a)* Erat Sigismundus tunc Posonii, ut cum regni Ordinibus tributi a regnicolis pendendi normam constitueret, *b)* dum hoc promisso se ei obstrinxerant, qui officiosa illorum voluntate usus, non alium filiæ maritum, quam e Domo Austriaca, deligendum censuit, cum alioquin jam antea, consentientibus regni Ordinibus, jure successionis in Albertum IV. translato, *c)* rationem illius haberi oporteret, & præterea post avulsam ab Hungaria Poloniam, ob ditionum 1411.

a) Id liquet ex Elisabethæ reginæ litt. ad Imper. Fridericum III. Tom. II. analect. Bibl. Vienn. Cæs. pag. 915. apud Pray Par. II. pag. 338. *Lieber Vetter — als unser lieber Herr, und Vatter Kaiser Sigmund seliger Gedechtnus zu ainem Römischen Künig ervelt ward, da verschriben im die Herren geistlich und weltlich in Ungern die maynung, ob er nicht mer erben gewüne und liesse — dann mich ainige Tochter, so wolten sie mich als erben haben, und zu dem Kunigreich lassen angehen geweltigeklich, und ainen Herrn mit mir ervellen &c.*

b) Decret. exstat in Cod. jur. patr. Tom. I. p. 188.

c) Conf. ea, quæ ad an. 1402. Nro. 5. relata sunt.

num amplitudinem, & spem obtinendæ ex
1411. pactis aliquando Bohemiæ, præ ceteris idonea videretur, quæ junctis cum Hungaria viribus, Turcas a ditionibus hæreditariis arcere posset. Ernestus, qui Austriæ tutoris nomine præerat, cognita ex oratoribus Sigismundi destinatione, Albertum pupillum Budam mense Octobri deduxit, cui nondum ætatis tertium ac decimum annum egresso, a) Elisabetha vix trimula b) hac conditione desponsa fuit, ut, si Rex, vel regina, postquam filia viro matura fuerit, moram nuptiis sine justa causa interponerent, sponso quadraginta millia florenorum auri solverentur. c)

IX.

a) Natus enim fuit, an. 1399. d. 1. Jan. ut habet genealog. Ducum Astr.

b) Hujus ætatulæ illam tunc fuisse oportuit, cum, ut ex Windeckio coævo supra notaveram, Sigismundus primum an. 1408. Barbaram duxerit. Qui matrimonium hoc ad an. 1406. occupant, viderint, qua ratione *Hervoya*, qui ante 6. Jan. an. 1409. Sigismundo non fuit conciliatus, regis *compater* dici possit. Nata igitur est Elisabetha post conciliatum *Hervoyam*, & ab hoc ex sacro fonte levata. Hinc ille apud Lucium Mem. istor. pag. 393. in sua ad reginam apologia, *amore S. Joannis*, inquit, *recordamini*, *quia compater sum*.

c) Windeck c. 23. ad an. 1411.

IX. Sponſione peracta, tempus ipſum, & nuncii Norimberga miſsi, *a*) regem monebant, ut iter in Germaniam pro coronatione peragenda, ſuſciperet, niſi graves cauſæ illum domi retinuiſſent. Veneti, licet moniti, ut Jadram mala fide emtam redderent, & tributum præterea annuum, a Ludovico impoſitum, præſtarent, utrumque abnuebant, quin dominationem latius in Dalmatia proferre nitebantur. Armis igitur ſibi agendum eſſe, neceſſarium exiſtimabat, fecitque interea hujusmodi apparatus, ut copiæ, cum primum mandata darentur, ad profectionem paratæ eſſent. Prius tamen lis cum Wladislao Poloniæ rege componenda erat. Cauſam uterque Vajvoda, Moldaviæ, & Valachiæ, præbuerunt, qui, dum olim in Hungaria, capto rege, factionibus omnia miſcerentur, & Turcæ etiam in Bulgaria latius graſſari inciperent, licet jure clientelari regibus Hungariæ obnoxii eſſent, ad Polonos ſeceſſere, ex quo tempore cum iſti jus in utramque provinciam ſibi arrogarent, diſsidii utrinque occaſio ſumta eſt, cujus dirimendi cauſa Sigismundus cum Wladislao Lubloviæ in Scepuſio convenerat. Judicium in principio Proceribus utriusque partis, æquali numero delectis, commiſſum eſt, qui cum deliberationem traherent, nec ſententiis viderentur poſſe coaleſcere,

1412.

a) Hiſt. Norimb. diplomatica Par. II. pag. 537.

ſcere, uterque Rex privata inter ſe conſulta-
1412. tione litem in has leges compoſuere: *a*) pax ad obitum alterutrius firma ſit, quo tempore Wladislaus Ruſsiam poſsideat, Podoliæ autem cauſa nihil Rex Hungariæ ſe moturum polliceatur: ſi alterum alteri præmori contingeret, pax nihilominus inter Hungaros, & Polonos in quinquennium perſiſtat, quo evoluto rurſus arbitri deligentur, qui, ſi quid nondum ſatis eſſet extricatum, ſecundum vetera pacta decernant. De Moldavia autem ita conventum: ut Alexander Vajvoda, non obſtante homagio, quod Wladislao præſtiterat, quoties Turcæ Hungariam invaderent, aut Rex extra regnum bello occuparetur, toties ipſe omnibus viribus auxilio Hungaris eſſet, niſi forte morbo præpediretur, tum vero idem per Legatum ſuum facere obſtrictus eſſet: ſi nec ipſe veniret, nec copias ſuas ſubſidio mitteret, uterque regum unitis viribus perfidum bello aggrederentur, & Moldavia privarent, cujus dimidia pars Sigismundo, alera Wladislao obtingeret; ſin autem fidelem operam navaret, in pacifica poſſeſsione, ſalvo jure utriusque partis, quinquennio maneret.

Ita lis ſopita magis, quam ſublata eſt, vel ſic tamen compoſita regem, qui toto animo in bellum Venetum ferebatur, curarum par-

---

a) Dlugoſſ. hiſt. Pol. l. 11. apud Pray Par. pag. 232.

parte aliqua levavit. Soluto Lubloviæ conventu, Wladislaum, ut fecum in Hungariam proficifceretur, invitatum, Caffoviam primum, tum Budam deduxit, ejusque honorandi caufa, more illius temporis, haftiludia, ad quæ vicini Principes, & variarum Nationum primi quique confluxerant, inftituit, *a*) quæ dum maxime fervebant, comperit, Sibenicenfes a Venetis ad defectionem folicitari, *b*) periculumque effet, ne Traguriinis, aliisque, qui in fide hactenus manferant, idem eveniret, bellum, quod antea in Venetos decreverat, occupare ftatuit. Exemplo itaque Ludovici, fed non eadem fortuna, ufus, Piponem de Ozora, & Albertum de Ungh, quos ductandis copiis præfecerat, bellum in Italiam transferre jufsit, qui in forum Julii citatis itineribus delati, Venetos ad *Liquentiam* in fugam conjecerant, continenter dein ufi victoria, *Sacilum*, *Canopam*, & *Pulcinicum* in poteftatem redegere, & percurfa Ser- 1412.

a) Windeck l. 27.

b) Litt. Duc. Steno ad Sibenicenf. a. 1412. d. 11. Jul. apud Lucium Mem. iftor. pag. 401. *Quod fi Communitas veftra Sibenici fe fubmittet noftro dominio, & ad manus noftras erit contenta pervenire — tractabimus, & tractari faciemus omnes cives veftros — gratiofe, & benigne, prout tractamus alios fubditos, & fideles noftros &c.*

1412. Serravalle, *Beluno*, *Feltria*, *Opitergio*, aliisque urbibus occupatis, ad *Tarvisium* constitere. *a*) Veneti, ut bellum a se averterent, missis Budam Legatis, pacem quidem, sed iis conditionibus, offerebant, quæ neutri regum probari videbantur. Itaque re infecta remissi sunt, quibus Wladislaus Legatum ex suis adjunxit, qui Venetos ad æquiores conditiones adduceret. Illi autem, cum interea vocato in subsidium Carolo Malatesta, magis propitia fortuna usi, Hungaros IX. Augusti prælio vicissent, non jam pacem petere, sed bellum prosequi statuerant. Infelix pugnæ exitus Piponi, *b*) homini ex Strozziorum gente Italo, quem Veneti duabus argenteis lagenis, auro plenis, corrupisse feruntur, a plerisque adscriptus fuit. Sigismundus comperta suorum clade, cum se nervo ad continuandum bellum, videret destitutum, egit cum Wladislao de oppignorandis XIII. Scepusii

a) Chron. Tarvisin. apud Murator. Tom. XIX. & litt. regis an. 1418. in civitate Ravenspurg dat. *Pipone de Ozora — & ipso Alberto*, *Forjulii*, *& Istriæ partibus — tunc vexillum cum exercitu ducente*, *quam plures civitates*, *villas*, *nec non castra*, *castella & alias munitiones — ad nostram obedientiam reducentibus &c.*

b) Æneas Sylvius lib. 3. comment. in dicta Alphonsi, Windeck contra c. 27. sutoris filium fuisse memorat.

pusii oppidis, *a*) sed, dum de summa non satis utrique convenire, nec profectio differri, posset, Optimates aliquot jussu Wladislai, qui negotium perficerent, regem Zagrabiam comitati sunt. Hic, cum ei nuncium allatum esset, Sibenicum ad Venetos defecisse, *b*) res celerius confecta, & his conditionibus conventum est: Wladislaus pro oppidis pignori locandis, triginta septem millia sexagenarum latorum grossorum, *c*) numi Bohemis usitati, & justi ponderis Sigismundo numerabit, hic vicissim, vel ejus successores, dum pignus reluendum erit, tantundem per Cassoviensem, & Leuchoviensem Consules, &, si regem prius decedere contingeret, per duos Prælatos, totidemque primi Ordinis Barones, in auro, & argento, *Dunaveczii*, bona fide restituent. *d*) Sigismundus postquam pignoris tabulas, sua, & Prælatorum, Baro- 1412.

---

a) Hoc numero communiter veniunt; tabulæ pignoris plura censent, ut sunt, *Lublaw* cum oppido *Podolinicz*, *Gnissam*, *Bela*, *Leubicz*, *Maynhardsdorf*, *Teutschendorf*, *Michelsdorf*, *Valendorf*, *Neudorf*, *Rysdorf*, *Tülka*, *Kirchorf*, *Matthisdorf*, *Jergenberg*, & *Durancz*.

b) Lucius Mem. istor. pag. 407.

c) De har. valore vid. comment. cl. Gelasii Dobner e piis scholis apud Pray Par. II. pag. 237. seq.

d) Tabulas pignor. vid. apud Pray Par. II. pag. cit.

ronumque subscriptione, VIII. Novembris fir-
1412. massent, cura regni Barbaræ, *a*) & Strigoniensi Archiepiscopo *b*) credita, cum quadraginta millibus, subsidio suis in Italiam properans, via per Carnioliam vi facta, XVIII. Decembris *Utinum* pervenit. *c*)

X. Hic indulta militi quiete, cum pri-
1413. mum ver se aperuit, Anesium promovit, indeque prolata usque Veronam, & Vincenciam vastitate, cum Veneti decretoriam pugnam detrectarent, res velitationibus alterna fortuna solum acta est. Molestum id regi erat, qui nec coronationem suam porro differri, & scissam præterea inter tres Pontifices Ecclesiam, ad unionem reducere imprimis cupiebat. Egit itaque cum Joanne XXIII. ut Venetos ad reddendas urbes, juri Hungariæ obnoxias, quas in Dalmatia occupassent, auctoritate sua persuaderet, *d*) quo liberius unioni in Ecclesiam reducendæ, positis armis, vaca-

a) Exstant donationes ab ea factæ, sed ea conditione, si has Rex a coronatione reversus confirmaverit.

b) Absente enim rege usus est hoc titulo: *Joann. Archiep. Strigonien. aulæ regis Romanor. summus Cancellarius, in regnis Hung. Croat. vicarius generalis.*

c) Litt. regis 1412. Utini d. 18. Decemb. dat.

d) Litt. regis ad Papam, apud Martene Thes. anecdot. Tom. I. col. 1743.

vacare posset. Sed illo, qui in hac animorum scissione omnem invidiam sibi vitandam existimabat, id recusante, has partes Hermannus Comes Cilejensis in se recepit, quo interprete XXVIII. Aprilis induciæ his pactis in quinquennium coaluerant: utrique interea, quæ bello occupaverant, retinerent; Veneti autem ducenta aureorum millia regi solvant. a) Ad accelerationem induciarum, præter memoratas causas, non parum etiam defectio Hervoyæ contulisse visa est. Homo inquies, & in quamlibet, ut ei commodum erat, partem versatilis, cum se a Ladislao rege deseri videret, nec Sigismundo satis fideret, Venetis autem, quod eis ad occupandam penitus Dalmatiam impedimento esset, se invisum sciret, cum Turcis clam cœpit agere. Proditus ex interceptis litteris, frustra se apud reginam purgabat, cujus jussu Joannes de Gara, & Paulus Chupor, perfidum aggressi, maxima castrorum, quæ possidebat, parte exuerunt. b) Ita res habebat, cum Sigismundus, confectis 1413.

a) Windeck c. 27. Chron. Tarvisin. apud Murator. Tom. 19. cit.

b) Id in sua ad reginam apologia apud Lucium Mem. istor. pag. 392. *Quomodo Joannes de Gara, & Paulus Chupor Banus, omnes possessiones, & tenutas meas, excepto castro Posegavár, sine litt. regalibus, abstulerunt, & occuparunt, &c.*

1413. fectis induciis, *Bolsamum* veniens, perfidiam hominis, variorum, quæ ex Hungaria ei reddebantur, literis edoctus, comperit. Quare hominem, beneficiorum immemorem, ex Ordine equestri *Draconis* eliminatum, ademto præterea Ducis Spalatini titulo, ob notam infidelitatis, omni possessionum jure privatum, rei publicæ hostem declaravit. *a*)

Hervoya proscripto & periculo veneni, quod ei sicarius a Venetis subornatus, parabat, feliciter a se depulso, res Ecclesiæ rursus animo complexus, cum Cardinalibus, quos Joannes XXIII. ad eum miserat, de loco Concilii deliberabat, qui tutus, & omnibus ad concilium venturis commodus esset. Constantia præ ceteris opportuna visa est; in hanc Pontifex quoque Joannes, cum rege apud *Laudum* conveniens, licet ægre, & quasi amittendæ dignitatis suæ præsagus, consenserat. Sigismundus habito Pontificis consensu, vulgatis per Europam litteris encyclicis, Reges, Episcopos, aliosque, quorum intererat, ad Concilium, cujus initium ad Calendas Novembres anni sequentis futurum esset, invitavit. *b*) Vocatus itidem ad Concilium est

a) Lucius de reg. Dalm. l. 5. c. 5. apud Pray Par. II. pag. 246.

b) Van der Hardt. Concil. Constant. Tom. VI. Par. I. pag. 5. Pray Par. II. pag. 248. Katona Tom. XII. pag. 166.

est Gregorius XII. Joannis æmulus, ut conatum suum ad concordiam Ecclesiæ reddendam, ipse etiam conferre vellet. *a*)

His apud *Laudum* actis, Rex Pontificem *Cremonam* comitatus est, indeque, ab eo divulsus, *Placentiam* venit, ubi cum Malatesta de Riminis diligenter egit, ut vel Gregorium XII. in ejus ditione morantem, ad Concilium adduceret, vel ipse, si is nollet, acceptis ab illo mandatis, & potestate, Constantiam, in illius loco, veniret. Placentia Tridentum profectus, vetera fœdera, quæ olim inter reges Galliæ, & domum Lucenburgicam sancita erant, suo, hæredumque suorum nomine confirmavit, *b*) in Germaniam deinde reversus, Joanni *Huss*, nam hujus quoque, & errorum illius causa, Concilium indictum erat, litteras publici commeatus *Spira* transmisit, *c*) & Aquisgranum, quo Barbaram conjugem suam jam ante accersierat, VI. Idus Novembris, postquam Concilii Patres tertium consederant, veniens, cum conjuge coronatus est. *d*) Non est hujus instituti, res 1414.

P 2 Con-

a) Van der Hardt, Tom. cit. pag. 7. & Pray Par. II. pag. 248.

b) Leibnicz Cod. dipl. pag. 307.

c) Pray Par. II. pag. 254.

d) Litt. regis apud Rymer, Fœdera, & convent. Tom. IX. pag. 137. dat. Aquisgrani 1414. *ipsa die coronationis, quæ fuit 8. Novel.*

Concilii minutim persequi, cujus ipsa fere ini-
1415. tia, Joanne Papa per Fridericum Austriæ Ducem, Constantia subducto, satis confusa fuere, nec minus, hoc etiam, jussu Sigismundi, reducto, laborandum regi fuit, ut Benedictus XIII. Concilio interesset; qua de caussa Perpinianum, ut opera Alphonsi Arragoniæ regis, ad eum Constantiam adducendum uteretur, profectus est, a) verum & hic conatus, ob conditiones ab illo propositas, quæ magis ad augendum, quam tollendum, schisma, pertinebant, inutilis, & absentia regis præterea Hungariæ noxia fuit. Hervoya enim, qui ad Turcas interea defecerat, postquam suas copias illis conjunxisset, Hungaros memorabili clade affecerat, b) cujus indicium cum ad Patres concilii, certis ex Hungaria nunciis allatum esset, Wladislaum Poloniæ regem, datis ad eum litteris, obtestabantur, ut sepofita tantisper, quæ illi cum Magistro Ordinis Teutonici intercesserat, lite, Hungaris, ad reprimendos barbaros, auxilio esse vellet, c) Astensem vero Episcopum in Hungariam legarunt, ut animos cladis magnitudine fractos, facta subsidiorum spe,

a) Theodor. a Niem l. cit. lib. III. c. 9.

b) Thurocz Chron. Par. IV. c. 16.

c) Litt. Concil. ad reg. Pol. apud Dogiel Tom. I. pag. 50.

ipſe, erigeret. *a*) Ac Wladislaus quidem, miſsis confeſtim ad Muhamed, & Hervoyam 1415.
b) nunciis, utrique denunciavit, niſi inducias cum Hungaris inirent, & captivos dimitterent, bellum a ſe, & Sigismundo, unitis viribus gerendum, ſibi indictum ſcirent. *c*) Turcæ tamen his minis nihil territi, & anni ſuperioris victoria inflati, dum Si- 1416.
gismundus Pariſiis Londinum, ad conciliandum utrumque regem commeat, rurſus vaſtitatem per provincias Hungariæ, Venetorum, quod memoratu triſte eſt, milite, & annona adjuti, *d*) circumferebant. Non id tamen impune illis fuit. Hungari reſumtis viribus, Turcas ultra graſſari volentes, ingenti prælio victos in fugam conjecerant, ſpoliisque potiti, cladem priore anno acceptam,

a) Martene Theſ. anecdot. Tom. II. col. 1640.

b) Id. ibid. col. 1652. Litt. reg. Pol. ad Concil. inter reliqua: *miſimus ad Chriſtem magnum Turcam, & alios ad Bosnam, ad Hervoy.*

c) Id. ibid.

d) Id. ibid. col. 1632. *Lectæ fuerunt tres literæ, miſſæ D. regi per fideles ſuos de Ungaria, in quibus continebatur, — quod Turcæ valde damnificarent quædam regna Ung. & hoc ad ſuggeſtionem Venetorum, qui præſtitiſſent eis 600 baliſtarios, & bombardas, ſeu pyxides, & victualia &c.*

nus; qui, si tempore præstituto nuptiæ non
1419. celebrarentur, quadraginta millia florenorum se numeraturos receperant. a) Inde Posonium, ubi præcipuos ex Prælatis, & Magnatibus, honoris causa obviam habuit, profectus, conjugem, quæ, se absente, ob contractam cum *Vallmerodio* b) familiaritatem, in suspicionem venerat, Varadinum deportari jussit, c) tum intermissam rei publicæ curam resumens, incertus hærebat, in Venetosne, an Turcas, quorum illi in Dalmatia, d) hi vero in Bulgaria, per sui absentiam, fines suos latius protulerant, arma corripienda essent? ambigentem Nicolaus *Sarracenus de Gorecz*, qui in Nicopolitana pugna a Turcis olim captus, ex duodecim annorum captivitate evaserat, e) ut his bellum, præ illis, infer-

a) Idem ibid. c. 69.

b) Enoch. Widemann Chron. Curiæ apud Mencken Tom. III. pag. 713.

c) Windeck cit. l. c. 86. perhibet, etiam filiam cum illa relegatam esse, quod cum, ob ætatem illius, tum ob nuptiarum cum Alberto tempus hoc anno præstitutum, videtur prorsus incredibile, ut prudens suspicio in illam cadere potuerit.

d) Lucius Mem. istor. pag. 422.

e) Litt. regis dat. in Tornova fer. 2. prox. post fest. B. Valentini M. 1428. *Ipse Nicolaus Sarrachenus — sub castro Nicopolis, fortuna no-bis*

ferret, permovit. Facto igitur per æstatem necessario apparatu, in Bulgariam movit, 1419
cumque Sultanum inter Nissam & Nicopolim metari, intelligeret, promotis castris, prælio IV. Octobris cum eo congressus, octoginta fere hostium millibus partim cæsis, partim fugatis, victoria potitus est. *a*) Fracti hoc bello Turcæ, totaque Bulgaria, & Servia exacti sunt, quas ut deinceps ab eorum infestationibus liberaret, alibi eisdem hostes parare statuit. Hanc ob causam eundem Nicolaum Sarracenum in Mesopotamiam, vicinosque Principes, *b*) ejus vero familiarem *Josam*,

---

bis sinistrante, — per eosdem Turcos captus, & in hujusmodi captivitate fere 12 *annis integris exstitit, — tandemque — divina disponente clementia eliberatus, rursum se famulatibus nostris adjungens &c.*

a) Hist. Turc. Abbat. Beccattini Par. I. pag. 77. Fuisse hoc an. Sigismundum in Bulgaria patet ex litt. ejusd. apud Lunig, Cod. Germ. Diplom. Tom. I. col. 1491, quarum hæc subscriptio est, *Der geben ist auf dem neuen Haus in der Bulgerey bey den Isnenthor* 1419. *des negsten Donnerstag, vor St. Simonis, und Judæ, der heiligen zwelff Botten Tag.*

b) Litt. cit. regis an. 1428. *Potissimum autem, dum pridem eundem Nicolaum in nostra solemni ambasciata, — ad Principem Karajowluk, dominum*

Brunensibus egisset, rectaque Pragam contendens, se inaugurari sivisset, facile concitatos
1420. in se motus, præsentia sua, & captato tempore sopire poterat, sed dum moras trahit, Pragenses spacium interea muniendæ urbis, & de conditionibus, quæ proponendæ ei essent, deliberandi ocium nacti sunt, quas cum citra honoris, & dignitatis suæ diminutionem, amplecti non posset, nec iis etiam Bohemis, quos in comitatu habuit, satis fideret, Wratislaviam abiit, ut diuturnam inter Wladislaum Poloniæ regem, & Magistrum Ordinis Prussici, litem componeret. Sententia, quam pro Magistro Ordinis tulerat, præcipua deinceps simultatis inter utrumque regem, causa fuit. *a*) Ex inopino regis e Moravia receptu, qui speciem metus præferebat, factiosi majores animos sumsere, paulumque post, quam duodecim cives, qui anno priore aliquot senatores ex fenestra præcipites egerant, capite truncari jussisset, famaque Pragam esset perlata, missum esse a Pontifice Lucensem Episcopum, qui cruciatorum expeditionem contra Hussitas promulgaret, in apertam seditionem prorupere. Vim igitur refractariis adhibere necessarium erat. Postquam exercitum supra octoginta millium ex Imperialibus, & Hungaris conflasset, rejectis per iter obstaculis, Pragam ob-

a) Dlugoss. l. 11.

obſidione cinxit, & quamquam minorem urbem, cum arce Pragenſi, in poteſtatem red- 1420.
egerit, majori tamen urbe, quam cives, a *Ziska* Taboritarum ductore adjuti, acriter defendebant, potiri non potuit. Quare obſidionem, conſilio ſuorum perſuaſus, ſolvit, nullo alio fructu expeditionis relato, quam quod a Conrado, urbis Archiepiſcopo, VI. Calendis Julii, in arcis templo, Rex Bohemiæ coronatus eſſet. *a*)

XII. Nec felicius ei ſequente anno res ceſsit, cum in principio, bellum magis ſui 1421.
defendendi cauſa traheret, quam inferret. Wladislaus quidem, qui regnum Bohemiæ ſibi ante annum a Pragenſibus oblatum, recuſaverat, ſpem concordiæ, inter regem, & Bohemos inſtaurandæ, eminus oſtentabat, ſed, cum mercedis loco, ſibi Sileſiam interea; donec Pruſsiam ſubjugarit, cedi peteret, hæc in ipſo ſui ortu diſsipata fuit. *b*) Interea Bo-

a) Byzynii diar. belli Huſsit. ad an. 1420. apud Ludewig reliqu. Mſs. Tom. 6. pag. 154 &c. Windeck c. 70. — 84. Aen. Sylvius hiſt. Boh. c. 39. — 42.

b) Dlugoſſ. l. 11. additque, Sigismundum, ut ſibi Wladislaum contra Bohemos conciliaret, promiſiſſe, ſe filiam ſuam ei conjugem daturum, quod a vero abhorret, cum hanc pactis conventis dudum ante Alberto Duci Auſtriæ, deſignato etiam nuptiarum tempore, deſponderit.

[redacted] Bohemi repulſam paſsi,. regnum Vitoldo
1421. Lithuaniæ Duci offerre conſtituerant, eaque de cauſa Cſaſzlaviam conventum indixere. Graviter id pro merito Sigismundus tulit, miſſoque ad conventum Sternbergio, ſeditioſos ab hoc conatu avocabat, ſed illi, excuſſo jugo, etiam proterve audaces, tantum abeſt, ut morem gererent, ut datis etiam ad illum litteris, ſe injuriis affectos queſti, crimina eidem oggerere non vererentur. *a*) Videns igitur, illos nihil ſani conſilii jam admittere, auxilium ab Imperii Principibus flagitavit, qui, quoniam ſeditionis contagio ad vicinas quoque nationes ſenſim propagari poſſet, communem expeditionem ad XXIV. Auguſti contra Bohemos decreverant, ad quem diem Sigismundus quoque cum ſuis copiis ſe affuturum promiſit. Ac primi omnium, qui ſigna in Bohemiam, ante condictum diem, intulerant, Fridericus Misnenſis, & Wilhelmus Brunswicenſis, fuere, qui hoſte ad *Brüxinum* profligato, occupata *Comotavia*, & *Rodano*, omnem late viciniam ferro, & igne populabantur, *b*) Rex tamen, ut pollicitus

---

a) Pray Par. II. pag. 249.

b) Chron. vet. Cellen. minus apud Mencken ſcriptor. Tom. II. pag 445. Chron. picturatum Brunsvic. apud Leibnicz ſcript. Tom. III. pag. 398. Balbinus epitom. l. 4. c. 7. pag. 448. & ſequ.

tus erat, adesse non potuit, quem partim Veneti, reliquias Dalmatiæ magis magisque carpentes, partim Amurathes Turcarum Princeps, in Transsilvaniam irrumpens, avocarunt. Huic, quoniam periculum Hungariæ vicinius erat, obviam profectus, cum *Sabesium* venisset, *a*) præter exspectationem, Legatos ab eo accepit, qui de induciis cum rege transigerent. 1421.

Ad has flagitandas, intestini motus tam in Europa ab Mustapha Sultani defuncti spurio, quam in Asia ab iis, ad quos Rex Legatos ante biennium miserat, *b*) eodem tempore concitati, Amurathem, belli ceteroquin appetentissimum, adduxerant. Suberat & illud, quod Imperator Emanuel, qui bellum sibi ab eo inferendum non vane conjiciebat, hostes eidem in ipsa familia clam subornare non desineret. Nec Sigismundus ab induciis abhorruit, cui alioquin satis negotii erat, ut refractarios Bohemos in ordinem redigeret, qui, postquam Imperiales copiæ, frustra exspectato rege, recessissent, viribus resumtis, spem

a) Litt. regis Sabesio dat. an. 1421 d. 4. Jul. exstant in Memoriali Legator. Hassiæ, ad convent. Ratisbonen. Giessæ an. 1707. edit. Nro. 2. pag. 91. Lit. X.

b) Conf. quæ de hac in Asiam legatione ad. an. 1419. Nro. 11. relata sunt. Item hist. Turc. Abbat. Becattini Par. I. pag. 79.

[redacted] ſpem conciliationis regi penitus ademerant.
1421. Re igitur cum ſuis collata, inducias in quinquennium *a)* pactus eſt, quibus autem conditionibus fuerint initæ, nemo hactenus, quod ſciam, memoriæ prodidit. Dimiſsis Legatis, eo magis reditum accelerabat, quo certius ad ſe perferebatur, Bohemos, poſtquam ab Wladislao, & Witoldo repulſam tuliſſent, nuncios ad Sigismundum *Coributum*, quem aliqui Witoldo fratrem tribuunt, miſiſſe, qui ei regnum offerrent. Sed commode factum, quod a Joanne Troppavienſium Duce intercepti, ac in Hungariam miſsi, curas regis tantisper minuerent, qui per id tempus, ut Moraviæ vicinior eſſet, Poſonium venerat. Hinc, quoniam tempus nuptiis filiæ præſtitutum appropinquabat, Viennam abiit, indeque celebratis nuptiis reverſus, *b*) tabulas, quæ voluntatis teſtamentariæ vicem obirent, condidit. Earum hæc ſententia erat: *c)* Se, poſt

a) Apud Vindeck c. 86 oſcitantia ſcribæ, 50. anni irrepſerant.

b) Anonym. Viennenſis Chron. breve Auſtr. ad an. 1421. apud Pez, ſcript. Auſtr. Tom. II. pag. 550. alii non recte ad an. ſequ. nuptias rejiciunt, ut ex regis diſpoſitione teſtamentaria patet.

c) Autogr. germanice exſtat in Tabular. Viennen. Aulico. Dat. Poſonii an. 1421. Dominic. prox. ante

post habitam cum regni Prælatis, & optimatibus maturam deliberationem, de filiæ suæ hæreditate, hunc in modum constituisse, ut, si ipse deinceps nullam prolem masculam habi- 1421.

---

ante fest. B. Michaelis. Excerpo solum, quæ huc pertinent. *Darumb mit wollbedachten müte, redlicher vorbedachtung, guten rate unserer Fürsten, Landherren, Edele, und getrewen, und rechter wissen versorgen wir die egenante Elizabeth unser liebe Tochter mit irem erbtheil, — were es Sache, das wir fürbas nicht Leibeserben gewünnen, die Sun weren, und mer Tochter hetten und gewinnen, so sollen wir die vorgenannte unser liebe Tochter, und Herzog Albrechts Gemahel, bey unsern lebendigen Zeiten versorgen, weliches Kunigreich, zu Ungern, oder das Kunigreich zu Behem mit der Marggrafschaft Merhern, und allen andern Furstentumen, Landen &c. Sy nach unserm Tode haben, und besitzen solle. Were aber, das wir solche Versorgung verzügen — und mit dem Tode, do Got für sey, fürkommen wurden, so geben wir der vorgenanten unser lieben Tochter, in Craft diez brieves volle macht und gewalt, das sy selbs die wale habe, welches Kunigreich under den zweyen, das Kunigreich zu Unger, oder das Kunigreich zu Behem, mitsampt der Marggrafschafft zu Merhern mit allen andern zugehöri-*

habiturus esset, hæc, a suo obitu, Hungariam, Bohemiam, & Moraviam, cum ceteris regnis, & provinciis, jure hæreditario, ad proles illius transituro, possideret: si vero filiam adhuc ex conjuge tolleret, tum in Elisabethæ in arbitrio futurum, utrum ex duobus regnis, Hungariamne, an Bohemiam, cum adnexis provinciis, volet eligere, quodve delegerit, illius eodem jure hæreditario, fore, alterum vero sorori cederet, iis solum exceptis, quæ Alberto Duci ante contulisset, *a*) aut

hörigen, sy für iren Erbtheil haben wolle, das sy also Kyezé, und welches Kunigreich sy also Kyezen, und welen wurde, des sol sy ganz mechtig seyn, und es soll ir auch erblich, und mit aller Zugehörung volkommenlich nachfolgen, — were aber das wir kein Tochter mer gewunnen, noch hetten, so sollen beyde Kunigreich zu Ungern und zu Behem, und die Marggrafschafft zu Merhern, mit allen ander unsern Furstenthumen, Landen und Lewten, an die egenante unser Tochter Elisabeth, und ires Leibserben kommen, und gefallen mit allen iren Zugehörungen, ausgenommen, was wir Hertzog Albrechten vor verschrieben haben, oder noch verschreiben würden &c.

a) Quinque Moraviæ civitates, *Brunam*, *Znoymam*, *Iglaviam*, *Budvicium*, & *Pocherliczam*, pigno-

aut deinceps conferre vellet. Celebratis nuptiis, & lustratis, quas ad signa adesse in- 1421. terea jusserat, copiis, Posonio Igloviam movit, ubi, cum ex Magnatibus Bohemiæ, qui se ei conjunxerant, intellexisset, dissidia inter Pragenses, & Taboritas orta esse, tempus occupandum ratus, in Csaszlaviensem provinciam profectus, occupata Cuttenberga, Ziskam Taboritarum Ducem, inter montium fauces circumventum, ita conclusit, ut eo intercepto, vel cæso, spes esset, Bohemiam facile pacandam esse. Verum ille noctu ex insidiis feliciter eluctatus, anno sequente, licet rigida hyems esset, regem Teutobrodam recedentem, & prælium detrectantem, ag- 1422. gressus, conserta pugna in fugam egit, qui, licet amissis castrorum impedimentis, reliquias copiarum, Iglaviam evadens, ægre periculo subduxerit, nihil tamen propterea ob spem, quam ex intestimis Bohemorum dissidiis concepit, dejecto animo erat. Ziska enim, cum de rege, qui Sigismundo subrogandus esset, agebatur, nullo rege Bohemis opus esse, communi Taboritarum nomine declaravit, Pragenses contra, Coributum, qui illis ex Lithuania suppetias venerat, optabant, hunc contra Magnates cum Nobilibus aversabantur, & ut Pragensibus

pignoris loco ei dedit, ut has e vicina Austria contra Hussitas facilius defendere posset.

1422. ſpem penitus adimerent, regni Inſignia in munitiſsimam arcem, *Caroloſteinium*, transferenda curarunt. *a*) Hoc loco res a clade Teutobrodiana erant. Facile Sigismundus intellexit, Wladislaum ſibi, ob ſententiam pro magiſtro Ordinis Pruſsici ante biennium a ſe perlatam; ſuboffenſum eſſe, eoque vel diſsimulante, vel conſcio, Coributum veniſſe in Bohemiam, non tam, ut ei regnum aſſereret, quod ipſe, ne acceptaret, æquum cenſuit, quam ut eſſet, qui Bohemos in pertinacia confirmando, ſibi novas identidem moleſtias crearet.

1423. XIII. Ad hunc igitur ſibi conciliandum, præcipuos ex regni Baronibus, a ſuo ex Comitiis Norimbergenſibus reditu, Poſonii, ut cum iis negotium conferret, adeſſe juſsit, utque Bohemos interea ſopiret, Friderico Saxoniæ Duci poteſtatem dedit, ut cum iis modum conciliationis, quem ex temporis, & animorum habitu optimum cenſuerit, iniret, ipſe vero, poſtquam, exquiſita ſuorum ſententia, omnes in eo conſpirare intellexiſſet, ad redintegrandam cum Polonis amicitiam, neceſſarium videri, ut ambo reges congrederentur, *Kesmarkinum* profectus, litteras inde ad Wladislaum dedit, quibus gratum

a) Windeck cit. l. c. 90 — 94. Aen. Sylvius l. cit. c. 44. Balbinus epitom. l. 4. c. 7. ejusdem Miſcell. Dec. 1. l. 3. c. 21.

tum ſibi futurum ſignificabat, ſi ad diſſenſiones, quæ hactenus utrinque intercesserant, 1423.
penitus tollendas, condicto, quem vellet, loco, convenirent, liberum, tutumque commeatum, ſi veniret, pollicitus, idem ſpopondit Proceribus, quos in comitatu habiturus eſſet, ſimiliter optimates Hungariæ fidem ſuam iis obſtrinxerant. *a*) Wladislaus, quamquam Rex arbitrio illius locum conventus in confinio deſignandum reliquerit, nihil tamen humanitate ei concedens, vel de fide illius dubitans, Kesmarkinum cum Vitoldo fratre in comitatu Procerum ſuorum venit, & volens, libensque pacta, quæ olim Lubloviæ inita fuere, Sigillis tam Sigismundi, quam Procerum Hungariæ rurſus corroborata, inſtauravit. *b*) Amicitia utrinque conſtabilita, duplex regi emolumentum acceſsit: primum quod mitigata, quam prius in cauſa Ordinis Pruſsici tulerat, ſententia, Magiſter Ordinis, Wladislao conciliatus, & ab hoc, quod alterum erat, Coributus ex Bohemia redire juſſus fuerit. *c*) Privatim illud etiam additum, ut Rex Poloniæ triginta millia militum Sigismundo, contra Bohemos, ſuppetias ad

a) Dat. in Kezmarck Dominic. Lætare, an. 1423. apud Sommersberg, Tom. I. Dipl. Sileſ. mantiſs. diplom. pag. 82.

b) Apud Dogiel, Dipl. Pol. Tom. I. pag. 52.

c) Dlugoſs. l. 11.

VIII. Calendas Augusti, mitteret. a) Saluta-
1423. to postremum Wladislao, Budam rediit, quo varii ex Imperio Principes, & Albertus gener, ex Austria advenerant. Huic Moraviam, ne interea, dum res Legatorum Bohemiæ, nam & ipsi adfuere, cognoscat, defensore careret, in feudum contulit. b) Ac hi quidem, Bohemos ad obsequium redituros, pollicebantur, si Rex, data erratorum venia, efficeret, ut religionis capita, in quibus a ceteris dissentiebant, rursus in consultationem venirent. Verum simulate hæc omnia, nec tam concordiæ ineundæ caussa, quam ut tempus, ad augendos belli apparatus, nanciscerentur, eos egisse, ex eventu patuit. c)

Nondum Principes Buda discesserant,
1424. cum regi nunciatum est, Manuelem Imperatorem, qui se venturum jam ante significaverat, non longe abesse, cui obviam medio stadio profectus, Budamque deducto, honores dignitati pares exhibuit. d) Fœdus commu-

a) Windeck. c. 112. *Also wart ein eynung gemacht, zwischen den beyden Konigen auf ir baider Lebetage also das der Konig von Bolant uf die Hussen dem Konig Sigmund zu hulfe komen solte mit 30. tausent manen auf sant Jakobstage.*

b) Dobner monument. Tom. IV. pag. 414.

c) Windeck c. 114.

d) Idem c. 119. collat. cum c. 23.

mune contra Turcas sanciendum, itineris causa fuit, & videbatur id tempus ipsum suadere, quo Mustapha, cujus supra mentio facta est, Amurathe ad fines Persiae occupato, arrepta tyrannide, rerum potitus, illum redire volentem, Europa excludere parabat. Sigismundus, re cum suis, inter quos & Despota Serviae erat, collata, induciis nondum elapsis, ab ineundo foedere abstinendum, & vires potius Bohemis ad obsequium reducendis adhibendas existimavit. Itaque Imperatorem, post octo hebdomadas, liberaliter habitum, ab se dimisit, quem paulo post Oratores ab Amurathe consequuti, inducias, oblatis ex Asia ditissimis muneribus, prorogari petebant, quas in biennium eo facilius impetrarunt, quo magis, conciliata inter Pragenses, & Taboritas concordia, Moraviae, quam Ziska in praedam destinabat, periculum imminebat. *a)* Ut hominem propositi sui tenacem, & in hoc exequendo semper celerem praeveniret, Stephanum, & Georgium, Rozgonios, cum parte copiarum in Moraviam properare, & Alberto Duci Austriae, suppetias ferre jussit, qui, aliquot urbibus expugnatis, dum Ziskae obviam pergunt, hic peste correptus, magno Taboritarum luctu, exstinctus est. *b)* Locum illius, *Coributus* occupa-

1424.

a) Windeck ibid. & hist. Turc. Becattini pag. 86.
b) Aen. Sylvius l. cit. c. 44.—47. & litt. regis an. 1430. apud Pray Part. II. pag. 288.

re volens, e Polonia reverſus, ſubſidiarias
1424. copias adduxit. Factum hominis Wladislaus graviter ferens, ne cauſa violati fœderis in ſe redundaret, Sigismundo quinque equitum millia in auxilium miſit, *a*) cum alias triginta pollicitus eſſet. Sed, cum hic numerus, ad refrænandos Huſsitas, regi exiguus videretur, Viennam, quo Imperii Principes ad conventum exciverat, ſequente anno profectus eſt, ut cum iis de apparatu in bellum Huſsiticum conſultaret. Præter complures
1425. Principes aderant quoque nuncii urbium Imperii frequenti numero, at, cum Rhenani Electores abeſſent, indicto Norimbergam alio conventu, nihil tum confici potuit, & Sigismundum, præter exſpectationem, Turcæ in Hungariam revocarunt, qui, violatis induciis, facta in Valachiam irruptione, *Danum*, provinciæ Vajvodam, captivum abduxerant, cum Amurathes interea Conſtantinopolim ex parte continentis obſideret, quam tamen, quod claſſe deſtitutus eſſet, & Joannes Palæologus, qui patri Manueli ſucceſſerat, urbem acriter defenderet, ſolvere coactus, deductas copias Theſſaliæ, & Albaniæ infudit, imperatoque urbibus utrobique captis tributo, bellum, ad ſeditionem opprimendam, in Aſiam traduxit *b*)

Tam

a) Dlugoſs. l. 11.
b) Windeck, c. 127. — 137. Becattini hiſt. Turc. pag. 89.

Tam aſsidua, qua Amurathes uſus eſt, armorum fortuna, vicinos Principes, in primis Stephanum Serviæ Deſpotam, admonuit, ut rebus ſuis mature conſuleret, qui cum ſæpe morbo laboraret, nec hæredem hactenus ex Contacuſena ſuſtuliſſet, de ſucceſſore, qui Turcis obſiſtere poſſet, anxius, Sigismundum orabat, ut Georgium, ex ſorore nepotem, non ſolum Hungariæ Baronibus accenſere, *a)* ſed ſuum quoque hæredem, jure ſucceſsionis ad legitimos ejusdem filios traducto, renunciare vellet, *b)* Non abnuit Rex, præſer- 1426.

a) Litt. regis an. 1426. dat. in Thata. *Inſuper fidelem noſtrum Magnificum Georgium Wuk, filium Branck, nepotem utpote ſuum, in cœtum & conſortium, dictorum ejusdem regni noſtri Hung. Baronum aggregare, inſtanti prece, a noſtra obtinuit majeſtate. &c.*

b) Ibid. *Volentes ex ſingulari majeſtatis noſtræ benevolentia, eidem Stephano Deſpotæ, in ipſo regno Raſciæ, de ſuo ſanguine facere ſucceſſorem, animo deliberato, & ex certa majeſtatis noſtræ ſcientia, Prælatorumque, & Baronum noſtrorum ad id accedente conſilio præmaturo, eundem Georgium, filium Wuck, & ſuos maſculinos hæredes legitimos, ejusdem Stephani Deſpotæ inſtituimus ſucceſſores, & præficimus in hæredes, eisdemque, Georgio, & ſuis maſculinis hæredibus legitimis, caſu quo*

1426. sertim, quod militarem Georgii indolem jam ante cognitam habuerit, & omnium maxime idoneus, propulsandis Turcis videretur, ea tamen conditione, ut tam ipse, quam ejus hæredes, quoties id reges Hungariæ poscerent, toties omnibus viribus contra hostes, qui Serviam, eique vicinas ditiones, invaderent, præsto esset: *a)* si vero illum absque legi-

---

quo memoratum Stephanum Despotam absque hæredibus masculini sexus, ex hac luce migrare contigerit, jam dictum regnum, omniaque, & singula jura, & jurisdictiones ejusdem dedimus &c.

a) Litt. regis an. 1426. cit. *Ita videlicet, quod ipse Georgius & hæredes sui, nobis, & sacro nostro regio diademati, nostrisque successoribus regibus Hung. fideles semper, & obedientes esse, mandatisque nostris, & eorundem nostrorum successorum incunctanter obedire — debeat, & teneatur. Volumus insuper, quod, dum & quando imminente necessitate, Majestas nostra, aut successores nostri, dictum Georgium, aut suos hæredes, ad hoc requisiverint, ex tunc ipse & eorum quilibet, in partibus sibi, & dicto regno Rasoiæ vicinis, cum tota potentia, & gentibus suis exercitualibus, juxta possibilitatis eorum exigentiam, nobis, & coronæ, ac regno, nostris prædictis toties quoties necesse, & opportunum fuerit, semper, & ubique fideles exhibeant famulatus.*

legitimo hærede mori contigerit, Servia rursum ad jus regum Hungariæ redeat; a) &, 1426.
ut hominem magis in officio contineret, præcipua castra, quæ ad hostes arcendos, &, si opus erat, ad vim quoque inferendam, situ ipso comparata erant, sibi, suisque successoribus, regibus Hungariæ, servata voluit. b)

XIV. Interea Ordines Imperii, decreta Francofurti contra Hussitas expeditione, semel, iterumque copias in Bohemiam duxe- 1427.
rant, totiesque clade accepta redierunt. Caussa infelicis exitus Sigismundo attributa fuit, qui per id tempus partim in Transsilvania, c) par-

a) Ibid. *Eo specifice declarato, quod in casu, in quo ipsum Georgium sine hæredibus masculinis decedere contingat, ex tunc omnia prædicta, per nostram majestatem eidem data, & collata, iterum ad majestatem nostram, coronamque, & regnum nostrum, integraliter redundent, & devolvantur.*

b) Præter *Belgradum* exemta erant, sed quorum nomina fere exoleverunt, sequentia castra, cit. litt. comprehensa: *Tyssznicza*, *Ozatz*, *Zakol*, *Polanch*, *Broddr*, *Zomzédvár*, *Halap*, *Machow*, *Bythwa*, *Felsöwabna*, *Abna*, *Neprychow*, *Columbara*, *Belascna*, *Vub*, & *Tham lawamelek.*

c) Litt. regis an. 1427. fer. 2. prox post Dominic. *Quasi modo geniti*, in *Szentgyörgy*, apud Katona Tom. XII. pag. 476.

partim in Valachia *a*) agebat, ut has provincias
1428. adversus Amurathis conatus, ad defensionem compararet, qui, domitis rebellibus, ex Asia reversus, castrum columbarum, (*Galamboc*) a Serviae Despota, depacto precio, magis extorsit, quam emit, idque pro statione, ex qua, in quamcunque vellet partem, arma circumferret, defixit. Stephanus Rex Bosniae tam vicino hoste territus, Hermannum Ciliae Comitem, & Sclavoniae Banum, qui ei cognatione junctus, ex finitima provincia auxilio esse poterat, si ipse legitimo filio careret, Bosniae haeredem scripsit. *b*) Nec Sigismundus, ut hostem a Danubio removeret, diu moratus, ducto in Serviam exercitu, castrum columbarum, mense Majo obsedit. *c*) Verum Amurathes, opinione celerius, obsessis succurrit, regemque in alteram Danubii ripam recedere coegit, peneque erat, ut in manus hostium incideret, nisi

a) Litt. regis dat. in *Ribnic* an. eod. 22. Jul. in Lusatia super diplomat. continuat. pag. 6.

b) Litt. Stephani reg. Bosniae dat. in *Bobowetz* an 1427. d. 2. Sept. apud Pray Par. II. pag. 293.

c) In hist. Norimberg. diplomat. Period. 2. pag. 544. exstant. litt. regis an. 1428. d. 5. Maji, quibus urbi Norimbergen. privilegium *de non evocando*, tributi, dat. in exercit. ad castrum Columbar.

si virtute Stephani Rozgonii servatus fuisset. *a)* Hic aliquamdiu hostem observans, Sismanni Bulgariæ quondam Imperatoris filium, ad se perfugientem, in clientelam recepit, eique in provincia Themesiensi amplos fundos tribuit, ex quibus dignitatem suam tueretur. *b)* Inde, cum Amurathes bellum in Moream transferret, eique res deinceps cum Venetis futura esset, Budam reversus, ac mox Posonium concedens, in spem erigebatur, fore, ut Bohemi saniora tandem consilia admittant, quorum Legati, inter quos Mainhardus de Novadomo præcipuus erat, Posonium venerant, ut cum rege de ineunda pace agerent. Aderant quoque, præter Albertum Ducem Austriæ, aliquot Silesiæ Principes, & præcipui ex Hungariæ optimatibus. Arbitrium, consensu omnium, quatuor Bohemiæ Magnatibus, tam Pragensium, quam Orphanorum parti addictis, delatum, qui, cum conditiones, quibus Sigismundum, regem Bohemiæ declarari cupiebant, constituissent, Taboritæ, quorum intererat, ut bellum, ad agendas prædas, duceretur, obstitere. Sigismundus, videns nihil jam pacati a Bohemis ob partium studia sperari posse, conventum Imperialibus Posonium indixit, in

1428.

1429.

---

a) Litt. regis an. 1436. apud Pray Part. II. pag. 295.

b) Ejusd. litt. an. 1428. dat. in Földvár.

in quo primum de reſtituenda quiete in Ger-
1429. mania, tum de expeditione rurſus in Bohemiam ſuſcipienda, tractaretur. Convenere ad Calendas Decembres, & quinta ejusdem menſis initium conventui factum; internuncii, qui regis mandata ad Electores perferrent, Zagrabienſis, & Patavienſis, Epiſcopi, cum regni Palatino, Nicolao de Gara, fuere. Sed in ipſo congreſſus initio, illa difficultas obmota, quod non omnes Electores adeſſent, ac ideo Norimbergam, qua omnes convenire poſſent, pro Comitiis deſignandam videri. Rex importuna mora offenſus, fruſtra Norimbergam, ajebat, obtendi, in qua ante ſeptennium tempus diu triviſſet, cum hoſtes interea ſuis ditionibus vaſtitatem inferrent, ſe alioqui dignitatis Imperialis, quæ ſibi hactenus damno fuerit, jam pertæſum, ac, cum morbis crebro laboret, conſtitutum habere, ut ſe hac abdicet, ſatis ſibi ceteroquin ad ſuam dignitatem tuendam, præſidii in Hungaria eſſe. Qua denunciatione moti, expeditionem contra Bohemos, & conventum Norimbergam, in ſequentem annum ad XIX. Martii decrevere. *a*)

Bohemi eorum, quæ Poſonii decreta erant,
1430. non ignari, ſua intereſſe putabant, ut prius, quam Imperiales expeditioni ſe parent, ipſi, cor-

---

a) Windeck, c. 116. & 117. Becattini hiſtor. Turc. pag. 195.

correptis armis, eos præveniant. Habita ergo ipsis Calendis Januarii deliberatione, 1430. cum LXX. pugnatorum millibus, Misniam, Saxoniam, Franconiam, & partem inferioris Bavariæ pervagati, actis spoliis, & extorta a plerisque collecta incendiaria, divites rediere. Mox indulta tantisper quiete, in Hungariam effusi, eam, quæ inter Posonium, & Tirnaviam est, plagam fœde vastabant. Ultra grassari volentes, Stiborius cum Mathisio prohibuit, sed ab hoc in pugna perfide desertus, tam inauspicato cum iis congressus est, ut amissis suorum sex millibus, inferior excederet. Nec Hussitis incruentum prælium fuit, desideratis duobus millibus, ne ab Hungaris, quos cum novis supplementis affuturos rumor erat, opprimerentur, in Moraviam reversi sunt. *a*) Sub hæc tempus conventui præstitutum, propter incursiones Hussitarum ad Septembrem prorogari oportuit, quo Sigismundus primum Norimbergam venerat, quamquam ne tum quidem, quod pauci adessent, quidquam de bello Hussitico agi potuerit.

Advenerant illo etiam nuncii ex Valachia missi, qui *Danum*, provinciæ Vajvodam, obiisse referebant, atque ut defuncto alium suf-

a) Windeck c. 170. Aen. Sylv. l. cit. c. 48. Chron. Sclavo. apud Lindenbrog pag. 214. Balbin epit. l. 4. c. 11. & Miscell. Dec. 1. l. 4. §. 110.

1430. sufficeret, orabant. Habuit secum, diu in aula educatum, *Myrzam*, Pancratii Vajvodæ quondam Valachiæ filium, hunc, quod in ejus fide plurimum reponeret, clava, quod gentis illius more signum potestatis erat, donatum, & in ordinem Draconis cooptatum, Valachiæ, exacto prius fidelitatis juramento, præfecit. *a)* Agebat quoque cum Alexandro, Duce Lithuaniæ, de conferenda ei regia dignitate, & jam Legatos, qui coronam, & reliqua regiæ potestatis insignia eidem perferrent, designaverat, cum Wladislaus, re mature comperta, in Lithuaniam profectus, fratrem, ut ab hoc proposito desisteret, permovit. *b)* Accepta hac repulsa, cum rursus de expeditione in Bohemiam decernenda deliberaretur, Fridericus Brandenburgicus maluit, rem Husitarum convocato iterum concilio, quam armis, quæ frustra hactenus suscepta fuissent, transigi, misitque propterea Legatum suum ad Martinum V. qui, proposito religionis periculo, id ei persuadere conaretur. Arduum id visum Pontifici, verebatur enim, ne invidiosa, & prorsus inutilis, magisque ad perturbandam, quam pacandam Ecclesiam instituta quæstio, utrum Pontifex Concilio, an hoc illi auctoritate præstet, rursum nullo rei publicæ fructu suscitaretur.

Ce-

a) Windeck c. 173. & 174.
b) Idem ibid. & Dlugoss. l. 11.

Ceterum, id ſe facturum Legato reſpondit, quod rei Chriſtianæ maxime opportunum eſſet. a)

Dimiſſo illo, & re ſecum in utramvis partem librata, cruciatorum expeditionem in Bohemos, qui religioni non minus, quam juri regio Sigismundi, adverſabantur, XI. Januarii promulgavit, b) mox tamen, ne quidquam prætermiſiſſe videretur, quod ad pacandos refractarios faceret, edita calendis Februarii altera bulla, Concilium Baſileam indixit, & Julianum Cæſarinum, Cardinalem ſancti Angeli, qui ei præeſſet, conſtituit. c) Verum hanc Pontificis deſtinationem, mors illius, quæ viceſimo poſt die conſequuta eſt, fere nullam reddidit. Eugenius enim IV. natione Venetus, qui III. Martii ei ſucceſſerat, etſi Baſileam pro Concilio deſignatam, primum ratam habuerit, poſtea tamen Bononiam, tum Senas præferre maluit, quo cum Bohemi, qui ab Italia abhorrebant, vix venturi viderentur, Sigismundo ſpes conciliationis propemodum ſucciſa erat, niſi Ordines Imperii communibus ſuffragiis expeditionem in illos decreviſſent, quæ ut meliore,

1431.

a) Cochlæus hiſt. Huſs. l. 6. ad an. 1430.

b) Raynaldus ad hunc an.

c) Harduini Acta Concilior. Tom. VIII. pag. 1111. Cherubini Bullar. Tom. I. pag. 314.

liore, quam ante, fortuna susciperetur, quantum cuivis militiæ, & æris in hanc conferendum, quo tempore movendum, quis ordo expeditionis, &, quæ, si a quo peccatum esset, judicii militaris ratio habenda esset, constitutum. *a*)

1431. His unanimi consensu decretis, Principes domum reversi sunt, ut, quæ expeditioni necessaria erant, maturarent. Sigismundus vero, si hæc ex sententia cederet, bellum Venetis quoque cogitans inferre, Amadeum Sabaudiæ Ducem gravibus litteris admonuit, ut, si cum iis fœdere colligatus esset, huic, nisi læsæ majestatis crimine notari velit, omnino renunciet, nec enim æquum esse, ut ipse, Imperii feudatarius, cum illis, qui ob ereptas Lombardiæ urbes, Paduam, Vicentiam, Veronam, Brixiam, & Bergamum, hostes Imperii essent, amicitiam deinceps colat. *b*) Eadem de causa, Legatos ad Philippum Angelum Mediolani Ducem destinabat, cum spes improviso affulsit, Bohemos, qui religionis causa inter se dissidebant, ad amplectendam pacem adduci sine armis posse. Usus est occasione, & cum Electore Brandenburgico,

a) Windeck c. 177. Æn. Sylvius l. cit. c. 48. Hist. Norimb. Par. II. pag. 575.

b) Æn. Sylv. cit. l. & c. Balbinus epit. l. 4. c. 11. & Chron. Bartossii apud Dobner. monument. ined. Tom. I. pag. 166. ad hunc an.

to, ac Herbipolensi Episcopo, Egram, ut vicinior esset, se conferens, nuncios Pragam misit, qui rei periculum caperent. Pragenses, Taboritæ, & ipse etiam Procopius magnus, non alieni a conciliatione erant, soli resistebant Orphani, illi tamen his auctoritate, & numero prævalebant. Quatuor igitur ex suis delegerant, qui cum rege tractarent. Aliquot hebdomadæ effluxerant, quin aliquid transigi potuerit, sivè illi plura postulabant, quam Rex concedenda putabat, sive, quod vero similius est, cognito armorum apparatu, qui adversum se in Germania fiebat, dolo se circumduci suspicarentur. Abrupta igitur tractatione, domum rediere, & Sigismundus Norimbergam reversus, nova mandata ad Imperiales dedit, ut expeditionem accelerent, & copiæ, si non citius, certe ad XXIV. Junii condicto loco adessent. *a*) 1431.

XV. Lentius tamen omnia, quam oportuit, fiebant, & Rex itineris Romani causa solicitus, Legatos jam ante designatos Mediolanum misit, data eis potestate, ut cum Duce, primum de ineunda contra Venetos armorum societate, tum de via Romam secure peragenda, secundum data sibi mandata, paciscerentur. *b*) Accepti sunt liberaliter

R 2

a) Æn. Sylvius l. cit. & c.

b) Du Mont corps diplom. apud Pray Part. II. pag. 302.

ter, & habita cum Brunovio, Ducis vicario, deliberatione, in hæc tandem capita coaluere, *a*) bello in Venetos decreto, utraque pars vires omnes in id conferet, neutri alteram, eo durante, fas ſit deſerere, multo minus autem cum hoſte, inſcia altera, quæcunque ſpes faciendi lucri, commodive offerretur, ſeorſim paciſci, ſed, ſi pax firma, ſtabilisque confici poſſe videretur, hæc concordi paciſcentium voluntate fiat. Præterea, ſi Rex Romam ſeu mari, ſeu terra, ire volet, Dux naves, commeatum ſecuritatis, &, quamdiu in Italia moratus fuerit, quovis menſe, quinque aureorum millia, eidem præbebit, interea autem Genua, & urbs Aſtenſis, velut pignus datæ fidei, in poteſtate regis erunt. Hæc publicis tabulis conſignata erant, privatim autem, ut vires Venetorum ſenſim ſuccciderentur, &, his ſuccisis, via deinceps regi, & ſucceſſoribus, ad Venetos Dalmatia penitus eliminandos, pronior eſſet, in id quoque Legati operam conferebant, ut mercatus aromatum, ex quo illi immenſas hactenus divitias corraſerant, ad Genuenſes, & per hos in Germaniam derivaretur, monſtrata etiam facili ratione, qua hujusmodi merces ad Rhenum, & hinc ſecundo Danubio per Germaniam in Hungariam, & vicina regna perferri poſſent, regem propterea vehemen-

1431.

a) Ibid. apud eund. Part. II. pag. 303.

menter optare, ut mercatores Germanos, qui Venetiis degebant, Genuam traduci pateretur. Etsi Dux, proprii etiam lucri causa, hoc genus mercimonii Genuam traduci cuperet, sedem tamen stabilem in ea Germanis præbere noluit, veritus, ne per hos regi, futuro Imperatori, traderetur. *a)* 1431.

Principes Imperii interea nonaginta militum millia collegerant, universis Dux datus est Fridericus Elector Brandenburgicus, ratio autem gerendi belli hæc inita, ut, dum ipsi per Byrutinum Ducatum Bohemiam ingressi fuerint, Albertus Dux Austriæ, hostem ex Moravia distraheret. Sed vix hosticum in-

a) Sigismundi vita Ms. coævi auctoris, in biblioth. Vaticana, Cod. 3887. fol. 60. *Aliquando contra Venetos irritatus, prohibere statuerat, ne ullæ species, seu aromata Venetorum, in Allemanniam transirent, quia tamen Teutonici carere aromatibus non poterant, ordinaverat, duas vias esse aromatibus; nam Rhenum & Allemanniam superiorem, per Januenses fulciri voluerat, Austriam vero, Hungariam, Bohemiam per Danubium fulciri mandarat, mercatoresque omnes Teutonicos, qui Venetiis erant, transferre Januam decreverat, sed Philippus, Mediolani Dux, rem impedivit, non, quod Venetis consuleret, sed, quod Teutonicos Januæ stantes, suspectos habuerit, ne traderent urbem Imperatori.*

ingressi erant, cum Principes, ortis inter se
1431. dissidiis, reditum, ne viso quidem hoste, parabant. Hinc metus in milites propagatus, quos etsi quidem Julianus Cardinalis erigere niteretur, appropinquante tamen cum Bohemis Procopio, terrore panico correpti, fugam omnes circumspiciebant, ut adeo Bohemis insequentibus nihil reliquum fuerit, quam ut palantes cæderent. Undecim mille in fuga cæsi, septingenti capti, centum quinquaginta tormenta, & ducenti quadraginta currus onerarii, cum apparatu castrensi in prædam venere. Albertus, cognita Imperialium fuga, obsidionem Pribislaviensem solvit, & quingentis pagis igne crematis, Viennam rediit. Hussitæ, qui nihil a Germanis jam metuendum habebant, incruenta victoria tumidi, pars Austriam, pars altera Hungariam invaserant, sed utrobique, in Austria quidem ab Alberto ad *Kirchhofium*, in Hungaria autem ad *Ilavam* a Nicolao Rozgonio internecione deleti sunt, Procopio parvo cum paucis per saltus Trenchinienses, ægre Hunnobrodam elapso *a)*

Sigismundus toties jam expertus, frustra Bohemos armis cogi posse, alia ratione inita, lit-

a) Windeck c. 178. & sequ. Æn. Sylvius l. cit. c. 48. annal. Clarævall. apud Linck Tom. II. pag. 104. Chron. Austr. apud Pez script. rer. Austr. Tom. II. pag. 853.

litteras in fine Augusti ad eos dederat, quibus facta conciliationis spe, auctor illis fuit, 1431. ut Legatos suos ad Concilium Basileam mitterent, sed parum officioso responso ab illis accepto, in Germania aliquamdiu moratus, postquam litteris sibi a Pontifice redditis, certior factus est, se eo honore, qui nulli hactenus Imperatorum obtigisset, Romae accipiendum esse, itineri Italico se accinxit, & Mediolanum XXII. Novembris veniens, ab Archiepiscopo in basilica S. Ambrosii, ferrea regni Italiae corona incinctus est. Ceterum itineri huic & illa causa suberat, ut plures Italiae Principes in communionem armorum contra Venetos pertraheret, ex quibus Sabaudiae Dux, & Marchio montis ferrati ad foedus accessere, ceteros ob privata inter se dissidia, invitare, supervacaneum erat. *a*)

Exacta Mediolani hyeme, Placentiam ineunte anno profectus, scriptis inde IX. Januarii ad Pontificem litteris, causas, cur 1432.

a) Raynald. ad hunc an. Windeck c. 182. & 184. Bilius hist. Mediolan. apud Murator. script. Ital. Tom. XIX. pag. 156. Vita Eugenii IV. apud eund. Tom. III. Part. II. pag. 869. Ludewig reliqu. Mss. Tom. I. pag. 462. Baluzius Miscell. l. c. 7. pag. 508. Ripamon. histor. Mediol. lib. 4. pag. 604. apud Graevium Thesaur. antiquit. Ital. Tom. II. Part. I.

1432. Concilium Basileæ potius, quam alibi, mallet continuari, reddidit, ac propterea se Romam citius, quam res Imperii ceteroquin paterentur, venturum, significavit. Pontifex, qui Bononiam Basileæ præferri cupiebat, ita ambigue respondit, ut Rex, quid consilii caperet, incertus redderetur, & cum Florentini præterea, in recens exorto Principum Italiæ dissidio, difficultatem in itinere obmoturi viderentur, insidias sibi strui suspicatus, a) cum DCCC. Hungariæ Nobilibus, quos in comitatu habuit, & DC. Mediolanensium equitibus, Senis consititit, cum Hussitæ interea per regis absentiam, rursus Hungariam cædibus, & rapinis percursarent, vastitatem ultra Strigonium circumlaturi, nisi, Nobilibus, ad Posonium confluentibus, veriti,

a) Litt. regis dat. in urbe Senarum an. 1433. ad Ladislaum de Kanisa. *Verumtamen nunc rebus aliter, & longe durius, ac asperius se habentibus in hac nostra Imperiali Senarum civitate constitutis, propter sacrum Basileense Concilium, domino nostro Apostolico odiosum, cui scilicet Concilio indissolubiliter adhæremus, eodem domino nostro Apostolico, & communitate Florentina, cum qua idem dominus Apostolicus — est colligatus, præfato Concilio, & nobis absque rationabili causa insidiantibus, in extremam necessitatem positi, &c.* ex autogr.

ti, ne reditu excluderentur, mature ſe periculo ſubduxiſſent. *a*) Senis in annum ſequentem moratus, *b)* mandata Ladislao de Kaniſa dederat, ut copias contra Venetos conſtitutas, proximo Aprili menſe, ad ſe adduceret. *c*) Quod ubi a Pontifice, Venetorum cauſa ſolicito, cognitum eſt, ſimultas utrinque orta, iter, & coronationem Romanam, aliquamdiu prorogavit, donec ſtudio Jacobi *Sirckii* Trevirenſis Canonici, Rex Pontifici conciliatus, *d*) oratores, Matthæum de Palocz, & Caſparum Schlickium in urbem miſiſſet, qui ſuo nomine, de ſervandis Romanæ, aliarumque Eccleſiarum immunitatibus, tum 1433.

a) Windeck, c. 187.

b) Litt. regis ſupra cit. *Dat. in prædicta noſtra civitate Senarum fer. 4. prox. ante feſt. converſionis B. Pauli Apoſt.* 1433.

c) Ibid. *Pro rebus noſtris Imperialibus regendis, ac pro recuperatione Dalmatiæ, & ſpecialiter pro defenſione hujus civitatis Senenſis, & ſuorum territoriorum, gentes noſtras venire, & per totum menſem Aprilis proxime affuturi, hic conſtitui faciemus, hac credulitate de vobis firmiter ducti, quod vos — nedum gentes petitas mittere velitis, ſed etiam, ſi opus ſit, perſonam, & omnia veſtra bona, — pro ſalute — noſtræ perſonæ, quibuslibet fortunæ caſibus vos ſubmittendo, exponatis &c.*

d) Hontheim hiſt. Trevir. Tom. II. pag. 379.

tum iis, quas decessores Imperatores olim
1433. Pontificibus fecerant, donationibus firmandis, juramentum ederent. *a*)

Hos ipse non multo post consequutus, die XXI. Maji Romam ingressus, magnaque populi acclamatione acceptus, ipso die Pentecostes, in basilica Divi Petri ab Eugenio Imperator Romanorum coronatus est. Postridie, pro more decessorum, in publico foro creatis equitibus, & post feuda variis Italiæ Principibus collata, hortatu Pontificis, inducias in quinquennium cum Venetis pepigit, qui metu amittendæ Dalmatiæ, omnes sumtus, quos Imperator in urbe, & Italia, fecerat, ac in reditu deinceps facturus esset, libenter se numeraturos promiserant. *b*) Sigismundus, redintegrata utcunque cum Venetis amicitia, & salutato postremum Eugenio, Roma digressus, Basileam, quam Pontifex, ab Imperatore persuasus, pro sede Concilii ratam quoque habuit, mense Octobri reversus est. *c*)

Hic primum de *Myrzæ* Vajvodæ, quem non ita pridem Valachiæ præfecerat, perfidia, & clade Cruciferis a Turcis illata comperit.

---

a) Forma juramenti exstat apud Labbe collect. reg. Concilior. Tom. XXX. in append. pag. 819. & apud Pray Part. II. pag. 308.

b) Windeck, c. 188. & 193.

c) Idem ibid.

perit. Collocaverat hos in ea parte Serviæ, qua Belgradi ager in meridiem vergit, ut eam, se absente, contra Turcarum incursiones tuerentur. Amurathes, qui illos, velut repagulum, suis progressionibus oppositos intuebatur, molestos hospites bello aggredi statuit, a rege Poloniæ, ut ferebatur, & Hussitis subornatus, sed cum virtutem militarem eorum vereretur, Myrza in societatem armorum vocato, adortus, etsi rem fortissime gererent, internecione delevit. *a)* Myrzæ perfidiam imitatus Moldaviæ Vajvoda, Elias, in clientelam regis Poloniæ concessit, *b)* non tam quod ei jus in eam provinciam competere agnosceret, quam ut sibi contra æmulos Stephanum, & Alexandrum, qui se eodem tempore Vajvodas Moldaviæ ferebant, auxilio esset. *c)* Hussitæ quoque, cum domi jam nihil esset, quod raperent, in montanas Hungariæ urbes effusi, expilato Cremnicio, prius in Bohemiam reversi sunt, quam eis opulenta auri, argentique præda excuti pos- 1433.

a) Idem c. 195.

b) Dogiel. Cod. dipl. Pol. Tom. I. pag. 601.

c) Idem ibid. Uterque enim, ut Elias, homagium regi Wladislao præstiterant. Tres igitur Moldavia non tam Vajvodas, quam usurpatores habuit, cum nullus eorum a Sigismundo, penes quem jus erat, illos statuendi, vel destituendi, confirmatus fuerit.

poſſet. *a)* Tot cladibus, & damnis continenter acceptis, Sigismundus fere ſpem poſuerat, Bohemiæ unquam ad obſequium reducendæ, cum præter exſpectationem ſe-
1434. quente anno, dum Ulmæ agebat, nuncium ei allatum eſt, Nobiles Bohemiæ, unitis viribus arma ſumſiſſe, inſignique victoria, cæſis magnam partem Taboritis, & Orphanis, inter quos uterque Procopius, præcipua illorum fulcra, erant, potitos fuiſſe. *b)* Ex felici hoc pugnæ eventu, quem Patribus Concilii confeſtim ſignificaverat, miſsis etiam litteris ex Bohemia acceptis, quæ teſtes victoriæ eſſent, animum reſumens, Ulma relicta, ſecundo Danubio Ratisbonam, & hinc, poſtquam a Legatis Bohemiæ ſalutatus fuiſſet, in Hungariam poſt quatuor fere annorum abſentiam, reverſus, Poſonii, ut Bohemiæ vicinior eſſet, ſubſtitit, ubi ab regni Optimatibus ſplendidiſsima munera, quæ dignitatem Imperatoriam decerent, grato animo accepit. *c)*

XVI. Poſonii aliquamdiu ex itinere re-
1435. ſpirans, regni Ordinibus Comitia indixit, ut, ſi quam labem res publica per ſui abſentiam for-

a) Chron. Bartoſsii apud Dobner monument. Tom. I. pag. 179.

b) Aen. Sylv. l. cit. c. 50.

c) Windeck c. 204. & 205. item Pray Part. II. pag. 312.

forte accepiſſet, huic reparandæ, communi cum iis opera, medelam poneret. Multa 1435. enim interea, quod fere in crebris hoſtium incurſionibus evenire ſolet, irrepſiſſe comperit, quæ ob neglectam legum cuſtodiam, & contemtum, variis damnis, & injuriis occaſionem præbuerant. His itaque in communem deliberationem adductis, poſtquam Ordinum ſententias audiviſſet, quatuor & viginti ſanctionum capita vulgavit. Præcipua hæc erant: neminem deinceps in Judicum numero futurum, niſi regi, vel quem is ſui loco conſtituerit, jurejurando promittat, ſe in ferenda ſententia, nec favoris, nec odii rationem habiturum, forma item præſcripta, qua juramentum poſthac ederent; conſtituti etiam jurisdictionis limites, intra quos ſi lis decerni non poſſet, ſententiam Curia regia ferret: bona per vim ablata, poſſeſſoribus ſuis in ſolidum reſtituantur: modus captivandi limitatus, mulctæ pecuniariæ, & precium pro litteris, quæ in Tribunalibus obtinere ſolent, redimendis, defixum, ultra quod nefas eſſet egredi, exactiones tributorum, & vectigalium ita temperatæ, ut nec ærario regis damno, nec populo oneri eſſent. Eccleſiarum res, & bona nemini, injuſſu regio, liceat occupare. Si de bonis eorum, qui ſine mâre hærede decedunt, utrum ad regem, an ad conſanguineos pertineant, controverſia fuerit, hæc curæ Nobilis, fortunæ mediocris, non au-

autem ex Baronum numero, vel potentiori
1435. ex equestri ordine, ob interversionis periculum, eousque credantur, donec, ad quem pertineant, de jure constet, alioquin ad fiscum regium devolvantur, defunctorum tamen uxoribus de dote, & jure paraphernalium caveatur, filiæ autem, secundum leges ex quadrante hæredes sint. Infideles regi, & regno, latrones quoque, ac fures publice proscriptos, nemo ausit hospitio accipere, & retinere, istis tamen in castris finitimis regni liceat morari, dum veniam delictorum obtineant. *a*)

Soluto conventu, Budam profectus, cum muneris sui, ex instituto regiæ dignitatis, esset, ut sibi subjectos non minus contra externos, quam intestinos, hostes tueretur, & ab horum injuriis defenderet, id autem, nisi vires in promtu sint, nec commode, nec tempori posset fieri, militiam, quæ hactenus nullis certis legibus, sed generatim solum, definita fuerit, condito, ad eum modum, quo in Imperio *matriculam* instituerat, *regesto militari*, *b*) ita

a) Exstat in Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 191 & dicitur ordine quintum, cum ex ratione dati, in festo *B. Gregorii Papæ*, id est 12. Martii sextum dici, & sextum, dici quintum debuerit, alterique præponi.

b) Ab hoc tempore videntur *Banderia* certo militum munero definita esse, quod ex *Regesto*, nam

ita coordinari voluit, ut, hoſte ingruente, cuivis conſtaret, quot quisque milites, 1435.
ratione ex colonorum numero & amplitudine fundorum, deſumta, ſub ſignis habere debeat. Secundum hanc igitur normam, Prælatis, & Baronibus regni mandatum, ut ex triginta tribus colonis, unum probe armis inſtructum equitem ſtatuant, qui his pauciores colonos haberent, ceteris ita adnumerari juſsi ſunt, ut ex centum, tres militiæ adſcribantur, ne autem fraus ſubrepat, Judex Nobilium cujusvis Comitatus colonos univerſe in numerato habeat, eorumque elenchum, ut juſtus delectus fieri poſsit, ad Comitem Parochianum deferet. Nobiles, qui poſſeſsionibus carent, viritim in bellum proficiſcentur: ſi bona inter fratres nondum eſſent diviſa, unus dumtaxat ex his nomen militiæ dabit. Ex his, & caſtrenſibus *jobagionibus*, a) exercitus conflatus, quocunque regni periculum vocabat, ſub vexillo regio proficiſci debuit, in ipſa autem profectione, rerum precia, ſecundum provinciæ, per quam eundum erat, ubertatem conſtituta, nihil gratuito, præter pabulationem, & ligna, præbitum, a quocunque incolis damnum fuiſſet illatum, id judicio Comitis provinciæ compen-

nam id alicubi exſtare audio, facile cognoſci poſſet. Conf. Notit. præv. §. 23.

a) Conf. Notit. præv. cit. §. 23.

pensandum erat: qui militiam subterfugeret, 1435. aut non adesset condicto tempore, vel clam se ex castris subduceret, non habita conditionis ratione bona amisit. *a*)

Interea, dum Sigismundus in coordinanda domi re militari, iisque, quæ vitium, se absente, in re publica acceperant, consanandis, operam impendit, Legati Bohemiæ, qui illum Ratisbonæ salutaverant, ad suos reversi, Magnates Catholicos, qui ceteroquin regiæ dignitatis semper studiosi erant, pronos ad conciliationem reperere. Nec Calixtini alieni fuere, modo sacerdotes utriusque partis, inter se primum concordes fierent. E re igitur omnibus visum, ut habito conventu, cui & illi interessent, de conditionibus, quas Sigismundo vellent proponere, communiter deliberaretur. Opportune ab hoc Legati advenere, quos postquam ipse cum Alberto genero, paulo post Brunam consequutus fuisset, oratores a conventu missos, obviam habuit. Ex quibus Meinhardus de Novadomo, Optimatum, & equestris ordinis, Joannes Rochyzana vero, sacerdotum, nomine, conciliationis capita ei offerebant, quibus si assensum præberet, regem ab omnibus agnitum iri, pollicebantur. Sigismundus, re diligenter perpensa, etsi quædam ex his duriuscula viderentur, non abnuit quidem, sed

a) Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 89.

ſed, cum lis de bonis Eccleſiaſticis, quæ diſſenſionis tempore direpta erant, diſcepta- 1435.
tioque eſſet orta, rem ad Concilium, indeque accepto reſponſo, rurſus conventum haberi, &, quæ ſtatuiſſent, ad ſe referri, juſsit. Dilata in hunc modum potius, quam ſublata difficultate, oratores, quibus Caſparum Schlickium, ipſum quoque Bohemum, ob inſignem animos verſandi peritiam, adjunxerat, Pragam, & Imperator Poſonium, ac hinc, religionis, qua in divum regem Ladislaum ferebatur, conteſtandæ cauſa, Varadinum, diſceſſere. Hic commorantem Schlickius, re cum Bohemis feliciter transacta, menſe Septembri convenerat, & legatos, eo, quem deſignaturus eſſet, loco Praga affuturos, nunciavit. a)

Lætus hac denunciatione, Albam regalem delegit, quo in principio ſequentis 1436.
anni præter Tvartkum Bosniæ regem, b) & præcipuos regni optimates, Legati quoque Bohemiæ, & Moraviæ, cum Joanne Polemario, a Patribus concilii miſſo, advenerant, qui de ſtabilienda cum rege concordia, quod Brunæ coeptum erat, transigerent.

Fa-

a) Windeck c. 208.

b) Ejus litt. dat. Albæ d. 25. Jan. an. 1436. apud Katona Tom. XII. pag. 735. ex quibus patet, Bosniam Sigismundo ſubjectam fuiſſe.

1436. Facilem ſe illis præbuit, & præter quatuor *Pragenſes articulos*, per Legatos Concilii jam ante confirmatos, qui rationes *communionis ſub utraque ſpecie* complectuntur, promiſerat quoque ſe facturum, ne exteris beneficia in Bohemia, & Moravia deinceps conferret, nemo item ad dicendam cauſam extra regnum ire cogatur; jura Archiepiſcoporum Pragenſium illibata manerent, quos, uti ejus quoque ſuffraganeos, eligendi arbitrium, penes regni Ordines, Clerum Pragenſem, ceteraſque urbes Epiſcopales eſſet, ſe præterea conaturum, ut quisque in ſua dignitate ſine impenſis, judicio Romano confirmetur. Hæc VIII. Idus Januarii in tabulas relata, quæ biduo poſt novis rurſum editis litteris, ſi Concilium rata habuerit, ſe ſervaturum, utque alii obſervent, curaturum, pollicitus eſt. *a*)

Hac voluntatis ſignificatione, &, qua uſus eſt familiari in omnes benevolentia, tum diſtributis inter Bohemos LX. aureorum milbus, ita ſibi omnium animos devinxit, ut acceleratis Pragam itineribus, re cum ſuis communicata, Iglaviam conventum indicerent, in quo pactiones ſolemni ritu utrinque firmarentur. Nec Sigismundus conſtitutis domi rebus, diu moratus, Poſonium menſe Majo, in-

a) Leibnitz mantiſs. Cod. jur. gentium Par. II. item Ludevig reliqu. Mſs. Tom. IV. pag. 306. & Pray Part. II. pag. 317. & 319.

inde Viennam ad Albertum, & cum hoc VII. Idus Junii Iglaviam, quo frequentes Bohemi jam confluxerant, advenit. Nec diu Legati a Concilio missi cum Constantiensi Episcopo abfuere. Atque hic rursum auditis Bohemorum postulatis, concordiaque stipulationibus firmata, Imperator miro omnium plausu Pragam deductus, & in ejus verba, denuo juratum fuit. a) 1436.

Ne quid autem ad communem ex conciliatione ortam lætitiam deesset, Barbara quoque Imperatoris conjux sequente anno ineunte, coronata est, maleficium pro beneficio paulum post marito redditura. Sigismundo, Bohemia postliminio recepta, ea imprimis cura fuit, ut instauratis judiciis, ærario regio coordinato, religioni quoque Catholicæ pristinum splendorem, & cultum redderet. Itaque Sacerdotes suis Ecclesiis, & monachos ab exilio revocatos claustris restituit, omnibusque, quod Sacerdotiorum bona, tot annorum seditione, dissipata essent, ut munere suo fungi liberius possent, sumtus interea de suo præberi jussit, donec Hussitæ ipso tempore mitigati, quæ rapta erant, sponte, vel jure conventi reddant. Convocato dein ad se Clero, & Academiæ magistris, 1437.

a) Windeck c. 205.—208. Æn. Sylv. l. cit. c. 52. Chron. Bartossii apud Dobner monum. Tom. I. Hagecius annal. Boh. ad an. 1436.

1437. Non latebant Sigismundum nefaria conjugis consilia, ad quæ intervertenda, etsi vitæ finem non longe abesse, in dies magis persentisceret, Znoimam tamen, quasi filiam postremum visurus, re ipsa autem, ut ei utrumque regnum contra iniquos matris conatus stabiliret, profectionem edixit, quo ut venit, accersito celeriter cum filia Alberto, utrumque adstantibus, Hungariæ, & Bohemiæ Proceribus, successores renunciavit, graviter commonitos, ut, si se felices, & regnorum quietem cuperent, in fide utriusque constantes maneant, nec sinant se consiliis suæ conjugis in transversum agi, hanc se jussisse captivam teneri, neque prius illam ut dimitterent, orabat, quam filiæ, ejusque conjugi regnorum possessio stabiliretur. Nemo erat adstantium, qui non fidem dedisset, se omnia secundum ejus mandata facturum. Ad Pragenses autem, quorum auctoritas ad ceteras urbes valebat, auctore Schlickio, qui consiliorum ejus arbiter erat, legationem decrevit; qui hanc obibant, ut ad conventum propterea coactum venere, quæ postrema Imperatoris de filia, & genero Alberto voluntas esset, declararunt: Alberto, cum ob virtutes ejus, tum ob vetera pacta, quæ olim inter Bohemiæ reges, & Austriæ Duces, si alterutri sine legitimo mare hærede obirent, de mutua successione intercesserant,

rant,

rant, *a)* alioquin jus aquisitum patrocinari, nec posse Elisabetham sine injuria hæreditate privari, quæ cum eidem jam dudum matrimonio juncta sit, utroque jure Bohemiam cum Moravia, ceterisque ad illam ditionibus spectantibus, ad eos pertinere, ostendebant. Catholici nihil adversum obmovere, verum acriter principio Calixtini obstabant, postea tamen, quam intellexissent, reginam, jussu Sigismundi, captivam teneri, paululum de contentione remittentes, non aliter in Albertum se consensuros affirmabant, quam conditiones, quas ei essent propositurì, prius ratas haberet. *b)* 1437.

De his dum illi in conventu deliberant, Sigismundus deficientibus sensim viribus, die IX. Decembris *c)* vitæ finem fecit, *d)* anno regnorum, Romani vicesimo octavo, Hungariæ quinquagesimo primo, & Bohemiæ decimo septimo. Corpus amictu Imperatorio indutum, triduo id spectare volentibus expositum,

a) Vide, quæ ad an. 1364. N. X. de his pactis memorata sunt.

b) Windeck, c. 218. & 219. Æn. Sylv. l. cit. c. 53.

c) Hunc diem Jac. Reichwein apud Linck Tom. II. pag. 128. Æn. Sylv. l. cit. & Windeck cit. c. 218. perhibent.

d) Postremus addit c. 217. ex porrecto veneno obiisse.

situm, tum currui cum vidua Barbara, quo
1437. spectaculo pluribus lacrimæ obortæ sunt, impositum, & Posonium devectum est. Hic Proceres Hungariæ, XVII. ejusdem mensis magno numero confluentes, ultimam Sigismundi declarationem, quam dudum publicis litteris, subscriptione nominum, & sigillorum appensione firmatis, de Alberto successore cooptando, ratam habuere, *a*) denuo confirmarunt, id unum obtestati, ut, si Imperii dignitas ei offerretur, jure jurando promitteret, hanc inconsultis Hungaris se non accepturum, *b*) quod spe firma tenerentur, quidquid sub decessore, Veneti, & Turcæ ex ditionibus Hungariæ decerpserant, solis Hungariæ, Bohemiæ, & Austriacarum provinciarum viribus, recuperari posse, quo præstito, funus Varadinum, ut testamento constituerat, devectum, & in principe Ecclesia, quam vivens magnis opibus auxerat, *c*) non longe ab eo, quo Maria, prima conjux,

a) Conf. quæ ad an. 1402. & 1421. dicta sunt.

b) Æn. Sylvius hist. Europ. c. 1.

c) Id quidem ex variis Sigismundi litteris certum est, & meminit etiam Olahus in sua Hung. c. 16. & ex hoc verisimiliter Cuspinianus in Cæsaribus, sub Sigismundo. *Ita autem*, inquit, *auxit opibus hoc templum, ut continuatis diebus, ac noctibus semper laudes Deo immortali personent Clerici, & Sacerdotes.*

jux, sepulta fuit, tumulo conditum est. a) Justis funebribus persolutis, Bohemorum quoque pars melior, Hungarorum exemplo, Albertum XXVII. ejusdem mensis, regem Bohemiæ renunciarunt. b) Hunc in modum Domus Austriaca, a Sigismundi obitu, potentissima duo regna adepta est. 1437.

Erat Sigismundus liberali forma, procero corpore, barba more illius temporis a mento prolixa, incessu gravis, aspectu majestatis pleno, ut regendis populis natus videretur, eloquio comis & facetus, quo animos in quam vellet partem, facile trahebat; iræ, cum juvenis erat, præcipitis, sed cito placabilis, dum autem senuit, inimicis etiam beneficus. Rogatus aliquando, cur homini, a quo sæpe, & graviter offensus erat, ignosceret? ut uno hoste, respondit, pauciores habeam. c) Linguarum plurium peritus, ut communi cum iis, quibus præerat, sermone posset agere, ita Hungaricam, Germanicam, & Bohemicam ex æquo callebat, Latinam scite loquebatur, Gallice, & Italice, quantum tractandis cum utraque gente negotiis, satis esset, ut adeo inter Principes sui temporis eruditus haberetur. Quare doctos viros, etsi inferiore loco, & tenui fortuna natos, ceteris

a) Thurocz Chron. Part. IV. c. 24.
b) Reichwein l. cit.
c) Auctor vitæ Ms. Cod. Vaticani alias jam cit.

vel quæ ex ſuis ditionibus peregre agenti,
1437. allata fuit, in ſuos uſus retinendæ, adeo parum cupidus, ut ſibi nihil relictum vellet, idque ſibi commune cum magnis viris eſſe diceret, *a*) quin ſæpe tam intempeſtive liberalis, ut hanc profunderet magis, quam expenderet. *b*) Ex qua prodigalitate factum, ut Marchiam Brandenburgicam, avitam hæreditatis ſuæ partem, vendere, & ampliſsima la-

re pecunias coegit. Ob quam rem, cum is ex Italia reverteretur, veſtibus ſuorum Nobilium hunc verſum Fridericus inſcribi mandavit: Ludovice, Henrice, Friderice! ad pulpitum, quia magiſter venit.

a) Id. ibid. *Hic cum Romæ apud Eugenium eſſet, tria ſunt, inquit, beatiſsime pater, in quibus diſcordamus, & rurſus, in quibus concordamus, tria: tu mane dormis, ego ante diem ſurgo, tu aquam bibis, ego vinum, tu mulieres fugis, ego ſequor, ſed concordamus in his, tu large diſtribuis theſauros Eccleſiæ, ego nihil mihi reſervo, tu malas manus habes, ego malos pedes &c.*

b) Narrat Aen. Sylv. cit. l. n. 2. allata fuiſſe Sigismundo 40000. aureorum, cumque noctem inſomnem propterea cogeretur agere, vocatis ad ſe palatinalibus ea diſtribuit, dicens: *ite, ſecure, tranquilleque nobis dormire liceat, nam quod mihi ſomnum ademerat, vobiscum exit.*

latifundia, in Hungaria, & Bohemia oppignorare cogeretur, nisi forte id aliquem excusationi locum det, quod immensam auri summam in palatium Budense erogarit, quod omnium sui temporis Europæ regum aulas, elegantia, arte, magnificentia, & amplitudine, superasse memoriæ est proditum. *a*) 1437.

---

a) Windeck c. 70. & epist. 353. inter Aen. Sylv. epist. apud Pray Par. II. pag. 267.

ALBERTUS.

Ab anno 1437. — 1439.

I. A condito Sigismundi funere, non diu
1437. Varadini moratus, cum conjuge Eliſabetha, ad quam regnum jure principali pertinebat, *a*) Budam, & hinc Albam, ut priſco more coronaretur, contendit. Verum ſolemnitati, diſceptatio inter Strigonienſem Archiepiſcopum, & Veſzprimienſem antiſtitem, exorta, moram injecerat. Litis occaſio a dubitatione, ad utrum jus reginam coronandi ſpectaret, petebatur. Opportune Legati ex Bohemia intervenere, qui Albertum Pragam invitabant, *b*) quorum adventu litigantes, ne, moroſa diſceptatione, graviora regni negotia impedirentur, pactum hac conditione inierunt; Veſzprimienſis nunc quidem reginam coronaret, poſt tamen, ſi Strigonienſis pro jure ſuo documenta produxerit, Veſzprimienſis

---

a) Regni OO. in epilogo Decr. Alberti, qui in Corp. jur. deeſt, ita: *promittimus, & bona fide efficaciſsime ſpondemus, præfato D. noſtro Alberto regi, & D. reginæ, ſuæ conthorali, quam principaliter hoc regnum jure geniture concernere dignoſcitur, fidelitatem illibatam &c.* Conf. Notit. præv. §. 3.

b) Windeck, c. 219.

lis suo in perpetuum decedat. a) Lite composita, Albertus cum conjuge, ipsis Calendis 1438.
Januarii, b) corona incinctus est. Usus hac occasione, egit cum regni Ordinibus, ut, si se prius, quam conjugem, mori contingeret, prolibus suis jus successionis in regno stabiliretur. Nemo erat, qui, collatis inter se consiliis, refragatus fuerit, quin, ut assensus sui testes ad posterorum memoriam exstarent, litteras etiam sigillis suis firmatas edidere. c) Constitutis deinde rebus, & socru, ut facilius ob-

a) Pactionis Tabulas vid. apud Pray Hierarch. Hung. Par. I. pag. 286.

b) Windeck l. cit. memorat. fest. epiphan. alii contra, circumcision.

c) Litt. reginæ Elisabethæ ad Fridericum III. Imp. an. 1441. Tom. II. analector. biblioth. Vindobon. pag. 915. *Nachmalen als unser lieber Herr und gemahl, Kunig Alberecht — und ich zu dem reich Hungern erwelt, und gekrönt ware, da gab mir derselb mein Herr, und gehmahl solich brief, und urchund, mit wissen und willen, auch nach rate der Prelaten, und Landherrn zu Hungern, und mit iren insigln, ob das wurde, das er abging mit Tod ee dann ich; das die Hungrischen Herren geistlich und weltlich, mich, und mein erben, als rechte erbliche herschaft, zu Herrn und erben des Kunigreichs zu Hungern aufnemen und halten solten.*

[redacted] obſervari poſsit, decreta annua penſione XII.
1438. millium *a)* aureorum, Poſonium relegata aliquamdiu in Hungaria moratus, ſe XVIII. Martii Romanorum regem ab Electoribus renunciatum intellexit. *b)* Ut inexſpectatum ei hoc nuncium erat, ita memor, qua religione, ſi hæc dignitas ei offerretur, ſe Hungaris obſtrinxiſſet, diu anceps hærebat. Hæſitantem Bartholomæus de Vicecomitibus, Novarienſis Epiſcopus, datis Vienna XXVII. Aprilis ad eum litteris, hortabatur, ne ſe Legatis Imperii, cum venerint, difficilem præbeat, *c)* idem Fridericus patruelis, qui ei dein in Imperio ſucceſſerat, aliique Duces Auſtriæ hortabantur, ſed cum parum his videretur moveri, tandem ipſi Baſileenſis Concilii Patres Hungaros permoverunt, ut regem juramenti religione, qua ſe illis adſtrinxerat, ſolutum pronunciarent. *d)* Itaque nihil jam in mora erat, quin Electorum votis ſubſcriberet, Viennamque profectus, Comitia in diem XIII. Julii Norimbergam indixit, *e)* qui-

a) Dlugoſ. l. 12. pag. 700.

b) Reichwein l. cit. pag. 133. & Windeck c. 220. & 222.

c) Pez thes. anecdot. noviſs. Tom. III. Par. III. Nr. 109. pag. 235.

d) Windeck. c. cit. Aen. Sylv. l. cit. c. 55.

e) Pez l. cit. Tom. VI. Par. III. pag 236.

quibus ipſe tamen, ob concitatos in Bohemia motus, intereſſe non poterat. *a*) 1438.

II. Quamvis enim jam anno priore a Proceribus Catholicis electus, & hoc quoque anno die VI. Maji ab iisdem confirmatus, ipſeque abhinc etiam titulo electi Bohemiæ regis uſus fuerit, Calixtini tamen, inter quos Georgius *Podiebradius* primas tenebat, ſeceſsione facta, Caſimirum, Wladislai Poloniæ regis fratrem, pene puerum, Alberto oppoſuere. Utraque pars ut contrariis ſtudiis agebatur, ita diverſa etiam ex cauſa, Legatos in Poloniam miſerat. Calixtini fratrem Wladislai regem ſibi dari poſtulabant; Catholici, depromtis Alberti in Bohemiam juribus, ne illis morem gereret, petebant. Sed, ut ſpes regni obtinendi magnum illicium eſt, Wladislaus, auditis Calixtinis, Catholicos parum li-

a) Scriptores Germani, qui Trithemii Chron. Hirſaug. ſequuntur, non recte memorant, Albertum die 30. Maji hoc an. Aquisgrani coronatum fuiſſe. Windeck enim affirmat, duorum annor. inducias illi datas eſſe, intra quos ad Imperium veniret: *do gaben In die Furſten friſt zwey Jahre heraus in das Lant zukomen.* c. 222. Et magnum Chron. Belg. apud Piſtor. nov. edit. Tom. III. pag. 409. hæc diſerte: *ſolum per annum regnavit, non tamen coronatus, ſed tantum per Eugenium IV. confirmatus.*

liberaliter habitos, re infecta, ab se dimisit.
1438. Inde bello data occasio. Albertus, qui tum Viennæ agebat, eadem de causa Legatum ad Wladislaum misit, &, non expectato responso, jus suum armis persequi statuit. Scripsit propterea in Hungariam pro supplementis, ipse autem, collectis celeriter ex Austria, & Stiria copiis, Iglaviam profectus, collato cum Maynhardo de Novadomo, Rosenbergio, ceterisque Proceribus, consilio, Cuttenbergam occupat, & hoste, qui se in urbem *Tabor* receperat, per suos observari jusso, Pragam recta contendit, ubi magna civium lætitia XXIX. Junii, regium diadema cum conjuge suscepit. *a*)

Interea Calixtini, ne suppetiæ ex Hungaria Bohemiam ingredi possent, aditus omnes occuparunt, & Casimirus cum XX. millibus, per Silesiam Calixtinis auxilio venerat, cui Albertus, obtentis ex Bavaria, Saxonia, & Misnia subsidiis, exercitum XXIV. millium, Alberto Bavarorum Duce, opposuit, qui secunda fortuna usus, Polonos pedetentim ex Bohemia expulit, Calixtini autem, ubi se ab illis desertos, & partem suorum ad regias co-

a) Windeck, c. 221. Reichwein l. cit. pag. 129. Aen. Sylvius cit. l. c. 55. Dlugoss. l. 12. Balbinus epit. rer. Bohem. l. 5. c. 2. Pessina Mars Morav. l. 5. c. 6. Gerardus de Roo annal. Austr. l. 5. Cochlæus Hist. Hussit. l. 9. pag. 314.

copias sensim deficere viderunt, non ausi rem prælio experiri, intra munitas urbes se continebant. Rex hoste represso, cupiens litem amica potius tractatione, quam armis, cum Polono componere, Wratislaviam concessit, indeque conjugem in Hungariam, ex qua non optima nuncia afferebantur, remisit. Turcæ enim per regis absentiam tempore usi, ex Valachia in Transsilvaniam irrumpentes spreta induciarum fide, vastitatem late circumferebant, jamque actis spoliis reditum parabant, cum Losonczius, provinciæ Vajvoda, in receptu illos aggressus, excussa omni præda, insigni clade affecit. Victoria potitus, in eos, qui ex legum scito ad propulsandum hostem non comparuissent, inter quos Ladislaus & Stephanus quoque Bathorii erant, priscæ severitatis exemplum edens, bona illorum Fisco addixit, quos tamen regina, cum pateret, illos tempore exclusos fuisse, irritata Vajvodæ sententia, in pristinam possessionem reponi jussit. a) 1438.

Albertus, pacis negotium cum Polonis, quod prius ambiguo istorum agendi modo interruptum erat, resumendi cupidus, ex Lusatia, quo, ut eam in fidem reciperet, profectus erat, Wratislaviam redux, præter

T 2 ex-

a) Chron. Mellicen. apud Pez, Tom. I. col. 257. Dlugoss. l. 12. Siglerus Tom. I. script. rer. Hung. pag. 886. Litt. reginæ dat. in Harsány, apud Pray Part. II. pag. 329.

exſpectationem Legatos anno primum ſe-
1438. quente affuturos intellexit. Moleſtum id ei erat, qui, compoſita cum Polonis lite, curas, & vires omnes in Turcas, qui ditiones juribus Hungariæ obnoxias, in dies magis magisque carpebant, convertere cupiebat. Acceſsit mox alia non minor moleſtia, quod Ulricus Cilejenſis, quem Bohemiæ vicaria poteſtate præfecerat, inito cum Calixtinis conſilio, regnum ſibi uſurpare cogitaret. Re tamen certis indiciis mature comperta, homini ingrato primum curam regiorum proventuum, ne his ad tyrannidem arripiendam uteretur, ademit, poſtea penitus exauctorato Roſenbergium, & Maynhardum de Novadomo, quorum fides ei cognita erat, ſubrogavit. Ulrico in ordinem redacto, coeptam cum Wladislao pacis tractationem, quam Pontifex, ſcriptis ad utrumque regem litteris accelerari cupiebat, ipſe etiam ad finem volens adducere, præter aliquot Imperii Principes, Optimates quoque ex Hungaria, ut adeſſent, Wratislaviam accerſivit. *a*)

III. Aderant ſub ipſum anni ſequentis
1439. principium, ſed vix tractationi factum initium eſt, cum ſpes felicis exitus fere evanuit. Gnesnenſis enim Archiepiſcopus, qui principem inter Legatos locum tenuit, id præcipue agebat, ut prius, quam ad rem ipſam veni-

a) Aen. Sylv. l. cit. c. 55.

veniretur, tam Albertus, quam Casimirus, juri in Bohemiam renuncient, locumque darent novæ electioni, & is, in quem Nationis vota conspirarent, regno potiretur. Albertus, qui jus suum soceri voluntate, Nationis electione, & veteribus pactis firmatum sciret, conditionem respuit, aliamque conciliationis viam proponens, filias suas, Annam, & Elisabetham, Wladislao, & Casimiro, se velle matrimonio jungere, eique, quæ Casimiro nuberet, Bohemiam cum adnexis ei provinciis, dotalitio nomine, daturum pollicitus est. Non abhorrebant Poloni, spe ducti, Silesiam hac ratione rursus Poloniæ conjungi posse, sed cum mandata de conciliandis matrimoniis nulla a rege haberent, nihil ausi decernere, inducias solum pacti sunt ad diem XXIV. Junii, intra quod tempus captivi utrinque liberi dimitterentur, & reges ipsi in finibus Hungariæ, & Poloniæ, ad paciscendum convenirent. a) 1439.

Firmatis induciis, rex Posonium profectus, instaurato inter Saxonicam, & Hassiacam familiam vetere hæreditatis pacto, & Anna filia, si maturuerit, Wilhelmo Saxoniæ Duci desponsa, Viennam, a qua diu abfuerat, re-

a) Aen. Sylvius l. cit. c. 55. Litt. Joan. episc. Segniens. Pontificis Nuncii, dat. in Namyslov. die 10. Febr. 1439 apud Sommersberg, Tom. II. mantiss. diplom. pag. 82.]

reviſit. Barbara; non ignara eorum, quæ 1439. Wratislaviæ tranſacta erant, Poſonio elapſa, in Poloniam effugiens, jus arcium, quas ei gener ademerat, Wladislao conſignavit, nuptias forte illius, ut erat mulier viri appetens, hac ratione ſperans, vel certe, ut novam utrinque liti occaſionem daret. Fuga inquietis mulieris regem Poſonium revocavit, unde datis ad finitimarum arcium Præfectos litteris, eos admonuit, ut, ſi quod ab illa immineret periculum, diligenter excubent, gravem pœnam comminatus, ſi quid negligentia peccaretur, ſimul, quoniam ipſe, ut conſtitutum erat, ad XXIV. Junii diem conventui adeſſe non poterat, Legatos ſuo nomine miſit, quibus quinto Nonas Maji exaratis litteris, plenam poteſtatem fecit, ſive perpetuam pacem conficiendi, ſive prorogandi inducias, &c, ſi difficultas interveniret, id ſaltem agerent, ut conventus in aliud tempus differatur. Inſtabat enim præſens a Turcis periculum, qui vaſtata pene tota Servia, Belgrado obſidionem minabantur. Georgius Deſpota, diſcrimini proximus, miſsis crebro in Hungariam nunciis, opem implorabat. Joannes Hunyadi, qui incredibili deſiderio, manus cum Turcis conſerendi, tenebatur, fœderato ſocio, ne, ſi is ſuccubuerit, hoſtes in regni viſcera ſenſim penetrent, mature ſuccurrendum, alii contra, nihil, injuſſu regio, tentandum cenſebant. Deſpota igitur, cum

ſibi

ſibi nec ſpem ſubſidii datam videret, relicto ad defenſionem Szenderoviæ, Stephano filio, ipſe cum uxore, & altero filio Lazaro, in Hungariam venit. Albertus de adventu illius, & periculi magnitudine admonitus, Budam menſe Majo properavit, ut cum regni Ordinibus ad propulſandum hoſtem conſilia conferret, neceſſariique ad id apparatus fierent. *a)* 1439.

Hic ab Optimatibus, & præcipua Nobilium ex regno paſsim concurrentium parte, ſalutatus rogatusque eſt, ut decreta, conſtitutiones, & conſuetudines regni, ad præſentis temporis rationes moderari vellet, quorum petitioni ut gratificaretur, habito conventu, decretum, novem & triginta ſanctionum capita complexum, promulgari juſſit.

a) Repertor. Mſ. Ant. Steyrer ex Tabul. Cæſar. Lunig Cod. Dipl. German. Tom. XXIII. pag. 1189. Du Mont corps diplom. Tom. III. Par. II. Nro. 51. Litt. regis dat. Poſonii die 3. Maji, an 1439. item aliæ ejusd. litt. dat. Strigonii poſt feſtum S. Pauli Sabbatho, an. eod. apud Sommersberg l. cit. pag. 83. Errant, qui cenſent, Belgradum eo tempore in poteſtate Georgii fuiſſe, id enim Sigismundus cum reliquis caſtris ſibi ſervavit. Conf. quæ ad an. 1426. memorata ſunt.

1439. sit. *a)* Non est hujus loci omnia singilatim persequi, præcipua solum delibabo. Ante omnia flagitatum est, ut Rex sedem in regno figeret; lex primum, ut reor, haotenus lata: huic occasionem diuturna Sigismundi absentia dedit, per quam provinciæ regno adnexæ, non leve detrimentum accepere. Actum quoque de regis filiabus, si matrimonium inirent. Cum enim regni Ordines ante Comitia, editis XXIV. Maji litteris, juramento firmatis, quod jam alias, si regem ante reginam mori contingeret, polliciti erant, nunc rursus confirmarint, & jus præterea successionis ad utrumque etiam sexum extenderint,

a)

---

a) Præfatio Ordinum, quæ in Corp. juris deest, ita habet: *Tandem nobis, veluti suæ serenitatis adventum, & regressum, magno cum desiderio præstolantibus, ad suam Majestatem undique ex omnibus ejusdem regni sui partibus istuc confluentibus, & convenientibus, inter alia, quæ cum sua Celsitudine disponere habebamus, considerata temporis nunc currentis qualitate, Decreta, & constitutiones priorum regum Hung. suorum prædecessorum, ac hujus regni consuetudinem in certis punctis, modo infra scripto moderari, atque articulos infra, in tenore litterarum ipsius domini regis limpide contentos, a sua nobis concedi unanimiter postulavimus Majestate.*

a) orabant, ut Rex cum Hungariæ, aliorumque regnorum Prælatis, Baronibus, & Nobilibus, ante in medium consuleret, quam de earum nuptiis quidquam decernat. Palatinus deinceps Ordinum consensu eligatur, b) alias autem regni dignitates, integrum sit regi, cui vellet, non consultis aliis, conferre, modo ne extranei sint: Cautum etiam, ne Ecclesiastici duas obtineant. In hostem regno ingruentem, primum stipendiarii regii educantur, sin isti resistendo impares sint, Nobiles ad arma concurrant, inviti tamen ultra regni limites in hosticum proficisci ne co- 1439.

a) Litt. Elisabethæ regin. an. c. 1441. ad Frideri. III. Imp. alias jam cit. *Darnach aber zu Pfingsten yetz zway Jar vergangen, habent dieselbe Herren geistlich, und weltlich zu Hungern dieselb verschreibung zum andernmal vernewt mit iren aiden, briefen, und sigeln, also begriffen, das sie mich und mein erben, Sun und Tächter, was ich der gewinne, zu rechten erbherren, und erben des Kunigreichs zu Hungern haben, und halten sullen.*

b) Prius enim reges ipsi Palatinos eligebant, ut est in Decret. Andreæ II. an. 1231. quod in Corp. jur. itidem deest: *Si Palatinus interim male amministraverit negotia regis & regni, supplicabunt nobis, ut utiliorem loco ejus constituamus, quem volemus & nos earum precibus annuemus.*

cogantur. a) Manubiæ, & captivi militi-
1439. bus cedant, nisi majoris dignitatis, & ordinis fuerint, quos Rex aliis donis, si sibi servatos velit, redimet; ceteros quisque sibi retinere, aut in servitutem redactos, Ecclesiis donare, vel denique, si visum fuerit, vendere possit. b) Reliquis recensendis, partim quod a priorum regum decretis parum discrepent, partim res fere judiciarias contineant, supersedeo. Seorsim etiam actum, ut Barbaræ reginæ, quod ad hostem secessisset, nec desineret consilia contra regem, & regnum cudere, bona adimantur, & reginæ conferrentur. c)

IV. Sub ipsis Comitiis jam rumor, sed dubius, percrebuit, ingentes apparatus ab Amurathe fieri, incertum tamen esse, in quam partem bellum statuisset convertere, his autem solutis nuncii a Savo aderant, qui Szende-

a) Mutata igitur est lex ejusdem Decret. *Si vero exercitus super regnum venerit, universi & singuli ad defensionem patriæ contra inimicos se opponere teneantur, regresso supervenienti exercitu, pro vindicta ipsos teneantur persequi.*

b) Autogr. exstat in Tabular. sacratiore aulæ Viennen. Sigillis 56. munitum, ex quibus 6. avulsa sunt. In quibusdam minoris momenti, id, quod in Cod. jur. patr. editum est, ab illo differt.

c) Repertorium Ms ex Tabular. Cæs. apud Ant. Steyrer.

deroviam designari afferebant. Ad periculum igitur antevertendum, copiæ, qua fieri poterat, celeritate, sed non eo, quo oportebat, numero, ad signa concitæ, nec enim, licet Georgius Serviæ Despota non exiguo numero suos in subsidum pollicitus esset, viginti quatur millia excedebant, quæ centum, & triginta Turcarum millibus opponerentur. Albertus tamen, pro militari, qua præditus erat, indole, & virtuti suorum non minus, quam promissis, in Conventu factis, confisus, in hostem movere constituit. Profectionem igitur secundum leges indixerat, abeuntem Elisabetha Varadinum usque comitata, inde Budam rediit, copiæ autem ultra promotæ, & castra inter Tibiscum, & Danubium, ex opposito Belgradi locata. Hic mensis Augustus, & pars sequentis, ut pluribus confluendi in castra spacium daretur, exactus. Interea Amurathes expugnata Szenderovia, aliquoties Danubium transmittere tentaverat, sed ab Alberto semper cum clade rejectus, quin tamen pugnæ decretoriæ copiam faceret, malebat enim prius hostem mora, & velitationibus delassare, quam rem universe prælio committere, cumque id postea constituisset, proditum se videns, sex enim magnates cum copiis suis pridie castris excesserant, & mox dysenteriæ contagio non minus inter suos, quam Turcas, grassari inciperet, signis convulsis, postquam Amurathes copias in Græciam

1439.

ciam reduxiſſet, ipſe eodem quoque malo cor-
1439. reptus, dimiſſo in ſtativa exercitu, Budam rediit. Hic Legati Poloniæ adventum illius præſtolati, ut cum eo Bohemiæ cauſa litem transigerent, ſed, cum illi præterea patrocinium Barbaræ reginæ ſuſciperent, peterentque, ut eidem bona ablata reſtituantur, re infeçta diſceſſere. *a*)

His dimiſsis, dum Viennam parat, Strigonii, languore fere oppreſſus, ſubſiſtere coactus, Ladislaum de Palocz, & Stephanum Berzevicium, Legatos Wladislai in Poloniam conſequi juſsit, qui, ſi cum rege pax perpetua conciliari non poſſet, de prorogandis induciis agerent. *b*) Strigonio relicto, cum morbum, quem ex veneno, ut aliqui, ſed incerta fide perhibent, a ſocru Barbara, alii a Venetis porrecto, ortum putant, ingraveſcere ſentiret, condito teſtamento, quo, ſi uxor, quam gravidam reliquerat, filium ederet, octoviros, duos ex Hungaris, ac duos ex Bohemis, totidemque ex Auſtralibus, & Moravis, qui pupilli curam gererent,

a) Litt. regis dat. Zegedini an. 1439. in feſt. ad vincula S. Petri, autogr. Exhibet has etiam Lunig, Reichs Archiv. Tom XVII. pag. 461. Reichwein l. cit. pag. 138. Windeck c. 222.

b) Dogiel dipl. Pol. Tom. I. pag. 154. Car. Wagner annal. Scepuſii Tom. I. pag. 142. Katona Tom. XII. pag. 920.

rent, tutores constituit, *a*) non diu abhinc superstes, in pago *Neszmél*, Germanis *Langendorf*, XXVI. Octobris, diem extremum clausit, *b*) filias duas relinquens, *Annam*, & *Elisabetham*, quarum illa Wilhelmo Saxoniæ Duci, hæc Casimiro, Poloniæ regi, serius postea nupsere. Corpus Albam regiam delatum, intestina autem in *Neszmél*, prope templum, in sacello condita sunt. *c*) 1439.

In pupillari ætate procul a cognitione rei publicæ, regnaturo olim necessaria, amotus

a) Aen. Sylvius in rebus Friderici III. Imper. Tom. II. analect. biblioth. Vindob. item hist. Boh. c. 56. & in Europa, c. 1.

b) Windeck c. 222. *Da* (Langendorf) *muste er sterben, und starb, das war am montag nach Crispini und Crispiniani, und war auch auff den montag vor Symon und Jude der zwelff poten in dem Jare* 1439. Festum Simonis & Judæ hoc anno inciderat in diem Mercurii, proin dies Lunæ in 26. Octobr. sed Aen Sylv. hist. Boh. c. 56. habet, VI. Kal. Novemb.

c) Cur *Langendorf* in *Neszmél* latere suspicer, facit tabula ærea, quam prope templum in sacello lateri affixam vidi, cum inscriptione, intestina Alberti regis ibi condita esse, cujus indicium cum olim Augustæ Theresiæ fecissem, Viennam translata & in crypta Archiducum Austr. ad D. Stephani reposita sunt. Credibile

tus, fere venatu, & percursatione provin-
1439. ciarum occupabatur, a tutoribus, Leopoldo, & Ernesto patruelibus, de industria his oblectamentis, ut diutius rerum potirentur, irretitus. Verum semen praeclarae indolis, quam nactus erat, cum e tutela exiit, se se ubertim explicabat. Spretis enim omnibus, quae prius sectari coactus erat, totum se, non intermisso studio, felicitati populorum suorum impendit, qui, si porro vitam produxisset, optimi Principis exemplar futurus erat. Fuit enim, ut Aneae Sylvii, postea Pontificis Maximi, scriptoris coaevi, qui illum norat, verbis utar: „ Princeps religiosus, & qui „ liberalitate simul, justitiaque praestaret. „ Fuit quoque in bellis audax, & manu prom- „ tus. Moravos, ac Bohemos armis subegit, „ Polonos late vagantes, intra regnum suum „ coercuit. Magna de se Christianae rei pu- „ blicae promittere videbatur; nec minora „ populi de sua virtute conceperunt. Pul- „ cherrimae spei satis fieri brevitas vitae non „ sivit. Statura ejus procera fuit, nervosum „ & validum corpus, facies terrifica, more „ gentis erasa barba, superius labium inten- „ sum, vestem haud splendidam balteus au- „ ro gravis cinxit, nec unquam lateri defuit „ ensis. “ a)

ELI-

bile autem est, non alibi, quam ubi mortuus est, corpus quoque exenteratum fuisse.

a) Aen. Sylvius in Europa c. 1.

ELISABETHA.

Ab anno 1439. — 1440.

I. Quamquam a mariti obitu, ſanctionem de ſucceſsione prolium ſuarum, quam regni Ordines jam antea ratam habuerunt, plerique rurſum inſtauraſſent, *a*) varias nihilominus 1439.

a) Litt. reginæ ad Fridericum III. alias cit. *Des gleichen aber die maiſten, und peſten Herren in dem Land zu Hungeren dieſelb verſchreibung vernewt, und beſtett haben, da ich wittib ward, und ee ich meins Suns geneſen war.* Hæc, & Sigismundi teſtamentum, ut ad an. 1421. memoratum eſt, tum promiſsio de ſucceſsione ad utrumque ſexum extenſa, juramento etiam ab regni Ordinibus firmata, faciunt, ut Eliſabetham in regum ſerie collocandam, non item, *regem* appellandam, cenſuerim, ut videtur R R. D. Katona Tom. 13. pag. 9—12. indicare. Nunquam id mihi in mentem venit, jus ſucceſsionis, non nomen, intellectum volebam, illud ad utrumque ſexum pertinere poteſt, hoc natura ſolet indere. Proin, quæ idem iſthic, de Hedwige Jagelloni, & Maria Stephani V. filia, Carolo Claudo Siciliæ regi nuptis addit, ſuopte evaneſcunt, cum quæſtio, non de nomine regis, ſed de jure ſucceſsionis ſit, quod Eliſabethæ, ejusque prolibus regni Ordines tribuerunt, parum

nus rerum conversiones, donec partu levare-
1439. tur, subverita, id imprimis satagebat, ut regni coronam in potestate haberet, qua obtenta, sperabat, eos, qui forte res novas moliri vellent, in obsequio contineri posse. Hanc autem cum a Georgio Comite de Bozyn, cujus curæ Albertus illam crediderat, aliter obtinere non posset, nisi plures Optimatum essent præsentes, idque ratum haberent, ac ipsa præterea testimonium de hac tradita, suo, illorumque nominibus, & sigillis firmatum, sibi redderet, annuit libenter, *a)* obtentaque corona, suæ, & prolium securitati satis consultum existimans, litteras ad Bohemos, & Moravos, Schlickii consilio usa, de-

rum sua interesse rati, utrum regina, an Rex, appellanda esset. Denique omnis res huc redit, an ii Magnates, nec enim omnes ejusdem sententiæ erant, qui toties Elisabethæ, hujusque prolibus successionis jus confirmarunt, jure potuerint Wladislaum, nondum posito reginæ utero, eligere? &, si idem R R. autor, Wladislao nec ab omnibus electo, nec corona legitima coronato, locum in regum serie tribuit, cur ego Elisabetham, quam regni Ordines in Comitiis an. 1439. art. 12. hæredem regni declararunt, non potuerim in serie eadem collocare, non intelligo, cum jus hæreditarium ceteroqui electionem excludat.

a) Pray Hierarch. Par. I. pag 321.

dedit, utrosque admonens, ne quid, dum partu soluta fuerit, novarent, constantesque 1439.
in fide manerent. a) Verum Calixtini, conventu Melnikii habito, Casimirum, regis Poloniæ fratrem, eligendum censuerunt, Catholici contra Pragæ collecti, partum reginæ expectandum decreverant. b) Austriaci quoque, cum se Fridericus ingereret, habita ad S. Bertholdi vicum deliberatione, statuerant, ut, si regina filium ederet, is in tutela Ducis, aliquot tamen in societatem adhibitis provinciæ dynastis, tamdiu esset, donec per ætatem Nationi regendæ idoneus fieret, sin contra filiam eniteretur, Austria ad Fridericum, consanguinitate Alberto regi proximum, secundum pacta familiæ devolveretur. c)

II. Hæc cum undique ad reginam afferrentur, curis, quæ etiam virum consilii in- 1440.
certum redderent, fere oppressa, spem omnem in Hungaris collocabat, concitisque Budam, d) regni Ordinibus, in quo statu regnum, & ipsa sit, aperit, in memoriam Sigismundi patris beneficia revocat, meminissent præterea, quid sibi post coronationem, semel,

ite-

a) Kaprinai Part. I. pag. 225.

b) Æn. Sylv. hist Boh. c. 57.

c) Gerardus de Roo, l. 5.

d) Liquet id ex dipl. hujus an. d. 1. Jan. quod Schlickio concessum erat, apud Lünig Cod. Dipl. 23. pag. 1190.

iterumque promiſerint, nondum etiam annum
1440. abiiſſe, quod in conventu Budenſi, ſe hæredem regni publico decreto renunciaſſent; proin ſperare ſe, nequaquam contra promiſsi fidem commiſſuros, ut prius, quam, quid enixura ſit, conſtaret, de eligendo rege externo conſilia inter ſe conferant. Anceps erat deliberatio, &, ut cuivis rei publicæ ratio videbatur poſcere, etiam in partes diſtracta. Erant, qui promiſsis ſtandum omnino cenſebant, alii, conſiderato, quod a Turcis imminebat, periculo, Wladislaum e Polonia accerſendum, ita futurum, ut, junctis utriusque regni viribus, nihil deinceps a barbaro hoſte metuendum eſſet, rurſus alii, ut & fidem, reginæ toties addictam, ſervarent, & regno ſimul conſulerent, nuptias inter reginam & Wladislaum conciliandas propoſuere, adjecta conditione, ſi filium pareret, is Bohemiam, cum adnexis ei provinciis, & Auſtriam, proles autem ex novo conjugio tollendæ, Hungariam obtinerent. Eliſabetha, cum & matri ſuæ eſſet diſsimillima, & Wladislaum, qui annum decimum ſextum agebat, ætate totidem fere annis excederet, a nuptiis abhorrebat, conſilio tandem Dionyſii Strigonienſis Archiepiſcopi perſuaſa, annuit quidem, ſed conditionem adjecit, ſi filium pareret, ut Legati *a*) ad Wladis-

a) In litt. Wladislai an. 1440. d. 8. Mart. cenſentur, Joan. Segnienſis Epiſc. Matthæ. de Pa-

dislaum mittendi, si nativitate filii sui comperta, Poloniam nondum essent ingressi, vel cum rege jam agerent, confestim, abrupta tractatione, in Hungariam revertantur. 1440.

Dum Legati, acceptis XVIII. Januarii ad transigendum mandatis, iter, quantum hyems sinebat, in Poloniam accelerant, regina die XXII. Februarii, a) in arce Comaromiensi, aperta, ne dolus intervenisse putaretur, cubiculi janua, & adstantibus, quantum decori ratio patiebatur, Proceribus, filium enixa est, a suscepto baptismo, Ladislai nomine appellatum. Nativitas infantis, rationes eorum, qui regem ex Polonia accersebant, magnopere conturbavit, & fuere ex his non pauci, quos suscepti consilii jam pœniteret, reliqui autem, qui reginæ studebant, Legatos ut ex itinere revocaret, suadebant. b) Missus igitur celerrime nuncius, qui illos confe-

Palocz Dalm. cet. Banus, Joan. de Perén, Mag. Tavernicor. Ladisl. de Palocz Mag. Curiæ reg. Emeric. de Marczaly, Mag. Dapifer. & Comes Simeghien.

a) Hunc diem Inscriptio templi parochialis Cassovien. exhibet.

b) Callimachus de rebus Wladislai I. Gerard. de Roo, l. 5. & Dlugoss. l. 12. qui aliqua pro suo ingenio addit. Sommersberg mantiss. diplom. Par. II. pag. 83. dat. Budæ in festo S. Prisca V. ann. 1440.

queretur, & reginæ jussu illis referret, re-
1440. gem Hungaris jam natum esse, ne quid proinde, cujus causa missi erant, porro cum Polonis tractarent, alioquin, quid quid hactenus egissent, irritum a regina declarandum esse. a) Serum id tamen jam erat, quod Wladislaus, etsi graviores ex Optimatibus ei auctores fuissent, ne se in jus alienum temere ingereret, conditiones Legatorum, suo, & Procerum suorum nominibus, jam VIII. Martii ratas habuerit. b)

Præ-

a) Gerardus de Roo l. cit. Litt. Ladislai posthumi, an. 1453. & regin. ad Fridericum III. Imper. jam cit. *Nachmals, als der allmechtig Gott meinen Sun lebenden auf die Erd beschuf, und sein geburd laut kundig war, und da ich es den Herren die gen Polen gesand waren, verkund hett, darauf ward der von Polen, von etlichen Landherren, die nicht die namhaftigsten, und die pesten sind, zu Kunig erwelt in Hungern.*

b) Autogr. exstat in Tabular Aul. Viennen. *Actum & datum in civitate nostra Cracoviensi, VIII. die mensis Martii, anno domini 1440. per manus Magnificorum, Johan. de Coneczpole Cancellarii, & Petriwoda Szekoczini, vice Cancell. regni Pol. &c.* Sigillis, præter regium, supra 50. munitum, quorum vestigia solum exstant. Regina enim omnia avulsit.

Præcipuæ ex his, in quas utrinque conventum erat, fuere: Wladislaus promittat, 1440.
tempore coronationis, se jura, immunitates, & consuetudines regni hactenus usitatas, juramento, editisque litteris, confirmaturum, statuta quoque decessorum regum, jura Ecclesiarum inviolate servaturum, earumque bona adversus omnem vim, & injuriam defensurum, & donationes reginæ viduæ, si jure niterentur, ratas habiturum. Præterea, utrumque regnum contra quosvis hostes, præcipue Turcas, & Tartaros, vicissim auxilio erit: Russia, & Podolia, sine præjudicio tamen Hungariæ, Polonis interea cedet, donec arbitri utrinque deligendi, litem ex æquo cognoscant; Moldaviæ partitio eadem sit, quæ a Sigismundo, & Wladislai patre, olim constituta fuit, *a*) Rex tamen pollicebitur, ut de illius jure secundum vetera, & genuina litterarum documenta, decernatur: arcem quoque Lubloviensem, cum reliquis Scepusii oppidis, sub Sigismundo oppignoratis, post coronationem gratuito Hungaris restituet; nemini infidelium, & rebellium, qui regno exacti sunt, veniam redeundi, absque Prælatorum, & Baronum consilio tribuet, nec Barbaram Imperatricem, quietis publicæ causa, in Hungaria patietur, possit tamen illa jus suum, si quod se habere putet, per-

a) Conf. quæ ad an. 1412. Nr. 9. dicta sunt.

ſequi, & Rex eidem ad ſuſtinendam dignita-
1440. tem, extra fines tamen regni, providebit. Hæc fere ſunt conventionis capita. De nuptiis, inter Eliſabetham, & Wladislaum, conflandis, nulla iſthic mentio, ut adeo credibile ſit, vel ſeorſim de his actum, vel ne cogitatum quidem fuiſſe.

III. Utcunque autem id fuerit, cum primum, quæ Cracoviæ acta erant, in Hungariam ad factionem Polonicam perlata ſunt, mira conſenſione IV. Idus Martias confirmata fuere, *a)* & Wladislaus rogatus, ut iter acceleret, *b)* priusque adeſſe conetur, quam oppoſita factio viribus increſcat. Jam enim Bohemi Eliſabetham rogaverant, ut Legatos ſuos Pragam ad conventum mitteret, qui filii cauſam agant, Fridericus quoque, qui priori menſe Rex Romanorum electus erat, pupillum, ob ſanguinis nexum, tuiturus videbatur. Wladislaus, ab hoc maximum ſibi obſtaculum obmoveri poſſe, non ignorans, litteras ad eum dedit, quibus illi obtentam Romani Imperii dignitatem gratulatus, ſe quoque Optimatum conſenſu regnum Hungariæ adeptum fuiſſe, ſignificavit, eoque ſe magnopere lætari, quod, ut ditionibus vicini eſſent futuri, ita conjunctis etiam viribus, com-

a) Sommerberg l. & p. cit. dat. Budæ in feſto S. Gregorii Papæ.

b) Id. ibid.

commmunem Christianorum hostem, latius in dies grassantem, facilius coercere possint. *a)* 1440.
Nec regina filii sui causa segnior, dum majore sensim afluente ex Hungaris clientum numero, partem suam augeri videt, ut curam omnem retinendæ Hungariæ impenderet, Austriam Alberto Duci curandam credidit, eumque filio tutorem his conditionibus, VIII Aprilis constituit: provinciæ, pupilli nomine, tamdiu præesset, donec is sextum & decimum annum attigerit, tum provincia sibi credita decedat; nihil interea Ordinum immunitatibus deroget, & proventus, quos dotis nomine habebat, quotannis rite sibi administret. *b)*

Sub idem fere tempus Legati ex Polonia reversi, litteras conventionis reginæ exhibuerunt, quos illa, quod mandatorum limites egressi fuissent, in carcerem jussit conjici, *c)* & plena indignationis, ut robur litteris adimeret, sigilla ex iis avulsit. Factum insolens, & a femina patratum, ut factionem adversam perculit, ita iis, qui reginæ partes sectabantur, addidit stimulos, ut, de qua jam prius inter se agitabant, coronationem in-

a) Æn. Sylvius l. c. c. 57. Tom. II. analect. biblioth. Viennen. pag. 830. apud Pray Par. II. pag. 340.

b) Exstant in Tabul. Cæs. Vienn. & apud Kollár. Tom. II. analect. cit.

c) Gerardus de Roo l. 5. Alii contra reginæ jussu in itinere cum litteris interceptos memorant.

infantis accelerarent. Ipsa regina id unum ad avertendum ab Hungaria Wladislaum, non modo opportunum, sed necessarium quoque existimabat. Itaque, cum Wladislaus ob novos Lithuanorum motus, domi cogeretur morari, tempus occupandum rati, Albam contendunt, ubi Dionysius Strigoniensis Archiepiscopus, adstantibus Vesprimiensi, & Jaurinensi Episcopis, tum Nicolao Ujlakio, Emerico Kanisaio, Rozgonio, & frequentissimo Nobilium ordine, Infantem sacro oleo delibutum, corona, ipso die Pentecostes, incinxit, jusjurandum vero, de servandis regni immunitatibus, Ulricus Comes Cilejensis, pro infante præstitit. *a*) Regina non ignara, quæ Nationis animo de sacra corona opinio insedisset, hanc, post coronationem filii alia dexterrime substituta, apud se retinuit, *b*) ut hac ratione spem adipiscendi regni, Wladislao penitus adimeret, mox Jaurinum præsidio munitum, Ulrico tutandum commisit, ipsa Posonium, unde facilis, si usus ferret, in Austriam receptus erat, cum filio profecta, rei eventum præstolabatur.

1440.

Adversa factio, ut animum recepit, nec enim infantem coronandum suspicabatur, indi-

a) Inscriptio templi Cassovien. diem Pentecostes diserte coronationi constituit. Gerardus de Roo l. cit. Æn. Sylvius Tom. II. analect. biblioth. Viennen. & epist. 402.

b) Idem l. cit. & cum hoc alii.

dicto Budam ad XXIX. Junii diem conventu, Wladislaum, qui Agriam interea pervenerat, ut iter maturaret, admonuit, qui, licet adventu ſuo non paucos ab Eliſabethæ partibus abſtraxerit, coronationem tamen, quod Archiepiſcopus Strigonienſis, ad quem vetere inſtituto, jus coronandi regis pertinebat, cum regina eſſet, differri oportuit. Itaque, publica fide data, cum reliquis, qui reginæ addicti erant, Budam vocatus eſt, qua perſuaſus cum Ladislao de Gara, ceteteris enim pollicitatio ſuſpecta erat, non multo poſt adfuit, verum contra fidem datam uterque capti, nec prius dimiſsi, quam Archiepiſcopus Wladislaum ſe coronaturum, & Gara futuro regi fidelitatem, polliciti fuiſſent. *a*) Hoc obſtaculo ſublato, aliud ſupererat. Coronam, qua hactenus coronati reges, legitimum regni caput habebantur, a regina extorquere ſpes nulla fuit. Sed & huic difficultati conſultum, dum Corona aurea, capiti reliquiarum ſancti Stephani regis impoſita, novum regem XVII. Julii coronarunt, & hanc edito eadem die decreto, quo coronationem infantis irritam declararunt, perinde, ut ſacram, ſi hæc recuperari non poſſet, haberi deinceps voluere. *b*) 1440.

WLA-

a) Idem epiſt. 81.

b) Id Dlugoſs. l. 12. exhibet, & ex hoc Pray Par. II. pag. 346.

WLADISLAUS. I.

Ab anno 1440. — 1444.

I. Turcæ interea Hungarorum dissidio in
1440. rem suam usi, capta priore anno Szenderovia, copias Belgrado admoverant, locumque arcta obsidione premebant, & cum nec vi, nec fraude, qua *Zovqnum* arci præfectum ad defectionem solicitabant, quidquam proficerent, amissis XVII. suorum millibus, obsidionem solvere coacti sunt. *a*) Depulso externo periculo, domesticum ob contrarias factiones, quarum utraque jus suum tuebatur, ortum. Elisabetha, accersitis e Bohemia auxiliariis, Georgium, & Joannem Giscram, montanis urbibus, ex quibus belli gerendi nervus peti poterat, Aximithum vero, & Telesum, Scepusiensi, & Abaujvariensi provinciis præfecit. *b*) Ad Transsilvanos, quorum Vajvoda, incertum quam ob causam offensus, ad Wladislaum inclinare videbatur, litteras dederat, quibus illos, revocatis in memoriam beneficiis, quæ a patre Sigismundo, & Alberto conjuge suo olim percepissent, ut in

a) Thurocz Part. IV. Chron. c. 35. Dlugoss. l. 12.

b) Æn. Sylv. l. c. c. 57. Balbinus epit l. 5. c. 3.

In fide recens coronati filii sui persistant, adhortata est. *a)* 1440.

Nec Wladislao minor retinendæ dignitatis cura erat, qui cum militem, pecuniam, & reliqua bello necessaria, jam ante diligenter comparata haberet, ut reginam Hungaria penitus exigeret, Jaurinum, quod Ulricus Cilejensis cum præsidio Bohemico tenebat, occupandum censuit. Id Joanni Hunyadio man-

---

a) Litt. regin. Poson. d. 1. Aug. 1440. *Certum namque est, ipsum filium nostrum, tamquam hæredem, & dominum naturalem ad hujus regni gubernaculum successisse, sed pensate, quæsumus, — si hæres iste & dominus naturalis regni hujus debita successione exhæredari debeat, & privari, quid de filiis, & hæredibus vestris evenire possit? cum per hoc quasi pro lege introduci valeat, ut filii, & hæredes paternis eorum rebus, & possessionibus, & bonis frustrentur, & priventur. Præterea, cum sacrosancta regni Hung. corona, cum qua reges Hung. a tempore S. regis Stephani coronari consueverunt, cum qua etiam ipse noster filius coronatus est, in prædicti filii nostri, nostraque potestate existat, nescimus, quali corona Rex Polon. qui ad suppressionem jurium ipsius filii nostri, nostrorumque se ingessit, per quosdam æmulos nostros sit coronatus, &c.* Similes Kesmarkinum, & ad civitates superioris Hung. dederat.

mandatum, qui dum urbi obsidionem admo-
1440. vet, Cilejensis, præfectura urbis alteri cre-
dita, clam Posonium ad reginam volens
evadere, e fuga retractus, & Budam ad
Wladislaum missus est. Captivitas Cilejensis,
quem Wladislaus liberaliter habuit, spem ei
fecerat, posse illius opera pacem sine armis
cum regina conciliari, nisi illa æquitati causæ
filii sui, sanguinis cum Ducibus Austriæ ne-
cessitudini, & Bohemorum auxilio innixa,
bellum præ pace maluisset, sed, cum ad id
gerendum pecunia mutuo nuper accepta non
sufficeret, rursus ad pignoris ejusdem rationes
quinque, paulumque post novem, & XXIV.
Novembris duo aureorum millia, a Friderico numerata accepit, eumque, ut filio magis
conciliaret, tutorem huic, his conditionibus
constituit: Austriaci juramento fidelitatis soluti, id deinceps Friderico præstent, hic vicissim reginæ, cum necesse fuerit, consilio,
reque auxilio erit, proventus dotis in Austria
rite eidem administrabit, & filio quinque aureorum millia quotannis præbebit, a)

II. Cum autem hæc quoque gerendo bel-
1441. lo non videretur suffectura, rursum octo aureorum millia, oppignorato Sopronio, sibi a
Friderico dari petiit, quæ ille quidem libenter præbuit, si, postquam ipse, vel ejus hæredes,

a) Ex Tabular. Aulico Vienn. Tom. II. analect. bibl. Vindobon. pag. 845. — 851.

ſes, de redimenda corona admoniti fuerint, 1441.
editis litteris profiteretur, hanc trium menſium ſpacio adhuc in pignore retineri poſſe. a) Hac ſumma miles conſcriptus, & inter Duces diribitus eſt. Giscra, acceptis e Bohemia ſupplementis, ad Caſſoviam, Ladislaus Gara in Croatia, rem pupilli, ancipiti magis, quam alterna fortuna agebant. Gara enim a Joanne Hunyadio profligatus, & Banfius ab Ulrico Cilejenſi, interceptus erat, damno utrinque fere æquali. b) Wladislaus, qui Cilejenſem haud ita pridem, acceptis obſidibus, liberum ea conditione dimiſerat, ne adverſum ſe arma ſumeret, graviter offenſus, caſtra ad Sabariam poſuit, Ulrici perfidiam ulturus, cum ei *Vitoveczius* Cilejenſium Dux obviam factus, ultra progredi vetuit, quin tamen pugnæ copiam faceret. Quare velitationibus fere res acta, poſtremo, quod Turcæ in Tranſsilvaniam irrupiſſe ferebantur, concordia his pactis inita: Wladislaus utrumque Cilejenſem, Fridericum, & Ulricum, condonatis injuriis, in fidem, & amicitiam recipiet,
&

a) Ex Tabul. Cæſ. Tom. II. analect. cit. col. 870. Dat. an. 1441. die 25. Febr. Neoſtadii. ſubſcriptus eſt, *Auguſtinus de Szálánk.*

b) Callimachus l. cit. l. 2, & Chron. Cilejen. apud Hanium Tom. II.

& feuda, quæ dono regum in Hungaria pos-
1441. ſident, confirmabit. *a*)

Felicius Hunyadius rem contra Turcas in Tranſsilvania geſsit. Ducebat hos *Mutzubegus*, cum quo ad villam S. Emerici congreſſus, cæſis XV. millibus, ceteris captis, aut fugatis, omni apparatu belli potitus eſt. *b*) Hoc felici progreſſu Wladislaus quoque, ut ſe Hungaris probaret, incitatus, in Giscram movit, & Caſſoviam obſedit. Giscra, qui prælium in principio detrectare videbatur, repente in Perenium, copiarum ductorem invectus, urbem ab obſidione ſolvit. Fuſi, fugatique regii, ne nihil egiſſe viderentur, cum parte copiarum in montanas urbes effuſi, illatis per iter damnis, porroque graſſati Tirnaviam occuparunt. *c*) Regina, quæ Poſonii ſedem fixerat, vicino hoſte, & alienato Bohemorum a ſe animo, qui Albertum Bavariæ Ducem, interea ſibi regem deſignaverant, territa, Fridericum orabat, ut ſecundum pacta ſibi auxilio veniret, ad

a) Ex archivo Cæſ. Græcen. Forul. 39. Faſc. 6. Nro. 51.

b) Bartoſsii Chron. apud Dobner monument Tom. I. Litt. Capituli Orodienſis an. 1444. hanc victoriam Hunyiadis, & quas poſtea ex Turcis retulit, prolixa narratione complectuntur.

c) Callimachus l. cit. & Acta civitatis Viennen. Tom. II. analect. cit. col. 1026.

ad magistratum quoque Viennensem pro subsidiis scripserat, qui defendendo, si obsideretur, Posonio, præter mille pedites, præbito iis etiam stipendio, & belli apparatu, cuivis civium liberam facultatem profitendæ militiæ dedit. *a*) Fridericus contra, curis Imperii ceteroquin occupatus, malebat, conciliatis utrinque animis, litem inita concordia finiri, scripsitque hac de causa ad Eugenium IV. Sigismundi, infantis avi, merita de Ecclesia eidem in memoriam revocans, jus præterea illius in Hungariam, & Bohemiam ex pactis esse liquidum, itaque inhumanum videri, si eo innocens privetur, malignæ de se famæ, quam aliqui, ad conflandam sibi invidiam, sparserant, quasi puer inter vivos jam non agat, ne fidem haberet, educari illum sua cura Neostadii, viderique illum posse, si qui ejus videndi essent cupidi, crescereque in spes utriusque regni amplissimas. *b*) Pontifex conditionem infantis miseratus, Julianum Cæsarinum, Cardinalem, in Hungariam proficisci, omnemque operam jussit impendere, ut quibus posset conditionibus, reginam cum Wladislao, jure tamen pupilli inviolato, conciliaret.

Ipse

a) Eadem ibid.

b) Apud Goldastum append. document. pag. 151. & ex hoc Pray. Part. III. pag. 354. Æn. Sylvius epist. 118.

[redacted] Ipſe etiam Wladislaus, videns, ſciſsos
1441. in partes Hungarorum animos, nec ignorans, quam apud exteros Principes, præſertim infanti cognatione junctos, quaſi hunc per injuriam regno privarit, invidiam incurriſſet, cum ſuis, quos a conſiliis habebat, deliberans, animum ad ineundam cum regina concordiam adjecit. Miſsi igitur VII. Septembris Oratores iis mandatis inſtructi, quibus ſibi reginam conciliari poſſe, non dubitabat Verum illa, intellecto, filium ſuum conſtitutis eidem Gubernatoribus, regem a Bohemis agnitum eſſe, nec refragari penitus, nec conſentire viſa, Legatos rei, cujus cauſa venerant, incertos ab ſe dimiſit, in ſpem adducta, plures ex Hungaris partes ſuas ampleхuros, ſi filium reciperet, eumque conſtitutis, ſecundum Alberti teſtamentum, tutoribus, in Hungaria educaret, utroque enim hactenus neglecto, magnopere offenſos fuiſſe conſtabat. Scripſit igitur ad Fridericum, rogabatque, ut, cum ipſe in Germaniam iter paret, ne quid, illo abſente, incommodi filio accidat, illum cum corona ſibi remitteret, hanc ſolam eſſe rationem, qua Hungaros pupillo conciliare, eique regnum ſtabilire, ſe poſſe ſperet. *a)* Ille utrumque negavit, quod & tutor prius infanti ab ea conſtitutus fuiſſet, & coronam,

---

a) Ex Tabul. Cæſ. Tom. II. analect. biblioth. Viennen. col. 988.

nam, nisi recepta, quam mutuo dederat, auri summa, reddere, rationibus suis minime expedire putaret. Hac repulsa, nec enim, unde tantam summam restitueret, habebat, offensa, eo se redactam vidit, ut, quam Wladislaus ante offerebat, concordiam, hanc filii causa jam ipsa sibi ambiendam existimaret. 1441.

III. Commodum Julianus Cardinalis ab Eugenio in Hungariam missus, Jaurinum advenerat, qui, pertentato reginæ animo, cum illam a pace concilianda non alienam reperisset, Budam profectus, cum Wladislao de conditionibus, quibus utramque partem, sine honoris dispendio, consentire posse existimabat, diligenter egit, sæpeque Buda Jaurinum, & hinc vicissim illo commeans, tandem conditiones, in quas Wladislaus consenserat, reginæ attulit, quæ, cum se a Friderico fere neglectam videret, & suos præterea ad Agriam, capto etiam ductore Telepho, profligatos comperisset, faciles Cardinali, tuta, & honesta suadenti, aures præbuit. Illud quoque ad accelerandam concordiam non parum conferre visum, quod Hunyiades novam ex Turcis victoriam consequutus ferebatur. Amurathes, etsi posito Imperio, filioque Mahomete, constitutis tutoribus, sibi subrogato, se a re publica abstinuisset, cladis tamen anni prioris memor, *Abedino* in mandatis dedit, ut acceptam jacturam, ex Transalpina 1442.

provincia rursus in Transsilvaniam irrumpens, repararet, verum ab Hunyiade, concitato itinere, occupatus, interque fauces alpium Valachiæ conclusus, pene internecione deletus est, pauci, qui cladis nuncii essent, trans Danubium evasere. a)

1442. Hæc dum secunda fama toto regno percrebrescerent, regina conditionibus, á Cardinale propositis, annuit, & Strigonium, quo utrinque condictum erat, acceptis publicæ fidei litteris, profecta est, ibique reconciliatio his pactis confecta: Wladislaus Annam natu majorem reginæ filiam, cum CC. millibus aureorum, dotis nomine, & Casimirus regis frater, Elisabetham natu minorem, cum CXX. millibus, conjuges acciperent, & Silesia juris Polonici esset: interea Wladislaus Hungariam, quin titulo regis Hungariæ uti ausit, tam diu pro infante gubernabit, donec is, pupillarem ætatem egressus, regimini aptus redderetur, qui si postea sine legitimo hærede obiret, Wladislaus pleno jure succedat; donationes tamen, quas hactenus fecisset, robur etiam deinceps obtineant, Scepusium Polonis perpetuum cedat, Hungari præterea juri, & actioni in Podoliam, & Valachiam, renuncient. b) Ceterum, has conditio-

a) Ducas, & Laonic. Chalcondyl. pag. 107. litt. Capituli Orodien. cit. an. 1444.

b) Callimach. l. cit. l. 2. Dlugoss. l. 12.

ditiones, etsi utriusque partis consensu firmatæ fuissent, regni tamen Ordines, quod grave illis videretur, tot provincias a regno perpetuum avelli, postquam regina XXIV. Decembris ex torminibus, familiari sibi morbo, obiisset, irritas declararunt. *a*) 1442.

Mors reginæ variis animorum motibus occasionem præbuit. Giscra, & Bohemi, qui superiorem Hungariam tenebant, ut fidem in pupillum testarentur, ad Cæsarem Fridericum defecere, multi quoque ex Hungaris nutabant, Pragenses puerum regem repetebant, Turcæ, missis Legatis, pacem non tam petere, quam propositis fastu plenis conditionibus, præscribere ausi, Belgradum sibi dedi, & annuum tributum pendi postulabant. Rejecti sunt, & bellum in illos decretum, utque illius gerendi rationes cum regni Ordinibus conferrentur, Conventus Budam indictus est, ad quem Giscra quoque, cui, suasu Wladislai, ut a pupillo abstraheretur, cognata Rozgonii, Agriensis Epi- 1443.

 sco-

a) Chron. Bartoss. apud Dobner Tom. I. monum. pag. 206. Dlugoss. l. 12. Vit. Arnpeck apud Hieron. Pez Tom. I. Script. rer. Austr. pag. 1254. Gerard de Roo affirmat Albæ regiæ penes maritum conditam esse. l. 5. Æn. Sylv. epist. 81. additque fuisse aliquos, qui veneno sublatam fuisse, suspicati fuerint.

ſcopi, haud ita pridem uxor obtigerat, vo-
1443. catus, venire renuit, ſed cum Strigonienſi Archiepiſcopo, Ladislao Gara, aliisque, qui pupillo ſtudebant, nuncios ad Fridericum miſerant, qui puerum ad regni confinia mitti peterent, ita fore, ut plures ſenſim ad eum acceſſuri eſſent. Id, qui ab Wladislao erant, veriti, ut illorum conatus eliderent, ipſi quoque Oratores ſuos, Julianum Cardinalem, Palatinum regni, & Nicolaum, Cracovienſem Decanum, Leobium accelerare juſſerunt, qui Friderico pacis conſilia ingererent, afferebantque litteras, quæ formam illius continebant. Displicuit hæc Friderico, aliamque dictavit, &, cum iter ei in Germaniam neceſſarium inſtaret, delegit ex ſuis, cum quibus Hungari de conditionibus conferrent. Vix nova forma in congreſſu lecta eſt, & Decanus Cracovienſis pupillum in ea regem Hungariæ dici audiret, cum res ad difficilem, & diuturnam contentionem venit, propeque jam erat, ut congreſſus ſolveretur, niſi Cardinalis prudentia ſua, Palatino quoque, qui ob inſtans bellum Turcicum, aliquid cedendum exiſtimabat, conſentiente, inducias, reſectis iis, quæ novæ diſceptationi occaſionem præbere poſſent, his conditionibus conciliaſſet: neutra pars alteri biennio moleſta ſit, nocumentumve afferat: mercatoribus liber ſit utrinque commeatus: qui pa-

ctis

ctis his non ſteterint, in eos pœna, utriusque partis judicio ſtatuetur. *a)* 1443.

Cum Giscra etiam, ne in bellum profecturis quidquam intutum relinqueretur, actum, & in has conditiones, opera Simonis Rozgonii, Agrienſis Epiſcopi, conventum: induciæ a calendis Septembris, ad feſtum beati Michaelis futuri anni, ſerventur, quibus durantibus, ut pax facilius coaleſcat, Wladislaus cum ſuis Budæ, vel loco prope Strigonium opportuno, Giscra autem, cum Strigonienſi Archiepiſcopo, & iis, qui pupillum ſectantur, Baronibus Strigonii, futuro anno ad IV. Nonas Februarii convenirent, interea vero utraque pars ab hoſtilitate abſtineat, neutra novas arces in ſuo ſolo exſtruere, vel in alieno furtim, ut hactenus, occupare auſit; bona poſſeſſoribus reſtituantur, Giscra denique, in ditionibus, quas pupilli nomine tenet, Caſſovienſi, Leutſchovienſi, ceterisque montanis urbibus, ac Scepuſio, cenſum regium, & lucrum Cameræ, ſalvis Eccleſiarum decimis, percipiat. *b)*

His prope Igloviam ipſis calendis Septembris utrinque firmatis, neceſſarii in bel-

a) Callimachus l. 2. cit. Æn. Sylvius epiſt. 62. & 81. item in reb. Friderici III. Tom. II. analect. cit.

b) Litt. ap. 1443. dat. prope oppidum Iglov vocatum, d. 1. Sept.

lum apparatus facti. Huic ipſe Wladislaus
1443. intereſſe voluit, Dux copiarum Joannes Hunyiades, quarum partem ipſe ſuo ære conſcripſerat, conſtitutus, & profectio in Serviam ſuſcepta. Hic Hunyiades cum XII. equitum millibus exploratum prævolans, Niſſam primo impetu cepit, & urbs, exportata præda, incendio abſumta eſt: inde ultra progreſſus, *Ezebegum* obviam habuit, hoc profligato, alterum, qui ei venerat ſubſidio, cæſis plurimis, in fugam egit, &, cum poſt paucos dies in *Thurambegum* incidiſſet, hunc quoque eodem victoriæ curſu profligavit. Relatis tot victoriis, ne Wladislaum periculo exponeret, compererat enim ex ſpeculatoribus, ingentem Turcarum vim regiis caſtris appropinquare, reverſus, hos quoque in ipſo itinere aggreſſus, magnam cædem, Duce eorum intercepto, paucisque fuga elapſis, edidit. Amurathes, qui tridui itinere a caſtris regiis aberat, cum videret, ſuos tot cladibus dejecto animo eſſe, hyemsque inſtaret, nihil auſus, receptui cecinit, & Wladislaus copias per Serviam, quam, Turcis repurgatam, Georgio Deſpotæ reſtituerat, Belgradum, ac ſenſim Budam reduxit. *a)*

IV.

a) Æn. Sylv. epiſt. 81. Callimachus l. cit. Litt. Capituli Orodien. an. 1444. ſupra cit. Thurocz Chron. Par. IV. c. 40. epiſt. Hunyiadis ad Nicol. de Wjlak, dat. in deſcenſu regali Scaronienſi, 8. d. OO. SS. item Æn. Sylv. epiſt. 44.

IV. Fama multiplicis victoriæ per Europam didita, plures ex Principibus Christianis in belli communionem incitaverat. Eugenius IV. qui hujus communiter gerendi auctor erat, missis quaquaversum Legatis, regum aulas ad idem solicitabat. Palæologus se partibus suis non defuturum nunciavit, Georgius Castriotus, cum XXX. Epirotarum millibus se subsidio venturum pollicitus est, Pontifex, Philippus Burgundiæ Dux, Veneti, & Genuenses, classem septuaginta triremium, se mari immissuros promisere, Julianus Cardinalis cruce signatos ex aliis ditionibus, non temnendo numero adfuturos, spem fecerat, & ne rei gerendæ nervus deesset, æs ex sacerdotum decimis, quod antea in Concilio Basileensi decretum erat, a Pontifice in hunc finem conflari jussum. *a)* 1444.

Wladislaus de hoc apparatu, & ne, cum illius res præcipue agatur, in communi Christianorum studio, sibi deesset, admonitus, indicto conventu, rem omnem deliberationi Procerum permisit. Sententiæ variabant. Poloni, nam & hi ad consultationem vocati sunt, magnopere refragabantur, quod Tartari non ita pridem Russiæ, & Podoliæ partem depopulati fuissent, consulendum igitur do-

a) Raynald. ad an. 1444. Barletus de gest. Scanderbegi l. 2. Callimach. l. 3. Æn. Sylv. Europ. c. 5. Phranzes l. 2. c. 18. Chalcondyl. l. 6.

domestico prius periculo, quam de bello hosti inferendo cogitetur: Hungari contra, priorum annorum victoriis confisi, arma corripienda esse, contendebant, nec pulchrum videri, si Principum Christianorum exspectationem de se conceptam fallerent. Dubitanti Wladislao, utri parti adhaerendum esset, Legati ex Turcia intervenere. Amurathes enim, comperto Christianorum Principum apparatu, cum nec in Asia, Caramaniae enim Praefectus Pontum, & Bythiniam, arrepta tyrannide infestabat, res satis tutas videret, ne utrinque eodem tempore premeretur, pacem per Legatos suos offerebat. Erant conditiones Hungariae cumprimis utiles: nam praeter Bulgariam, quam sibi Amurathes relinqui cupiebat, quaecumque occupasset, ad diem, quem Wladislaus statueret, se redditurum pollicitus est. Tam splendidis promissis illecti, pene omnes pacem bello praeferebant, ipse etiam Hunyiades, belli alias in Turcas appetens, cum sponte ea reddi audiret, quae bello, cujus incertus esset exitus, nec sine damno, vel periculo recuperari possunt, eorum sententiae accessit, cui Despota quoque Serviae suffragatus est. Pax igitur in eas, quas Legati proposuerant, conditiones confecta, & juramento ab Wladislao firmata est. *a*) Fue-

1444.

a) Callimachus l. 3. Dlugoss. l. 12. Barletus de reb. gest. Scanderbegi. Chron. Turc. l. 1.

Fuere tamen, ut ex eventu patuit, qui non diuturnam fore, putabant, cum enim ea, quæ Amurathis Legati se reddituros pollicebantur, Wladislaus ad præstitutum diem repeteret, fucosas causas, aliam ex alia, quod Amurathes absens esset, prætexebant. Sero perfidia cognita est. Itaque omnium animi a pace ad bellum conversi, præsertim, quod Amurathem bello in Asia occupatum esse constaret, Re proinde cum Pontifice, ceterisque, qui prius communis belli auctores erant, Principibus, cummunicata, gerendi illius ratio hæc utrinque instituta: Cardinalis terrestres copias quidem duceret, conferendi tamen prælii potestas, & arbitrium penes Hunyiadem esset, navalibus autem Franciscus Cardinalis Venetus præesset, Castriotus, ut res, & tempus, locusque monuerit, cum suis præsto sit, Fridericus in societatem quoque vocatus, cum ob Imperii negotia adesse non posset, induciarum, quæ cum Giscra initæ erant, vadimonium in se recepit. His constitutis, profectio terra, marique suscepta est. Wladislaus cum Hunyiade, quin hostis se aspectabilem præberet, acceptisque per iter supplementis, Vidinum attigit, inde victis semel, iterumque Turcis, qui illum ab ulteriori progressione prohibere volebant, prope Pontum castra ad Varnam defixit eo proposito, ut spacium Palæologo ex una, Castrioto autem ex altera parte, ut condictum erat, rem agendi

1444

di præberet, & ex eventu conſilium caperet.
1444. Verum & ille moras traxit, & huic Deſpota Serviæ, promiſsi, & beneficii immemor; clanculum cum Turcis paciſcens, viam arborum concæde obſepſit. Hic erat rerum ſitus, cum Amurathes, intellecto ſuorum in Europa periculo, ex Aſia accelerans, copias per Hellespontum, quem claſsis Itala intercludere neglexerat, traduxit, rectaque noſtris ſua caſtra oppoſuit; qui cum de ratione prælii ineundi, quod vitari jam non poterat, conſultant, Hunyiade, ut confeſtim pugnaretur, ſuadente, aliis autem contra nitentibus, Amurathes noſtros adoritur, ſed ſemel, iterumque cum clade rejectus, ubi tertium vires inſtaurat, etiam in fugam actus eſt, quem cum noſtri incautius, quam par erat, inſequuntur, Wladislaus alia parte ab hoſte circumventus, fortiterque dimicans, vitæ, & regno finem fecit. *a)* Caput a cervice reſciſſum, haſtæque affixum ut noſtri aſpexerant, in apertam fugam conjecti, multisque erroribus acti, qua cui commodum erat, evaſere. Julianus Cardinalis *b)* in fuga cæſus, Hunyia-

a) Inſcriptio templi Coronen. apud Schvandtner Tom. II. pag. 18. cladis, & cædis Wladislai, diem 10. Novembr. notat.

b) Hunc poſteriores ſcriptores, belli hujus, & cladis auctorem, invita veritate, faciunt, cum bel-

Hunyiades, cui infaustum pugnæ exitum, 1444.
quasi regem volens destituerit, quidam, sed
falso, tribuunt, trajecto Danubio in Valachiam evadens, a Vajvoda provinciæ retentus, mox tamen liber dimissus est. Amurathes, victo, quam victori similior, LXXX. enim suorum millia amisisse fertur, collectis vasis, & spoliis, domum rediit. a)

LA-

bellum hoc communi Principum consensu susceptum fuisse constet. Nec opus erat, ut regem a præstito juramento solveret, quo alioquin, ob non servatas ab Amurathe conditiones, ex natura contractus non tenebatur.

a) Æn. Sylvius Europ. c. 5. &. epist. 81. Callimachus l. 3. Dlugoss. l. 12. Michovii Chron. l. 4. c. 56. Chalcondylas de rebus Turc. l. 7.

LADISLAUS POSTHUMUS.

Ab anno 1445. — 1457.

I. Fama Varnensis eladis, magna animorum
1445. consternatione accepta est, & necessariam rerum conversionem post se traxit. Polonia verisimiliter ab Hungaria deinceps sejungenda, & inde non levis virium diminutio domi consequutura erat. Bohemi, duce Giscra, superiorem regni partem pro pupillo, a reliquo corpore velut avulsam, tenebant, nec Turcæ diu quieturi videbantur, domi quoque Laurentius de Hedervara, regni Palatinus, vir inquieto ingenio, res novas moliri cœpit, cum, seu de industria, seu a Polonis, qui ex prælio evaserant, persuasus, in vulgus spargeret, Wladislaum nequaquam cæsum, sed incolumem in Poloniam evasisse. *a*) Hunyiades, qui quid illo factum esset, &, qua parte res publica laboraret, optime gnarus, ante omnia Proceribus suasit, comitia Albam

a) Rumor hic etiam ad exteras regiones perlatus est, ut Æn. Sylvius epist. 95. ad Campesium scripsit: *Polonus adhuc spem sui reditus facit, quamvis mortuus est* & epist. 105. ad Sbigneum Cardinal. *nec de Wladislao curarent, qui vel mortuus est, vel, si vivit, satis habet in Polonia, ubi regnare possit.*

Albam convocanda esse, ut collapsis rebus mature consulatur. Ad quae cum pridie Nonas Februarii frequentes confluxissent, nihil fere decerni potuit, quod Palatinus, priorem de Wladislao fabulam recoquens, intercederet; hunc prius exspectandum esse, quam aliquid decernatur, aut, si vere occubuisset, in eam satis aperte sententiam inclinabat, ut defuncto successor vel ex ipsa natione legeretur, vel antiquata pristina regiminis forma, certe ea inducatur, quae Reipublicae similis esset, non obscure Oligarchiam designans. Primum, quod se ipsum, tamquam aliud agens, designare videretur, cum indignatione explosum, alterum, quod nihil in Majorum consuetudine innovandum reliqui censerent, itidem rejectum, & rem omnem, quoniam de communi omnium salute agatur, ad communem quoque consultationem in proximo Conventu referri oportere, decreverant. *a*) 1445.

Interea Hunyiades, cum non levem sibi apud exteros invidiam, ob nupernam cladem, conflari, intelligeret, Pontificem ceterosque Principes Christianos, imprimis Galliarum regem, de illius caussis edocuit, infelicem pugnae exitum non tam virtuti hostium,

quos

a) Æn. Sylvius epist. 81. & 93. Joan. de Zredna comment. ad epist. Hunyiadis Tom. II. Script. rer. Hung. pag. 17. & 18.

quos ſæpe profligaſſet, quam non miſsis ma-
1445. ture, ut conventum erat, Principum auxiliis, tribuens; hæc ſibi non ſolum a Valachiæ, & Moldaviæ Vajvodis, ſed Albanis quoque, Bulgaris, & Palæologo promiſſa, quorum ſpe Hungari bellum in Turcas gerendum ſuſceperint, cum vero tempus moneret, nihil præſtitum fuiſſe, & pleroſque, rebus tantum ſuis, alieno periculo, conſultum voluiſſe. Neque tamen ſe propterea animum deſpondere, quin ita eſſe comparatum, ut illatam cladem facile ſe reparaturum ſperet, ſi Principes pollicitis ſtarent, & Pontifex Hungariæ ſubſidiis non deeſſet. *a*) Hæc ille cum ad tuendam nominis ſui famam, tum ad imploranda auxilia per Europam vulgavit, nihil tamen ſuppetiarum ad communem Chriſtianorum cauſam, præter pollicitationes, allatum. Spem igitur omnem in Conventu, qui proxime habendus erat, repoſuit.

Hic, quod Palatinus Budam occludi juſſerit, Peſtini coactus erat. Hunyiades duo præcipue capita in conſultationem adduxit: primum, viderent Proceres, ut de cogendis militiæ ſupplementis rationes mature inirent, ne, ſi Turcæ anni prioris ſucceſſu elati, aliquid rurſus tentarent, periculum priore majus evaderet: tum, quoniam conſtaret, Wladislaum in prælio occubuiſſe, neceſſarium omni-

a) Id. ibid.

omnino videri, ut pupillus, legitimus ceteroquin hæres, quamprimum in regnum inducatur, Hungariam enim capite destitutam, diu salvam esse non posse. Huic sententiæ cum Dionysius Strigoniensis Archiepiscopus ante alios accessisset, unanimi omnium voluntate decretum, ut Legati ad Cæsarem mitterentur, qui regem suum, & hæredem regni repeterent. Delecti sunt Strigoniensis Archiepiscopus, & Ladislaus de Gara, quos plures ex Nobilium ordine, videndi pueri regis cupidi, & quingenti equites, cum XXIV. quadrigis, pro reducendo rege consequuti sunt. His Nicolaus Ujlak, Vajvoda Transsilvanus, quatuor ex suis adjunxit, quem Palatinus, ne se itineri daret, variis technis usus, retinuerat, post tamen serius, aliorum hortatu persuasus, ipse quoque adfuit. a) 1445.

Hunyiades legationi interesse non poterat, quod Turcæ, Vajvoda instigante, ex Valachia in Transsilvaniam irrupturi ferebantur. Hac ille occasione, ut ex perfido, qui se a clade Varnensi captivum detinuerat, ultionem sumeret, copiarum partem in Valachiam, quo Cardinalis Venetus cum Pontica classe, adverso Danubio, prope Nicopolim venerat, deduxit. Hac celeritate Vajvodam in montana fugere coegit, & Turcæ hoc quidem anno, præsente classe, nihil hostile

a) Æn. Sylvii epist. 81.

stile ausi sunt. Collatis dein cum Cardinali
1446. consiliis, egit de ratione futuri belli, & promissorum, quae is, & Ducis Burgundiae classis Praefectus, sibi fecerant, plenus, in Hungariam rediit, ut, si legatio ad Fridericum missa, non eum, quem sperabat, exitum haberet, consilia cum Proceribus, pro re, & tempore opportuna caperet. *a)*

Legati per id fere tempus iter ingressi sunt, quo Fridericus expugnato Ginsio in Austriam redierat. Accepit illos liberaliter, nihil tamen eorum, quae petebantur, quod modum viderentur excedere, concessit. Pupillum enim, coronam, & urbes, quas mater illius oppignoraverat, sibi reddi flagitabant, coronam quidem, quod hanc, ut puer rursum coronetur, necessariam existimarent. Fridericus ad haec, nec puerum, quod multi adhuc in Hungaria ab eo aversi essent, tuto ab se dimitti posse, respondit, nec, ut corona, & pignora, non redhibito, quod illorum causa, Elisabethae reginae olim datum erat, precio, reddantur, aequum videri; supervacaneum praeterea esse, ut puer coronatus iterum coronetur. Postremum Legatis durum videbatur, facile enim intelligebant, eos, qui Wladislaum sectabantur, nota infidelitatis perstringi, & in pervicacia, ne puer in regnum

b) Ivanichii comment. in epist. Hunyiadis Tom. II. Script. cit.

gnum induceretur, corroborari posse. Quo intellecto, Fridericus non nihil de sua sententia decedens, se puerum quidem, ut is, omissa tamen unctione, coronetur, in Hungariam missurum promisit, si regni Ordines primam coronationem vigore non destitui, & coronam post inagurationem se remissuros publicis litteris fidem facerent, Posonium præterea sibi traderent, ubi pupillus sub sua cura etiam deinceps educaretur, dum legitimam ætatem attingat, ad quæ cum Legati mandata non haberent, Pestinum reversi, quem exitum legatio habuisset, ad Ordines retulere. *a*) 1445.

II. Visum plerisque est, rem, quod matura deliberatione egeret, ad proxima Comitia differendam esse, ad quæ Fridericus suos quoque Legatos missurum se promiserat, interea autem Hunyiades rei publicæ curam vicaria potestate gereret. *b*) His constitutis, videbatur Hungaria, velut posita tempestate, tantisper malacia quadam frui, cum Comes Cilejensis, ab obitu Tallocii, Croatiæ Bani, castra, & ditionem Episcopatus Zagrabiensis invadens, pleraque vi sibi asseruit, indeque arma ad Auranam promovens, hanc quoque vastato circum agro in potestatem redegit. Sed 1446.

a) Æn. Sylvius. epist. 95.

b) Kaprinai hist. Hung. diplom. Par. II. pag. 121.

1446. Sed temeritatem hominis, Hunyiades pro ratione officii ſibi ab Ordinibus crediti, brevi armis ita repreſsit, ut non modo amiſſa recuperarit, ſed ademta etiam Cilejenſis agri parte, illum ad petendam pacem cogeret. *a*)

Redacto in ordinem Cilejenſi, Comitiis datum initium eſt: in his ante omnia conſtitutum, ut Gubernator, qui pro pupillo regnum adminiſtraret, communibus ſuffragiis eligatur; idcirco omnibus mandatum, ut officiis ſuis interea decederent; tum, ut bona, per quoscunque vi occupata eſſent, ſuis dominis reſtituantur; qui arces nuper erexiſſent, quod non tam publicæ ſecuritati, quam inferendis injuriis deſervirent, has rurſum funditus convellant, privatæ confœderationes, ex quibus res publica non levia detrimenta hactenus acceperat, graviter interdictæ, decretumque, ut, quæ nunc conſtituta fuiſſent, ac deinceps ſtatuerentur, ab omnibus, nullo habito conditionis, ordinisve discrimine, edito juramento, obſerventur. *b*) Rogatis deinde ad eligendum Gubernatorem ſententiis, omnes miro conſenſu in Hunyiadem conſpirarunt, cui, ſi illum bello extra regnum occupari contingeret, Nicolaus ab

Újlak

---

a) Æn. Sylv. epiſt. cit. & 93.

b) Ex autogr. Quod in Cod. Jur. patr. exſtat, mancum eſt. Integrum exhibet Katona Tom. XIII. pag. 468.

Ujlak vicarius adjunctus eſt. *a*) Ne autem
poteſtate Gubernator abuti poſſet, hi eidem 1446.
limites circumſcripti ſunt: primum, ut eadem, qua reges, poteſtate quidem utatur, neminem tamen nota infidelitatis perſtringere, vel ab hac ſolvere poſsit, nec dignitates, & beneficia eccleſiaſtica majoris ordinis, cenſusque, ac regales Abbatias, ſine eorum, quos in partem conſiliorum accepturus eſſet, aſſenſu conferre; integrum tamen ei erit, bona, quæ ſecundum veterem conſuetudinem, ad Fiſcum devolvi ſolent, *b*) ſi numerum XXXII. *Seſsionum* non excedunt, bene meritis de re publica donare, modo ne eidem, cui ſemel donaſſet, ſæpius conferret: proventus regios, ut res, & tempus monebunt, in utilitatem publicam, Conſiliariis adhibitis convertet: hic, ſi in judiciis ſententia ferenda fuerit, præter Palatinum, & Judicem Curiæ, duos ex Prælatis, totidem ex regni Baronibus, & ſex ex ordine equeſtri deliget, alias vero unum ex Prælatis, & Baronibus, duosque Nobiles in conſortium adſciſcet, ſi plures volet, in ejus arbitratu erit, quemadmodum & domicilium, ubi libuerit, fige-

a) Litt. Capituli Orodien. an. 1448. hæc diſerte: *quod magnificus dominus Nicolaus de Wjlak inter ceteros honores, regni Hung. Vicarius generalis &c.*

b) Conf. Notit. præv. §. 19.

re, denique exercitum, si periculi magnitudo, ac necessitas postulaverit, ipse ducet. a) Hos limites sibi præscriptos, juramento sigilloque suo firmatos, b) publicis tabulis testatus est, & ut initia suæ gubernationis insigni facto commendaret, Laurentium de Hedervara, etsi illum sibi maxime adversari non ignoraret, in Palatini dignitate confirmavit.

1446.

Nondum Ordines conventum solverant, cum litteræ a Friderico allatæ sunt, quibus de injuriis, quas Hunyiades, dum Cilejensem armis represserat, Stiriæ intulerit, graviter questus est, peneque ei apud illos, qui illi infensi erant, & erant hi non pauci, invidiam conflasset, nisi

a) Ex autogr. cit.

b) Sigillum exhibet corvum gentilitium cum Luna decussata, & hac perigraphe: *S. Joannis de Huniad. Gubernatoris. Regni Hungarie* Literis donationum solebat Sigillum etiam Ordinum adjungi, hac verborum, quæ in litt. an. 1446. fer. 2. ante fest. BB. Petri & Pauli Apost. exstat, forma: *quibus Sigillum nostrum, quo nunc ceu Gubernator hujus regni utimur, sed & Sigillum universitatis ejusd. regni Hung. penes Sigillum nostrum, de nostro beneplacito ac dictorum DD. Prælator. & Baron. assensu sunt appensa.* Sigillum autem Ordinum refert crucem patriarchalem tricolli insistentem, cum hac epigraphe: *S. Prælatorum. Baronum. & Nobilium. Regni Hungarie.*

nisi is prolixa epistola, ab hac criminatione se purgasset. *a)* Nec Fridericus ultra querelas progressus est, & Hunyiadem periculum Transsilvaniæ, Pestino avocavit. Wladus, alias, quod suis ob crudelitatem exosus esset, *Dracula* dictus, *b)* copias suas Turcis conjungens, vastata Transsilvaniæ parte, quatuor fere millia captivorum abacta, servituti Turcarum subjecit. Barbarum facinus, Hunyiadi stimulus erat accelerandi. Ut in Valachiam venit, facile nefarium hominem, a suis desertum, in fugam conjecit, eique *Danum*, qui Draculam e fuga retractum, cum filio interimi jusserat, fiduciario jure Hungariæ obnoxium subrogavit, cujus exemplum Vajvoda Moldaviæ sequutus, se quoque in clientela Hungariæ futurum professus est. *c)* 1446.

a) Joan. de Zredna epist. 21. apud Pray Part. III. pag. 46.

b) Valachi diabolum etiam hodie vocant *draculam*.

c) Joan. de Zredna epist. 25. l. cit. Hoc illi tamen post mortem, inimicis instigantibus, vitio datum est, ut habent litt. autogr. Ladislai an. 1457. XII. cal. Apr. *Vajvodas nostros Transalpinensem, & Moldaviensem, nobis, & regno nostro fideles, alios occidi, alios expelli fecit, & eorum loco alios, quos sibi obligatos fieri debere putavit, superinduxit.*

1446. Reduci ex Valachia, res cum Friderico fuit. Cum enim is nec pupillum, nec coronam, ut nuper polliceri videbatur, redderet, & Hunyiadis, ad reprimendos adversariorum conatus, magnopere referret, ut Rex in Hungaria esset, hunc armis repetendum ex Ordinum voluntate constituit. Caussis, cur id faceret, ad Pontificem, & Ducem Venetorum, ad vitandam invidiam, perscriptis, castrisque ad *Sarvarum* positis Viennenses, ut in communi caussa se Hungaris sociarent, invitavit, quos cum dubios, in quam partem se darent, videret; vastato Neostadiensi agro, Viennamque propius movens, rursus in communionem armorum vocavit. Tam vicino hoste territi, Legatos proxime a Friderico mittendos responderant, qui cum eo transacturi essent. Nec multo post adfuere Comes Cilejensis, & Schlickius, qui olim Sigismundo, & Alberto a consiliis, insigni rerum tractandarum peritia pollebat. Cum hoc igitur ita conventum, Cilejensis Castrum Jaurinense ad futuras IV. Nonas Februarii, Hungaris restituet, nisi faxit, impune his erit, si ditiones illius hostiliter invaserint. Fridericus, ne Stiria hac occasione incursionibus pateret, conditionem rejecit, & Hunyiades arma resumsit. a)

III.

---

a) Acta publ. civit. Viennen. apud Pray Part. III. pag. 47. 48.

III. Quo minus autem res in apertum bellum eruperit, induſtria Juliani Cardinalis S. Angeli, qui Viennam per id tempus venerat, factum, qui crebra nunciorum ad Fridericum miſsitatione, inducias biennales utrinque conciliavit, quarum hæc erat ſententia: Fridericus Ginſium, & vicina oppida, quæ in pignore tenebat, Albertus vero, frater illius, *Kismartonium*, cum vicis adjacentibus, donec pignoris rationes illuſtrentur, poſsideant, Jaurinum contra Hungaris reddatur, poſsint tamen Auſtriaci ſupellectilem ſuam bellicam inde prius efferre: Ladislaus de Gara, ſubſtituto ſuo fratre obſide, ex Græcenſi captivitate, dimittatur, intra anni tamen ſpacium ſe ibidem rurſus ſiſtat, niſi forte interea pactis conventis in libertatem vindicetur: vetitum præterea, ne Hungari ea, quæ Fridericus in Hungaria poſsidet, Auſtriamve, nec Auſtriaci Hungariam infeſtent, qui contra facerent, in hos utrique pœnis animadvertant: poſtremum; octo ex Hungaris menſe Novembri Viennæ adeſſent, ut, Nicolao V. Pontifice arbitro, pax ſtabilis poſsit coaleſcere. *a*) Hunyiades, qui interea, ſi legatio non eum, quem ſperabat, exitum haberet, Polonos ſibi conciliare ſtudebat, conditiones, ut primum allatæ ſunt, ne quid 1447.

a) Acta publ. urbis Vienn. apud Pray Par. III. pag. 47. — 60.

suo arbitrio gerere videretur, conventu Bu-
1447. dæ habito, Ordinibus proponi jussit, quas cum hi quoque ratas haberent, actum est de Palatino, Laurentius enim de Hedervara sub idem tempus obierat, eligendo. Electus est Ladislaus de Gara, succisa tamen potestate in Budam, ceterasque urbes regias, quas decessor sibi usurpaverat, & Ordines jam anno superiore decreverant, ut in arbitrio Gubernatoris essent. *a*)

Induciis cum Friderico conciliatis, bel-
1448. lum in Turcas, quorum apparatus Hungariam designare videbantur, decretum. Hunyiades quidem Moldavum, qui datæ fidei immemor, in Polonorum clientelam recens concesserat *b*) in ordinem prius redigere cogitabat, nisi præsentius periculum ab Amurathe incubuisset. Significaverat id Pontifici, regi Arragonum, & Venetorum Duci, a quibus subsidium sperabat. Laudarunt omnes propositum, sed ultra laudes nihil præstitum. Collecto igitur viginti duorum millium exercitu, ultra Belgradum progressus, ad Sophiam constitit. Amurathes non longe aberat cum octoginta millibus. Cum se numero inferiorem videret, facto in tutiora loca receptu, aptum pugnæ situm in campo Merularum delegit, pau-

a) Dogiel Tom. I. pag. 58. sequ. Math. Bel. Tom. III. Notit. Hung. nov. pag. 207.

b) Joan. de Zredna l. cit. epist. 49. 31. 35. 39.

pauloque post prælium consertum, & in alterum diem extractum est: primo victor, altero, 1448.
proditus a Despota Serviæ, victus, reliquias ad Istrum reduxit, sed, cum itinere a suis paulum diverteret, a duobus Serviis interceptus, mox tamen, uno eorum cæso, & fugato altero, liber, a Despota rursum captus, nec ante dimissus est, quam, Ladislao filio natu majore dato obside, Mathiam natu minorem, filiæ Ulrici Cilejensis se desponsurum promisisset, & *Marnavicsius*, admotis Szenderoviæ copiis suam quoque operam ad eum liberandum contulisset. a)

IV. Ex captivitate reversus, ne maligno de se per Europam spargendo rumori occasi- 1449.
onem daret, seriem pugnæ, ut gesta erat, ad utrumque oratorem suum, Romam perscripsit, illud præcipue illis commendans, ut inde quoque subsidia corrogarent, ipse autem nihil a rei publicæ studio remittens, in eam curam animum maxime intendit, ut regnum ab externis, & domesticis hostibus, magnam enim ab accepta clade invidiam apud Optimatum præcipuos incurrerat, tutum præstaret. Misit hac de causa ad Fridericum Legatos, & constabilita cum Cilejensibus ami-

a) Idem, & Chalcondyl. l. 7. Erasm. Fröhlich specimen 2. genealog. chronolog. Comitum Goritiæ. Kereselics Notit. prælimin. Dalm. &c. pag. 272.

amicitia, inducias, interprete Despota Ser-
1449. viæ, cum Turcis inire constituerat. Verum homo suspicionum plenus, bellum sibi parari ratus, negotium dolis suis infectum reddidit. Itaque ut versipellem, & in utramvis partem varium castigaret, ademtis ditionibus, quas in Hungaria habebat, coegit, ut Ladislaum filium, quem obsidem tenebat, liberum dimitteret. Cum Bohemis quoque, quod Frideri-
1450. cus iter Romam pararet, secumque pupillum ducturus ferebatur, inducias confecit, & Comitia Posonium indixit, ut ex loci propinquitate, si quid rumori subesset, facilius consilium pro re nata, depromi posset. Una omnium vox fuit, pupillum repeti oportere, idem Bohemos desiderare, Austrios quoque ipsos dominationis Friderici jam tædere, nec permittendum, ut puer teneræ ætatis, & tanto itineri sustinendo impar, extra suas ditiones educatur. Hunyiades ante omnia Pontificem per litteras, ut is auctoritatem suam interponeret, orandum duxit, tum rursus missi ad Fridericum Legati, qui pupillum cum corona repeterent, agerentque, ut Ladislaum de Gara, Palatinum a data Græcium redeundi fide, liberum pronunciaret. Postremum non difficulter impetratum, cetera non item; de quibus tamen postea in has conditiones utrinque conventum: Fridericus pupillum cum corona tam diu in tutela teneret, donec is decimum octavum ætatis an-

num

num compleverit, interea autem nec Hungari Auſtriam, nec Auſtrii Hungariam armis infeſtabunt, & Fridericus Gubernatori nullum in adminiſtrando regno impedimentum afferet, nec ab aliis afferri patietur, quin contra tales, ſi neceſſe fuerit, eidem auxilio erit. *a*) 1450.

Fridericus, conciliatis ſibi hac ratione Hungaris, pacatis quoque ſtudio Æneæ Sylvii Bohemis, itineri Romano ſe parans, ducto ſecum pupillo Græcium, & hinc Villacum conceſsit. Abſentia illius occaſionem Auſtralibus res novas moliendi præbuit. Concitator erat Ulricus *Einczingerus*, qui inita cum plerisque Proceribus conſpiratione, pupillum ex itinere remitti poſtulabant, cœlum Italicum puero grave futurum cauſati, reipſa autem, ut eo in poteſtate habito, provinciam ſuo arbitrio adminiſtrarent. Friderico id crimini datum, quod provinciales exauctis vectigalibus premeret, & Alberti teſtamentum, quo duos ex Auſtriæ optimatibus, infanti tutores conſtituerat, irritarit, ejusque theſaurum, hæredi relictum, intervertiſſet, ſimul Magiſtratum a Friderico renunciatum loco decedere 1451.

a) Thurocz Chron. Par. IV. c. 39. & 47. Joan. de Zredna l. cit. epiſt. 49. 67. Dlugoſs. l. 13. Cod. Ms. biblioth. Mellicen. apud Pray Part. III. pag. 70. Haſelbach apud Pez Tom. II. col. 368. Æn. Sylvius hiſt. Boh. c. 58. & 59. Gerard. de Roo l. 5.

dere cogunt, aliumque constituunt, qui cu-
1451. ram pupilli, & provinciæ deinceps gereret, ioque missis ad Fridericum nunciis, quibus Vienna, ceteræque urbes, suos adjunxerant, significarunt, neve soli invidiam sibi apud exteros conficerent, Bohemos, & Hungaros quoque in fœderis communionem vocarunt. *a)*

Ac hi quidem rebus domi iterum turbatis, societati illorum tunc quidem accedere non poterant. Bohemi enim, qui Giscram sequebantur, vicinas ditiones, contra pacta conventa, incursare, prædasque agere identidem solebant, quos ut ab inferendis deinceps maleficiis cohiberet, latibula illorum demoliri statuerat. Egit rem primum alterna fortuna, postea militiam meliori usui servans, pacem cum Giscra, depensis decem millibus, & sexcentis auri florenis pactus est, Giscra vicissim se in Hungarorum arbitrio futurum spopondit, sed, ut turpi nundinationi fucum honestatis allineret, tam diu se pactis staturum professus est, donec Ladislaus regni possessionem adiret, quasi non tam prædarum, & lucri cupidine, quam studio, quo in pupillum ferebatur, arma corripuisse videretur. *b)* Gu-

a) Æn. Sylvius in rebus Friderici, analect biblioth. Cæsar. Tom. II. apud Pray Par. III. pag. 80.

b) Idem ibid. apud eund. pag. 82. — 84. & diplom. familiæ Rozgoniorum an. 1453. apud eund. pag. 130.

Gubernator, cum ex depactæ pecuniæ vadimonio, quod Ordines in se receperant, 1451.
& alias quoque usu ipso comperisset; multos ex Proceribus clanculum sibi infensos esse, ne malo intestino externum quoque accederet, inducias cum Mahumete, qui Amurathi interea successerat, in tres annos pepigit. *a*) Eadem opera, agente imprimis Joanne *Vitezio*, Varadinensi Episcopo, amicitiam cum Georgio Serviæ Despota, & affinitatem, his conditionibus iniit: Elisabetha Ulrici Ciléjensium Comitis filia, quam ex Catharina Despotæ filia natu maxima sustulit, altero ab hinc anno, ad festum Divi Nicolai, Mathiæ Hunyiadis filio, peracta prius sponsione, in manus conveniret, sponsam, ut eam domum deduxerit, religionem Græco ritu profiteri, ejusdem religionis quoque famulos habere permittet: si illa ad condictum tempus sponso jungi nollet, vel Despota promissis non staret, tum bona illius, quæ beneficio regum Hungariæ, in Bereghiensi, Szathmariensi, Bihariensi, Sirmiensi, Torontalensi, Crassoviensi, & Zarandiensi, provinciis possidet, ad Gubernatorem, & ejus filios, horumque hæredes devolverentur: sin vero utrumque sponsum ante initum matrimonium obire contingat, amicitia nihilominus inter utrumque paci-

a) Chalcondylas l. 8. & Ducas pag. 131.

pacifcentem firma perfifteret. *a*) Hæc De-
1451. spota edito juramento confirmavit, sponsori-
bus, quod mirum videri potest, fere iis, qui, ab Hunyiadis obitu, familiæ illius præcipui hostes erant. *b*)

V. Nondum Fridericus sequentis anni
1452. VIII. Martii Romam attigerat, cum Australes, consentientibus Bohemis, Moravis, & Stiris, pupilli causam communiter tuendam suscepere, Hungaris quoque, in quorum viribus plurimum spei reponebant, in societatem adscitis. Congressus Viennæ habitus est, & fœdus III. Nonas Martii, concordi omnium suffragatione, his conditionibus percussum: ad liberandum pupillum omnes mutuo sibi auxilium ferent, si lis illius causa inter paciscentes oriretur, ea communi judicio sopienda, & pupillus libertati restitutus, Posonii ea ratione, quam pater testamento constituerat, educandus erit; quem si prius mori contingeret, quam hæreditatem paternam adeat, & propterea damnum aliquod fœderatis inferretur, ad id ulciscendum omnes, non habito

---

a) Dat. in Zenderew sabbat. prox. ante fest. B. Laurentii M. 1451. Primus id vulgavit D. Spiess archiv Nachrichten Part. I. pag. 173. integrum autem exhibet Katona Tom. XIII. pag. 778.

b) Inter hos fuere Laurentius de Gara Palatinus, & Nicolaus ab Ujlak.

bito Nationum discrimine vires suas conjungent. a) Firmatis pactis oratores, inter quos Jaurinensis Episcopus erat, ad Pontificem, & Cardinalium collegium missi, qui, ut pupillus e Cæsaris potestate eximeretur, flagitarent; sed, cum Fridericus omnium animos jam occupasset, illiberaliter accepti, & Australes præterea sacris interdicti, Hungari vero, ut se ab iis sejungerent, admoniti sunt. b) Australes nihil hac denunciatione territi, primum scripto publico Concilium generale appellabant, tum, ubi pædagogum Ladislai, quod huic auctor fugæ fuerit, in carcerem a Cæsare conjectum audierant, magis irritati, reducem a Romana coronatione, Neostadii sub finem mensis Augusti, obsidione cinctum, ad ineunda pacta adegerunt. Conciliatores Dux Bavariæ & Marchio Brandenburgensis fuere, qui adscitis in consortium Marchione Badensi, Salisburgensi Primate, & Frisingano Episcopo, in hanc sententiam cum Australibus coaluere: Cæsar pupillum curæ Comitis Cilejensis, cui alioquin consanguinitate junctus esset, committat, & in villa Bertholdi servet 1452.

a) Ex Cod. Ms. biblioth. Mellicen. apud Pray Part. III. pag. 89. exstat quoque in hist. Ms. Austriæ L. B. a Greyssen, Tom. II. l. 7. f. 705. seq.

b) Aen. Sylvius in rebus Friderici III. apud Pray Par. III. pag. 92. — 111.

vet, nec prius admoveat regimini, quam cog-
1452. nati Duces cum Hungariæ, & Bohemiæ Proceribus, in futuro Viennenſi conventu, qui ad XI. Novembris indictus erat, quod reliquum eſſet, conſtituerent. Ita Ladislaus Comiti traditus, primum in villam Bertholdi, ubi, ne quid Stiriacum ei adhæreret, thermis uſus, poſtea Viennam contra datam fidem deductus eſt. *a*) Cominus Urbi appropinquantem ſoror Eliſabetha velut ab exilio reducem complexa, & matronæ Viennenſes ſerto ex unionibus contexto ornatum, cum urbico magiſtratu, ad Divi Stephani deduxerant, & gratiæ, ob liberatum Principem Deo habitæ.

Abhinc rem publicam, aliorum magis, quam ſuo, arbitrio capeſſens, Hunyiadem in dignitate confirmans, Auſtriam Comiti Cilejenſi, & Bohemiam Georgio Podiebradio gubernandam credidit. Primo honor præ reliquis habitus, quem, erecto ad id, in foro Carmelitarum, ſuggeſtu, Comitem Biztricenſem, regio amictu ornatus, renunciavit, eique haud aliter, quam Principibus ſolet fieri, inſignia contulit, *b*) edito ſerius diplomate, quo præclare facta illius, a juventute ad hoc tempus bono publico utiliter præſtita, inſigni

a) Aen. Sylvius in rebus Friderici Tom. II. analect. alias cit. & hiſt. Bohem. c. 60, & 62.

b) Idem ibid. & in Europa c. 22.

qui laudum encomio complexus est. a) Sed id illi apud non paucos Optimates magnam invidiam conflavit, qui, cum tot honores, &, qui his conjuncti erant, amplissimos fundos, in hominem, cujus vel ipsa incunabula non satis certa ferebantur, b) conferri ægre paterentur, innocuum adolescentis animum variis suspicionibus impleverant, qua de re Hunyiades a familiaribus admonitus, ipse securitati suæ etiam consulens, amicitiam, qua alter alterum contra invidorum conatus se defensuros receperant, cum Giscra iniit, quod illi deinceps in fraudem vertit. c) 1452.

Dies interea Conventui præstitutus, & Legati a Friderico Viennam advenerant, inter quos licet etiam Æneas Sylvius, rerum tractandarum peritissimus, esset, nihil tamen, quod utraque pars mediocritatem in postulando excederet, confici potuit: Hungari coro-

a) Vide Pray Par. III. pag. 25. — 28.

b) Sunt, qui illum Sigismundi regis, ex illegitimo thoro, filium fuisse perhibent, alii, inter quos Bonfinius, ex Romana Corvinorum familia originem ducere autumant, alii denique, & vero similius, ex patricia Valachorum stirpe, quæ deinde per conjugia Hungarico sanguini innexa fuerit, ortum censent. Conf. Pray Par. III. 185. & seq.

c) Aen. Sylv. in rebus Friderici III. l. cit.

ronam, & urbes, quas Cæſar in pignore ha-
1452. bebat, ſibi gratuito reddi flagitabant, Fridericus contra, niſi pignus numerata pecunia dilueretur, id ſe facturum negavit, & ſumtus, quos educando pupillo hactenus impenderat, ſibi præterea compenſari voluit, ita conventus, rebus infectis, ſolutus fuit. Mox inter ipſos confœderatos lis exorta; Bohemi regem Pragæ, Hungari apud ſe morari optabant, utrique, ſi diutius abeſſet, rem publicam periculo non vacare contendebant: altercationi Ladislaus, paululum mentem in ſe reflectens, finem fecit, & ad Hungaros converſus, *mihi*, inquiebat, *quia ſum Hungarus, apud vos eſt manendum,* quæ vox mira lætitia illorum excepta, & epiſtolis per regnum vulgata fuit, Bohemi vero, & Auſtrales in ſententia regis conquievere. *a*)

VI. Poſonium igitur ſequente anno veni-
1453. ens, quo regni Ordines frequentiſsimi confluxerant, regni poſſeſsionem auſpicatus eſt a Comitiis. *b)* In his primum ipſe de ſervandis regni immunitatibus, juramentum pro more dixit, idem viciſsim Ordines de fidelitate eidem præſtanda edidere, tum ut in ipſo regiminis aditu nomen ſibi a clementia conciliaret, delictorum omnium, quæ ab Alberti

a) Aen. Sylvius in reb. Friderici III.

b) Annos tamen regiminis a coronatione numerabat.

berti obitu, in se commissa fuissent, veniam fecit, idque, si qui vellent, litteris se testaturum pollicitus est. Donationes matris suæ, forte eorum, qui indonati abierant, consilio irritas declaravit, iis solum exceptis, quas Ordinum consensu fecisset, eas vero, quas Gubernator hactenus fecerat, ratas habuit. Castella reliquaque munimenta, quæ nec regum, nec Ordinum indultu exstructa erant, solo æquari jussa, qui imperata non facerent, in eos ut sententia in proximo Albensi conventu ferretur, decretum: postremo cautum, ut, qui bona aliis per vim eripuissent, ea dominis suis restituant, qui renuerent, notam infidelitatis incurrisse censeantur. *a*) Hæ quasi primitiæ novi regis erant, Gubernatori propemodum exitiosæ. Sub ipsis enim Comitiis fama didita erat, illum, ut in pristina dignitate a rege confirmaretur, Comiti Ciloiensi quotannis XII. aureorum millia promisisse, atque ita, si alia XXIV. regi quovis anno stipulata, in censum veniant, possessionem regni, XXXVI. aureorum millibus emtam fuisse. *b*) Etsi quidem constaret, hæc ad conciliandam Hunyiadi invidiam, ab inimicis sparsa esse, Ladislai tamen animum, qui per ætatem primæ fere admissionis erat, sensim ab Hunyiade alienum reddidere, & odii 1453.

a) Exstat in Cod. jur. patrii Tom. I. pag. 207.

b) Aen. Sylvius l. cit.

odii inter hunc, & Cilejenſem, ſemen erant,
1453. quod poſt illius mortem in apertum erupit.

Cilejenſis, ſoluto Conventu, regem non diu Poſonii paſſus morari, Viennam reduxit, &, ut illius nomine rerum poteſtas penes ſe eſſet, educationem illius ad omne voluptatum genus ita informare decreverat, ut, niſi adoleſcens in Cæſaris aula parſimoniæ conſuefactus, illo melioris indolis fuiſſet, omni fere vitio inquinandus fuerit. *a*) Sed rationes corruptiſsimi hominis commode Bohemi interturbarunt, qui regem a Poſonienſi reditu, ut ad ſe veniret, orabant, qui iter Beohemicum alioqui apud ſe jam conſtituerat, pecuniæ tamen defectu hactenus diſtulit, quod hanc Auſtrales, niſi Ordinum conventus haberetur, ſe daturos negarent. Corneuburgum igitur delectum; id Cilejenſi, qui hunc locum, ne quid Viennæ in ſe ſtatueretur, delegerat, exitio fuit. Einczingerus enim, qui ſe illius technis aula ſubmotum ſciebat, hominis ſceleſtam vitam, ſummæ arrogantiæ conjunctam, convento clam rege, ita tetre depinxit, ut illum Viennam redux, confeſtim aula exeſſe juſſerit. *b*) Præbito deinde ſumtu a provincialibus, iter Bohemicum ingreſſus, dictoque in limitibus conſueto

alias

a) Aen Sylvius in reb. Friderici III. l. c. apud Pray Par. III. pag. 121.

b) Idem ibid.

alias juramento; Pragam veniens, coronatus est. Peracta inauguratione, Podiebradio regni gubernationem in sexennium credidit, ignarus, hac ratione ei viam sensim ad solium sterni. 1453.

Sub hæc res haud satis pacatæ ex Hungaria afferebantur; qui invidia in Gubernatorem flagrabant, suo arbitratu ei sex Prælatos, totidem ex Baronum, & Nobilium Ordine adjunxerant, qui cum illi difficilem, & impeditam administrationem redderent, litteras querelarum plenas ad regem dedit, sed responsum in utramvis partem tam ambiguum accepit, ut facile appareret, aut non imprudente rege id factum, aut certe criminationes, quas aliqui Magnatum Viennæ, & Posonii in illum conjecerant, eas jam radices in animo regis fixisse, ut non invitus id factum ferre videretur. *a*)

Pragæ magna anni parte exacta, Wratislaviam digressus, constitutis magistratibus, fidelitatis sacramentum a provinciæ Ordinibus accepit, ubi, cum Poloniæ Legati illum convenissent, sororem Elisabetham Casimiro regi ea conditione despondit, ut sequente anno

 con-

a) Litt. regis ex Cod. Ms. biblioth. Mellicens. apud Pray Par. III. pag. 152. sed an. 1453. rescribendus, Pragæ enim an. seq. non fuit, nec ante, quam 1456. illo reversus.

conjugem acciperet, *a*) tum, increbreſcen-
1453. te *b*) in dies fama de capta a Turcis Conſtantinopoli, Viennam reverſus, comitem Cilejenſem, eorum, quos inter familiares, ſed precio facile mercabiles, habuit, conſilio uſus, in priſtinum honoris, & gratiæ locum repoſuit. Subinde Legati ex Hungaria adfuere, qui, Procerum nomine, regem, ut ad ſe viſeret, orabant. Erant hi fere ex eorum numero, qui in Hunyiadem jam pridem infenſo animo fuere. Cilejenſis locum illius etiam in Hungaria captans, ſæpeque cum his congreſſus, cum primum regem ſeorſim nactus eſt, maximorum criminum Hunyiadem reum agebat, illum, non vero Ladislaum, regem eſſe, deferri ad illum cenſus regios, & vectigalia, quibus in rem magis ſuam, quam regni utatur, Turcis quidem infenſum videri, re ipſa amicum eſſe, his ſemel, iterumque exercitum prodidiſſe, unum quoque regem ab

a) Documenta vide apud Dogiel Tom. I. pag. 155. — 160. & Aen. Sylvii epiſt. 140. *nunc apud Wratislaviam inter regem Pol. & Alberti filiam matrimonium tractatur. Ex Græcio d.* 11. *Aug.* 1453.

b) De expugnatione hujus urbis qui plura volet, conſulat Aen. Sylvii epiſt. 141. & 159. Relationes varior. apud Bzovium ad an. 1453. item Martene theſaur. anecdotor. Tom. I. col. 1819. & ſeq.

ab eo jam perditum, facile futurum, ut idem alteri contingat, nec dubium videri, quin tyrannidem affectet, proinde Viennam esse arcessendum, &, si in ordinem cogi non posset, e medio tollendum. Fidem fraudulento homini habuit, Gubernator Viennam vocatus, cum bis mille equitibus in regni limine ad *Köpcsinium* substitit, ab amicis Vienna admonitus, ne ultra progrederetur. Hic ei Cilejensis obviam factus, a rege illum exspectari, iter proinde accelararet, hortatur, renuit primum, mox amicorum, Lambergeri imprimis hortatu, si sibi Rex publicæ fidei litteras mitteret, se venturum pollicitus est. Promissæ sunt, sensimque urbi ad quatuor millia passuum appropinquans, cum sibi litteræ non redderentur, dolum subesse suspicatus, in Hungariam rediit. *a*) 1453.

VII. Cum Cilejensis hanc machinam frustra ab se admotam videret, quod alias dissuadebat, nunc regi auctor erat, ut in Hungariam profectus, Comitia indiceret, ratus, se dolum isthic facilius adornaturum, quod non ignoraret, non paucos ex Hungaris, præcipue Palatinum, qui suam auctoritatem a Gubernatore accisam existimabat, eidem perinfensos esse. *b*) Prius tamen regis animum, 1454.

 quem

a) Æn. Sylvius in reb. Friderici III. l. cit.
b) Idem epist. 127. *In Ungaria Prælati, & Barones infensi sunt Joanni Hunyiadi Wajvodæ &c.*

quem jam ante suspicionibus impleverat, ab
1454. eo penitus avertere cupiens, aliquos ex Prælatis, & Baronibus subornavit, regi id consilium darent, ut civitates, & proventus regios, missis nunciis, ab eo repeteret. Hunyiades veritus, ne illi adolescentia regis abusi, proventus in suum lucrum convertant, primum morari visus, mox tamen, cum mandata iterarentur, imperata confestim fecit. Verum hæc ipsa mora novam æmulis occasionem præbuit, augendæ in illum apud regem invidiæ, quo ille certis indiciis cognito, Buda discessit, nec Comitiis, nisi redditis sibi publicæ fidei litteris, adesse voluit, rursumque rege salutato recessit, a) non ignarus, Comitia quidem belli Turcici causa esse indicta, re ipsa autem id agi, ut loco, & dignitate moveatur, ut ex eventu patuit.

Ante omnia enim in Comitiis, antiquato Gubernatoris nomine, & potestate, sola armorum præfectura Hunyiadi relicta est, credo, necessitate magis, quam concordi voluntate, cum nemo per id tempus ad reprimendos Turcas, si quid, occupata Constantinopoli, in Hungariam tentarent, magis illo idoneus reperiretur. Gubernatore exauctorato, delecti certo numero ex Prælatis, & Baronibus, qui in proventus regios diligenter

a) Hæc Ladislaus in litt. autogr. ad. 1457. XII. Cal. Apr. ab aliis incitatus, prolixe memorat.

ter inquirerent, ritene, an contra erogati fuerint, quove convertantur, satisne etiam sint, ad præbenda iis stipendia, qui sub signis regiis merentur? dein ad propulsandum, quod vix jam vitari potuit, bellum Turcicum, rationes initæ: Archiepiscopi, Episcopi, Præpositi, Capitula, & Abbates, secundum proventus, ut olim sub Sigismundo, militem in numerato habeant, & bello intersint, Magnatibus quoque, & Proceribus imperatum, ut suos in bellum ducant, idem Nobiles unius sessionis per se præstabunt: nemini stipendia ex regio ærario præbebuntur, sed quisque suo sumtu militiam profitebitur: census capitum, quæ armis gerendis apta sunt, fideliter iniri jussus, quo inito, defectus equitis, quindecim, peditis autem, decem aureis, pensandus erit: nemini fas sit, clam, injussuve Ducis, ab exercitu recedere, qui fecerint, Nobiles bona sua amittent, ignobiles vero, capite plectentur; omnes denique, ubi tempus monuerit, & ab Hunyiade, exercitus ductore litteras acceperint, cum copiis suis eidem præsto sint. Hæc belli, si ingrueret, contra Turcas gerendi constituta ratio est, quæ cum videretur prisco mori contraria esse, petitum a rege est, ne suos deinceps simili onere gravatos vellet. a) 1454.

Fini-

a) Decretum exstat in Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 209. estque ordine secundum.

Finitis Comitiis, Rex Viennam rediit,
1454. ut ex Bohemis, & Australibus quoque supplementa legeret. Capta enim Constantinopolis solicitudinem toti Europae, imprimis Germaniae ingessit, cum fama in dies magis, magisque increbresceret, Mahometem ingentes rursum apparatus facere, & bellum in Hungariam meditari, quin, violata induciarum fide, jam in Serviam irrupisse, ejectoque Georgio Despota, & capta Szenderovia urbe, ipsam arcem obsidere. Nec fama, re minor erat. Hunyiades, illatas sibi ab aemulis injurias, rei publicae bono postponens, ut de periculo edoctus est, collectis summa celeritate copiis, in Serviam contendit, & adventu suo Mahomet Begum ab obsidione arcis removit. Mox Fritzbegum cum XXX. millibus in Bulgaria, ad arcem *Krusolicium* excubantem, aggressus fudit, captoque, cum reliquis Praefectis, Bego, vastitatem latissime circumtulit, exustoque Vidino, cum suis Belgradi substitit. Inde rei gestae seriem ad Fridericum Caesarem perscripsit, orabatque, ut, cum totius Christianitatis caput esset, in communi etiam Christianorum causa, cum reliquis Principibus, periclitanti Hungariae succurreret, alioqui hac subjugata, Imperium Germaniae periculo proximum fore. a) Dum Bel-

a) Epistolam vide apud Pray Par. III. pag. 145. ex Cod. Ms. biblioth. Mellicen. & apud Katona Tom. XIII, pag. 963.

Belgradi, remotus ab æmulis, ſuique ſecurus moratur, rurſum his nova illum criminandi cauſa oblata eſt. Michael *Szilágyi*, quem Belgrado præfecerat, oborta cum Deſpota Georgio altercatione, huic dexteræ manus digitos amputavit, captumque non ante, quam numerata pecunia, dimiſit. Crimen ab æmulis in Hunyiadem detortum, additumque, Turcas ſtudioſe ab eo in Serviam fuiſſe immiſſos, & a rege creditum eſt. *a*) Ita homines invidi, cum illum virtute non poſſent æquare, calumniis oppreſſum ibant. 1454.

Nec Cæſar interim communi Chriſtianorum cauſæ defuit. Scripſerat ad Pontificem, eumque, ut expeditionem cruciatam promulgaret, hortatus eſt, ſimul conventum Imperialibus Ratisbonam indixit, ad quem Reges, & Principes Itali, ut adeſſent, rogati ſunt, cui cum ipſe intereſſe non poſſet, miſit Æneam Sylvium, cum Gurcenſi & Brixinenſi

a) Litt. regis an. 1457. cit. *Inductis Turcis, regnum noſtrum Raſciæ, fere totum per eosdem depopulari, deprædari, & comburi, & illuſtrem Principem Georgium, Deſpotum Raſciæ majeſtati noſtræ fideliſsimum, per Michaelem Zylaghy, quem caſtellanum in caſtro noſtro Nandoralbenſi deputaverat, amputatis digitis dextræ manus, captivari fecit, & tamdiu tenuit, quousque magnam ab eo pecuniæ ſummam, per eundem Michaelem extorqueret.*

nensi Episcopis, quibus suos quoque Commissarios adjunxit. Comitia erant frequentissima, & disceptationibus, a causa, cur conventum fuerat, longe diversis protracta. Philippus Dux Burgundiæ, ut reliquis animum adderet, si Imperator, & Rex Hungariæ in bellum proficisci nollent, vel non possent, se Ducem offerebat, nihil tamen, quod Germania in partes scissa esset, confici potuit, induciæ solum quinquennes inter Principes Imperii sancitæ sunt, tractatio autem de bello Turcico ad conventum, qui Francofurtum in XXIX Septembris præstitutus erat, prorogata. In hoc res aliquanto felicius, quam Ratisbonæ, acta. Æneas Sylvius, dicta ad Ordines gravi oratione, omnium animos in bellum Turcis communiter inferendum commoverat, promissa sunt X. equitum, & XXXII. peditum millia, vicissim autem ab Hungaris postulatum, ut Rex vires omnes ex suis ditionibus congerat, de reliquis usui necessariis, futuro anno in conventu Neostadiensi visum iri, interea Pontificem rogandum, ut cum rege Arragonum, Venetis, & Genuensibus, de classe, ad distrahendum hostem, mari Ægæo immittenda agat, & Legatum suum, mandatis instructum conventui interesse velit, e re item videri, ut reliqui etiam Reges, & Principes in communionem armo-

1454.

armorum vocentur. a) Hæc Francofurti designata, cum Joannes Capistranus interea, 1454.
Germaniam jussu Pontificis oberrans, cruce signatos ingenti numero in bellum Turcicum concitaret.

VIII. Neostadiensis conventus, qui ad IV. Nonas Februarii indictus erat, & ad XI. 1455.
Calendas Aprilis tenuit, non eum, qui sperabatur, finem habuit. Multum temporis in altercatione, inter Legatum Pontificis, & Trevirensem Electorem, de priore sedendi loco, insumtum, tum dissidia inter Cæsarem, & Regem Hungariæ, aliosque Principes orta, mors denique Nicolai V. Pontificis, quo defuncto spes classis in Turcas cogendæ evanuisse videbatur, conventum, nullo operæ relato precio, dissolverunt. Hungaros quidem sibi pene solis relictos Calixtus III. missis per Europam, & in Orientem nunciis, in spem erigebat, cum Turcas interea rursus in Serviam irrupisse, & Chium insulam obsidere, allatum esset, nostrique primum Jaurini, & dein Budæ de rationibus avertendi periculi consultarent, fuitque constans exterorum, etiam litteris vulgata, opinio, ad id propulsandum, neminem Hunyiade aptiorem videri. Quod ubi Cilejensis comperit, ne hac quoque parte ei fama accrescat, viresque deessent, regem

a) Hæc ex Cod. Ms. biblioth. Mellicens latius memorata, vid. apud Pray Par. III. pag. 147—159.

gem cum Sigismundo, Austriæ Duce, & Co-
1455. mite Tyrolis, fœderi contra Cæsarem involvit, &, ut de lite prius cum Saxoniæ Ducibus componenda, quam bello, cogitaret, auctor fuit. Ita fere alia omnia, quam Hungariæ necessitas postulabat, agebantur. Pontifex, videns, nisi compositis Principum dissidiis, parum ad coercendos Turcas effici posse, Joannem Carvajalium Legatum in Germaniam proficisci jussit, qui, postquam cum Cæsare colloquutus fuisset, ad Ladislaum Viennam profectus, cum hoc quoque de bello in Turcas accelerando egit, sed tam dubia ei nomine regis responsa ab Episcopo Varadiensi data sunt, ut, in quam partem accipienda essent, ambigeret. a)

Neque magis explicata responsa erant,
1456. quæ anno sequente Praga ad Pontificem miserat, pollicitus tamen est, uberius se responsurum, si primum in Hungaria, tum in Bohemia, ceterisque ditionibus hæreditariis conventum cum suis habuerit, ut rationes su-

a) Ex archivo aul. Græcensi Nro. 62. Litt. Pontif. apud Raynaldum ad an. 1455. Litt. Joan. Capistrani, & Procer. Hung. ad Pontif. ex Wadingo apud Pray Part. III. pag. 157. Æn. Sylvius de Europa c. 58. & epist. 43. ad Cardinal. S. Angeli. ibid. Part. III. pag. 154. Cochlæus hist. Hussit. l. 11. Epist. Maonensium ad Pontif. apud Raynaldum Tom. X. ad hunc an.

futuri belli certius iniri posſint, voluitque, ut id Legatus ad Pontificem perſcriberet. 1456.
Fecit, quod rogatus erat, & regem Viennam rediturum prævertens, datis ad Capiſtranum litteris, ſpem claſsis a rege Arragonum mittendæ fecit, modo ageret cum Hunyiade, cujus apud exteros magna eſſet exiſtimatio, ut, quoniam in Germaniæ Principibus parum ſpei eſſet, ad regem Arragoniæ, Ducem Burgundiæ, aliosque, pro ferendis ſubſidiis litteras daret. a)

Hi ex parte noſtra, ſed ſpebus ſolum nixi, apparatus erant, cum Mahometes, non ignarus, quam lente apud nos omnia ob diſtractos in partes animos fierent, cum centum & quinquaginta millibus, Belgrado ex continente, & claſſe adverſo Danubio ſubvecta, appropinquabat. Hunyiades, qui in Belgrado Hungariæ ſalutem reponebat, cum Capiſtrano, quem ingens cruce ſignatorum multitudo, ex diverſis nationibus conflata ſequebatur, celeriter accurrit, & impoſito, quantum ſatis videbatur præſidio, locum Michaeli Orſzagio, & Joanni Baſtidæ Hiſpano tuendum credidit, ipſe navibus undique in Danubium deduci juſsis, adverſam Savi

a) Litt. regis ad Pontif. Praga 7. Janu. 1456. ex Cod. Ms. Mellic. apud Pray Part. III. pag. 166. epiſt. Legati Pontif. ad Capiſtranum apud eund. pag. 167. ex Wadingi Tom. XII.

1456. Savi ripam, operibus communitam, ex qua laborantibus subsidiarias copias posset submittere, tenuit, jam multo ante Legatum Pontificis de hostis progressionibus edocens, ut, quo loco res essent, ad regem referret. Cilejensis, qui Hunyiadem implacabili odio persequebatur, ut Legati conatus interturbaret, regem, proposito, quasi jam vicinum esset, periculo territum, venationis specie Buda eductum, Viennam reduxit. *a*)

Itaque Hunyiades sibi, suæque virtuti relictus, consilia cum Capistrano diligenter conferebat, quibus, hostium conatus retundi possent. Jam is Belgradum ex continente, mense Junio circumsederat, & flumentana urbe potitus, arci eductis operibus proximabat; semel, iterumque magna suorum jactura rejectus, rem cuniculis egit, & dejecta murorum parte assultum parabat, cum Hunyiades, viso periculo, mandata naviculariis dedit, ut, in classem Turcicam invecti, hostem in partes distraherent. Successit res ex sententia, naves Turcicæ aut aquis mersæ, aut igni corruptæ, paucis subductis, XXVI, interceptæ erant. Hic primus ad victoriam gradus fuit. Cum enim Turcæ, rursus in fine Julii assultum tentarent, Hunyiades facta

ino-

a) Epist. Legati Pontif. ad Capistranum Buda. 5. Jun. *Serenissimus dominus Rex ivit venatum, neque amplius est reversus.*

inopinata eruptione illos aggressus, memorabili prælio victos, in fugam egit. Mahometes, accepto vulnere, Adrianopolim evasit, cæsa XXIV. millia, totidem in fuga ex vulneribus obiere, castra occupata, & præda ingens fuit, præter tentoria Asiatico luxu ornata, CCC. majoris, & minoris formæ tormenta hostibus erepta. Pugnæ seriem, & victoriam Capistranus ad Pontificem, & Hunyiades ad regem perscripsit, addiditque, Turcas, amisso ad Belgradum robore militiæ, tota Europa facile exturbari posse, si Principes Christiani sopitis, quibus distrahebantur, dissidiis, communem operam ad id conferrent. *a*) 1456.

Dicita victoriæ fama, Europam in eventum obsessi Belgradi suspensam, metu absolvit. Pontifex, ad quem, Italiæ causa, lætitiæ pars maxima pertinuit, occasione hac utendum ratus, Principes, inprimis Galliæ regem, cujus exemplum ad plures valiturum erat, ad bellum continuandum incitabat, spesque non in-

a) Litt. Joan. Taliacotii, apud Wadingum, annal. Minor. Tom. XII. ad hunc an. Raynald. Tom. X. Litt. Nic. de Fara socii Capistrani apud Wading. Tom. cit. Cod. Ms. biblioth. Mellicen. Nro. 78. Æn. Sylvius hist. Boh. c. 61. & epist. 226. Hæc fusius ex coævis memorata vide apud Pray Par. III. pag. 171. — 183.

1456. inanis fuit, tali duce, qualis Hunyiades erat, Turcas in priftina Afiæ latibula retrudi poffe, nifi is X. Augufti, pefte fublatus obiiffet. Vir exterorum judicio magnus, fed a domefticis æmulis, quibus conditione generis quidem inferior, fed virtute, & factis fuperior erat, odiis, etiam poft mortem exagitatus. a)

Ladislaus, Belgrado liberato, loci vifendi cupidus, Budam primum, dein *Fudakinum*, quo Ordines ad comitia venire jufferat, cum Cilejenfi profectus eft. Vocatus quoque fuit Ladislaus, Hunyiadis natu major filius, qui, nifi Rex proventus regni a patre rite adminiftratos fuiffe, judicio fuo probaret, venire renuit. Imprudens adolefcentis factum,

a) Wadingus Tom. XII. ad hunc an. Aneas Sylvius epift. 239. & in reb. Friderici III. Anonym. ex cruciatorum numero, apud Bernard. Pez thes. anecdot. Tom. II. Par. III. *Dicam de homine illo armato, magnifico Joan. de Hunyad, Comite Biztricenfi, regni Hung. Gubernatore. Quantis, credis, ille fuis diebus, fulferit victoriis? quantis contra infideles concertaverit bellis? difpofitio enim, & campeftria, contra Saracenos, & Afianos, quomodo firmanda erant, ipfo melius nemo fcivit. Terror erat infidelium, Italia & Afia, plus in hoc tibi teftimonium funt, quam ædes noftræ. Rapuit etiam eum hoc anno ab humanis, noftris obtutibus ipfa mors atrox.*

ctum, quo & patris famam, & se ipsum suspicioni peculatus objecerat, Cilejensi occasionem illius criminandi præbuit. Obtenta, quam volebat, declaratione, adfuit, *a*) & Belgradum, aliaque hosti finitima castra, quæ pater tenuerat, se regi consignaturum, juramento pollicitus est, simul Belgradum, ut ei hospitium pararet, præivit. Nec multo post Rex cum suo comitatu, in quo Oratores quoque Principum erant, & cruce signatis ex Austria deductis, illo venerat, cui Ladislaus 1456.

 ob-

a) Litt. regis, cit. an. 1457. *Dum nos ad vota, & instantiam Prælator. Baronum, &c. de Ducatu nostro Austriæ — movissemus, civitatemque nostram Budens. applicuissemus, indixeramus de consilio ipsorum Prælator. &c. congregationem in Futhak, in facto Turcorum celebrandam, vocavimusque inter alios præfatum Ladislaum adolescentiorem præfati Joan. Gubernatoris, — ut veniret, proponentes ipsum lateri nostro habere continuum, sed — ipse suum nobis denegabat accessum, nisi prius eum ac præfatum Mathiam germanum suum de suis, ac eundem quondam Joan. de Hunyad, genitorem suum, qui regni nostri Hung. Gubernator, collectorque generalis proventuum nostrorum regalium per plures annos exstiterat, de hujusmodi proventibus —non data ratione, redderemus expeditos. Et quamquam in eo voluntati suæ satisfacere, graviter tulerimus &c.*

obviam factus, rege cum comitatu, in arcem
1456. recepto, ceteros aditu prohibuit. *a*) Id ei Cilejenſis rurſum crimini vertit, & regis animum ſuſpicionibus implevit, qui dum, ut ſolebat, divinis aliquando aſsiſteret, & reliqui de rebus Turcicis conſilia inirent, vocatus quoque eſt Cilejenſis, qui quaſi præſagus futuri, thorace ſubtus veſtem munitus adfuit. Hic altercatio inter hunc, & Ladislaum oborta fuit, ſed dubium, uter prior huic occaſionem dederit, illud certum, Cilejenſem, arrepto vicini gladio, ictum in Ladislaum vibraſſe, eique, cum manum ictui obtenderet, aliquot digitos reſectos eſſe, mox, orto clamore, familiares Ladislai irrupiſſe, & ab his Cilejenſem, nequidquam ſe defendentem obtruncatum fuiſſe. *b*) Rex, etſi tam atroci facinore

a) Ibid. *Dum cum præfato avunculo* (Cilejenſi) *noſtro, ceterisque aliis Baronibus Hung. & Boh. paucaque familia, nobis immediate a tergo hærente, caſtrum ipſum ingrederemur, portæ caſtri ad nutum ſuum impetuoſe poſt nos clauſæ fuere &c.*

b) Æn. Sylvius in reb. Friderici III. *Venientem* (Cilejenſem) *Ladislaus, filius Hunyiadis, proditorem compellat, qui patri ſæpe necem paraverit, regemque ſibi infenſum reddiderit, nunc diem veniſſe, quo ſcelerum poenas luat. Sunt, qui Comitem prius arguiſſe Ladislaum dicant,*

nore commotus esset, compresso tamen dolore, cadaver, quinto post die, plaustro impositum, Cilejam jussit deferri, ipse Belgrado discedens, comitante Ladislao Temesvarinum pervenit. Hic ei vidua Hunyiadis, ob viri mortem moerens occurrit, quam paucis consolatus, veste aurea donaverat, & inter convivia, & saltatus utrique ejus filio impunitatem, litteris juramento firmatis, concessit. *a)* 1456.

IX. His promissis Ladislaus sui securus, nec quidquam maleficii ex patrata cæde veritus, cum fratre regem Budam comitatus, palatium officii causa sæpius adibat, cum Proceres Hungari, Cilejensis amici, regem suspicionibus implere non desinebant, revoca- 1457.

dicant, tamquam regi parum obedientem, qui ejus armatos intrare oppidum prohibuisset. Illud constat, Comitem arrepto ex puero gladio caput Ladislai petivisse, non nullosque manus interjectæ digitos amputasse, ad cujus clamorem irrupisse Hungaros, Ladislai familiares, defendentemque aliquamdiu se comitem, obtruncasse.

a) Litt. regis cit. an. 1457. *Postremo, nos — ad castrum Temesvar deductos, a nobis invitis promissiones juratas, etiam & litterales obligationes super eo, quod de cetero sibi, & — Mathiæ fratri suo hujusmodi eorum maleficia non imputaremus, ipse, & idem Mathias frater suus exegerunt.*

1457. ta identidem in memoriam sceleris immanitate, quod temerarius juvenis in regium consanguineum commisisset, majestatem regiam graviter per id læsam, ausurum majora, si id illi impune abeat, nec deesse indicia conspirationis in necem regis, verendumque esse, ne, nisi conatus temerarii occupet, sero vitæ suæ consulat. *a*) His permotus, utrumque, arcem pro more ingressos, clausis portis capi, & in carcerem conjici jussit, capti cum illis sunt, Joannes Varadiensis Episcopus, & aliquot Proceres, qui insidiarum conscii putabantur. Ladislaus, causa in quæstionem vocata, capitis damnatus, & mense Martio ad supplicium ductus, quarto carnificis ictu, nondum XXIV. annos natus, vitam in foro Sancti Georgii finiit. Mathias in vinculis retentus, postea Viennam abductus est, Varadiensis Episcopus, dum Rex Strigonium venit, liber

a) Ibid. *Et quamquam inviti illas fecerimus, nihilominus tamen, nisi ad ultimum cupiditate regni ductis, præfatis filiis dicti Joannis Gubernatoris, in necem, & periculum vitæ majestatis nostræ, & Consiliariorum nostrorum conspiratos fuisse, palam deprehendissemus, in tantum, ut, nisi providere potuissemus, infra triduum realiter scelus in sanguine nostro — complevisset.*

liber dimissus, reliqui, dissimulatione custodum, effractis carceribus evasere. *a*) 1457.

Vix supplicii rumor per regnum vulgatus erat, cum Szilagius. Ladislai avunculus, cum hujus matre, ceterisque, qui familiæ Hunyiadianæ studebant, inita societate, ad sumendam ex cædis auctoribus vindictam conspirarunt, fiebantque motus in variis regni partibus, qui majoris periculi, sed latentis, indices erant, quibus mature sopiendis, Rex Comitia, quæ in XXIV. Aprilis indixerat, occupare statuit, sed cum hæc quoque ob ingravescentes motus differenda viderentur, missis ad varias civitates litteris, ut vires suas contra publicæ tranquillitatis turbatores Joanni Giscræ conjungant, admonuit. Verum cum id etiam lente fieret, iidem, qui regi prius autores supplicii erant, pejore usi consilio, eidem nunc suasere, ut vulgatis

 per

a) Ibid. *Ipsos vitæ nostræ insidiatores, ut puta, præfatos Ladislaum, & Mathiam — captivari fecimus, & tandem servata juris forma, & post latam sententiam, ipsum Ladislaum juxta sua demerita, & suos excessus, in publico, capite plecti jussimus, cunctis aliis, similia machinantibus in terrorem, præfato Mathia, & aliis complicibus eorum, ex benignitate regia, in vita conservatis.* Conf. Kaprinai hist. dipl. Par. I. pag. 134. — 162. & Pray Par. III. pag. 193.

per regnum litteris, facti ſui cauſas redde-
1457. ret. Aſſenſus eſt, vulgavit XII. Calendis Aprilis litteras, & in his commemorata, velut ob iter, Cilejenſis nece, ſe a Ladislao captivum Belgradi detentum, inde invitum, Temesvarinum eſſe ductum, hic impunitatem patratæ cædis violente ſibi extortam, Budæ autem vitæ ſuæ inſidias fuiſſe ſtructas prolixe recenſuit, jure igitur capitis damnatum fuiſſe, &, ut cauſæ pondus adderetur, etiam Joannes Hunyiades variorum criminum, quæ illi ab æmulis per invidiam alias objecta erant, poſtulatus fuit. *a*) Sed illud improvide factum, quod in iisdem litteris, ſupplicii auctores, ſibi, ſuisque hæredibus, a rege, hujusque ſucceſſoribus, caveri flagitarint, ne unquam propterea ab aliis, injuriis laceſſerentur, damnumque acciperent, &, ſi fieret, id reges de ſuo compenſare, obſtricti eſſent. *b*) Hæc ſatis, ut reor, pro-

---

a) Hæc ex iisdem litt. an. 1457. jam ſupra, ubi locus poſcebat, memorata ſunt. Conf. etiam Kaprinai l. cit. pag. 197. — 204.

b) Ex iisdem litt. ad fin. *Ne igitur, erga præfatos, Ladislaum Palatinum, Nicolaum Vajvodam, Paulum de Lindva Janitor. Ladislaum de Buzla Pincernar. Hennyng Czernin, agazonum noſtrorum magiſtros, Conradum Holzler, magiſtrum Hubarum, Wolfg. Pukendar, Jodocum*

produnt, causas supplicii, præter cædem Ciliejensis, quæ excusari non poterat, ab his 1457. excogitatas potius, quam veras, & regem, qui illorum arbitrio regebatur, ut sententiæ subscriberet, coactum fuisse. *a*)

Tan-

cum Capitaneum de Vegles, de tanta fidelitate ingrati videamur, promisimus eis verbo nostro regio, & sub fide nostra Christiana promittimus per præsentes, nostro, & successorum nostrorum regum nominibus, ut, si eos — sive hæredes ipsorum, quispiam præmissorum ratione, qualitercunque, & quomodocunque inquietare, publicas inimicitias contra eos gerere, sive eis adversari, guerram movere, aut eos quovis modo gravare, & impedire, seu quomodocunque damnum inferre vellet, nos eis, & cuilibet eorum præsidio fore, eos manutenere, protegereque, & defensare, damna quoque — eis generose recompensare volumus, & tenebimur realiter, & cum effectu. Ad quæ omnia — nos, & — successores nostros reges, sub præscripta fide nostra obligamus, & obligatos haberi volumus, præsentis scripti nostri patrocinio mediante.

a) In Austriam rediturus, Episcopum Varadien. libertati restituens, his verbis usus est: *Cum essem Budæ, quod voluere Barones, id facere me oportuit, quod te cepi, illorum est, quod te supplicio, culpaque libero, meum est.* Æn. Sylv. in reb. Friderici III.

Tantum autem abeſt, ut hac declaratione
1457. motus conquieverint, ut majora etiam in dies incrementa caperent. Recentior enim erat Hunyiadis, ejusque præclare factorum apud omnes memoria, quam ut hac criminatione, quæ plerisque per invidiam ſubornata videbatur, pacari poſſent. Itaque Rex præcipiti ſuorum conſilio circumventus, cum intelligeret, famam ſuam periclitari, Viennam, ducto ſecum Mathia, rediit. Tentata quidem fuit, &, quod mirum videri poteſt, per Nicolaum de Vjlak, quem conſtabat Hunyiadianæ familiæ ſemper infenſum fuiſſe, inter regem, & Szilagium concordia, irrito tamen conatu. Conditiones hujusmodi erant: Eliſabetha Hunyiadis vidua conſignabit regi omnia caſtra, quæ in Tranſsilvania, Servia, & in Hungaria juris regii fuere, iis ſolum exceptis, quæ hæreditate, vel donatione Alberti regis, aut ære comparata eſſent, interea autem Mathias apud Strigonienſem Archiepiſcopum obſes erit, nec ante, quam caſtra reſtituta fuerint, liber dimittetur. a) Res tamen, quod Szilagius Vjlakio non ſatis fideret, in ſolo conatu adhæſit.

Nec in Auſtria res ſatis pacatas reperit. Nondum enim diſsidia inter Cæſarem, & Ladislaum ob Comitatum Cilejenſem, quem Rex

a) Kaprinai Tom. I. cit. pag. 207. & Æn. Sylvius epiſt. 269.

Rex jure avitico ad se pertinere contendebat, licet Pontifex per Legatum suum omnem operam impenderet, componi potuere. Quod cum periculi plenum esset, si quid Turcæ in Hungariam occiperent, partes suasu Ducis Bavariæ, Corneuburgum pro ineunda concordia vocatæ sunt. Post longas consultationes induciæ solum biennales conflatæ, tum Viennam discessum, & de conjuge regi ducenda actum. Vota omnium in Margaretham Caroli VII. Galliæ regis filiam conspirarunt, de nuptiarum tamen loco diu disceptatum. Hungari Budam, Pragam Bohemi, & Australes Viennam optabant designari. Cunctante rege, utris assentiretur, Podiebradius cum VIII. equitibus Viennam veniens, trans Danubium, quod urbem non satis tutam sibi existimaret, restitit, regique colloqui optabat. Missus est, qui illum in urbem deduceret, renuit, petiitque, quoniam arcani ratio id posceret, ut Rex trans flumen ad se invisat. Hæsitatum est, eundumne regi ad subjectum, an in urbe manendum esset? ivit tamen, licet invito senatu, euntem tria millia equitum, demtis gladiis, cetera inermium, sequebantur. Triduum isthic exactum: primo congressus erat publicus, altero arbitri duo adhibiti, tertio, his remotis, soli agebant. De quibus autem rebus inter se contulerint, nuspiam 1457.

piam

piam reperi. a) Illud conſtat, Podiebra-
1457. dium, ſoluto colloquio, minabundum in Moraviam receſsiſſe.

Atque id in cauſa fuiſſe videtur, ut ad hunc placandum, Pragam nuptiis ſuis deligeret. Nec diu Viennæ moratus, ingenti cum apparatu illuc profectus eſt. Inde Legati cum donis regina dignis in Galliam pro deducenda ſponſa, ad Cæſarem quoque, & ad Saxoniæ, Bavariæ, aliosque Principes miſsi, ut non ſolum nuptias ſuo adventu ornarent, ſed Cæſarem etiam cum rege conciliare niterentur, ac de bello Turcis obmovendo in communi conſultarent. Sed has ſpes, & tantos apparatus inopina regis mors, b) cum vix triginta ſex horis ægrotaret, & deci-

a) Niſi forte id ſit, quod Dubravius hiſt. Boh. l. 29. in hæc verba memorat: *ferunt, inde ei* (Podiebradio) *ortam ſuſpicionem fuiſſe, quod clanculum inaudiverit, chirographa poſt interitum Ladislai Hunyiadis non pauca eorum fuiſſe reperta, qui coepta, conſiliaque adverſus regem ejusdem Ladislai approbant, inter quæ Georgii quoque chirographum exſtare ajebant. Veritus itaque, ne inauditus, indictaque cauſa, aut inimicorum ſuorum factione, quorum plerique tunc in aula regis erant, periculum aliquod adiret, ex tuto alloqui regem voluiſſe.*

b) In cauſa mortis ſcriptores illius etiam temporis variant. Sunt inter hos Æn. Sylvius hiſt. Boh.

decimum octavum ageret ætatis annum, in ipso juventutis flore, XXIII. Novembris intercepit. a) Juvenis longiore vita dignus, qui præter castigatos mores, quos in aula Cæsaris combiberat, & constanter retinuit, jam in pueritia magnitudinem animi rege dignam præferebat, & munificentiæ, benignitatis, ceterarumque virtutum, quibus imperantes ornari solent, luculenta indicia dabat, felix, si in pacatiora tempora, & meliores, bonique publici magis, quam sui, studiosos Consiliarios incidisset. 1457.

X. Mortem regis nova regnorum vicissitudo consequuta est. Hungaria, quæ post cæsum ad Varnam Wladislaum, avulsa Polonia, virium parte privata fuit, nunc quoque, cum 1458.

Boh. c. 71. epist. 324. in reb. quoque Friderici III. item lessus poetæ coævi apud Hier. Pez, Tom. II. pag. 679. Medici Viennenses, qui corpus tractarunt, aliique, etiam posterioris ævi, qui veneno exstinctum perhibent, sed corpus regis integrum & flexile, seculo post, & quod supra est, repertum, suspicionem hanc satis convellit. Ceterum Burkhartus in comment. ad Mellini rem numariam Hung. affirmat, sibi ad manum esse epistolam nondum editam, quæ mortis causam non obscure in Podiebradium conjiciat.

a) Æn. Sylv. in reb. Friderici III. Conf. Kaprinai l. cit. pag. 109. 250. 259.

cum ad reprimendos Turcas ſociis armorum
1458. opus eſſet, ob Bohemiam, & Auſtriam a ſe ſeparandam, non minorem jacturam factura erat. Initium a Bohemia factum. Podiebradius, qui eadem, qua Rex obierat, die Hungaros de illius morte certiores reddidit, aliaque nuncio, quæ referret, commiſerat, pridie, quam defuncti corpus conderetur, convocatis regni Ordinibus, denunciavit, ſe Gubernatoris officio, quod ſibi Rex ad Pentecoſten ſequentis anni confirmaſſet, non ante deceſſurum, quam concordi ſententia Rex eligeretur. Hæc ille tranquillitatis publicæ cauſa prætexebat, re ipſa autem, quid Hungari, qui jam anno priore ipſis calendis Decembris Comitia ad Calendas Januarias Peſtinum indixerant, acturi eſſent, intentus exſpectabat, ut conſilium pro re, & tempore opportunum caperet.

Ac hi quidem conventum præſtituto tempore agebant, ſed initia erant admodum turbulenta. Palatinus de Gara cum Vjlakio, & Paulo de Lindva, aliisque, qui præcipui auctores ſupplicii ex Ladislao ſumti habebantur, Budæ; Szilagius, qui VII. peditum, & XIII. equitum millia adduxerat, cum factione ſua Peſtini conſedere. Utrosque Danubius conferta glacie fluens, ut loco, ita opinionibus divulſit. Szilagius cum ſuis non obſcure in Mathiam Ladislai fratrem inclinabat, contra autem Palatinus, Vjlakius, Paulus de

Lind-

Lindva, eisque adhærentes, pœnam talionis ob Ladislai ſupplicium veriti, omnibus viribus nitebantur. Fortaſſe, ſi veteris inſtituti, & familiæ regiæ, ac promiſſorum ſuorum memores, Caſimirum Poloniæ regem, aut Saxonem, ſororum Ladislai regis maritos, vel Duces Auſtriæ, quibus olim pactum cum Ludovico de mutua ſucceſsione interceſſerat, in conſultationem adduxiſſent, non modo Szilagii conatus eliſuri erant, ſed Poloniam, vel Bohemiam, aut Auſtriam cum Bohemia rurſus Hungariæ conjunxiſſent. Sed, dum omnia non tam conſilio ad ſtatum regni accommodato agerentur, quam vi, & metu, Szilagius enim, præterquam quod militum numero parti oppoſitæ prævaleret, furcas, & menſam laniariam in ripa Danubii erigi juſſerat, partes tandem, ſuaſu Legati Pontificii, utcunque conſentientes, Mathiam abſentem, quinque & decem annos natum, XXIV. Januarii regem renunciarunt. *a*) 1458.

Hunc Ladislaus Rex in Bohemiam iturus, ſecum Pragam adduxerat, & poſt hujus mortem Podiebradius retinuit, honeſteque habuit, in omnem eventum intentus, quæ illius in Hungaria ſors futura eſſet, utque comperit, vota in eum conſpiraſſe, quo ſibi quoque

a) Æn Sylvius Europ. c. 1. Peſsina Mars Moraviæ, l. 6. c. 1. Kaprinai l. cit. pag. 384. Conf. Verinum comment. jurid. pag. 158. & Katona Tom. XIV. pag 45.

que ſenſim viam ad ſolium Bohemiæ ſterne-
1458. ret, generum filiæ ſuæ Catharinæ adſcivit, facilemque ſe dein Legatis, qui ad eum liberandum venere, præbuit. Caput legationis erat Joannes Varadienſis Epiſcopus, cui mater Eliſabetha, ſi filius precio redimendus eſſet, quadraginta aureorum millia, a) hortatu Szilagii, b) numeravit. Non multis igitur agendum erat, ut liber dimitteretur. Conventum utrinque eſt in diem V. Februarii, quo Podiebradius Mathiam, Strasnicii, urbe limiti Hungariæ finitima, ſiſteret, inde ab Hungaris Budam deducendum.

Interea Szilagius Gubernatoris officio functus, ſtatuta ab regni Ordinibus, ſuo nomine rata habuit, inter quæ illud ad Nobiles novo regi conciliandos videbatur pertinere, ut Rex ſuis ſumtibus regnum tueatur, nec prius reliqui, quorum id alias intereſſet, ſymbolam conferre obſtricti ſint, quam ſi Rex per ſe id præſtare non poſſet, tum vero Prælati, & Barones, quos ſuis vexillis adſcriptos habent, regi conjungant, ſi nec hi quidem hoſti reſiſtendo eſſent, Nobiles auxilio ſint.

---

a) Æn. Sylvius epiſt. 337. *Mathiam Vajuodæ filium, in regem electum Hungariæ — quinquaginta millibus aureis redemtum fuiſſe.*

b) Joan. Liſthius epiſc. Jaurinen. in ſuis Ms. animadverſionibus ad Bonfinii Dec. 3. l. 9. hæc adnotat: *cum precibus Szilagyi a ſorore pecunias habere non poſſet, baculo extorſit.*

ſint. Præterea decretum, ut bona Eccleſiaſticorum, & ſecularium, triennio abhinc vi occupata, reſtituantur, & de damnis ab anno quinquageſimo ſexto illatis, Comitatus quæſtiones inſtituant, caſtra, ex quibus latrocinia hactenus fiebant, ſpacio XV. dierum funditus convellantur, civitates muro cinctæ, & caſtra regalia, Gubernatori conſignentur; denique ut omnes Nobiles, qui bona poſsident, quotannis ad diem Pentecoſtes Peſtinum ad comitia conveniant, abſentes, ſi juſtam cauſam, cur non adfuerint, reddere non potuerint, bonis priventur. *a*) Id cum præter morem hactenus uſitatum eſſet, *b*) plerique exiſtimabant, a Szilagio ea de cauſa inventum, ut Palatino, & qui cum eo ſentiebant, ſi eos electionis pœniteret, ad res novandas animum vel ipſa confluentium multitudo adimeret. 1458.

Dimiſſo conventu, Szilagius cum Sorore Eliſabetha, magno Prælatorum, & Baronum, militumque comitatu, ad Mathiam in Hungariam deducendum, ad condictum tempus, Straſnicium profectus, Podiebradium cum rege in oppoſita Moravæ ripa reperit. Hic pacta nuptialia his conditionibus confirmata: Mathias Sponſam anno transacto in Hungariam tra-

a) Exſtat in Cod. jur. patrii Tom. I. pag. 213.
b) Vid. Notit. prævias §. 18.

traducet, &, poſtquam coronatus fuerit, pro
1458. gentis more coronari quoque faciet, ubi vero duodecimum ætatis annum compleverit, matrimonio ſibi junget, &, ſi pactis non ſteterit, centum millia aureorum eidem perſolvet: idem Podiebradius, ſi illam condicto tempore Poſonii ſponſo non ſiſteret, ſe facturum ſpopondit. Conſcriptis deinde tabulis, & numeratis, quæ promiſſa erant, XL. aureorum millibus, aliisque XX. additis, utrinque diſceſſum, & Mathias Budam deductus eſt. a)

MA-

a) Peſsina Mars Morav. l. 6. c. 1. Balbinus epit. rer. Boh. l. 5. c. 4. Bonfinius Dec. 3. l. 9. Kaprinai l. cit. p. 428. 436. & 442.

MATHIAS I.

Ab anno 1458. — 1490.

I. Corvini, incertum, quam ob causam, cognomen adeptus, *a)* vividam, & arduis rebus gerendis capacem a naturâ indolem, regiumque animum nactus, sed nec in hunc finem a teneris institutus *b)*, nec in ulla hac- 1458.

a) Sunt, qui genus illius ex Servia, alii ex Polonia deducunt, Bonfinius, assentationis studio ductus, ad Corvinorum Romanam gentem refert, sive a corvo, gentilio illius Insigni, sive ex natali in Transsilvania loco *Hollós*, quod nobis Corvinum notat, in eam opinionem adductus. Sunt quoque, qui patrem illius Joannem, illegitimo thoro ex Valacha, & Sigismundo Imp. natum fabulantur. Illud certius teste Nic. Olaho, Strigonien. Archiep. qui ex *Marinæ* Joannis Hunyiadis fororis filio natus est, Valachicæ originis fuisse. Vid. Katona Tom. 14. pag. 5. — 13.

b) Galeotus quidem de dictis & fact. Mathiæ, Tom. 1. Script. Hung. pag. 528. hæc de eo: *parentes — summam de hoc puero Mathia spem conceperunt, maximaque cura, & diligentia, ad futuri regni adoptionem, litteris, & moribus, artibusque regiis educarunt.* Sed hoc enco-

tenus rei publicæ parte versatus, regnum superioribus temporibus per intestinas factio-
1458. nes labefactatum adiit. Itaque in principio, aliorum fere consilia, eorumque inprimis, quibus regnum debebat, sequi coactus, postea autem, quam usu rerum valuit, suo arbitratu rem publicam moderatus est. Eodem, quo is in Hungaria, Podiebradius in Bohemia, præpotente factionum studio, regnum non multo post obtinuit. Fuere quidem multi, qui id ambiebant. Casimirus rex Poloniæ, & Wilhelmus Saxo, quibus Ladislai regis sorores nuptæ erant, jure uxorum nitebantur; Cæsar pacta olim inter Bohemiæ reges, & Duces Austriæ, de mutua succesione, inita obtendebat, Carolus quoque rex Galliæ nomen inter candidatos professus, regnum alterutri ex suis filiis, vel ei, quem sponsæ defuncti regis Ladislai maritum daret, deferri cupiebat, pollicitus insuper, se Bohemiam ære alieno liberaturum, daturumque operam, ut, quæ ex ejus ditione avulsa erant, in jus pristinum vindicentur. Verum Rochizana factio, quæ regem suæ religionis optabat, numero, & vi superior, Podiebradium ceteris præ-

comio Joannem Hunyiadem, affectatæ tyrannidis, quam ei æmuli objecerant, manifeste incusat.

prætulit, *a*) & VII. Maji inaugurationis diem constituit. 1458.

Mathias, qui per idem tempus regni conventum agebat, designato Socero dignitatem gratulatus, postquam eidem Jaurinensem, & Vaciensem, episcopos, qui, vacante Pragensi sede, ritum inaugurationis peragerent, misisset, consilia cum Ordinibus ad rem publicam instaurandam conferebat. Præcipua spectabant, ad rite instituendam judiciorum formam, sarcienda damna, quæ hactenus, præsertim ultimo quinquennio, illata erant, ad coordinandam militiam, in officio continendos latrocinantium patronos, etiamsi ex Magnatum numero essent, proventus item regios in integrum reponendos, monetæ aureæ, & argenteæ valorem firmandum, quem nec regi, insciis Ordinibus, mutare fas esset, aliaque, quæ decreto Alberti regis fere consimilia, & una documento, sunt, quam inordinata regni administratio sub rege Ladislao fuerit, dum ejus consiliarii, qui contrariis quidem studiis inter se divisi, sed habendi cupiditate consentientes erant, rem publicam suo arbitratu versabant. Illud quoque ad electionem regis firmandam, adimendamque iis, qui oppositam partem fovebant, res novandi occasionem, decretum, ut, si quis

a) Aen. Sylvius Europ. c. 16. & in reb. Friderici III. Gerard. de Roo l. 6.

quis, cujuscunque is dignitatis, conditionisve
1458. esset, factiones concitare, vel in personam regis conspirare auderet, non solum nota infidelitatis, cujus veniam ne rex quidem possit facere, perstringatur, sed universi etiam Nobiles, in hujusmodi tranquillitatis publicæ turbatores, arma corripiant. *a*)

Hæc quidem ad regis securitatem, tranquillitatemque regno conservandam, constituta fuere, nondum tamen res eo loco erant, ut non aliquid periculi superesset. Bohemi, qui a Ladislai obitu in superiore Hungaria rerum adhuc potiebantur, prædas more suo ex omni late vicinia agebant, nec, quamquam a Sebastiano Rozgonio profligati, diu quieturi videbantur. Domi quoque a Mathia, nondum accommodate ad tempus dissimulare gnaro, peccatum, qui Szilagium, cui regnum debebat, & quem non ita pridem Comitem Biztriczensem renunciaverat, quod sibi importunus monitor esset, dignitate, & loco movit, qua ingrati animi testificatione non paucos a se avertit, non de nihilo veritos, avunculi exemplo graviora aliquando in se constitui

a) Decret. hujus an. deest in Cod. jur. patr. productum tamen est, in vestigiis Comitior. Hung. an. 1790. p. 298. exhibet id quoque Katona Tom. 14. pag. 69. Conf. Balbin. Miscell. Dec. 1. l. 6. c. 6.

tui posse. Accessit & illud, quod suo arbitrio extra comitiorum tempus, Ladislao de Gara Palatino, & Nicolao Vjlakio Transsilvaniæ Vajvoda, magistratu decedere jussis, illi Michaelem *Ország*, huic vero Joannem *Pongrácz*, consobrinum suum, a) subrogarit. Nova inde data exauctoratis occasio in regem conspirandi, qui, pluribus sensim in societatem adscitis, cum intelligerent, Legatos ab eo ad Cæsarem mitti, qui coronam repetant, clam, ne hanc redderet, ei auctores fuere. Ille tamen, veluti re bene gesta, sui securus, conventum, ad quem rex quoque Bosniæ venturus erat, ad diem VI. Decembris, Szegedinum indixit, in quo de recuperanda corona, instaurandis regni limitibus, rebusque Turcicis consultaretur. b) 1458.

II. Tenuit conventus ad initium sequentis anni, quo ipsis Nonis Januarii sanctiones, quæ ab Ordinibus conditæ erant, ratas habuit. c) 1459.

a) Hunc rex in litt. an. 1489. dat. Bud. in vigil. nativit. B. Joan. Bapt. *consobrinum nostrum piæ mem.* vocat.

b) Gerard. de Roo, l. 6. Kaprinai l. cit. pag. 202. & 217.

c) Hoc quoque Decret. in Cod. jur. patr. desideratur, produxit autem Kaprinai l. cit. pag. 221. Ignat. Batthyan episc. Transsilv. leg. Eccl. Tom. 1. pag. 496. Pray P. 3. pag. 225. Katona Tom. 14. pag. 175.

Potissima illarum pars ad rem militarem,
1459. hujusque disciplinam pertinet: illud fortassis præter Majorum morem constitutum fuisse, videri potest, ut rex iis copiis, quas Barones sub suo vexillo ducturi essent, stipendia ex publico ærario præbeat. Ad hæc tempus militandi ad tres solum menses coarctatum, quibus evolutis, signa relinquendi cuivis potestas esset, quæ si quis prius desereret, nulla Nobilitatis ratione habita, bonis, & capite privetur, qui vero præbita pecunia missionem a ductore impetraret, uterque & pecuniæ jacturam, & pœnam perferret: annonam, ceteraque victui necessaria, non cariore, quam ante profectionem erant, precio fas sit, venum exponere, armorum genus ad bellum, gladius, clypeus, arcus, & hasta, præscriptum: omnes denique signis adscripti, cum a rege per litteras admoniti fuerint, intra XXV. dies loco condicto cum armis præsto sint.

Hæc ad externos hostes spectabant, cum domi interea magis periculosi laterent. Ladislaus Gara, & Vjlakius, qui, licet magistratu jam privati essent, nomen tamen dignitatis retinebant, adscitis in societatem potentioribus Hungaris, qui Moraviæ, & Austriæ vicini erant, ad quos Comes quoque Segniæ, Vegliæ, & Modrusiæ, tum Transilvaniensis episcopus accesserant, Németuivarini convenere, & unanimi consensu Cæsari, quin

quin id ambiret, *a)* regnum obtulerunt, his præcipue caufis inducti, quod, cum Mathias minime illuftri fanguine natus, Cæfar autem regi Ladislao fanguine junctus effet, & ceteroquin in aliis provinciis eidem jure hæreditario fucceffiffet, regnique coronam in poteftate haberet, regnum capite deftitutum, declarent, ac idcirco Cæfarem oratum velle, ut id fufcipere, tuerique ne gravetur, fe non alium regem agnituros, viresque omnes ad id fibi afferendum collaturos effe, modo in coronatione immunitates regni, Nobiliumque fe confirmaturum polliceretur. *b)* Non poterat 1459.

a) Litt. autogr. Friderici an. 1459. dat. Vien. d. 19. Jun. *quod noviſsime tamquam ſtatus, & honoris noſtri, intimi zelatores, nobis minime inſtantibus, ſed prorſus ignorantibus, & inſciis, motibus veſtris propriis, pro ampliori decore noſtræ Cæſareæ Sublimitatis, totiusque Chriſtianæ religionis conſolatione, cum non nullis aliis ſpectab. & magnificis, atque Nobilibus dicti regni noſtri Hung. cum magna, & intima cordis affectione elegiſtis, & pro hujusmodi noſtri regalis honoris, atque auctoritatis conſervatione, vos una cum perſonis, bonis, & rebus veſtris — obſequentiſsimos coram nobis liberaliſsime exhibuiſtis* cet. integrum, fed non nihil variatum exhibet Kaprinai l. cit. pag. 325.

b) Idem l. cit. pag. 249.

rat clancularia hæc coitio Mathiam diu late-
1459. re, itaque fidem suorum explorare volens, accitis ad se tam Ecclesiastici, quam profani ordinis Proceribus, fidelitatis juramentum ab iis sibi præstitum, litteris X. Februarii editis, testatum esse voluit. *a*) Id adversæ factioni incitamento fuit, ut ea quoque, quæ clam cum Cæsare transegerant, horumque causas ad avertendam a se apud populares suos invidiam, septimo post die, litteris itidem vulgarent *b*) quæ cum jam magis palam essent, quam ut possent dissimulari, Cæsar tempore usus, Neostadii die IV. Martii, se regem Hungariæ coronari passus est. *c*)

Hinc necessario bellum civile ortum. Frustra Pius II. Pontifex, qui in anni prioris exitu Calixto III. successerat, æmulos conciliare studuit, frustra Mathiam, misso vexillo, in

---

a) Idem ibid. pag. 245.

b) Idem ibid. pag. 249.

c) Gerardus de Roo, l. cit. c. 6. quod Kaprinai l. cit. pag. 329. testimonio Joan. Zapolyæ satis verisimile reddit, licet aliqui, quod Lancmannus apud Freherum Tom. II. pag. 78. nihil de coronatione memoret, hanc in dubium vocent. Ceterum Fridericus abhinc in diplom. titulo regis Hung. uti coepit, cujusmodi illud est, quo d. 15. Martii hoc an. Francofurtiensibus privilegium concessit, apud Lunig Reichsarchiv Tom. XIII. pag. 632.

in bellum Turcicum concitabat, eosque, qui impedimento essent, sacris interdixit. Res igitur armis semel, iterumque acta est; primum Cæsarei, Hungari postea victores fuere. Felix pugnæ eventus factionem sensim dissolvit. Mathias enim arte, præ armis, utendum ratus, cum plerisque, qui ad Cæsarem secesserant, seorsim splendidis pollicitationibus cœpit agere, Vjlakio tituli regis Bosniæ, & Ladislao de Gara recuperandi Palatinatus spe oblata, quorum auctoritate reliqui paulatim ad obsequium rediere, ne tamen occasionem res novandi iterum haberent, & velut in custodia essent, Garam Palatinum renunciavit, Vjlakium, honoris causa, adhibuit aulæ, & Sigismundum Comitem de Bozyn, ab Austriæ finibus, ubi amplissimos fundos habebat, abstractum, in superiore Hungaria magistrum equitum creavit, Rozgonio, & Pongraczio, quavis anni quarta parte, quatuor mille aureos est pollicitus, donec cum Cæsare inducias, vel pacem conficeret. a) Egit de his ineundis, usus opera Joannis Varadiensis Episcopi, cui Legatus quoque Pontificis socium se junxerat, frustra tamen uter- 1459.

a) Litt. regis an. 1459. fer. 3. prox. post fest. B. Emerici Ducis. Kaprinai l. cit. pag. 369. Cod. Ms. biblioth. Viennen. apud Pray Par. III. pag. 234. item Cod. Vatican. ibid. pag. 230. Gerard. de Roo, l. 6.

1459. uterque fuit, quod Cæsar nec coronam, non exhibito precio, reddere, nec titulo regis se abdicare vellet. Frustra etiam Podiebradius generi sui causam suscepit, qui, ut titulum quidem regis Hungariæ uterque gerat, de ceteris vero rebus ut in conventu Olomucensi transigerent, suadebat, quod cum Mathiæ non satis probaretur, Cæsar seorsim cum Podiebradio fœdus adversus omnes, Pontifice excepto, pepigit, ut regem ad æquiores conditiones cogeret. a)

Intercesserat & illud, quod Concilio Mantuam indicto, Principum studia in bellum Turcis communiter inferendum concitata, Cæsaris curas aliorsum converterent. Et fiebant ad id suscipiendum in Asia, & Europa ejusmodi apparatus, qui felicem successum polliceri videbantur, si omnes inter se magis consentientes fuissent. In Asia Trapezuntinus Imperator, Persarum Rex, & Dux Georgianorum, auxilia spoponderant, his Mingreliani, & qui Asiam minorem, Anacosiamque colunt, quin non pauci ex Turcis Asiaticis etiam se socios fore promisere, ut adeo præter triginta biremium classem, supra centum millia, in promtu haberent. Idem Europæorum fuit studium. Pontifex præter viginti mille aureos, Ecclesiarum Italiæ decimas, Ger-

a) Pray Par. III. pag. 240. item Cod. Vatican. Nro. 59. ibid. Balbinus Dec. 1. l. 8.

Germani triginta peditum, & decem equitum millia, Veneti classem, se præbituros receperant, optabant tamen, quoniam iter per Hungariam suscipiendum erat, ut pax inter Cæsarem, & Mathiam prius componeretur. a) 1459.

III. Ac hujus quidem iterum conciliandæ periculum anno sequente factum est, Norimbergæ primum, postea in Curia Imperatoris, ac denique Olomucii, nullo tamen successu, sive Cæsar querelis, quas Legati Mathiæ ante annum in Concilio Mantuano contra se proposuerant, offensus esset, seu Mathiæ conditiones, in quas utrinque conveniretur, displicerent. Quidvis in causa fuerit, felicior domi in conciliando Giscra erat. Cum hoc ita conventum, ut Mathiam, quod hactenus negaverat, regem deinceps agnosceret, & copias suas stipendio Pontificis alendas, regiis in bellum Turcicum conjungat. Cum enim videret, in Concilio Mantuano omnia lente in hunc finem parari, ipse, quod id suarum ditionum maxime interesset, bellum Turcis inferre parabat. Hac de causa Vajvodam Valachiæ, qui contra illos rem aliquoties feliciter gesserat, in suas partes pellexit, & Legatos Mahometis, qui cognito Asia- 1460.

a) Cod. Vatican. cit. ap. Pray Par. III. pag. 242. Æn. Sylvii epist. 378. & 379. Raynaldus ad hunc an.

Aſianorum, & Europæorum in ſe apparatu,
1460. inducias offerebat, re infecta ab ſe dimiſit, quod cum Pontifici mire probaretur, rurſum XL. aureorum millia in commune bellum regi pollicitus eſt, eumque magnopere hortatus, ut ad id feliciter gerendum, quam poſſet celerius, concordiam cum Cæſare iniret. a) Tentata iterum eſt hoc non invito, & ar-
1461. bitrium rurſus Podiebradio creditum; quem ut ſibi Mathias conciliaret, prius, quam conventus haberetur, Trencſinium profectus, ſponſæ dotem regina dignam, modumque de ea ſibi tradenda, conſtituit. Nec tamen propterea hic quoque conatus priore felicior erat. Podiebradius enim, cui Cæſar recens ſpem ſucceſsionis in Comitatum Cattimeliboeum fecerat, cum nec hunc, nec Mathiam, deſignatum generum, vellet offendere, ita judicio ſuo nutabat, ut neutri parti ſatisfacere videretur. Itaque non ſolum concordia non coaluit, ſed, ſoluto conventu, nova etiam diſsidii ſemina erant jacta. Cæſar Joannem Giscram, hominem pro ſpe lucri emtu facilem, promiſsis ampliſsimis, a Mathia abſtraxit, & hic viciſsim, pactis cum Alberto fratre illius initis, hoſtem Cæſari concivit.

a) Ita

a) Litt. Pontif. ad regem ex Cod. Vatic. apud Pray Par. III. pag. 248. Raynaldus ad hunc an. Gobelinus l. 5.

a) Ita spes pacis toties tentatæ dissipata est.

Intererat tamen regis magnopere, ut hæc, ad recuperandam coronam, coalesceret. Hujus conficiendæ negotium Joannes Varadiensis Episcopus in se recepit, qui iter in Sclavoniam, velut aliud agens, ingressus, Græcium ad Cæsarem deflexit, ut cum eo de precio redimendæ coronæ transigendi initium faceret. Domi interea, quæ adhuc salebrosa erant, diligenti studio complanata. Rex Bosniæ, qui metu Turcarum correptus, cum iis fœdus inierat, poenitudine ductus, ad obsequium rediit, et arcibus Savo vicinis præsidium Hungaricum imponi passus est. Cum Giscra quoque tractatio instituta, qui, quod Cæsarem pacis, quam belli, magis amantem expertus esset, ut erat militaris animi, facile, postquam in jus civitatis, & in Magnatum ordinem cooptatus erat, castris, quæ ab Elisabethæ reginæ temporibus tenebat, regi traditis, in hujus partes concessit, & cum Bohemis imperio suo obnoxiis, sociam operam in bellum Turcicum pollicitus est, ad quod suscipiendum, animi omnium 1462.

a) Kaprinai l. cit. pag. 476. Auctor Ms. rer. Austr. ab an. 1454. ad 1467. item diplom. Tabularii Augusti apud Pray Par. III. pag. 261. & 262. Balbinus epit. rer. Boh. l. 5. c. 5. Gerard. de Roo, l. 7.

1462. um, per nuncios ex Valachia missos, incitati ferebantur, qui Turcas, cæsis fere quadraginta eorum millibus, a Vajvoda profligatos affirmabant. *a*) Mathias, etsi dictis illorum, quos nosset, majora plerumque vero afferre, fidem ægre haberet, tamen a Ragusinis, ut eis auxilio esset, rogatus, in Serviam proficisci cogitabat, cum Episcopus Varadiensis a Cæsare reversus, quædam conventionis capita attulit, de quibus postquam ipse privatim cum consiliariis contulisset, regni Ordines Budam ad conventum adesse jussit. Hic iis, quæ ad jus dicendum, ad declarandas infidelitatis notas, & forum Ecclesiasticum, quod a profano sejunctum voluit, pertinent, breviter constitutis, *b*) de corrogando etiam precio ad redimendam coronam, actum. Hungariæ Nobiles, quisque florenum auri, promisere, sed, ne id in legem deinceps, & morem abiret, Rex publica fide Ordinibus cavit, licet sæpe promissi postea immemor fuerit: Transsilvani quoque, & Ragusini, ut symbolam suam conferrent, admoniti sunt,

a) at-

a) Collectio epistolar. Mathiæ, Par. I. pag. 57. 60. 70. 71. & 112. item litt. Venetor. ad Bononienses apud Mansi, ad Tom. X. Raynaldi annal. Eccles. pag. 336.

b) Exstat in Cod. jur. patr. pag. 215. & *primum* dicitur, cum jam an: 1458. & 1459. duo, ut memoratum est, præcesserint.

a) atque hac ratione tantum pecuniæ ſenſim collectum, quantum redimendo pignori ſatis eſſet. De pace, cujus fundamenta quædam Epiſcopus Varadienſis apud Cæſarem jam poſuerat, nihil viſum prius agere, quam Valachiæ, cui Turcæ etiam poſt acceptam cladem, rurſus imminebant, ſuccurreretur. a) 1462.

Milite ad profectionem jam comparato, Legatum ad Venetos miſit, qui propoſito communi periculo, generalem in Turcas expeditionem ſolicitaret, inde Romam profectus, cum Pontifice ageret de ſubſidiis, & minimum quadraginta ſex mille aureos in ſtipendia ſex menſium, impetrare conaretur, tum ad Florentinos, & Ferrarienſes, hos quoque in belli ſocietatem pelliceret. Domi vero, Strigonienſi Archiepiſcopo, & Palatino in commiſsis dedit, ut cum Bohemis, qui *Comorovskio*, & hujus contribulibus parebant, ſe abſente tranſigerent. His conſtitutis, in Valachiam contendens, Turcas jam exceſsiſſe, & exauctorato Vajvodæ, ejus filium natu

c) Litt. regis, hujus an. fer. prox. poſt feſt. aſcenſionis Domini, memorant, in comitiis in ſingulos Nobiles fl. auri decretum fuiſſe, cujus tamen in edito Decreto nuſpiam veſtigium reperias. An mancum propterea ſit, alii arbitrentur.

b) Epiſt. Mathiæ Par. I. pag. 57. 59. & 110.

natu minorem, ab his ſubrogatum reperit. 1462. Cauſa ex Valachis, qui hominem ſanguinarium deteſtabantur, cognita, hoſtis voluntatem, mirantibus omnibus, ratam habuit, &, filio in dignitate confirmato, patrem in Hungariam abduxit, parte copiarum Michaeli Zokolio, Sirmienſis provinciæ Præfecto credita, qui Halibegum, prædas in citima Savi ripa agentem, aggreſſus, trucidatis quatuor millibus, & recuperata præda, trans flumen egit. *a)*

Mathias Budam reverſus, Bohemos, præbita ab Archiepiſcopo pecunia, & conventione facta jam pacatos, ſuis ſignis auctoravit, ex quibus, quod plerique veterani eſſent, & bello Huſsitico exerciti, pedeſtrem militiam, quod genus apud nos hactenus ex incondita colonorum turba, diſciplinæ inaſſueta, ſumtum erat, conflavit, magno deinceps uſui in bello Turcico futuram. Atque id quidem inſtare, Rex Bosniæ crebro in Hungariam nunciavit, a quibus, & Venetis, tum Albanis, & Pontifice, auxilium flagitabat. Huic per Legatos, Bosniam extremo periculo expoſitam ſignificari curavit, partem regni a Turcis jam eſſe occupatam, facile acceſſuram alteram, quod barbari ſpecie lenitatis populum in fraudem inducerent, apud quem

a) Litt. regis Part. II. pag. 74. & 82. Bonfinius Dec. 3. l. 9. Cromerus hiſt. Pol. l. 27.

quem sua etiam auctoritas fere jam vilescat, cui non melius consuli posset, quam si cum auxiliis corona quoque sibi mitteretur. Postremum cum Orator Hungarus juri regio adversari existimaret, regem, quid ageretur, confestim edocuit, &, suppetias præterea spe minores offerri, indicavit, cum Veneti XX. solum aureorum millia, & Pontifex annuum stipendium in mille equites, cujus vadimonium Strigoniensis Archiepiscopus præstaret, se præbituros pollicerentur. Inexspectatum id quidem regi fuit, sed, cum benevolentiam Pontificis sibi necessariam videret, monuit oratorem, rem, quantum ad coronam regi Bosniæ mittendam attinet, ita caute gerat, ut, nec Pontifex se offendi putet, nec juri regio, cui Bosnia obnoxia esset, quidquam derogari patiatur, ceterum subsidia cum ab hoc, tum Venetis, augeri flagitaret. a) 1462.

IV. Inter has subsidiorum ab exteris sollicitationes, Mahometes, Venetis, oblata induciarum spe, delusis, repente vim omnem in Bosniam convertens, Stephanum regem, qui se cum thesauro, *Jayczam*, arcem rupi arduæ impositam, receperat, obsedit, & quatriduo post fame deditionem facere coactum, litteras ad reliquos arcium Præfectos jussit scribere, ut se Mahometi dederent. Ita octi- 1463.

a) Gobelinus l. 9. & 11.

duo non integro ſeptuaginta aliquot arces in
1463. poteſtatem illius venere, auri præterea ſupra decies centena numorum millia, Nobiles in ſervitutem redacti, & in Aſiam transmiſsi, Rex ipſe cum plerisque Optimatibus, contra datam fidem, necatus, &, quod triſtius eſt, ex capta juventute, triginta millia peditum conflata, quibus *Janiczari*, præcipuum apud Turcas militiæ robur, ſua incunabula debent. *a*) Mathias, ſe quoque deluſum ſero intelligens, ne idem periculum Serviæ ingrueret, ſolicitus, Joanni Pongraczio, cui curam Belgradi crediderat, ea, quæ defendendo loco neceſſaria erant, celeriter mitti juſsit, etiam, atque etiam commonito, ut hoſtem eousque conaretur a Savi trajectu arcere, donec ipſe cum auxiliariis adeſſet. Verum hac cura eum Mahometes liberavit, qui occupata Bosnia, præter opinionem, vires ſuas in Moream, capto jam prius Naupacto, & in ditiones Venetorum converterat. Itaque his, qui regi commune in Turcas fœdus ſolicitanti, ambigua reſponſa dabant, nimia, & ex rerum eventu ſuſpenſa cunctatio, periculum accerſiit, & ab Hungaria avertit. *b*)

Hoc

a) Gobelinus l. 9. & 11. Leunclavius hiſt. Muſulman. l. 15. & in Pandect. c. 95.

b) Epiſt. Mathiæ Par. I. pag. 123. & 153. Chalcondyl. l. 10. Phranzes l. 3. c. 27.

Hoc ipſum tempus, quo Mahometi res cum Venetis futura erat, opportunum Mathiæ viſum, ut cœptum cum Cæſare pacis negotium, ad finem perduceret. Sed, ne id quaſi precario a ſe fieri videretur, Proceres ſubornavit, ut ſcriptis ad eum litteris, ſe Legati Apoſtolici conſilio adductos eſſe, ſignificarent, ſe omnem operam impenſuros, ut ob commune, quod Chriſtianis a Turcis impenderet, periculum, concordia tandem inter illum, & regem ſuum, coaleſcat, venturos proxime, ſi modo, quo animo ſit, intellexerint, qui regis nomine de conditionibus transigant. Cæſari, cui alioquin cum Alberto fratre, & Viennenſibus diſsidium fuit, nihil gratius accidere poterat. Adfuere paulum poſt Legati, & inter hos Stephanus de Varda, Archiepiſcopus Colocenſis, & Joannes Vitézius Varadienſis antiſtes, primus conciliandi fœderis auctor, præcipui erant, tribus equitum millibus, cum honoris, tum ſecuritatis cauſa ſtipati. Ante omnia actum de corona, ad quam recognoſcendam Ladislaus de Palocz, Judex Curiæ delectus, in cujus judicio poſtquam omnes conquievere, habita frequenti cum Cæſareis deliberatione, in has conditiones utrinque conventum: Cæſar Mathiam filii, & hic illum patris loco, habeat, eoque nomine in publicis ſcriptis alter alterum appellet: titulus regis Hungariæ, Cæſari ab Hungaris tribuatur, ſucceſ- 1463.

 ſio

sio autem in regno, si Mathias sine legitimo
1463 hærede obiret, ad Cæsarem, vel ejus filium Maximilianum, aut, si plures habuerit, ad eum, quem Ordines delegerint, devolvatur: castra *Forchtensteinium*, & *Gobelsdorfium*, quæ Cæsar in limitibus occupaverat, in illius, dum vivet, arbitrio, in sacris tamen jurisdictioni Jaurinensis Episcopi, & ad symbolam in bellum conferendam, regi Hungariæ obnoxia sint, post mortem vero Cæsaris integrum erit Hungaris depensis quadraginta aureorum millibus, ea redimere: injuriæ, quas ab obitu Ladislai regis, sibi mutuo intulissent, bona fide utrinque condonentur. Cæsar, si a Turcis periculum Hungariæ ingruerit, omnem industriam apud Pontificem, & Principes Imperii adhibebit, ut Mathiæ succurratur; Sopronium denique gratuito, nulla pignoris habita ratione, Hungaris restituet. Hæc in Tabulas publicas relata, Cæsaris, & Mathiæ nominibus, subscripta, & serius post, ut illis majus robur accederet, etiam a Pontifice confirmata sunt. a) His transactis, corona Legatis tradita, communique plausu, &

a) Exstant documenta in Ursini Velii hist. de bello Pannonico ad calcem, & ex hoc apud Pray P. III. pag. 282. — 298. Legati, & Cæsar 19. Jul. Rex, & Legatus Apostolicus 24. ejusd. mensis, Pontifex demum 22. Octob. pactorum Tabulas confirmarunt.

& populi per iter concursatione, Budam, velut ab exilio, reducta est. De persoluto 1463.
precio, nihil in Tabulis consignatum reperio, aliqui occtoginta, alii sexaginta aureorum millibus, redemptam fuisse perhibent. *a*)

Aberat per id tempus Mathias, bello Turcico occupatus. Jam circiter Calendas Majas ad Danubii, & Savi confluentem consitit, & cum comperisset, Mahometem, relicto in Bosnia cum copiarum parte Alibego, in Macedoniam profectum, Savo transmisso, Alibegum vicina Savo loca populantem, semel ac iterum magna clade affectum repulit, tum dimissis in Serviam equitum turmis, quæcunque a Turcis occupata erant, ferro, igneque corrumpi jussit, quindecim pene millibus Cristianorum, cum armentis ex servitute vindicatis. Indulta dein militi quiete, novisque ex Hungaria acceptis supplementis, in Bosniam movit. Hic ei Ladislaus, Stephani, Ducis sancti Sabæ filius, suas etiam copias adjunxit, quarum auxilio *Jayczam* obsidione cingens, trimestris fere spacio expugnavit, & cum hac triginta castra recepit, porro in hosticum progressurus, nisi illum ingruens hyems receptum maturare coegisset. *b*)

a) Gerard. de Roo, l. 7. Spondanus ad an. 1464.

b) Epist. Mathiæ ad Pontif. ex Domibno, d. 27. Jan. an. 1464. Par. I. pag. 161. apud Pray. Par. III. pag. 302.

1463. Prius tamen ipse Petrivaradinum, prægressus, commune fœdus cum Venetis percussit, quo illi tamdiu se Turcas terra, marique infestaturos receperant, quamdiu Rex idem in continente faceret, interea autem neutri quidquam in suis limitibus novarent, nec pacem, vel inducias cum hoste, non vicissim inter se conscii facerent, ceteris quoque regibus, & Principibus, si vellent, ad fœdus accedere liberum esset. *a*) His XII. Septembris mutua stipulatione firmatis, Mathias in Bosniam reversus, & Ladislai egregie navatam in bello operam remunerari volens, eum in Baronum Hungariæ numerum adlegit, ea conditione, ut, si Rex, vel hujus Legatus, qui ex Baronum Ordine fuerit, bellum in Bosnia gereret, ipse eis adjumento erit, sin regis Legatus inferioris esset conditionis, tum sui loco, quem voluerit, militiæ Præfectum mittet: amicus erit amicis, & hostis quoque regis hostibus: nihil præterea ditionis suæ a jure Hungariæ subtrahet, aut alienabit; Ramam denique, &, quæ Turcis nuper eripuerat, cum ipse, tum filius Comes Balsa, hujusque hæredes, jure clientelari, regibus Hungariæ obnoxii, possidebunt. *b*) Imposito

---

a) Raynald. ad hunc an. ex Cod. Ms. Vallicellano, apud Pray Par. III. pag. 300.

b) Litt. regis autogr. *Dat. in civitate nostra Jaycza, in festo B. Nicolai ep. & Conf. an.* 1463.

ſito dein Jayczæ, quam Joanni *Zékelio* Priori Auranæ, tuendam commiſit, præſidio, militem in hyberna deduxit.

Ex Boſnia reduci prima omnium cura fuit, ne coronatio, ſine qua ſe a non paucis non tam regem, quam regni uſurpatorem haberi putabat, differretur. Comitiis itaque Albam indictis, XXIX. Mart. conſueto ritu inauguratus, ea, quæ Ordines ad inſtaurandum regni ſtatum propoſuerant, & confirmari orabant, rata habuit. Præter Decreta Ludovici, & Sigismundi, quæ nova ſanctione roborari flagitabant, arctior coronæ, ne ſimili ut ante periculo objiceretur, cuſtodia ſtatuta, donationes Ladislai poſthumi, & ipſius Mathiæ ante coronationem factæ, niſi intra annum has confirmaret, irritæ habeantur, de infidelitatis crimine illud cautum, ne rex, non conſciis Prælatis, & regni Baronibus, quemquam illo perſtringat. Turbulentis enim temporibus, ob contraria factionum ſtudia, ut quisque erat potentior, nihil pronius fuit, quam ut alteri hanc notam impingeret, ejusque bona ſibi vel a rege donari importune peteret, aut, ſi occaſio erat, ſpreta legum ſanctimonia, per vim etiam occuparet. Hinc ſevere vetitum, ne quis Eccleſiarum, & Nobilium domos violare deinceps auſit, &, ſi qui poſt Alberti obitum, bona aliis vi eripuiſſent, hæc ſine cunctatione, ut dominis ſuis reſtituant, imperatum: immunitates quoque Transſilva-

1464.

niæ,

niæ, & Sclavoniæ Nobilibus confirmatæ; con-
1464. stitutum etiam, ut moneta justi, ejusdemque ponderis, ac valoris esset, qualis sub Sigismundo erat, utque in hujus falsarios gravissimis pœnis animadvertatur. *a*)

Sub Comitiorum finem, pacta de successione, inter Cæsarem, & Regem, non ii solum, qui legatione perfuncti erant, verum ceteri quoque Prælati, Barones, & Nobiles rata habuerunt, & rex, editis litteris, serius postea confirmavit, *b*) quam lites cum Podiebradio, Bohemorum causa ortas, hac conventione sopivisset: quicunque, Hungarus, Bohemusve sit, latrocinia in alterius ditione exerceret, non solum partam prædam, sed omnia etiam bona, amittat: castra in limitibus, ex quibus maleficia inferri possent, neuter exstrui sinet, malefactores autem, qui impunitatem in alterutrius regno quærerent, uterque bona fide reddet, sin minus id posset fieri, certe commorari in eo non patietur. *c*) Con-

a) Ex Cod. jur. patr. Tom. 1. pag. 218. *Dat. VIII. Idus Apr. an. Domini* 1464. *regni nostri VIII. coronationis I.* Abhinc coronationis annos constanter ab annis regiminis solebat secernere.

b) Auctar. diplom. Kollarii ex archivo aul. Vienn. apud Pray P. 3. pag. 309. — 311.

c) Diplomatar. Boh. Siles. Sommersbergii Tom. 1. pag. 1023. apud eund. ibid.

Constabilita cum Cæsare, & Podiebradio amicitia, conatus omnes in bellum Turcicum conversi. Pius II. cum sæpe alias, tum hoc imprimis anno, Imperatorem, Principes Germaniæ, & Italiæ, ad id communi studio gerendum concitabat. Ordo expeditionis hic erat constitutus: Mathias cum Hungaris, horumque sociis, &, quos ab exteris accepturus esset, auxiliariis, terrestri itinere, reliqui vero, mari in hostem proficiscerentur. Et jam classis Veneta cum Pontificia Anconæ stabat, proxime solutura, cum Pius II. qui ipse expeditioni interesse cupiebat, XIV. Augusti obiit, & cum hoc ardor sacri belli refrixit. Frustra Mathias se deseri querebatur, tum præsertim, cum Mahometes vires omnes Jaycæ obsidendæ, admovisse ferebatur. Commode illud accidit, quod commeatus & nova militum supplementa arci illata fuerint, & Pr... or Auranæ locum eousque fortiter tueretur, donec rex, qui magnis itineribus in Bosniam contendens, cum exercitu adesset, solaque fama sui adventus, Mahometem, relictis tormentis, & reliquo bellico apparatu, in fugam egisset. Fugitivum aliquamdiu, ut prælio rem experiretur, consequutus, ob penuriam pabulationis, quam hostis in receptu corruperat, redire coactus, ne tanto sumtu nullum operæ precium fecisse videretur, *Zvoinichium* arcem obsedit, quam mox ob coortam militum seditionem, & adventantis hostis rumorem, pa- 1464.

ri

ri trepidatione, qua Mahometes Jayczam; minore tamen damno, deseruit. *a*)

1465. V. Altius ei hic receptus, fugæ similis, inhæsit, quam ut eum pacato animo digerere posset, metuitque, ut erat gloriæ cupidus, magnopere, ne fama sua apud exteros vilescat, aut Turcis belli in Hungariam transferendi occasio daretur. Opportune *Emo* Legatus Venetus domum revocatus est, huic Joannem episcopum Quinqueecclesiensem, & Joannem Rozgonium, quos Romam, ut Paulo II. obtentam dignitatem gratulentur, destinaverat, adjunxit, qui apud hunc de subsidiis in bellum Turcicum diligenter agerent, cui gerendo cum ipse proventus suos fere jam profudisset, ex consulto Prælatorum, & Baronum, extraordinaria per regnum tributa imperaverat, ad quæ conferenda cum omnes, boni communis causa, promtos habuisset, ii solum, qui Cæsari in Hungaria parebant, refragabantur, licet secundum pacta nuperna ad symbolam in bellum Turcicum conferendam, obstricti essent. Graviter id merito rex tulit, præsertim, quod Cæsar præterea arcem Bercholsdorfium, quam Sigismundus de Bozyn, præbito precio in pignore habebat, hoc non expuncto, occupasset. Inde lis primum lit-

a) Epistolar. Mathiæ, P. 1. pag. 173. item ejusd. litt. an. 1468. Budæ fer. 4. prox. post fest. B. Martini Conf.

litteris, tum vastatione terrarum utrinque acta, propeque res bellum spectabat, nisi Lavantinus episcopus, qui a Pontifice in Bohemiam Legatus erat missus, dissidium, cum iter per Austriam faceret, opportune sopivisset. a) 1465.

Apparebat enim Mahometem ex ingenti, quem fecerat apparatu, aliquid rursus in provincias Hungariæ subjectas moliri velle, cum ex nunciis a Savo allatis patuit, molitiones has in Græcos, qui amissa Constantinopoli, non tam Imperium, quam hujus umbram, Trapezunti condiderant, parari, paulumque post finitimi limitum Præfecti significaverant, adesse Legatos a Mahomete, qui de induciis cum rege pacisci cupiant, de quibus, si admissi fuerint, uberius acturi essent. Verum is, seu parum fidei barbaris tribueret, seu insciis Venetis, nihil vellet cum illis agere, Legatos ultra limites progredi vetuit. Hac repulsa Mahometes irritatus, paulum post, quam Mathias litem cum Casimiro, Bohemorum causa, qui Poloniam ex Scepusio infestabant, composuerat, mutato proposito, vim omnem in Serviam convertere, nec ante quieturus ferebatur, quam Belgradum, & Jayczam, cum reliquis, quæ in Servia, & Bosnia juris adhuc Hungarici erant, in potestate haberet. Si-

a) Epistolar. ejusd. P. 2. pag. 45. & 96. item P. 4. pag. 14. — 19.

Sive id re ipſa conſtituerat, ſive rumor de in-
1465. duſtria ab eo diditus eſſet, Mathias oratores ſuos Romæ celeriter edocuit, datisque ad Pontificem, & regem Galliæ litteris, in quo diſcrimine res verſetur, ſignificavit. Ac Oratores quidem ea ſolertia commiſſum ſibi negotium egerant, ut ſpes eſſet, non temnenda in bellum Turcicum ſubſidia collatum iri. Pontifex centum, Ferdinandus rex Neapolitanus ſexaginta aureorum millia, præter quingentos pedites, & equites in Epirum mittendos, Veneti quinquaginta quotannis millia aureorum in ſtipendia ſe daturos, promiſerant, Dux Mediolanenſis duo equitum millia, uno minus peditum pollicebatur; Florentini mille equites, & quingentos pedites, vel, ſi rex mallet, viginti quatuor millia aureorum quovis anno ſe numeraturos, receperant. *a*) Hæc quidem liberaliter promiſſa fuere, ſed, cum præſtanda erant, res omnis ad Pontificem, & Venetos rediit, qui miſsis in Hungariam pecuniariis adjumentis, datam fidem liberarunt.

Mathias his acceptis, & Bohemis, qui rurſum more ſuo prædas agebant, ad Tirnaviam profligatis, ne exſpectationem ſociorum

---

a) Raynaldus ad an. 1465. Epiſt. Mathiæ P. 2, pag. 1.14. 18. 129. 137. Luccari annal. di Rauſa l. 3. pag. 110. Leunclavius hiſt. Muſulman. l. 15. pag. 586.

rum fallere videretur, copias ad Dravum deduxit, ut Turcarum consilia eminus exploraret, quorum cum nec famam quidem accepisset, adhaerere isthic maluit, quam hostem, foederatis nondum rite comparatis, irritare. Id Pontifici suspicionem ingesserat, subsidia in alium, quam missa erant, finem erogari, quod cum ex Tinniniensi Episcopo Roma reduce comperisset, missis Romam litteris, injuriam sibi hac suspicione fieri graviter est questus, ut adeo Pontifex irritatum, mollius tractandum censuerit, quod ejus operam sibi, contra Podiebradium, necessariam esse existimaret. Hunc jam Pius II. sacris interdicere cogitabat, sed quod hic ob temporis rationes differebat, Paulus exsequi constituit. Nondum tamen res maturuit, & Mathias, quae Pontificis essent consilia, indicto conventu, regni Ordinibus aperuit. Visum omnibus est, nihil ante tentandum, quam certiora ex urbe afferantur, Caesaris quoque mentem, quod Bohemia feudum Imperii esset, prius explorandam, videndum etiam, quo Turcarum conatus tandem evasuri essent. *a*) 1465.

Ac ab his quidem, qui omnem belli vim in Albaniam converterant, nihil periculi erat, eo magis ancipiti loco res Bohemicae, post pro- 1466.

a) Epist. Math. P. 2. pag. 61. 70. 144. Leunclav. Pandect. c. ult. auctor Ms. rer. Austr. ab an. 1454. ad 1467. Gerard. de Roo. l. 9.

promulgatam in Podiebradium cruciatam ex-
1466. peditionem, fuere. Regno a Pontifice exutus, causam suam in conventu Imperii Norimbergæ agere optabat, sed Cæsar, qui jus successionis in Bohemia, ex fide veterum pactorum, sibi competere arbitrabatur, Legatos illius ad conventum admitti vetuit. Id ille suam injuriam interpretatus, litteras verbis acerbis, & inhumanissimis refertas, ad Cæsarem dedit, simulque bellum ei denuncians, Victorinum filium, cum quinque millibus Austriæ immisit, qui vastationem, late omnia populatus, ad Danubium prope Viennam protulit. *a)* Mathias, quo res evasura
1467. esset, interea otiosus spectabat, in omnem tamen eventum, ne, si ipse etiam in ea partem habere cogeretur, sumtus deessent, Comitia in sequentem annum indixit, & consentientibus regni Ordinibus, *lucrum Cameræ*, in *vectigal coronæ*, seu tributum *Fisci regalis*, a quo nemo, nisi Ecclesiastici, & Nobiles exemti essent, deinceps solvendum convertit, nomine solum, non item re, mutato. *b)* Hæc inter, Podiebradio hostes undique consciti sunt. Catholici Proceres in Bohemia, Moravia, & Silesia, inita confœderatione, obedientiam detrectabant, Legatus Pontificis, facto

a) Linck annal. Claræval len. Part. II. pag 226.

b) Car. Wagner diplomatar. Comitatus Sarossien. pag. 236.

cto per Bohemiam itinere, illis auctor erat, ut Zdenconem Sternbergium ſibi interea dynaſtam præficerent, ipſe in Poloniam profectus, regnum Caſimiro, Pontificis nomine, obtulit, cujus benevolentiam ille grato quidem animo accepit, ſed, cum pacta ei cum Podiebradio intercederent, &, inconſultis regni Ordinibus, nihil vellet decernere, rem ad futura Comitia diſtulit. *a*) Mathiæ, qui Caſimiri in deliberando lentitudinem norat, nec voluntas, nec otium fuit, ut ſe huic negotio, non rogatus ingereret, quem alioquin ſeceſsio Tranſsilvanorum, qui ob crebras tributorum exactiones, Joannem Vajvodam, licet invitum, provinciæ Ducem conſtituerant, & Stephani Moldaviæ Vajvodæ clancularii in Poloniam miſsi internuncii magnopere ſolicitum habebant. Ac Tranſsilvani quidem, ut Rex cum exercitu adfuit, obtenta defectionis venia, ad officium rediere, Moldavus autem arma parabat, quem, pugna cum eo congreſſus, etſi non ſine ſuo periculo, victum in fugam egit, & ſpolia in Budenſi templo, velut victoriæ teſtes, ad oſtentationem defixit. *b*) 1467.

VI.

a) Gobellinus l. cit. l. 10. Cardinal. Papien. commentar. l. 6. Dlugos. l. 13. Gerard. de Roo l. 8.

b) Epiſt. Mathiæ Par. III. pag. 88. Ceterum ſcriptores Poloni ab Hungaris de victo Moldavo diſſentiunt. Conf. Pray Part. IV. pag. 35.—38. & Katona hiſt. Tom. 15. pag. 233.— 243.

1468. VI. Ex Moldavia reversus, Cæsaris nuncium, & Pontificis Legatum, salutationis quidem, ut apparebat, causa, re ipsa autem, ut eum ad bellum Podiebradio obmovendum inducerent, reperit. Pontificem religionis periculum, Cæsarem Bohemi, qui favore quorundam Germaniæ Principum nixus ad dignitatem Imperii aspirabat, ambitio, præcipue movebant. Cunctanti Cæsar addidit stimulos, pollicitus, se ei non solum auxiliares copias adjuncturum, sed Bohemiam in feudum quoque, hac conditione collaturum esse, ut, si sine legitimo hærede decederet, Hungaria, & Bohemia, secundum vetera, & nuper inita cum eo pacta, ad stirpem Austriacam devolvantur. Plausibili hac spe illectus, habito cum præcipuis regni Optimatibus consilio, eorum sententias rogabat. Multi, qui parta potius tueri, quam aliena invadere, satius esse putabant, ne se dubio, & sumtuoso bello implicaret, ei autores fuere; nec æquum videri, ut alium, qui nullam hactenus offensionis causam dedisset, bello impetat, eumque regno privet, quod, si eo etiam potiretur, ob vicinorum Principum invidiam, vix retenturus esset; alii contra, ut morem Pontifici gereret, nec Cæsaris promissa aspernaretur, suadebant, præsertim, quod post confectas per Nicolaum Vjlakium cum Turcis inducias, ab his contra rebelles in Asia occupatis, nihil periculi esset. Horum igitur sen-

ſententiam amplexus, bellum decrevit, ut autem uſurpatoris nomen a ſe amoliretur, ſcripſit ad Catholicos Bohemiæ Proceres, ſe non alia de cauſa adſuturum, quam ut eos a Podiebradii injuriis tueatur, ſimiles litteras ad Victorinum illius filium dederat, & rationes, cur arma in patrem ejus ſumeret, prolixe expoſuit. *a*) 1468.

Facta denunciatione, nihil moratus, caſtra ad oppidum *Laab* promovit. Hic pedites, & equites, quos Cæſar promiſerat, cum cruciatorum parte, ſuis conjungens, Moraviam ingreſſus, opportuna locis, quæ ſe dediderant, præſidia impoſuit, & Podiebradium, qui advenire nunciabatur, exſpectabat. Adfuit paulo poſt, & caſtra caſtris modico intervallo diſcreta oppoſuit. Neuter univerſis copiis auſus congredi, velitationibus ſolum rem agebant, inter quas etiam de induciis actum; conditiones fuere: Bohemi Eccleſiæ Romanæ ſe uniant, reſtituant bona Catholicis erepta, & damna Hungaris illata compenſent, ſumtus item in bellum factos, captivis utrinque libere dimiſsis, ſolvant, atque hæc litteris, pignore, & datis obſidibus, firment, Moravi autem eousque fidejubeant, donec arbi-

a) Cochlæus l. cit. lib. 12. Gerard. de Roo, l. 8. Raynaldus ad an. 1468. Epiſt. Mathiæ, Part. III. pag. 14. 87. & 88. Pez theſaur. anecdot. noviſſ. Tom. III. Par. III. pag. 222. n. 7. & pag. 223. n. 8.

trio Legati Pontificis pax concilietur. Sed
1468. cum Bohemi nec pignus, nec obsides dare vellent, & Podiebradius post aliquot dierum velitationes, penuria annonae pressus in Bohemiam recessisset, Mathias ultra progressus, Brunam, Olomucium, aliaque loca quod sponte deditionem facerent, in fidem recepit, remque hactenus gestam, ad Pontificem perscribi mandavit, nova pecuniae subsidia flagitans, quae si mature mitterentur, spem obtinendae brevi Bohemiae faciebat. Trebnicium deinde profectus, Victorinum, qui locum defendendum acceperat, circumsedit, quo clam elapso, Spielbergam, sed frustra hoc quidem anno tentavit, tum in Bohemiam, eundem, quem in Moravia habuit, successum sperans, ingressus, repente, se ad urbem Willemovium, in densissimo saltu, a Podiebradio ita circumventum deprehendit, ut, nisi se mallet dedere, vel ferro via facienda, vel pax eligenda esset. Hanc maluit, eamque misso ad Podiebradium Alberto Kosztka, incertum, a) quibus conditionibus, impetravit. b)
Dimis-

a) Sunt, qui pacem auro redemtam ab eo fuisse, perhibent, non tamen sine dolo. Arculam enim arena impleri, & huic aurum superponi jussisse fertur. Fabulam de industria ab inimicis concinnatam esse suspicor.

b) Epist. Mathiae Par. III. pag. 14. 39. 45. 67. 70. 87. 88. Balbinus rer. Boh. l. 5. c. 9. Dubravius ad hunc an. Bonfinius Dec. 4. l. 2.

Dimissus, relictaque exercitus parte in limitibus Moraviæ, Posonium contendit, & accitis ad conventum regni Ordinibus, nova in bellum Bohemicum subsidia petiit, fidemque editis litteris fecit, se nulla deinceps, invitis Ordinibus exacturum, aut quidquam propterea regni immunitatibus derogatum velle, idemque, ut suspicio animis Nobilium eximeretur, Prælati, & Magnates caverunt. His, ut cupiebat, obtentis, factoque necessario armorum apparatu, de sociis quoque, qui partem in bello haberent, sibi adsciscendis, cogitabat. Cæsari jam ante, quam in Italiam proficisceretur, cum rege convenerat, ut Casimirum regem Poloniæ, proposito affinitatis ineundæ vinculo, pertentaret. Id negotium Protasio Olomucensi episcopo datum, qui Cracoviam profectus, duas natu maximas regis filias, alteram Maximiliano Cæsaris filio, alteram Mathiæ desponderi petiit, conditionem ab utroque hanc offerri, ut, si sine hærede decederent, Hungaria, & Bohemia, ad filias ejus jure pertineat. Ille, accepto a suis consilio, respondit, se nunquam juri suo in Bohemiam, seu hæreditario, seu a Catholicis Proceribus aquisito, renunciasse, proin non opus esse, ut id sibi per filiæ connubium afferat, cum Mathia autem, qui in Scepusio, & Moldavia, suos crebro damnis affecisset, affinitatem se omnino detrectare. Hæc ad speciem dicebantur, re ipsa autem, Podiebra- 1468.

dius, intellecta Cæſaris, & regis machinatio-
1468. ne, ipſe etiam miſſo ad Caſimirum Legato, regnum alterutri ex ejus filiis offerebat. Hæc repulſæ cauſa fuit, quam Mathias diſsimulandam putavit, non item querelas de Scepuſio & Moldavia oggeſtas: illic nihil aliud a ſe factum, quam Polonos latrocinia exercentes, ut par erat, eſſe caſtigatos, in Moldavia autem, ſe jure ſuo, quod a deceſſoribus accepiſſet, uſum fuiſſe, juſtisque ex cauſis Vajvodam, qui non ſolum profugos tueretur, ſed Turcis etiam conjunctus, Tranſsilvaniam infeſtaſſet, in ordinem redactum eſſe, declaravit. a)

Igitur ſpe, quam de Caſimiro ſibi conciliando conceperat, fruſtratus, & Cæſare in
1469. Italia abſente, cum ſibi ſoli molem belli incumbere videret, ex Germania enim, in qua non pauci Principes occulte Podiebradio favebant, parum auxilii exſpectandum erat, ipſe, præter mature conſcripta domi militum ſupplementa, ſubſidiariis copiis ex Bavaria deductis, ipſa hyeme in Moraviam regreſſus, Spielbergam vix tentatam occupavit, b) brevi-

a) Epiſt. Mathiæ P. 3. pag. 56. Balbin. l. cit. l. 5. c. 10. Belius notit. Hung. novæ, Tom. 1. P. ſpecial. membro 1. Sect. 1. §. 39.

b) Litt regis autogr. ad Caſſovien. *Caſtrum capitale totius Marchionatus Moraviæ Spilberck nun-*

vique post Victorino, qui sibi ad castrum *Veszele* occurrerat, intercepto, *a)* Olomucium 1469.
veniens, potiorum, qui ex Bohemia, Lusatia, & Silesia confluxerant, Procerum consensu, III. Maji, rex Bohemiæ salutatus est, *b)* Wratislaviam dein profecto, magistratus urbicus sacramentum fidelitatis dixit, Principes autem obedientiam, ea conditione spoponderant, ne Silesia unquam a Bohemia, ad

nuncupatum, supra civitatem Brunensem, una cum aliis civitatibus, & castris, prox. Dominica, Esto mihi — occupavimus cet. Datum Brunæ fer. 2. prox. ante carnisprivium, 1469.

a) Ejusd. ad eosd. *Victorinus filius Georgii Podebrath in civitate Wezele — captivitati nostræ mancipatus, nunc erga manus nostras captivus detinetur, cet. Dat. sub Fortalitio Wezele, fer. 6. prox. post fest. B. Annæ, matris Mariæ.* & litt. ejusd. apud Pray, P. 4. pag. 56.

b) Litt. reg. ad eosd. Cassovien. *Convenientibus in hac civitate Olomucensi in unum omnibus fere majoribus Proceribus Christianis Bohemiæ, Silesiæ, Lusatiæ, & Moraviæ, — quia necessitas rerum fidei, & etiam multæ aliæ causæ urgebant, ipsi hodie nos in regem Bohemiæ elegerunt. Dat. in Olomucz, in fest. invention. S. Crucis.* 1469. Similia Rozitzius apud Sommersberg Tom. 1. qui juramenti formulam Germanicam, quo se Mathias vicissim iis obstrinxit, exhibet. Vid. Pray, P. 4. pag. 54.

ad quam vetusto jure pertineret, avellatur.
1469. a) Podiebradius, postquam, quæ apud Moravos, & Silesios gesta erant, comperit, ut Mathiæ regni possessionem difficilem redderet, convocatis, quos sibi addictos norat, regni ordinibus, Wladislaum, Casimiri natu majorem filium, sibi successorem hac conditione designavit, ut ipse quidem regnum in reliquam vitam retineret, filiis autem suis amplos Principatus conferret, & Wladislaus, ducta Ludmilla Podiebradii filia, post illius mortem rerum potiretur. Neque hac re contentus, scripsit quoque ad Hungariæ Proceres, graviter in regem invectus, qui, quod illum cum exercitu circumclusum, precario liberum dimisisset, pro beneficio maleficia redderet. Sensit Mathias hac machinatione sibi apud suos invidiam, & in Polonia hostem parari. Accessere mox nuncii, qui Turcas per Croatiam in Stiriam, & Carniam, fere ad Forojulium irrupisse, affirmabant. Domestico periculo admonitus, dum reditum in Hungariam parat, cladem ad Hunnobrodam ab Henrico altero Podiebradi filio, accepit. b)

VII.

---

a) Idem ibid. apud eund. P. 4. pag. ead. & 56.

b) Cardinal. Papiens. comment. l. 7. pag. 439. — 45. Chron. Austr. apud Joan. Unrestum, pag. 562. Kercselics hist. Eccles. Zagrabien. pag. 181. Chron. Turcic. apud Wolfg. Drechslerum ad hunc an.

VII. Cæſar interea ex Italia reverſus, Auſtriam mire perturbatam reperit. Suſpicio in Mathiam, nec immerito, conjecta eſt. Cum enim is ab oratore ſuo edoctus fuiſſet, Cæſarem id præcipue apud Pontificem agere, ut jus in Hungariam, & Bohemiam, familiæ ſuæ aſſerat, indignatus, Auſtrales in abſentem concitare, non deſinebat. Hinc ſimultas utrinque orta, quæ cum facile in inimicitias ſoleat deſinere, Cæſaris autem ope, pro temporis illius conditione egeret, Joannem Rozgonium Viennam, quo Imperii Principes ad conventum vocati erant, miſit, ut auxilia apud eos contra Turcas ſolicitaret, re autem ipſa, ut Cæſari conceptam de ſe opinionem, captata occaſione, eximeret. Cum id fruſtra tentaſſet, ipſe rogatu Principum veniens, eorundem opera Cæſari conciliatus eſt. Sed altius utriusque animo ſuſpiciones inhæſerant, quam ut tam ſubito evelli poſſent. Cæſar enim, ſoluto conventu, *Losczinskium*, aulæ familiarem ad Caſimirum miſit, qui commune fœdus contra Mathiam conciliare niteretur. Diu anceps hærebat, quod Nuncius Apoſtolicus Mathiæ faveret. Dimiſſo igitur cum ambiguis reſponſis *Losczinskio*, ipſe poſtea Legatos Viennam miſit, qui has fœderis conditiones proponerent: primum, Cæſar ſibi, vel filio Maximiliano Hedvigem Caſimiri filiam, hujus autem filio Wladislao Cunegundem Maximiliani ſororem deſponderet: dein ut Wladislao 1470.

dislao

dislao ad obtinendam Bohemiam auxilio ef-
1470. fet, & juri fuo in eam renunciet. Cum has Cæfar fuis, & Cafimirus, quas ille propofuerat, vicifsim fuis juribus in Hungariam, & Bohemiam adverfari exiftimarent, tractatio utrinque abrupta eft. *a)*

Non ita clam hæc agebantur, quin non indicium eorum ad Mathiam pertigerit, qui ut tot hoftibus, Stephanus enim Vajvoda Moldaviæ rurfus ad Polonos defecerat, par effet, de modo conquirendi fumtus neceffarios folicitus erat. Pontificum beneficio ducenta hactenus aureorum millia in ufum belli perceperat, & nunc quoque Pontifex fe ei non defuturum fignificari curavit, fed, cum fero, nec tempori adeffe poffe videret, rurfus indicto Budam conventu fubfidium pecuniæ ab Ordinibus, contra quam pollicitus erat, flagitavit. Moleftum id omnibus erat, quod bello Bohemico, Turcicum rebus Hungariæ convenientius, penitus negligi dolerent, itum tamen in regis vota fuit, et florenus auri ex omnium bonis, nemine, cujuscunque prærogativæ effet, aut quantalibet immunitate gauderet, excepto, imperatus, rurfumque fides cum a rege, tum ab Ordinibus data, nunquam

a) Chron. Auftr. apud Unreftum l. cit. pag. 565. Dlugoffus l. 13. Gerard. de Roo, l. 8.

quam hujusmodi ſubſidium deinceps impe- 1470.
randum eſſe. *a*)

Hoc impetrato, confeſtim Moraviam ingreſſus, in Sileſiam movit, ut Henricum Podiebradi filium, qui, ſe abſente, ſecunda contra Hungaros fortuna uſus erat, reprimeret. Hoc cum clade rejecto, Podiebradium, qui irruptionem in Hungariam minabatur, facta in Bohemiam impreſsione, ab Hungaria reflexit in Moraviam, ubi, caſtris opportuno loco poſitis, uterque conſtitere, & , cum neuter fortunam prælio experiri vellet, de pace actum. Conditiones erant: Rex, quæ hactenus in Moravia, & Sileſia occupaſſet, reſtituat; de damnis vero utrinque illatis, & acceptis, Principes Imperii judicium ferant: ſi renueret, uterque vel ſingulari certamine, vel univerſis copiis congrederentur. Mathias, ut litis arbitrium ad Principes Imperii, quos Podiebradio favere conſtabat, differretur, omnino negavit, ſingulare certamen, ſed more Hungarorum, equeſtre ſe quidem initurum, univerſis autem copiis, ſi opportunum ſibi viſum fuerit, congreſſurum, reſpondit.

a) Decretum hujus an. & nondum Cod. jur. patrii inſertum, exhibet Pray, Par. IV. pag. 61. ex biblioth. Cæſ. Viennen. ſumtum autem ex autogr. exſtat apud C. Ign. a Batthyán Legg. Eccleſ. Tom. I. pag. 508. Dogiel diplomatar. Pol. Tom. I. pag. 603.

dit. a) Itaque negotio, ut facile provideri poterat, infecto, Podiebradius Pragam, Mathias Znoymam, discessere.

1471. VIII. Hoc loco utriusque æmuli res erant, cum Pontifex, ut regem in prosequendo bello Bohemico confirmaret, pileum, & ensem sacratum, per Gabrielem de Verona, eidem transmisit, additis decem, & octo aureorum millibus, quæ ut regi magis, quam pileus cum ense, necessaria erant, ita tempori quoque valde opportuna. Nam & domi novos motus clam serpere, admonebatur ab amicis, & in Silesia ob deteriorem, quam cudi fecerat, monetam, multorum animos sensim a se averti expertus est, in Polonia quoque quiddam in se agitari, rumor non inanis erat. His molestiis ut se expediret, clam cum aliquot Bohemiæ Proceribus, quos sibi largitionibus conciliaverat, per internuncios, de pace cum Podiebradio ineunda egit; conditiones has proponi jussit: Podiebradius regnum ad dies vitæ retineret, post mortem vero ei Mathias succedat, qui Victorinum e custodia dimissum, Silesiæ Ducem, & Marchionem Moraviæ renunciabit, cui, si Mathias sine legitimo hærede obiret, æquum cum fratribus in Bohemiam jus esset. Videbantur Podiebradio non aspernandæ, delecti utrinque arbitri, qui *Polnæ* in Csaszlaviensi provincia, ad

a) Balbinus l. cit. in notis ad lib. 5. c. 10. D.

ad deliberandum convenirent. Bohemi in Mathiam non obſcure propendebant, nec 1471.
eos, qui Pragæ eandem ob cauſam conventum habebant, diſſenſuros apparebat, cum Legati ex Polonia, & mors Podiebradii, quæ XXII. Martii conſequuta eſt, ſpes Mathiæ ſuccidit. Cum morte Podiebradii, alia rebus facies inducta. Utraquiſtæ, qui ſe Pragæ non ſatis tutos exiſtimabant, ut Comitia Cuttenbergam transferrentur, petebant, & obtinuere. Huc Mathias, qui cum exercitu Iglaviam venerat, ſuos quoque Oratores miſit, qui jus ſuum in Bohemiam tuerentur. Hujus cauſam Legati Cæſaris quidem commendabant, ſed jus quoque Domus Auſtriacæ in Bohemiam ſalvum, & illibatum eſſe voluere, ceteri Oratores ſuis quique dominis, quorum nomine adfuere, ſtudebant. Ex his, cum ad ſuffragationem ventum eſt, quidam Albertum Saxonem, plures Mathiam, plurimi denique Wladislaum, Caſimiri filium, elegere. Huic illud præcipue favebat, quod ex Ladislai poſthumi ſorore, & regio ſanguine editus eſſet, pater autem illius, non longe Cuttenberga, in limitibus Sileſiæ, cum copiis excubaret.

Pontifex electionem hanc graviter tulit, quod præ Polono Mathiæ faveret, & hic non tam neglectum ſe, quam ſpretum dolens, vaſtata ea parte Bohemiæ, quæ Moraviæ vicina eſt, in Hungariam rediit, & quamquam

iterum

iterum ab amicis moneretur, clancularias
1471. coitiones, quæ nihil pacati videantur polliceri, per sui absentiam esse frequentatas, his tamen malo suo leviter contemtis, & animo toto ad retinendam Bohemiam intentus, Oratores Ratisbonam ad comitia misit, qui jus suum isthic contra Wladislaum tuerentur, &, si pro temporis, animorumque habitu visum fuerit, etiam auxilium adversus Turcas solicitarent, ipse celebrato interea Budæ conventu, multa, quæ in prioribus non satis declarata videbantur, ex Ordinum consensu secundis curis cognovit, inter quæ illud quoque constitutum, ne Rex bona eorum, qui criminis postulantur, suo arbitrio, neglectoque juris ordine, in fiscum redigat, neve tributa præter morem imperare velit. *a*)

Utrumque enim ob sumtus in bella faciendos, ei fere jam familiare erat, quod ipsum multorum animos ab eo sensim alienavit, quod rem publicam suo magis arbitratu, quam ex legum præscripto, administraret, ac pri-

---

a) Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 221. Raynald. ad hunc an. Epist. Mathiæ Par. II. pag. 87. sed male ad an. 1465. Dlugoss. l. 13. Pessina in phosphoro septicorni radio 3. Sommersberg diplom. Tom. II. pag. 83. & script. rer. Siles. pag. 351. Campani epist. apud Pray, Par. IV. pag. 72. Balbinus rer. Boh. l. 5. c. 11. Gerard. de Roo l. 8.

privatim inter se coeuntes, consilia de illo exauctorando, subrogandoque eidem Polono, agitabant. Auctor factionis, Joannes Strigoniensis archiepiscopus, ex Varadiensi ad eam sedem traductus, cujus opera Mathias in difficillimis rebus alias feliciter uti solebat, fuisse fertur, qui, postquam plures etiam primi ordinis viri in eandem cum eo societatem coaluissent, clam missis ad Casimirum nuncis, filium illius Casimirum, a potiori nationis parte regem Hungariæ optari, eidem significavit. Hæsit primum pater, non ignarus, quam temporaria factiosorum voluntas, & studia esse soleant, post tamen identidem rogatus, filium cum duodecim equitum, & peditum millibus, fortunam tentare permisit, non tam eo animo, quasi felicem rei exitum speraret, quam ut Mathiam, confecto ei apud suos negotio, a Bohemia averteret, hujusque possessionem filio Wladislao firmaret. Aberat per id tempus Mathias in Moravia, cum a Canonicis Strigoniensibus de periculo admonitus, celerrime revolavit, captataque suorum benevolentia, & amplissimis promissis, non paucos sibi concilians, Nicolaum Csuporium præmisit Cassoviam, tum datis in Moraviam mandatis, partem copiarum in Hungariam accelerare jussit, & proventus archiepiscopi, ne hostis hoc nervo uti possit, in fiscum redegit. a) Hi 1471.

a) Bonfinius Dec. 4. l. 3.

1471. Hi Mathiæ ad accipiendum hostem apparatus erant. Casimirus vero interea Cracoviæ litteras feciales, hoc titulo: *Mathiæ de Hunyad, regni Hungariæ usurpatori*, inscriptas, vulgavit: in his jus suum in Hungariam, primum a matre Ladislai posthumi sorore, & Sigismundi nepte, declarat, dein queritur, regnum a Mathia, non tam libera electione, quam factione paucorum, armisque violente occupatum, nec secundum Nationis instituta, sed arbitrarie, & superbe hactenus gubernatum esse, proculcatas ordinis Ecclesiastici, Nobiliumque immunitates, neglectam justitiæ administrationem, & populum propter bella, quæ, confecta cum Turcis pace, in Christianos, studiose captata occasione, moveret, crebris exactionibus pene ad incitas redactum, his de causis se adductum, ut ei tamquam usurpatori, & his, qui illius partes tuerentur, bellum indiceret. *a*) Credibile est, has

a) Exemplar litterar. Germanicum exstat in biblioth. Cæs. Vien. inter Codd. Mss. hist. prof. Num. 234. fol. 26. item inter juris civil. N. 84. f. 25. Finis earum hic est. *Darumb dir herr Mathias vom Huniad, ein zugedrungener Kunig, und herscher, und deinen helffern, die dir mit rath, hilf, oder tadt beistand thuen, hindan besondern, und absagen durch diesen unsern brief, nicht dem Kunigreich, noch den Præ-*

has caufas adolefcenti, rerum harum ignaro, & aliquas fortaffe, non injuria, a factiofis fuggeftas fuiffe. 1471.

Litteris divulgatis, ex Polonia movens, præterita Caffovia, Agriam, & inde Hatvaninum venit, fed, cum hic pauciores, quam a factiofis promiffum erat, ad figna videret confluere, Nitriam fecefsit. Huc eum Mathias cum veteranis confequutus eft, cujus adventu territus, impofito arci valido præfidio, in Poloniam rediit. Arcem Mathias ob ingruentem hyemem obfidere non potuit, fed archiepifcopi Strigonienfis oppida, & villas in vicinia fitas, vindictæ ftudio abreptus, ferro, & igne vaftari imperavit, parum memor, damna populi, non tam hujus, quam regum, effe. Poftquam ira deferbuit, rurfus interventu

Prælaten, oder Herren darin wonenden, der du dich dann hochfertigklich zu regiren unterwunden haft, fondern den, die dir hilf, oder beiftand thuen, und fetzen uns wider dich zu einem rechten feind, und fagen dir offentlich ab mit heer, und mit allen unfern leuten, mit rechter Krafft wider dich, und alle, die dein, zu aller widerwertigkait zu fein. Dazu woll uns Gott helfen. Geben zu Krakau im LXXI. Jare. Latinas autem exhibet Dogiel, Tom. I. pag. 61. & Katona Tom. XV. pag. 496. Conf. Dlugos. l. 13. & Cromerum l. 27.

tu Episcoporum, & Magnatum, rediit cum
1471. eo in gratiam his pactis utrinque constitutis: Archiepiscopus neminem, nisi Mathiam, regem agnoscet, eique consilio, & auxilio contra quoslibet hostes aderit, castra sua tradet fidis, probisque Hungaris, qui regi simul sacramento obstricti sint, & hominibus regiis, quoties opus fuerit, ad ea liberum aditum praebeant. Dabit praeterea operam, ut arx Nitriensis, a Polonis infessa, quantocius restituatur, Sexardiensem vero funditus dirui jubebit, nec alias deinceps audeat exstruere; rebelles non fovebit, quin contra hos fideliter regi assistet. Hic autem vicissim non solum proventus interceptos archiepiscopo restituet, sed, si quae interea cognatis illius ablata essent, haec novo judicio cognosci jubebit, jura, jurisdictiones, & immunitates, quas Pontifices, & reges Hungariae Strigoniensi Ecclesiae tribuissent, illibatas servabit, & septem aureorum millia, quae mutui nomine ab eo acceperat, ad futurum verni jejunii tempus rite persolvet: denique, ne posthac ulla simultatibus occasio detur, rex promittit, se obviis delationibus contra archiepiscopum nequaquam fidem habiturum, nisi idoneis testimoniis fulciantur, tum vero integrum ei erit, illum, salva tamen ejus persona, judicio secundum leges convenire. a) Ita Poloni sensim

a) Pactorum leges vide apud Pray, P. IV. pag. 65. & seq.

ſum Hungaria exacti, Nitria tandem reſtituta, & conjuratio, quæ per omnes, ſi novem demas, Comitatus late diffuſa fuit, celeritate regis ſuppreſſa eſt. a)

IX. Quamquam autem conjurationis auctor, intercesſione aliorum, regi conciliatus eſſet, anno tamen ſequente, incertum, quæ offenſionis cauſa fuerit, ejusdem juſſu Viſſegradum ductus, & arcta cuſtodia ſervatus eſt. 1472. Tam ſubita regis mutatio pleroſque attonitos reddidit, metuebantque, ne rex gravius aliquid in eum conſtituat, cum Legatus Pontificis cum Epiſcopis, & regni Primatibus de modo placandi regis conſultabat. Viſum omnibus, ut interpoſita Pontificis auctoritate cum eo ageret. Morem geſsit, & capto molliori tempore, tandem, quamvis ægre, perſuaſit, ut captivo ignoſceret, ſed conditiones prioribus graviores, & hujusmodi fuere: Dimiſſo ex captivitate, fas ſit in caſtro Strigonienſi cum XXXII. famulis, epiſcopo Agrienſi juramento obſtrictis, morari, & caſtrum in poteſtate Agrienſis, jurisdictio autem Eccleſiaſtica archiepiſcopo, libera eſſet, posſit præterea villis, & poſſeſsionibus ſuis, excepto Strigonienſi dominio, quoscunque vellet, præficere, quorum quatuor, ſexve, aut pluribus, verum ſine armis, dominum ſuum adire in caſtro liceat, quod, ut primum pax cum Polo-

a) Bonfinius Dec. 3. l. 2.

no confecta fuerit, eidem reddetur, eo tamen pacto, ut Præfecti arcis eadem fide regi, qua Archiepiscopo, obstricti sint, si vero interea Archiepiscopum mori contingat, Strigoniense, cum reliquis castris, regi, sin hic prior obiret, Archiepiscopo in solidum restituentur. a) Captivitatis igitur locus ei solum mutatus, non item libertas penitus reddita est, tametsi nec hac, qualicunque, eodem anno ex moerore animi exstincto, diu frui licuit. Vir, si ultimus vitæ actus primis respondisset, cum ob admirabilem, qua præditus erat, doctrinam, scientiarumque per regnum propagationem, tum usu rerum obtentam facilitatem expromendi difficillimo etiam tempore consilii, inter primos ævi illius viros locandus, qui ad retinendum vitæ inculpatæ tenorem, vel in principio, cum de Mathia eligendo agebatur, regii saguinis rationem habere, vel hoc jam electo, non temere in Polonum inclinare debebat, regibus enim, seu hæreditatis, seu electionis jure, regna obtineant, fides sacramento semel adstricta, semper illibata servanda est. b)

1472.

Complanata cum Archiepiscopo lite, rursus Conventum Budæ cum regni Ordinibus

a) Document. exhibet Pray, Part. IV. pag. 84. & Katona Tom. XV. pag. 554.

b) Elogium viro huic a Galeotto tributum, vid. apud Pray Hierarch. Hung. Par. II. pag. 182.

bus habuit. *a*) Inter leges, quas in eo ratas esse jussit, *b*) mirum est, nullam in conjurationis participes constitutam fuisse; incertum, an auctore illius castigato, putarit in reliquos conniventia utendum, ut ipsa exspectatione suspensos in metu contineret, an Legatus a Casimiro ad conciliandam pacem missus in causa fuerit, ut ab habendis in eos quaestionibus abstineret. Legato liberaliter accepto, adjunxit ex suis, qui cum eo deliberarent, nihil tamen effectum aliud, quam ut conditionibus, quae paci futurae quasi viam praesternerent, stabilitis, Olomucii ad hanc conficiendam statuto tempore convenirent, etsi postea, quam Marcus Barbus Cardinalis Aquilegiensis a Pontifice ad conciliandum 1472.

a) Decreti hujus dat. est: in festo BB. Philippi, & Jacobi, Apostol. 1472. primum illius indicium fecit Pray, Dissert. de sac. dextera S. Stephani regis pag. 31. integrum exhibet Katona Tom. XV. pag. 562. Hoc quoque in corp. jur. patrii desideratur. Illud in eo peculiare, ut Comitia secundo quovis anno celebrentur, nullo tamen, quamdiu durare debeant, tempore constituto. Post dat. Decreti haec adduntur: *& item, quod nos de cetero in medium regnicolarum nostrorum, aliquam taxam ipsis invitis non imponemus. Dat. ut supra.*

b) Numero 15. sunt, quod indicio est, Comitia brevi absoluta fuisse.

utrumque regem miſſus, Niſſam præ Olomu-
1472. cio, ad habendum Conventum, deligendam
cenſuerit, prius tamen, quo animo Mathias
eſſet, explorare volens, Leonardum de Pe-
ruſio Budam proficiſci juſsit, qui in comitatu
Joannis Tininienſis Epiſcopi remiſſus, cum pa-
rum æquas conditiones afferret, ſpes pacis
hoc quidem anno evanuit. *a*)

Nec ſequente, dum ad IV. Nonas Febru-
1473. arii Niſſæ conveniſſet, res felicius tentata.
Novem utrinque arbitri ad menſem Aprilem
conſederant, & Mathias in omnem eventum
cum quatuor millibus ad Brunam excubabat,
non eo tamen, quem ſperabat, rei ſucceſſu.
Hungari Hedvigem Caſimiri filiam, regi ſuo
ſponſam cum Scepuſio, & Moravia, dotis
nomine, petebant, negarunt contra Poloni,
qua repulſa irritatus, Victorinum ea condi-
tione libertati reſtituit, ut ſe regem Bohe-
miæ agnoſcat, & Colinum urbem ſibi conſi-
gnet, ut hac occupata, impoſitoque mille equi-
tum, & DCCC. peditum præſidio, montes
Cuthnenſes occupare, & interceptis fodinis,
nervum rei gerendæ Wladislao adimere poſ-
ſet, qua hoſtilitate tractatio pacis tantisper
interrupta, mox hortatu Legati Pontificii re-
ſumta eſt, & conditiones, in quas condicere-
tur,

a) Dogiel Cod. dipl. Polon. Tom. I. pag. 63. — 65. Raynald. ad hunc an. Dlugoſs. l. 13. Gerard. de Roo l. 8.

tur, in medium propositæ; erant autem hujusmodi: Uterque Rex Bohemos fidelitatis juramento solvat, ut liberior illis eligendi regis potestas esset; damna tam Hungariæ, quam Poloniæ illata ex æquo utrinque pensentur, Poloni præsidium *Sztropcovia* deducant, & captivi liberi dimittantur; arbitrium vero Duci Burgundiæ, vel, si hic nollet, aut moreretur, regi Galliæ deferatur. Mathias, qui Cæsarem cum Casimiro fœdus contra se, clam inire velle, comperit, ne sibi tot hostes conscisceret, non ægre his assensus est, &, cum plures in Bohemia ex Magnatum ordine sibi addictos sciret, facile in Conventum Oppaviensem, serius postea habendum, in quo de pace transigenda serio ageretur, condixit; verum ex hoc quoque re infecta discessum, quod acephali, erant hi Hussitarum reliquiæ, Polonis conjuncti, prædas, & latrocinia in Hungaria agerent, in quos Rex celeriter profectus, expugnatis eorum latibulis, ac plerisque trucidatis, Poloniæ infusus *Smigrodo*, *Brodeco*, aliisq oppidis, & castris occupatis, magnam captivorum copiam abduxit. *a*) Hac impressione in hostícum facta, negotium conciliationis, utroque rege tot depopulationum, quas sibi alternis inferebant, pertæso, acceleratum est. Arbitri utrinque

1473.

1474.

 de-

a) Raynaldus ad hunc an. Dlugossus l. 13. Cromerus l. 28.

delecti in antiqua villa, oppidum Scepusii est, convenere. In ipso tractationis limine constitutum, ne ullus paciscentium suos, prædandi causa ex uno in aliud regnum sinat procurrere, transgressores utrique puniant, res ablatæ reddantur, privatorum querelas, secundum juris normam partes component, & de injuriis satisfacient; militi retenta stipendia præbeantur, si quid gravius intercurreret, arbitri, prisco more servato, dirimant. Hæc generatim, tum ad alia singilatim ventum: castrum *Smigrodum*, suo domino, & *Mussina*, Episcopo Cracoviensi, restituantur; damnorum utrinque illatorum cognitio in annum sequentem prorogetur; Vajvodæ Moldaviæ, & Valachiæ inducias biennio servent, de regum jure in utramque provinciam ut futuro anno in conventu instituendo agatur, utrinque conventum, interea neuter Vajvodis bellum inferre promittent; & pignus XIII. oppidorum Scepusii, ut a rege Sigismundo pactis conventis statutum erat, deinceps quoque ratum, firmumque sit. Visum est, Wladislaum etiam huic fœderi innectere: cum hoc induciæ in triennium confectæ, intra quod si alter alterum bello impeteret, nec Hungari Mathiam, nec Wladislaum Bohemi juvabunt, & uterque Bohemos suæ parti addictos in officio continebit, ne quis autem excusationi fucum posset prætexere, concordi sententia utrinque statutum, ut induciæ

1474.

per

per Hungariam, Poloniam, & Bohemiam divulgentur. a) Hæc menſe Februario acta. 1474.

Induciis conſtabilitis, novi apud Tranſſilvanos motus concitati, qui, ſparſa de morte regis mendaci fama, jugum excutere, & ad Polonos ſecedere parabant, quos tamen, quoniam ſeditio ad paucos pertinuit, miſſo in provinciam milite, ad obſequium reduxit, qua occaſione, ſuo nuncio, quem in Moldaviam proficiſci juſſerat, ſpeciatim in mandatis dedit, ut cum Vajvoda de ratione belli, ſi id a Turcis alterutrius ditioni ingrueret, diligenter agat, &, quæ mens illius ſit, ad ſe referret, Mahometes enim victo in Aſia *Uſumcaſano*, vires ſuas in Europam traducturus, & bellum non tam mari, quod Veneti infeſtum tenebant, quam terra, moturus ferebatur, qui ſi Hungariam, ut metus erat, impeteret, regni Ordines juſſu regis apud Sileſios abſentis, habito ſerius poſtea conventu, florenum auri viritim imperarunt, ſed contra Turcas ſolum, non item alios hoſtes impendendum, hactenus enim ſubſidia, nullo regni emolumento, in bellum Bohemicum erogata conſta-

a) Sommersberg diplomat. Boh. Siles. Tom. I. P. II. pag. 83. 84. Litt. Georgii Præpoſiti Quinque-eccleſien. dat. in Kezmark d. lun. ante carnisprivium 1474. ex Cod. Ms. hiſt. prof. N. 234. f. 14. bibl. Cæſ. Viennen. Dogiel Cod. diplom. Pol. T. 1. P. 2. pag. 68. — 73.

ftabat, ne autem hoc onus, fymbolam con-
1474. ferentibus, grave accideret, lucrum Cameræ in duos annos relaxatum eft, cautumque, ne Hungari contra alium hoftem, quam Turcas, intra anni fpacium, militiam profiteri cogantur. *a)*

Dum in hanc partem curas fuas Rex convertit, alia ei clandeftinus hoftis parabatur. Cafimirus, licet pacem cum Mathia XXI. Februarii pepigerit, menfe tamen nondum elapfo, Legatum fuum ad conventum Norimbergenfem mifit, ut cum Cæfare fœdus clam contra Mathiam iniret. Facile Cæfar, in hunc alioquin non optime animatus, ad commune bellum ei movendum adductus eft. Caufa, præter crebras vaftationes utriusque ditionibus ab eo illatas, præcipua ex eo capite petebatur, quod diffimulatione fua, Turcas, per Croatiam fæpius in Stiriam, & Carniam irrumpere, & irreparabilia damna inferre paffus effet, ideoque, ne pluribus injuriis fe, fuosque deinceps afficiendos præbeant, commune inter fe fœdus, his conditionibus, pepigere: Ut uterque, bello Mathiæ, hujusque fautoribus, decreto, copias ad diem XXV. Julii expeditioni paratas habeat, neuter, inconfulto altero, pacem, vel inducias cum il-
lo,

a) Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 225. Litt. regis d. 22. Oct. Bud. apud Baluzium Mifcell. Tom. I. pag. 502.

lo, vel ejus sociis, ineat, &, si qui ex Hun-
garis ad alterutrum deficerent, hos quis- 1474
que pro virili sua tueatur. a) Si Dlugosso fi-
des, b) modus præterea gerendi belli is con-
stitutus fuit, ut quadripartitis copiis, eodem
tempore Cæsar ex Austria, ex Bohemia Wla-
dislaus, Casimirus vero ex Polonia, & Vaj-
voda Valachiæ ex parte Transsilvaniæ, in
Hungariam moverent.

Mathias, cum fœderis hujus indicium ei ex Germania factum esset, Casimiri quidem inconstantia vehementer offensus fuit, in Cæsarem tamen magis excanduerat, ut adeo iram in illum conceptam, non nisi cum morte poneret. Urebat illud quoque ejus animum, quod, cum Casimiri filiam sibi despondere petierat, ab hujus matre, ob ignobilitatem generis, illa indignus haberetur, qua repulsa irritatus, jam antea, misso Neapolim Georgio Quinque-ecclesiensi Præposito, & Nicolao de *Alsolindva*, Beatricem, Ferdinandi Siciliæ regis filiam, ambierat, & nunc quoque eosdem, addito socio Joanne de Rabenstein Præposito Vissegradiensi, ad Ducem Mediolanensem, ut hunc sibi contra Cæsarem conciliarent, proficisci jussit, c) cui ut in Germa-

a) Dogiel. l. cit. Tom. I. pag. 164.

b) Hist. Pol. l. 13.

c) Litt. regis dat. Budæ in fest. Pentecost. 1474. *Legationes adiit* (Nic. de Also Lindva,) & *præ-*

mania quoque negotium conficeret, Fridericum
1474. cum Palatinum, nuper hoſtem Imperii a Cæſare declaratum, præterea ſibi adjungendum putabat. Nec hoſtibus ſolum Cæſari exadverſum parandis contentus, molitiones quoque illius volens antevertere, Auſtriam, & Bohemiam incurſionibus cœpit laceſſere, Vratislaviam deinde profectus, Erneſtum Saxonem, collato in feudum Ducatu Saganenſi, hujusque fratrem Albertum, & utriusque patruelem Wilhelmum ſibi conciliavit, quorum confœderatione, &, quas ex Hungaria adduxerat, copiis, parem ſe Caſimiro futurum exiſtimabat.

Nec hic ex pacto cum Cæſare inito, diu moratus, cum LX. millibus Sileſiæ appropinquans, circumlata vaſtitate, Mathiam, ut hoſtem delaſſaret, prælium ſtudioſe detrectantem, Vratislaviæ circumſedit. Aderat patri Wladislaus cum Bohemis, vario Marte utrinque toto Octobri, & fere Novembri certatum, donec Polonos annonæ, & pabulationis defectus, ipſaque hyemis inclementia, & mor-

præcipue duas — pro nobis, & regno, primam cum R. D. Georgio Præpoſito Quinque-eccleſien. ad Sereniſsimum Principem Ferdinandum, Regem Siciliæ, alteram cum Ven. Joan. de Rabenſtein Præpoſito Viſſegradienſi ad Ducem Mediolani, — unde juxta votum noſtrum optatas reportavit relationes.

morbi in exercitu grassantes, pacem petere cogerent. Convenere reges in aperto campo, & XXI. Novembris, inducias in sesquialterum annum pepigerunt. Mathias, ut hostem etiam humanitate vinceret, inedia pene tabescenti annonam triduo large administrari jussit. a) 1474.

X. Induciarum tempore, ambo reges ad conciliandam inter se pacem, animum adjecere, delectis utrinque ex sua Natione arbitris, qui Pragæ, quod æquitati consentaneum videretur, communiter decernerent. Aderant Hungari mense Februario, conditiones utrinque ad deliberandum propositæ, crebroque, ut fit, mutatæ, donec in hæc tandem capita coaluissent: Wladislaus Bohemiam cum utraque Lusatia, & in Silesia, Ducatus Svidnicensem, & Javoriensem, Mathias contra reliquam Silesiam cum Moravia, tenerent, qui si sine hærede obiret, Silesia, & Moravia suopte ad Wladislaum devolventur, sin autem hæredem reliquerit, huic Wladislaus pro utraque provincia, CC. florenorum millia persolvet, eademque vicissim, si Wladislaus improlis moreretur, conditionum ratio esset. b) Actum de his postea etiam fuit Brunæ Mathia 1475.

a) Dlugossus l. 13. Cromerus l. 31. Curei annal. Silesf. ad hunc an. Raynald. ad hunc an. Müller Staatskabinet Par. III. c. 1. §. 13.

b) Dlugossus l. 13.

thia præsente, sed quod illi non satis æqua
1475. provinciarum partitio videretur, negavit, se conditionibus subscripturum, nisi Pontificis, eorumque, quibus fœdere conjunctus erat, sententiam prius exploret, re ipsa autem, quoniam intellexerat, Legatos ab Wladislao ad Cæsarem mitti, moram quærebat, ut ipse suos quoque Andernacum, ubi conventus Imperii agebatur, mittendi tempus haberet. Caussa Legationis utrinque eadem fuit. Cæsar enim, quamvis Wladislaum regem Bohemiæ agnosceret, feudum tamen ei hactenus non contulerat, hinc Mathiæ, quod prior illo a Bohemis electus esset, hujus obtinendi spes oborta est, præsertim, quod octennio abhinc id sibi conferendum Cæsar promisisset, a) & nunc eidem auxilium contra Burgundiæ Ducem per Legatos suos offerret. Interea autem, dum hi cum responsis Andernaco redeant, comitia ad XXIV. Aprilis Budam edixit, ipseque, ut his interesset, Brunæ non diu moratus, in Hungariam rediit. Quid in his actum, quæ leges conditæ fuerint, nuspiam hactenus vulgatum est, videtur tamen res præcipue expeditionem in Turcas spectasse, ex quibus Vajvoda Moldaviæ sub initium hujus anni insignem victoriam retulit. Solutis enim Comitiis, in Serviam cum decem millibus contendens, Szabacsum, ex quo Turcæ

a) Recole, quæ ad an. 1468. Nr. VI. dicta sunt.

cæ crebro prædas in Sirmio, & Sclavonia agebant, obſidione cinctum, in poteſtatem 1475.
redegit, Szenderovia tamen, quod hoſtis ſubſidia, & commeatum adverſo Danubio acciperet, incaſſum tentata, Budam reverſus eſt. *a*)

Legati Andernaco interea reduces, dubia a Cæſare reſponſa afferebant. Non erant 1476.
hæc quidem regi, qui occultas illius adverſum ſe machinationes noſſet, inexſpectata, diſsimulanda tamen putabat, alteri, quod jam in tertium annum Neapoli, per oratores ſuos agebat, negotio intentus. Acceperat ab his nuncium, ſponſionem matrimonii cum Beatrice, eo jam adductam eſſe, incertum autem eſſe tempus, quo eam pater ab ſe dimitti velit, quod tamen tempori ſe ſignificaturos receperant. Mathias his acceptis, Rudolphum Wratislavienſem, & Joannem Varadi-

c) Car. Wagner diplomatar. Comitat. Saroſsien. pag. 128. Kaprinai hiſt. diplom. Par. I. pag. 309. Thurocz Chron. Par. IV. c. 67. Bonfinius Dec. 4. l. 3. Müller Reichs-Tags Theater ſub Friderico, Par. II. c. 67. pag. 693. exhibet litt. regis ad Imp. in conventu Andernacen. lectas, in his ita: *dann das ſie* (die Polacken) *offentlich usſchreyen, der Keiyſer wer mit yn vesbunden und irer Rethe aller deylhafftig &c.* Raynaldus ad hunc an. Litt. regis an. 1477. apud Pray Diſſert. 7. in annal. pag. 148.

radienſem, Epiſcopos, monuit, ut, cum eis
1476. indicatum fuerit, itineri, ad deducendam ſponſam, accincti eſſent, ſimul Cæſarem, aliosque Principes, ut nuptiis adeſſe vellent, per Legatos invitavit.

In medio hoc apparatu Joannes Archiepiſcopus Strigonienſis, quod ortu Sileſius eſſet, *Alemannus* dictus, convaſatis theſauris, ad Cæſarem defecit, ſpe conſequendi Archiepiſcopatus Salisburgenſis illectus. Id Mathiæ ſuſpicionem ingeſsit, transfugam conſilia, quæ clam in aula agebantur, Cæſari prodidiſſe, ac propterea litem Bohemicam, licet ſæpius jam fere terminanda fuerit, nunquam felicem exitum habuiſſe. Hinc nova inimicitiarum inter utrumque cauſa orta eſt, quæ paulo poſt celebratas nuptias in apertum prorupere. Erat pompa nuptiarum, ad quas fœderati Principes, Legatos ſuos miſerant, incredibili magnificentia, & ſplendore apparata. Beatrix, poſt peractam menſe Octobri Albæ coronationem, pactamque, ex ritu Eccleſiæ, fidei conjugalis ſponſionem, Budam deducta eſt, ubi reliquum, quod ſupererat, anni tempus, inter cœnationes, ſaltatus, & haſtiludia transactum, cum Turcæ interea, ſubornante Vajvoda Valachiæ, facta in Moldaviam irruptione, provinciam pene omnem ſubegere, facileque retenturi erant, niſi Rex Stephanum de Bathor mature hoſti occurrere juſsiſſet, qui collectis per iter copiis, ac-

ceptis-

ceptisque ex Transsilvania supplementis, Turcas improviso aggressus, eo fere tempore, quo illi provinciam occuparunt, ex eadem ejecit, & Vajvodæ Valachiæ exauctorato, alium regis nomine subrogavit. *a*) 1476.

Turcis Moldavia exactis, inimicitiæ, quæ inter Cæsarem, & regem jam diu gliscebant, tandem in apertum prorupere. Occasionem præbuerat, feudum Bohemiæ Wladislao a Cæsare collatum. Mathias, qui tot sumtibus, & tot annis id ambiebat, promissumque a Cæsare habuit, spe illius obtinendi se repente dejectum videns, indignatione commotus, pridie Idus Junii, bellum ei denunciavit, causas, cur id faceret, vulgatis litteris declarans. *b*) Similes ad Ordines Austriæ, & Principes Imperii dederat. Cæsar, ut invidiam a se amoliretur, vicissim in Hungariam ad regni Ordines scripserat, & belli cau- 1477.

a) Dlugossus cit. l. 13. Litt. regis an. 1477. apud Pray cit. Dissertat. 7. in annal. vet. pag. 148. Pompam nuptiarum prolixe describit Legatus Comitis Palatini, qui iis interfuit, Tom. I. Script. rer. Hung. edit. Schwandtnerianæ pag. 519.

b) Exstat in Tabular. Domus Augustæ, Königs Mathiæ, Fehde und Absagsbrief an Keyser Friderich III. und dessen Erblande. Ofen Pfingstag vor St. Veit. 1477.

cauſas in Mathiam conjecit, ſimul a Caſimi-
1477. ro, Wladislao, & Imperii Principibus, auxilia flagitabat. Mathias prius, quam hæc mitti poſſent, cum Auſtrales Cæſari inſenſos, ſibi autem addictos ſciret, cum XVII. millibus in Auſtriam movens, primoque impetu, Trautmonsdorfio, & Petersdorfio occupatis, metum toti viciniæ adeo incuſſerat, ut una die urbes XIV. ſe ei dediderint; præterita deinde Vienna, Clauſtroneoburgum aſſultu cepit, Tulnam ſeptem, & Corneuburgum decem dierum obſidione ſubegit. Hic ſtationem figens, partem copiarum Cremſium, & Zwetlam miſit, & Viennam commeatu interclusit. a)

Cæſar, qui per id tempus ad deſpondendam filio ſuo Maximiliano Mariam, Caroli Audacis Burgundiæ Ducis filiam, a pluribus, præſertim Ludovico Galliæ rege, pro filio ſuo Carolo prenſatam, cogitationes ſuas converterat, ne ditiſsimæ, & rebus Auſtriacis ob Alſatiæ viciniam, opportunæ provinciæ, in Gallorum poteſtatem venirent, viresque ſuas, ſi opus eſſet, in Belgium poſſet traducere, Legatos ad regem miſit, qui eum ad ineundam pacem flecterent. Non abnuit, domeſtico, Turcæ enim in Sclavoniam interea irruperant, periculo admonitus, & inducias XV. dierum in-

a) Linck annal. Claræuallen. ad hunc an. Conf. Pray P. IV. pag. 113.

indulsit, intra quos de conditionibus velut præviis ad pacem ageretur. Itaque celebrato Gemundæ congressu, in hæc capita utrinque conventum: Mathias induciarum tempore, nihil hostile in Austria, & Stiria tentabit, nec equitatum ex castris, nisi pabulationis causa, emittet; Hungari ad Cremsium eodem, quem occuparunt, loco, sine maleficio urbi inferendo, persistant, Viennam, qua parte obsessa est, nihil interea commeatus inferatur, oppida bello capta, induciarum jure fruantur, Cæsar denique cum suis ultra Laureacum regi ne appropinquet. *a*) Actum quoque est, ut Galeaciis, qui Ducatum Mediolanensem invaserant, exauctoratis, Fridericus, Ferdinandi Siciliæ regis filius, vicaria potestate Ducatui præesset, & huic Cunegundis filia Cæsaris despenderetur, tum ut alter alterius provinciarum vadimonium promitteret, & bellum contra Turcas communibus viribus gererent. *b*) 1477.

His stipulatione mutua firmatis, ad pacis tractationem ventum. Regis nomine aderant, præter Gabrielem Agriensem, & Joannem

a) Cod. Ms. hist. prof. N. 224. fol. 35. Biblioth. Cæs. Vienn.

b) Kollar auctar. Diplom. ad hist. Vrsini Velii ad an. 1477. & Cod. Ms. cit. Bibl. Vienn. fol. 78. Litt. regis an. 1477. dat. in Corueuburg in fest. B. Lucæ Evangelistæ.

Varadienſem epiſcopos, Emericus de Zapo-
1477. lya, Nicolaus Banfy de Lindva, & Georgius Præpoſitus Poſonienſis. In principio tamen aliquamdiu hæſitatum eſt, quod rex CCC. florenorum millia pro belli impenſis peteret, id cum Cæſari exauctum videretur, rex dimidium illius, poſtea centum duntaxat ut penderentur, conceſsit. Hoc obſtaculo remoto, facile in has conditiones utrinque conſenſum: Pax inter Cæſarem, Ducesque Auſtriæ, & regem, ac utriusque ſucceſſores perpetua ſit, ille Mathiam filii, & hic Cæſarem patris loco habeat; alter alterius honori, & utilitati ſtudeat, abſtineant ſe ab inferendis ſibi injuriis, ac maleficiis, amici & inimici ambobus communes erunt, fœderibus, quæ in alterutrius damnum inita eſſent, uterque renunciet, integrum tamen ſit regi, ea, quæ cum Pontifice, & ſuo ſocero Ferdinando ſanxiſſet, illibata ſervare. Præterea, Cæſar Mathiæ *inveſtituram* regni Bohemiæ, & Electoratum, eadem, qua Wladislao, forma conferet, qui his obtentis, copias ex Auſtria deducet, litterasque juramentum de collato ſibi feudo continentes Cæſari conſignabit, cui ſi propterea Caſimirus, vel Wladislaus bellum moverent, rex omnibus viribus eidem auxilio veniet. De belli ſumtibus autem ita conventum, ut Auſtriæ utriusque ordines futuro anno ad diem VI. Januarii Cremſium conveniant, obſtringantque fidem ſuam litteris editis,

ſe

se quinquaginta millia die XI. Novembris, alia vero quinquaginta ad eandem diem sequentis anni persoluturos esse, quibus rite numeratis, rex quæcunque loca occupaverat, bona fide restituet. Additum quoque, ut Cæsar iis, qui ex Australibus regis partes sequuti fuissent, erratorum veniam impertiatur, hi autem eidem obedientiam, & fidelitatem præstent. Hæc Corneuburgi ipsis calendis Decembris gesta. *a*) Sunt, qui hac pacificatione Cæsarem juri quoque in Hungariam, quod olim publicis Mathiæ, ac regni Optimatum litteris, pactisque conventis ei tributum fuit, renunciasse scribant. *b*) Sed, cum hujus tabulæ pacis nuspiam meminerint, & Cæsarem deinceps etiam titulo regis Hungariæ usum fuisse constet, *c*) quidquid id est, ad inanes suspiciones relegandum videtur. 1477.

XI. Constabilita pace, Cæsar Græcium profectus, die IX. Januarii litteris per omnes suas ditiones vulgatis, interposita pœnarum comminatione, suis præcepit, ut pacem servent, 1478.

a) Conventionis hujus leges exstant in Tabular. August. Vien. item Cod. Ms. cit. biblioth. Cæs. f. 79. ex quo hic desumtæ sunt. Vid. Pray P. IV. pag. 114.

b) Gerard. de Roo l. cit. l. 8. Michovius Chron. l. 4. c. 72. Cromerus l. 28.

c) Lunig Cod. dipl. German. Tom. I. pag. 467. Dlugoss. l. 13. Bonfinius Dec. 4. l. 5.

1478. vent, neve ullam ejus turbandæ causam præbeant, & captivos gratuito liberos dimitterent, quod a Mathia quoque pari cura, & fide præstitum fuit. Sed, cum in amicitia armis extorta parum fiduciæ reponeret, futuri providus, curas omnes eo convertit, ne, si Cæsarem supernæ pacis pœniteret, quidquam, quo eidem resistere posset, inprimis nervus belli, deesset. Quapropter regni Ordines pro Comitiis Budam mense Martio convocavit, quidve vellet, per internuncios indicari jussit. Illi, etsi præteritis annis, crebra pecuniarum exactione, se magnopere gravatos meminissent, communis tamen necessitatis caussa se facturos declararunt, ut rursum florenus auri, sed junctim cum lucro Cameræ, in usum publicum conferatur, quin tantundem quoque in quinque annos secuturos polliciti sunt, intra quos tamen Nobiles militiam profiteri ne cogantur, nisi ipse Rex contra Imperatorem, vel Sultanum Turcarum, aut Poloniæ, & Bohemiæ Reges, ac Præfectum Romaniæ, exercitum duceret. *a)*

Dimissis, ex conventu, regni Ordinibus, tractationem pacis cum Wladislao, alias inchoatam, *b)* resumsit, quæ si ex sententia conficeretur, expeditionem, quemadmodum triennio abhinc se facturum receperat, contra

tra

a) Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 227.
b) Conf. an. 1475. Nro. 10.

tra Turcas, qui jam in quintum annum, magno Croatiæ detrimento, in Stiriam *a*) & Carnioliam solebant procurrere, parabat. Cum Wladislaus suopte pacis præ bello cupidior esset, facile utrisque convenerat, ut Legatos suos Olomucium, ad hanc conciliandam, mitterent, qui, collatis inter se rationibus, quibus reges suos ad concordiam adduci posse, existimabant, in has conditiones unanimi voluntate conspirarunt. 1478.

Uterque Rex in jure hactenus aquisito, tamquam verus, & hæreditarius dominus permaneat, & titulo regis Bohemiæ communiter utantur, eoque se in scriptis appellent, & a suis tales utrinque nominentur. Mathias, quæ in Bohemia, & Wladislaus, quæ in Moravia, utraque Silesia, & Lusatia, cum sex civitatibus adnexis, occupassent, mutuo sibi restituent, & incolæ novum fidelitatis juramentum suis quique regibus dicent. Si Mathias prior obiret, integrum erit Wladislao, ejusque successoribus, dictas provincias, numeratis quadringentis aureorum millibus, Bohemiæ, sine impedimento, vindicare: si autem Wladislaum contingeret, Mathiæ præmori, & hunc a Bohemis regem optari

a) Epist. Sixti Frisingen. Episc. fragmentum ad Georg. de Chemene, de reb. Turc. & Hung. d. Martis post Mathiæ, ex Cod. hist. prof. Nr. 215. f. 39. biblioth. Cæs. Vienn.

optari, Moravia cum utraque Silesia, & Lu-
1478. satia, rursus cum Bohemia, cui ceteroquin vetustum jus in illas esset, coalescent. Alter quoque alteri, si injusto bello impetiti fuerint, auxilio erunt, res vero religionis, ut felicem finem obtineant, Mathias apud Pontificem suam operam locabit: postremo uterque Legatos suos ad diem XXV Novembris futuri anni Olomucium rursus ad habendum conventum mittet, ipsi autem reges in agro inter Olomucium, & Vniczovium sito ad firmandum fœdus convenient, & de sarciendis damnis, quæ post inducias Wratislaviæ pactas, utrinque illata erant, captivis item liberandis, iisque, quæ vi fuissent occupata, restituendis, rationes inter se inibunt. *a)*

Ad eundem conventum Casimirus quo-
1479. que invitatus erat, ut concordia cum illo eadem opera iniretur, sed hæc, quæ tunc ob bellum Prussicum impedita erat, sequente primum anno coaluit. Utrumque eadem causa ad hanc accelerandam permovit. Veneti enim, qui XVI. annis bellum cum Turcis terra, marique gerebant, eosque a reliquis

a) Autogr. exstat in Tabul. aul. Vien. Dat. in præfata civitate Olomucensi, d. Lunæ in Octava S. Andreæ Apost. 1478. item apud Du Mont Tom: III. Par. II. pag. 61. Goldastum de regno Boh. in append. pag. 331. & Lunig. Cod. dipl. Germ. Tom. I. pag. 1530.

quis Europæ ditionibus arcere conabantur, præter omnium exſpectationem, ſeparatim 1479. cum iis pacem compoſuerant, quæ ut primum vulgata fuit, magnas curas, metumque vicinis Principibus injecit. Obtenta enim Scodra, & Tenaro, Laconiæ promontorio, cum Lemno inſula, quas Veneti Turcis cedere debuerant, ingens porta his patefacta fuit, ut non ſolum per mare mediterraneum Italiam infeſtare, ſed ex parte etiam continentis vires ſuas in Croatiam, Stiriam, & tandem in ipſa Romani Imperii viſcera liberius, quam ante, poſſent convertere. Cæſari, qui tunc conventum Friſingæ habebat, ſuaſum erat, ut, bona Mathiæ regis venia, aliquot Germanorum millia in Hungariæ finibus ad arcendum hoſtem collocaret, quod conſilium tamen, incertum, quibus rationibus ductus, amplecti noluit. a) Mathias quoque ſero errorem ſuum agnovit, dum bello Bohemico, & Auſtriaco occupatus, hoſti proferendæ ditionis cupidiſsimo, ſpacium, moramque daret, ut carptis ſenſim ex utra-

que

a) Juſtinian. hiſt. Venet. l. 9. pag. 176. Joan. Verus rer. Venet. l. 3. Litt. Ducis Venet. ad Principes Chriſtianos d. 25. Febr. an. 1479. Müller Reichs-Tags Theater 5. Vorſtellung C. 77. pag. 727. Adlzreiter hiſt. Boic. Par. II. l. 9. Nr. 32. pag. 198. Sanutus in vita Ducum Venet.

que Danubii parte, juris Hungarici provin-
1479. ciis, faciliorem sibi in Hungariam & Poloniam, irreparabili, ut ex eventu patuit, utriusque regni damno viam sterneret.

Id utrumque regem permovit, ut ad arcendas a suis ditionibus hostis progressiones de pace inter se concilianda serio cogitarent. Casimirus, cui bellum Prussicum jam oneri erat, amplectendæ illius alioqui cupidus, Legatos suos Budam proficisci idcirco jussit, qui cum iis, quos Mathias ex suis delegerat, has concordiæ leges utrique proposuerant: Mathias operam dabit, ut Nicolaus Tungen, cujus patrocinium ante biennium susceperat, se Episcopatu Varmiensi abdicet, eumque cum Culmensi permutet: similiter faciet, ut Magister Ordinis Prussici pacta, anno M. CCCC. LXVI. conclusa, majori, quam hactenus, fide observet, & uterque hæc confirmaturi, Casimirum adeant, qui illos, eodem, quo prius, gratiæ, & benevolentiæ loco habebit. a) His IV Nonas Aprilis utrinque firmatis, visum quoque est, conventum, in quem superiore anno pro XI. Novembris Olomucium cum Wladislao, condictum erat, occupare. Prior Vniczovium Wladislaus ve-

a) Dogiel dipl. Polon. Tom. I. Par. I. pag. 77. additum fuit, ut de iis, quæ dirimenda superessent, in conventu Siradiæ ad fest. S. Martini celebrando, transigatur.

venerat, Mathias serius adfuit. Convenere uterque in aperto campo, & tribus horis 1479. privatim colloquuti, Consiliariis suis mandarunt, ut, si quid ad conciliationis capita, priore anno designata, addendum, mutandumve esset, inter se conferrent. Rata omnia habuere, conditiones solum quædam de quadringentis aureorum millibus sunt additæ, si Wladislaus, ejusque successores Moraviam cum utraque Silesia, Lusatia, & sex civitatibus, a Mathiæ obitu, Bohemiæ rursus conjungere vellent. Præcipuæ ex his fuere: Quoniam in dictis provinciis multa bona, quæ vetusto jure ad coronam Bohemiæ pertinent, olim partim impignorata, partim variis nominibus alienata essent, si hæc Mathias, vel successores illius redimerent, ut summa pro his exposita, ad quadringenta aureorum millia adderetur, interea autem, donec Wladislaus, aut ejus hæredes depactum precium rite exhibuerint, Mathias, & successores reges Hungariæ memoratas provincias pleno jure posſidebunt, neque tamen his, illo defuncto, regis Bohemiæ titulo uti, nec ab incolis, tamquam earum provinciarum hæreditarii reges essent, clientelæ sacramentum exigere, vel acceptare, fas erit. Tempus etiam, præmissa, ad exhibendam summam, monitione, unius anni constitutum, intra quod sex utrinque ex Prælatorum, & Magnatum ordine deligendi erunt, qui Bru-

næ

næ conveniant, & difficultates, si quæ in-
1479. tervenirent, illustrare conentur, locumque, in quo summa pecuniæ tuto tradi, recipique possit, in limitibus inter Szakolczam, & Strasnicium, designent. Quod si contingeret, ut post monitionem, intra annum, vel reges Bohemiæ dictam summam exhibere, vel reges Hungariæ recipere negligerent, tum utrique, quoties id fieret, toties quoque mulctam, centum millium florenorum, dependent. Hæc, si Mathias ante Wladislaum e vivis excederet; sin hic prior obiret, & illum Bohemi regem suum esse vellent, tum Moravia cum utraque Silesia, Lusatia, & sex civitatibus, ad Bohemiam, ut antea erant, gratuito devolventur. a)

Intererat Mathiæ magnopere, ut concordia cum Wladislao, quibuscunque, modo tolerabilibus, pactis coalescat. Turcæ enim conciliata cum Venetis pace, facto ingenti apparatu, Hungariam designare ferebantur. Et re ipsa pars eodem anno in Transsilvaniam, pars, Savo transmisso, in Hungariam irruperant,

a) Autogr. exstat in Tabular. Cæsar. Sigillis, præter regium, 13. munitum, *dat. in civitate nostra Olomucensi, D. mensis Julii* 21. *an.* 1479. *regnor. nostror. Hung. &c. XXII. Bohem. vero XI*, apogr. vid. apud Dobner monum. med. Tom. IV. pag. 449. & Katona, Tom. XVI. pag. 200.

rant, sed fortunam utrobique parum propitiam experti. In Transsilvania quidem a Stephano Bathorio, & Paulo Kinysio circumventi, & commisso acri, cruentoque prælio victi sunt. Hostium, interfectis, aut captis ducibus, ferunt supra XXX. nostrorum vero VIII. millia fuisse cæsa. Paulo mitiore ii usi sunt, qui per Croatiam ad Stiriæ limites procurrerant, indeque, abacta præda, facto per iter ad Ginsium & Arrabonem, diverticulo, amissis suorum tribus millibus in Bosniam rediere. *a*) 1479.

Videbatur Mathias ad hæc, tamquam de industria, connivere, ut Germanos, ad quos, ut primum de Turcarum irruptione comperit, Legatos Norimbergam, auxilia postulatum, miserat, propriis damnis ad commune bellum in Turcas suscipiendum, concitaret. Admissi ad conventum, luculentam ad Proceres orationem habuere, qua ostendebant, nisi regi, quem Veneti confecta cum Turcis pace deseruissent, suppetias venirent, brevi futurum, ut illos in ipsis Imperii visceribus videant, tot enim procursionibus in Stiriam, Carinthiam, & Carnioliam factis, iter illis jam tritum, cognitumque esse, quod

a

a) Leunclavius hist. Musulm. l. 16. Bonfinius Dec. 4. l. 6. Linck annal. Tom. II. pag. 257. Dlugoss. l. 13. epist. regis ad Pontif. apud Katona Tom. XVI. pag. 241.

1479. a nemine, quam a ſuo rege, qui ingentem nuper ex iisdem victoriam tulerit, melius intercludi poſſe, vel ex ipſo regionum ſitu pateret, modo Principes Imperii communem ad id operam conferre vellent. Hæc illi: reſponſum eſt, non ignorare ſe quidem, quibus damnis Hungaria çum vicinis provinciis, ab immani hoſte hactenus affecta fuerit, optareque cum illorum, tum ſui etiam cauſa, ut laborantibus quantocius ſuccurratur, ſed in hac paucitate eorum, qui conventui intereſſent, nihil omnino decerni poſſe, niſi juſto numero ad futura Comitia convenirent. His auditis, Legati adducto ſecum in conventum Notario, & teſtibus, quod in Imperii Comitiis inuſitatum eſt, palam interceſſere, per regem ſuum deinceps non ſtare, ſi Turcæ per Germaniam impune graſſari pergant. *a*)

Mathiæ, cui ſuſpicio ingeſta erat, quaſi Cæſar Imperiales clam ſubornarit, ne ſibi auxilia decernantur, nova inde ſimultatis cauſa oblata eſt. Acceſsit mox altera. Bernardus Archiepiſcopus Salisburgenſis, abdicare ſe Archiepiſcopatu cogitabat, quod ubi Cæſari ſignificatum eſt, Græcium ad ſe vocato perſuaſit, ut Joanni Archiepiſcopo Strigonienſi, quem collectis theſauris, ad Cæſarem

a) Freherus ſcript. rer. German. Tom. II. pag. 319. Müller Reichs-Tags Theater 5 Vorſtellung c. 79. pag. 733. §. 2.

rem defeciſſe, alias memoratum eſt, locum cedere vellet. Aſſenſus eſt, & ſcripto etiam firmavit, ſed domum reverſus, facti pœnitens, poſtquam rem ad Capitulum retuliſſet, Epiſcopus Seccovienſis Mathiam confeſtim, quid ageretur, edocuit, qui hominem transfugam foveri, ſuum contemtum interpretatus, rem merito indigne tulit, &, cum ad ſe perlatum erat, Cæſarem, proventus epiſcopales in Stiria Seccovienſi vetuiſſe exhiberi, viciſsim fœdus cum illo, & Salisburgenſi pepigit, ea conditione, ut arces ſuas tutelæ, & fidei ſuæ crederent, iisque præſidium militare ſibi eousque liceat inducere, donec Cæſari, interventu Pontificis, uterque conciliati fuerint. *a*) Hinc orta ex utraque parte jurisdictionis colliſio, & ex hac bellum. 1479.

1480.

XII. Id Mathias prior Cæſari, quod promiſsis non ſtaret, denunciavit, ſimulque cauſam, cur ad id gerendum cogeretur, ad Erneſtum, & Albertum, Saxoniæ Duces, perſcripſit, quartum nempe jam annum volvi, quod Cæſar, licet ſæpe admonitus, centum millia florenorum ex pacto debita ſolvere neglexiſſet, vetaretque, ne Auſtrales, pecuniam ad debitum expungendum conferrent. Cæ-

---

a) Eraſm. Frölich diplomatar. Seccovien. N. 84. apud Pray P. IV. pag. 137. Chron. Salisburg. Hier. Pez Tom. II. ad hunc an. Metzgerus hiſt. Salisburg. l. 4. c. 43.

1480. Cæſar fidem ſuam peti ægre ferens, ſcriptis viciſsim ad Imperii Principes litteris, ſe ab hac inſimulatione purgavit, & Regi jam quinquaginta millia ex pacto ſoluta affirmabat, quo minus autem alia quinquaginta hactenus eſſent exhibita, ipſum in cauſa eſſe, qui loca in Auſtria occupata, ſecundum pacificationis ſtatuta, nondum reſtituiſſet. *a*) Hæc ille ad removendam a ſe invidiam, &, cum bellum evitari jam non poſſe videret, ipſe prior miſſis in Hungariam quingentis equitibus, populationem Jaurinum usque circumferri juſsit. Facile hunc manipulum Mathias repulit, &, quaſi in Venetos movere vellet, flexo itinere in Carinthiam, bona Archiepiſcopi Salisburgenſis, eo non invito occupavit, Stiriamque invadens, Petovium, Rakesburgum, & Fürſtenfeldium in poteſtatem redegit, ex quibus bellum in Stiriam, & Auſtriam, occaſione data, inferre poſset. Cæſar videns ſe Regi imparem reſiſtendo eſſe, indicto Norimbergam conventu, auxilium ab Imperialibus flagitabat. Variabant ſententiæ, quod aliqui ſuſpicarentur, id non tam contra Turcas, ut prætexebatur, quam contra Mathiam, ſolicitari, in eo tamen omnibus convenerat, ut Epi-

a) Litt. Regis ad Cæſ. epiſtolar. P. IV. pag. 255. item ad Duces Sax. & Cæſaris ad Princ. Imperii, apud Müller, l. cit. c. 82. pag. 748, & 749.

Episcopus Eichstetensis, Caesareni cum Rege conciliandi periculum prius faceret, & tum primum quindecim millia auxiliariorum, Viennam sequente anno mitterentur. Mathias, capto interea a Turcis Hydrunto, soceri sui, Regis Siciliae, causa solicitus, flecti se tandem passus, inducias eousque, dum causa inter utrumque controversa, Electorum, & Principum Imperii judicio cognoscatur, indulsit. a) 1480.

Patuit tamen, Caesarem longe alia, quam pacis, causa, inducias amplexum fuisse. Cum enim auxilia, quae Imperiales, si induciae conciliarentur, promiserant, ex Saxonia, & Palatinatu Viennam venissent, egit cum Ducibus, ut sibi his copiis contra Mathiam uti liceret, quod illi, mandatis ad id destituti negabant, & ille tunc quidem ab armis abstinere coactus est. Mathias vero temporis opportunitate usus, socero suo copias auxiliares in Italiam transmisit, quibus non modo Hydruntum recuperare, sed barbaros penitus etiam a regno suo deinceps arcere posset, modumque, quo Hungari, bellis Turcicis consuefacti, cum iis pugnare soleant, ut eorum opera uti nosset, perscripsit. Nec Imperii Prin- 1481.

a) Fugger annal. Ferdinand. l. 5. c. 29. & ex parte Senckenberg. Collectan. P. I. N. 15. Conf. Pray l. cit. pag. 141.

Principes, sibi induciarum tempus inutiliter
1481. elabi passi sunt, rationemque, qua Cæsar Regi conciliandus esset, secum inibant. Visum est, oratores, qui periculum facerent, ad utrumque mittendos esse, idque Mathiæ significarunt. Pontifex quoque veritus, ne Turcæ capto Hydrunto, in mediterranea Italiæ sibi viam sensim pararent, misso ad Cæsarem, & Regem, Ursino Theanensi Episcopo, utrumque ad concordiam adducere cupiebat, quo facilius, conciliatis ambobus, commune in Turcas bellum, frustra hactenus tentatum, suscipi posset. Obstabat Joannis olim Archi-episcopi Strigoniensis ambitio, qui favore Cæsaris nixus, a proposito obtinendi Salisburgensis Archi-episcopatus, non facile dimovendus videbatur. Egit quidem Mathias cum Asculano Episcopo, se Pontifici monenti eatenus gratificaturum, ut homini de se male merito, episcopatum Jaurinensem, retento Strigoniensis Archi-episcopi titulo, conferat, sed ut eidem proventus ex suo ærario, vel Strigoniensi archi-episcopatu, augeat, id nec sine injuria Strigoniensis Archi-episcopi, nec salvo suo honore, fieri posse, nunciavit. a) Itaque Legati Pontificis, & oratorum Imperii consensu, controversia hac in medio relicta, in-

a) Fugger l. 5. c. cit. Epist. Mathiæ. P. IV. pag. 122. 208. 263. Kollar auctar. diplomat. ad hunc an. Müller l. cit. c. 82. pag. 752.

induciæ in hanc legem conflatæ ſunt, ut Cæſar, & Mathias, a VI. Nonis Maji, ad diem Lunæ poſt Pentecoſtem, ab armis abſtinerent, & interea de pace in ſolidum conficienda ageretur. *a*) 1481.

Cæſar autem interea in Comitiis Norimbergenſibus magnopere agebat, ut, quæ toties promiſſa fuiſſent, auxilia contra Turcas decernantur, nec diſsimulabat, ſe his adverſus Mathiam quoque uti velle. Variabant rurſus ſuffragia, plerique quidem Electorum conſenſerant, ſed abſentium Legati negabant, ſe quidquam hac in re poſſe prius ſtatuere, quam mandata a Principibus, quorum nomine adeſſent, ſibi mitterentur, Imperiales vero urbes nihil ſibi cum Rege Hungariæ negotii eſſe affirmabant, potior tamen pars tandem coaluit, ut Cæſari mos gereretur, & majora ſolito auxilia, peditum equitumque, ei in bellum decreta ſunt. Sub hoc ipſum tempus oratores a Mathia, Joannes Epiſcopus Varadienſis, & Wenceslaus Boſcoviczius, ut cum Principibus Imperii, de diſcordiis inter Cæſarem, & regem ſuum componendis transigerent, plena poteſtate inſtructi, Norimbergam advenere. Verum, præter exſpectatio-

 nem,

---

a) Epiſt. Mathi. P. IV. pag. 135. 173. Rainald. ad hunc an. Kollar auctar. dipl. dat. Budæ, d. Lunæ poſt Dominic. Exaudi 1482. Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 230.

nem, ne admissi quidem sunt, &, quæ in
1481. conventu decrevissent, per Eichstetensem Episcopum, eis renunciari curarunt. Indigne Mathias tulit, se in persona oratorum suorum, ita despicatui fuisse habitum, graviterque, datis ad Episcopum Asculanum, & Nördlingenses, litteris, de injuria questus est, causamque in Cæsarem, quod pacis, per oratores suos, si admissi fuissent, conficiendæ spem intercepisset, non obscure conjecit. *a*)

Abhinc orta utrinque animorum exulce-
1482. ratio, &, quamquam Pontifex pacis consilia identidem suggereret, bellum consequutum. Id Mathias oratorum suorum contemtu irritatus, facta denunciatione, nec exspectato Cæsaris responso auspicatus, Austriam per Legatos infestari jussit, quibus alterna fortuna rem aliquamdiu gerentibus, ipse copias Heimburgo admovit, & arcta obsidione pressum, expugnavit. Agebat quidem Pontifex sub ipso armorum strepitu, ut concordiam inter utrumque conciliaret, nec Cæsar, misso ad regem Alfonso Forojuliensi Episcopo, ab hac videbatur

a) Müller l. cit. c. 84. §. 3. pag. 756. Epist. Mathiæ Par. IV. pag. 149. 167. 184. Ejusd. ad Nördlingenses d. 23. Oct. apud Senckenberg. Collect. Par. I. sect. 1. Nr. 15. pag. 71. Litt. Episcopi Theanensis ad Ernestum Sax. Duc. Ratisp. 1. Oct. 1481. apud Müller l. cit. c. 84. pag. 762.

batur abhorrere, ſed, cum Mathiæ ſuſpicio eximi non poſſet, quaſi is per Venetos agat, ut Turcæ in Hungariam irrumpant, labor is fruſtra ſuſceptus eſt, tantoque acrius anno ſequente bellum recruduit. *a)* Cæſar, qui ſe Viennæ non ſatis tutum exiſtimabat, Græcium conceſsit, ne tamen Auſtrales deſtituiſſe videretur, Wulsconem Bohemum, mille equitum, & bis mille peditum ductorem, promiſſo quingentarum, & viginti millium librarum Viennenſium ſtipendio, in ſuas partes pertraxit, ne ſic tamen impedire potuit, ne Hungari Leitæpontum, fame ad deditionem cogerent. Occupato igitur utroque ad Auſtriam repagulo, porta regi patuit, ut bellum in quamcunque vellet partem circumferrre poſſet, cum ei litteræ a Collegio Cardinalium, qui ferale bellum in ipſo ortu exſtinctum cupiebant, redditæ ſunt, paulumque poſt Epiſcopus quoque Caſtellenſis, a Pontifice Legatus advenerat, qui, adito primum Cæſare, regem conveniret, omnique

1483.

a) Epiſt. Math. Par. IV. pag. 255. Linck l. cit. Tom. II. pag. 266. Chron. Mellicen. apud Hier. Pez Tom. I. pag. 267. Bonfinius Dec. 4. l. 6. Litt. regis ad Henricum Ratisbon. Epiſc. apud Kulpiſium pag. 71. ad d. 11. Apr. 1483. ſed anni regiminis Hung. & Boh. cum hoc anno non conſentiunt, & ex litt. regis ad Nördlingenſ. ſupra cit. liquet, ad hunc an. non vero ad 1483. referendas eſſe. Conf. Katona Tom. XVI. pag. 480.

studio adniteretur, ut utrumque ad amplectenda mitiora consilia flecteret. Sed illum, quod sibi prius de illatis injuriis satis fieri cuperet, minus ad concordiam promtum reperit, quam regem, cui, jam ante Legati adventum, spes avulsas a regno provincias recuperandi, a Turcis facta erat. Plerique enim militiæ præfecti, Bajazetis feritatem exosi, Zizimo, ejus fratri, ad magistrum Rhodiorum profugo, studebant, eumque fratri exauctorato cupiebant subrogare, ideoque cum rege per nuncios clam agebant, ut bellum Bajazeti indiceret, polliciti, se non modo tantum auri, quantum ad id gerendum satis esset, præbituros, sed suis etiam copiis illum adjuturos esse. Hac de causa ostendebat, se a concordia non alienum esse, Legato satis aperte indicans, libenter se visurum, si Pontifex cum Magistro Rhodiorum ageret, ut Zizimus Budam ad se mitteretur, daretque dein operam, ut Cæsar conventum indiceret, in quo de ineunda utrinque concordia tractetur, se interea, quæ hucusque occupasset, Pontificis tutelæ, & fidei crediturum.

1483.

Cum his responsis Legatum ad Cæsarem remisit. Verum aut simulata hæc erant, aut regem promissi pœnituit, sive parum, confecta etiam pace, Cæsaris constantiæ fideret, sive nuncii a Bajazete, quos cognita Præfectorum suorum perfidia, inducias postulatum, Budam miserat, in causa fuerint. Reversus

enim

enim a Cæſare Legatus, cum ab hoc pacificationis conditiones, paulum a regiis alias, 1483.
quæ tamen ſpem conciliationis non videbantur tollere, afferret, plane alienum a concordia reperit, cumque intellexiſſet inducias præterea in quinquennium eſſe cum Turcis initas, ſpem conciliandi utriusque penitus poſuit. Induciæ autem hac lege erant conſtitutæ, ut, his durantibus, neuter alterius regnis, & provinciis, præſertim, quæ hac parte maris in clientela, fideque regis eſſent, injuriam, damnumve Turcæ inferant, mercatoribus tamen ad confinia regni negotiorum cauſa, tuto venire liceat. Sed cum pars maris generatim ſolum indicatâ eſſet, latens in conditionis formula verborum ambiguitas, errori deinde, fraudique locum præbuit. *a*)

XIII. Cæſar, utprimum de induciis inter regem, & Bajazetem agi, nec legationem 1484.
Epiſcopo Caſtellenſi ſucceſsiſſe comperit, fidei Viennenſium, qui ſe Neoſtadii olim obſediſſent, parum tribuens, theſaurum familiæ, cum Cunigunde filia, in Tyrolim, ſecuritatis cauſa, abduci juſsit. Conſilium eventus probavit. Mathias enim ſub veris initium, Pontifice nequicquam obnixo, impe-

a) Litt. Epiſc. Caſtellens. ad Papam ex Ms. Cod. Nr. 3901. biblioth. Vaticanæ apud Pray, Par. IV. pag. 161.—173. Diplomatar. Ordin. Melitens. Cod. 2. Epiſt. Mathiæ Par. IV pag. 1. & 2.

[redacted] rata domi militia, & accepto a Sileſiæ Duci-
1484. bus duodecim millium ſupplemento, Auſtri-
am ingreſſus, Viennam primum armis tenta-
vit, mox, mutato propoſito, ſanctum Hip-
polytum, Clauſtroneoburgum, & montem
Cetium, inſedit, ut urbem commeatu, & au-
xiliis, ſi quæ ex Imperio mitterentur, peni-
tus intercluderet. Hic fixa ſtatione, Cor-
neoburgum lenta obſidione preſſum, ſeptimo
poſt menſe in poteſtatem redegit. Porro for-
tuna volentem uti, perfidia Bajazetis in Hun-
gariam revocavit, qui, violatis induciis, duo
Moldaviæ caſtra, *Kyliam*, & *Neſteralbam*,
hoc Tyræ fluvio, illud Danubio adſitum,
quod poſt *Caffam* in *Crimea* occupatam, ſibi
ad hanc retinendam, opportuna viderentur,
etſi non ſine ſuorum clade, occupavit. Acer-
bas propterea, de injuria queſtus, ad illum lit-
teras dedit, ſed, ubi ab eodem reſponſum cum
exemplo induciarum, quibus nec Moldavia,
nec, quo alluitur, maris mentio, inſerta eſſet,
accepit, cognito errore, Petrum Colocenſem
Archi-epiſcopum, is induciarum tabulas dicta-
verat in carcerem retrudi juſsit, nec, ſe vivo,
licet Innocentius VIII. nihil intentatum ſine-
ret, liberum dimiſit. *a)*

Cum

---

a) Raynaldus ad hunc an. Epiſt. Mathiæ P. IV.
pag. 4. 5. Bonfinius Dec. 4. l. 6. Linck. Tom.
3. ad hunc an. Gerardus de Roo l. 9. Micho-
vius

Cum igitur error corrigi jam non posset, & Bajazetes se inducias bona fide ceteroqui servaturum fuisset pollicitus, curas omnes in bellum Austriacum convertens, Viennam XXIII. Januarii, triplici exercitu circumsedit, urbem non tam vi, quam fame, volens ad deditionem cogere, quae, cum obsidio diutius duraret, ob hominum, qui apropinquante hoste in eam se receperant, copiam, brevi ita invaluit, ut modius farinae, CVII. florenis venum prostaret. Caesar, ut urbi suppetias veniret, animosque obsessis adderet, Graecio Lincium reversus, auxilia ex Imperio exspectabat, sed, cum haec negarentur, & non pauci Viennensium regi addicti essent, nullo operae precio isthic haerere coactus est, Mathias vero, locis, quae trans Danubium se nondum dediderant, interea occupatis, dum Ebersdorfium aggreditur, ferrea pila inde emissa, vitae periculum fere adiit, quo tandem expugnato, cum cives magis in dies fame tabescerent, & Rex assultum pararet, missis ad eum Legatis, mensem sibi petebant indul-

1485.

vius l. 4. c. 73. Innocentii VIII. Brevium l. 1. Epist. ad Mathiam: *retulit nobis — majestatem tuam capi, & in carcerem conjici fecisse, ven. fratrem Petrum Archiep. Colocens. ob nonnulla gravia, & enormia, quae idem Archiep. contra te, & statum tuum perpetrasse dicitur*, cet. Dat. 24. Sept. 1484. an. primo.

dulgeri, intra quem si Cæsar illis auxilium non
1485. mitteret, deditionem se facturos promiserant; quod cum ille præstare non posset, cives IV. Nonas Junii Regi se dedidere, salvis suis immunitatibus, & ut præsidiarios Cæsaris liberos, cum armis, & impedimentis, dimitteret. Urbe dedita, & Neóstadio, quod munimentis suis confidebat, eminus interea, donec opportunum tempus obsidioni adesset, a suis observari jusso, Australibus conventum indixit, in quo mitigatis, quæ Cæsar constituerat, vectigalibus, ac diminuto censu, postquam ei Ordines fidelitatis juramentum dixissent, provinciam in fidem recepit. *a*) Cæsar vero cum DCC. equitibus, & paucis, qui partes illius sectabantur, Lincio discedens, familiari illo sibi dicto; *felix rerum irrecuperabilium oblivio*, *b*) se solatus, in Tyrolim abiit.

Mathias, cum intelligeret, post occupatam Viennam nondum esse debellatum, mandata in Hungariam misit, ut regni Ordines Vacii convenirent, & de sumtibus, ad bellum cum Cæsare prosequendum, necessariis consul-

a) Raynald. ad hunc. an. Linck l. cit. Tom. II. pag. 275. Chron. Mellicen. apud Hier. Pez Tom. I. pag. 268. Gerard. de Roo l. 10. Bonfin. Dec. 4. l. 6.

b) Gerard. de Roo l. cit. Id. artificioso monogrammate expressum, olim in muro veteris castri Laxenburgen. vidi.

sultarent. Quid, præter florenum auri rursus decretum, in eo conventu actum fuerit, nemo, quod sciam, hactenus prodidit, fragmentum quoddam solum exstat de Palatini prærogativis, quæ eodem quidem anno, sed incertum, in eodemne, an alio conventu, editæ fuerint. Summa earum hæc est: *a*) Deficiente regio semine, Palatinus ex vetusta Majorum consuetudine, primus, in eligendo Rege, jus suffragii habeat, sin hæres regni relictus, & teneræ ætatis, esset, idem tutoris partes aget, cui omnes, donec hæres pupillarem ætatem excesserit, obtemperabunt, idem seditiosos coget in ordinem, & nocentibus pœnam dictabit: comitia quoque, si opus fuerit, indicet, &, bello exorto, copiis præerit, dissidium, si quod inter Regem, & regnum oriri contingat, interventu suo studebit componere, Legatos, negligente Rege, vel impedito, aut parum ad tractandum cum illis idoneo, audiet, & quæ ex usu, erunt, responsa iisdem dabit, rege autem bellis occupato, aut aliam ob causam absente, locum illius interea tenebit, omniaque nomine illius aget, exceptis iis, quæ dignitatis sunt, & juris majestatis: si bona præter regni consuetudinem Rex alicui contulisset, eum monebit, rogabitque, ut tempus discernendæ li- 1485.

a) Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 233. C. Ignat. a Batthyan Episcop. Transsilv. Legg. Eccles. Tom. I. pag. 519.

liti constituat, ceteroqui cum universe in ju-
1485. diciis primum a Rege locum teneat, Cumani quoque peculiari jure, trium millium aureorum decreto quotannis stipendio, & Dalmatia, cujus causa trium insularum proventu fruitur, ad ejusdem tribunal pertinebunt.

Hæc regni Ordines Mathia absente; qui
1586. rebus in Austria compositis, in Hungariam reversus, rursum eosdem Budam ineunte anno ad conventum excivit, ut, quæ per frequentem sui absentiam collapsa erant, instauraret, furum enim, latrocinantium, falsariorum, homicidarum, & incendiariorum, ea copia jam accreverat, ut nemo vitæ, rerumque suarum securus esset. His itaque malis consulere volens, septuaginta, & septem leges edidit, ex quibus, cum multæ a priorum temporum constitutionibus parum differant, paucas, quæ novitatis quiddam habent, deligam. Præter antiquatum Palatinale judicium, vetitum quoque fuit, litis judiciariæ causa, singulari certamine congredi, nisi in curia regis, & dum res dubia aliter dirimi non posset: a) qui bona Venetis, aut Polonis vendiderit, vel dederit pignori, donaritque, notam infidelitatis incurrat; seculares Ecclesiasticorum decimas ne usurpent, nec hi controversiam, si quæ propterea oriretur, ad forum Romanum judicandam deferant: filius,

cri-

a) Conf. Notit. prævias, §. 19.

crimen patris, nequaquam luat, vel bonis propterea privetur; universi, cujuscunque status & conditionis sint, si rei publicæ necessitas exegerit, communiter de suis bonis conferant, ne onus in Nobiles minoris census, & in plebem solum recidat; furibus denique latronibus, homicidis, aliisque malefactoribus pœnæ constitutæ, quorum causa si qui intercederent, aut eos foverent, horum bona fisco regio in perpetuum addicantur. a) Atque hæc ita deinceps servari voluit, ut ea ne regibus quidem coronationis tempore, nec regno mutare liceret, parum sui memor, qui cum crebro iis, quæ decessores statuerant, contraria imperasset, idem successoribus, si cum regni Ordinibus conventum habeant, vetitum esse voluerit, cum ipsa rerum vicissitudo, & necessitas, quæ nec in regum, nec regni potestate sunt, sæpe poscat, ut, quæ a Majoribus ratione temporis utiliter constituta erant, a successoribus eandem ob causam mutari, & ad usum reipublicæ accommodari possint, & debeant. 1486.

Budæ, post solutum conventum, non diu moratus Viennam rediit, ut, quæ Imperii Principes Francofurti essent decreturi citius rescire posset. Indixerat Cæsar illuc comitia in mensem Februarium, cum ut filium Maximilianum, Regem Romanorum renun-

a) Decret. corp. jur. patr. Tom. I. pag. 234. Dat. in festo convers. S. Pauli Apost. 1486.

nunciari curaret, tum ut copias auxiliares
1486. contra Mathiam impetraret. Primum, Carolus Rex Galliæ, Mathias vero, qui Maximiliani indolem militarem nosset, utrumque impedire, sed irrito eventu, conati sunt. Felicius ei successerat legatio, ad Mediolani Ducem missa. Hanc Joanni Episcopo Varadiensi obeundam credidit, qui de sponsione matrimonii, inter Blancam Ducis sororem, & Joannem filium suum, ex illegitimo thoro susceptum, ineunda, cum Duce ageret. Interea, dum Legatus Mediolani munere suo fungitur, Ordines Imperii Maximilianum, regem Romanorum, Francofurti renunciarunt, eique non modo militem, & stipendia, in bellum Turcicum, & contra Mathiam decrevere, sed fœdus quoque inter se pacti sunt, ut, si quem ex illis Mathias bello aggrederetur, omnes mutuo sibi auxilium ferrent. Res ita clam gesta est, ut Principes datis mutuo dextris, nihil se ante tempus prodituros receperint; pervenit tamen indicium ad Mathiam, quo magis Neostadium, quod anno priore eminus circumsideri mandaverat, urgendum ratus, deductis ex Hungaria supplementis, obsidionem arctius contraxit. Verum cives, & præsidiarii, quos Cæsar, & Maximilianus, datis ad eos VII. Aprilis Francofurto litteris, spe obtinendi subsidii, ad constantiam hortabantur, oppugnationem adeo difficilem reddiderant, ut, non nisi penuria

tia adacti, septimo post mense deditionem fecerint. Ferunt, obsidionis tempore Legatum a Bajazete missum, regni inter telorum imbrem obambulanti colloquutum, sed dati ab eo responsi, quod ad Principem suum referret, præ metu, oblitum fuisse. *a*) 1486.

XIV. Capto Neostadio, quod reliquum Austriæ inferioris erat, facile in potestatem redactum. Dimisso dein Legato Turcico, cui nuncium quoque suum, sed Constantinopoli postea reducem, a Gazi Mustapha cæsum adjunxerat, res Australium, cum Stiris enim jam transegerat, coordinare coepit. Quantopere, post Viennam occupatam, ob diminuta vectigalia, hos sibi devinxerit, alias memoratum est, sed cum postea promissi immemor, ob belli sumtus, graviora prioribus imponeret, plerorumque animos a se avertit, spe libertatis in Alberto Saxoniæ Duce reposita, qui adducto in superiorem Austriam, Imperiali milite, Hungaros aliquoties cum clade rejecit. *b*) Id sensim locum conciliandis induciis, Cæsare & rege non invitis, præbuit, de quibus, postquam arbitri utrinque dele- 1487.

a) Du Mont l. cit. Tom. III. Part. II. pag. 175. Müller l. cit. 6. Vorstellung c. 1. & 2. pag. 7. — 21. Bonfinius in præfat. ad Philostratum, Tom. II. analect. biblioth. Cæs. Vien. f. 814.

b) Leunclavius hist. Musulman. l. 16. Linck l. cit. Tom. II.

1487. delecti XXII. Novembris Märgehdörfii conferre coepissent, in has demum conditiones XII. Decembris coaluere *a)*

Cum Cæsar, & Rex, se læsos existiment, ac ideo uterque justum belli titulum se habere dicant, causam a Pontifice decerni patientur, qui si pro Rege sententiam tulerit, tum Archi-episcopi, Electores, Principes, Comites, & præcipuæ Imperii urbes, Cæsari nullum auxilium præstabunt, integrumque erit Regi, bellum persequi: contra autem, si Pontifex pro Cæsare pronuntiaverit, vicissim Archi-episcopi, & Episcopi Hungariæ, cum Palatino, ceterisque regni Baronibus, *b)* Despota Serviæ, Vajvoda Valachiæ, ac Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, & Bosniæ Banis, primisque Regni civitatibus, auxilium contra Cæ-

a) Ex apographo, quod Varasdini an. 1756. d. 12. Febr. Georgins Konzer, & Jos. Paxy, Judices Nobilium, publica fide exscripserant, Germani scriptores non nihil in conditionibus variant. Conf. Linck l. cit. ad hunc an. Fugger. l. 5. c. 35. & Müller l. cit. c. 34. pag. 145. — 151.

b) Documentum recenset etiam *naturales Barones*, & inter hos nominatim, Laurentium de *Vilag*, Comites de *Frangepan*, Comitem *Scepusiensem*, Comites de *S. Georgio*, & *Bozyn*, Comites de *Corbavia*, de *Zrynio*, de *Perin*, & de *Bathor*.

Cæſarem Regi negabunt, idemque, quos juri ſuo in Moravia, & Sileſia obnoxios habet, facient. Interea autem induciæ usque ad octavum diem poſt feſtum Urbani, ſequentis anni durent; & Pontifici ſpatium deliberandi relinquatur, &, ſi neceſſe eſſet, induciæ etiam ad calendas Septembris prorogentur, intra quod tempus ſi Pontifex ob negotiorum copiam, in neutram partem poſſet ſententiam ferre, mora ei usque ad Novembrem detur, ſi tum etiam judicium differret, nullam deinceps in hac cauſa arbitrii partem habeat. Ad id vero tempus ab armis, & injuriis inferendis uterque ceſſabit, ſi quid tamen litis propterea interveniret, Præfecti armorum utrinque intra ſeptem hebdomadas, conſtitutis judicibus, hanc decernent, & convictos, ad ſatisfaciendum cogent: qui ex arce, locove munito in alterius ditionem hoſtiliter incurrerit, &, intra tres hebdomadas, admonitus, non deſtiterit damna inferre, in hunc utraque pars arma capiet, arcem demolietur, & bona illius ſecundum militiæ, quam duxerint, numerum, inter ſe divident: naulum in Danubio Cæſar, & Rex æqua parte percipient, reliqua vero vectigalia, & cenſum uterque a ſuis, neuter tamen plus altero exiget: commeatio utrinque tuta, & libera ſit, nemo alterius profugos recipiet, aut tuebitur; cohibendis latrociniis, & rapinis, Rex CCC. equites, & CC. pedites in ſancto Hippolyto, tot- 1487.

idem Albertus Dux Gavanekii, nomine Cæ-
1487. ſaris, ſervabit; captivos gratuito utrique liberos dimittent, conventionibus, ſi quas Rex cum privatis iniviſſet, renunciabit: Eccleſiaſtici denique utriusque partis, ſpeciatim Salisburgenſis, & Paſſavienſis Præpoſiti cum ſuis Capitulis, & Joannes olim Strigonienſis Archi-epiſcopus, his induciis comprehenſi cenſeantur, quarum tempus, ſi pace non confecta, præterierit, liberum erit Regi, bellum inſtaurare.

His conditionibus utraque pars, ob ſum-
1488. tus in bellum hactenus profuſos, armorum jam pertæſa, conſenſit. Et erat privata etiam utrique cauſa, cur inducias cuperent. Cæſari quidem, ob rebellionem ſub initium hujus anni exortam, cum Belgis negotium fuit, Mathiæ autem cum Legatis, qui ſub finem prioris anni, nuptiarum, quæ inter ſuum filium, & Blancam conflandæ erant, Mediolano advenere, tractandum erat. Pacta autem dotalia hujusmodi fuere: *a*) Dux Mediolanenſis, ſponſæ centum, & quinquaginta aureorum millia conferet, centum quidem millia parati auri, quadraginta autem in gemmis, ac unionibus, & decem millia in veſtibus, reliquisque ornamentis, quæ ad mundum muliebrem ſpectant; ut primum ſponſa futuro an-

a) Jam anno elapſo d. 25. Novembr. fuerunt inita.

anno domum deducta fuerit: Mathias, & sponsus vicissim tantumdem se sponsæ præbituros, fidem publico documento facient; si contingeret sponsionem dissolvi, ac propterea dotem repeti, Rex, & filius bona sua sive illa sint avitica, sive aquisita, sponsæ obstringent, nominatim autem, præter Ducatum *Austriæ*, Comitatum de *Hunyad*, Ducatum de *Munkács* cum oppido *Debreczen*, & castra *Maroth*, *Gyula*, ac *Baymocz*, item Comitatus *Thurocz*, *Árva*, & *Lypto*, in Silesia vero, Ducatus *Oppaviensem*, *Tostensem*, & *Ratiboriensem*, cum omnibus juribus, & emolumentis. Cum præterea Regi cum Duce Saganensi ita convenerit, ut post hujus obitum, sponsus, jure hæreditario, ei succedat, hic quoque Ducatus, si dos repeteretur, sponsæ pignoris loco cedat: postremo additum, ut Rex, & sponsus, pacta intra sex menses, rata, grataque habeant. Hæc publicis tabulis inserta sunt, privatim autem juramento, Regis nomine, promissum, ut, si hic sine legitimo hærede obiret, facturum, ut sponsus sibi in Hungariâ succedat. *a*) 1488.

Cæsar interea Maximiliani filii sui causa, quem Belgæ captivum tenebant, solicitus, ne, dum ad eum liberandum vires convertere cogitur, elapsis interea induciis, provinciæ

 suæ

a) Du Mont Corps diplomat. Tom. III. P. II Nr. 99.

1488. suæ rursum novis belli calamitatibus exponerentur, Joanni Salisburgensi Archi-episcopo, & Præposito Mellicensi, in mandatis dedit, ut cum Mathia de iis prorogandis agerent, qui, quod res ex Silesia non satis pacatæ afferrentur, ut ad calendas Septembres anni sequentis perdurent, non difficulter assensus est. Sub idem tempus venerat quoqeu Legatus a Bayazete, qui similiter inducias prorogari petierat, cui tanto libentius eas in triennium concessit, quanto magis ægre ferebat, Joannem Saganensem Ducem, a pactis, quæ olim secum de jure successionis in filium transferendo, pepigerat, resiliisse. *a)* Hac Ducis inconstantia, cum Mathias videret, filium suum hæreditate, quæ pactis nuptialibus recens initis comprehensa erat, contra datam fidem, excludi, graviter offensus, bellum ei indixit, eaque fortuna per Legatos suos gessit, ut illum, occupata Glogovia, in Poloniam fugere coegerit.

1489. Suspicio erat, Ducem ab Wladislao Bohemiæ Rege clam copiis adjutum, atque hinc inter hunc, & Mathiam simultatem fuisse ortam, tametsi verius illud sit, Wladislaum, Saganensi Duce, provincia, & dignitate exuto, veritum fuisse, ne, si insignis hæc Silesiæ por-

a) Gerard. de Roo. l. 10. Linck l. cit. Tom. II. ad hunc an. Lunig Reichsarchiv, Tom. II. pag. 583.

portio Mathiæ filio, jure hæreditario obtingegeret, sensim, contra pacta utrinque inita, 1489.
a) a regno Bohemiæ avellatur, qua de causa etiam fœdus cum patre Casimiro iniit, quo communem sibi operam laturos spondent, si quid hostilitatis Mathias in alterutrum moliretur. b) Res tamen inter pacta solum constitit, & Mathiæ, præter opinionem, negotium cum Cæsare subnatum est. Venerat is, Maximiliano in libertatem asserto, Lincium, indeque Legatos ad regem misit, qui ei certum auri pondus pollicerentur, si Austriam sibi cederet. Non abnuit, jussitque Joannem Varadiensem Episcopum ad Cæsarem proficisci, qui, ea conditione se se Austria decessurum, eidem referret, si ob sumtus bello Austriaco hactenus impensos, septingenta florenorum millia numeraverit. Id nimium Cæsari visum, ejusdem Maximilianus, quem Mathias variis donis coluerat, opinionis quidem fuit, tenacitatem tamen patris sibi non probari satis aperte ostendebat, quo factum, ut simultate inter utrumque orta, Maximilianum alloquio prohibuerit, nec quidquam cum Episcopo deinceps agere permitteret. Abrupta igitur tractatione Viennam rediit, & Mathias, Stephano Zapolya constituto interea Austriæ Præfecto, Budam, ul-

 timum

a) Hæc pacta vid. ad an. 1478. Nr. 11.
b) Dogiel Tom. I. pag. 23. seq.

timum visurus, secundo Danubio, devectus
1489. est, quem paulo post Otto Comes Palatinus cum Legatis Cæsareis consequutus, rursum de pace cum eo coepit agere. Accepti sunt liberaliter, & muneribus quoque exculti, de pace tamen nihil transigi potuit, quod ipse Rex, cum Cæsare, & Maximiliano, se de hac velle agere diceret, ut primum Viennam redierit. a)

1490. XV. Hanc quidem, ex febre paulum recreatus, sequente anno revisit, sed non tam de pace acturus, quam ut fortunæ filii sui ante obitum prospiceret, nec enim diu se superstitem futurum, ex morbi, graviore identidem sensu redeuntis crebritate, observavit. Indicto proin Wratislaviam conventu, Silesiam filio asserere cogitabat, cum ut nuptias illius cum Blanca Mediolanensi, b) celebriores, tum ut ei viam ad regnum Hungariæ proniorem redderet. Et jam Varadiensis Episcopus Vratislaviam præire jussus, & Urbanus Episcopus Agriensis, regni Quæstor, cum pecuniis, ut filio profusa liberalitate animos concilaret, Viennam accersitus erat, cum repente, divinis officiis die palmarum assistens, hemiplectico fulmine ictus, biduumque inter acerbissimos dolores colluctatus, anno

a) Bonfinius Dec. 4. l. 8. Fugger l. 5. c. 38. Müller l. cit. c. 43. §. 4. 7. pag. 177. Gerard. de Roo l. 10.

b) Bonfinius Dec. 4. l. 8. Roo l. 10. Fugger l. 5. c. 38.

anno ætatis septimo, & quadragesimo exspiravit. a) 1490.

In die obitus, b) & mortis causa, scriptores dissentiunt, sunt, qui ficus veneno imbutas, a Beatrice regi porrectas, sed nullo documento, vel autoritate nixi affirment: alii Stephanum Zapolya in suspicionem vocant, quasi thesauro regio, XL. aureorum millibus æstimato inhiarit, c) eique mortem occulta machinatione consciverit. Cui suspicioni si quid veri subesset, oportuit hominem omnium mortalium fuisse ingratissimum, qui a Mathia ex obscu-

a) Diem mortis regina, apud Kaprinai hist. diplom. Pag. I. pag. 11. ad 6. Apr. defigit.

b) Sambucus in append. ad Ranzani indices, pag. 685.

c) Thurnschvam in Ms. memoriis sui temporis. Wie auch Grof Stephan, des Janos (Zapolya) Waida Vatter, so König in Ungarn worden, alle Schlösser, so König Mattjas, eingezohen, und dem Stephan zu treuen Händen gelassen hat, auf die letzt für sich selbst behalten, nicht ohne Verdächtnus, wie schriften ausgangen, daß der Stephan zu Wien, den König Mattjas sollt haben umgebracht, von wegen viel bey ihm zufinden — doch hat gemelter Stephan all des Königs Mattjas Silber Geschier, gulden gebieth, und anderes zu wegen gebracht, wie man bey seinem Sohn, den Janos, offentlich gesehen hat, mit dem Raben 2c.

ro loco, *a*) ad summum fastigium evectus,
1490. &, ut Ducis Tessinensis filiæ matrimonio jungeretur, effecerat, pro tot beneficiis malam gratiam reddiderit. *b*) Funus secundo Danubio Budam devectum, indeque Albam ductum, ceteris regum tumulis additum est. Defuncto Ranzanus, Lucerinus Episcopus, Ferdinandi Siciliæ regis Legatus luculenta oratione parentavit.

Fuit Mathias, exterorum etiam opinione, maximus regum, & belliducum, sui temporis habitus, armorum, & rei litterariæ amans. Hanc ingenti animo complexus, destinationem rege dignam conceperat, nisi aliquid Platonicum prætulisset. Ædificia enim prope Budam insanis substructionibus moliri cogitabat, in quibus, quadraginta millia discentium, procul ab aliorum consortio, armisque interdictis, simul cum Doctoribus commode degere, & scientiis operam dare pos-

a) Id. ibid. Emrich Deák hat seinen Bruder Stephan an König Matjas Hof geholfen, ist zuvor zu Gran auf den Schloß ein Trabanten Hauptman gewest, und Vorsteher. Seynd Windischer Art, und aus den Dorf Zapolya genannt, Bürtig, ist so viel, hinter dem Feld, oder innhalb des Feld, in Bosna an Crabaten.

b) Id. ibid. der Istvan ist hernach Großgrof worden, hat eine von Teschen zum Weib gehabt, hab ich auch kennt, und auf Trenchin gesehen.

possent. Et jam justa operis fundamenta eduxerat, cum ob ingruentia paulo post bella, 1490. in arctius spacium molitionem contrahens, studium universale, ad normam Academiæ Bononiensis, in arce Budensi instituit, accersitis ex Italia, & Germania doctissimis viris, in quos, non habita ratione conditionis, stipendia largissime erogabat, neve adjumenta ad scientias deessent, bibliothecam, Latinis, Græcisque, variarum disciplinarum libris, conducta apud exteros scribarum opera, copiose refertam, omnibus patere voluit. a) Ac his quidem adminiculis studii Budensis, & Bibliothecæ regiæ fama brevi per Europam inclaruerat, & magnum Regi nomen conciliavit, fructus tamen in universam Nationem, spe minor dimanavit, communi plerumque errore, cum a summis inchoatur, neglectis iis, quæ ad illa viam sternere solent.

Armorum tamen potior illi cura fuit. In his vitam fere totam traduxit, bellorum caussas, ex immodico gloriæ studio, magis quærens, quam aliunde oblatis, ad emolumentum Regni usus, quo factum, ut minorem operam conservandis suis ditionibus, quam conquirendis alienis, impenderet. Si Cæsare hone-

a) Casp. Heltay chron. Hung. Claudiopoli, 1570. edit. pag. 177. Kaprinai l. cit. pag. 315. Fran. Xist. Schier, de ortu cet. biblioth. Buden. Conf. Pray. P. IV. pag. 118.

nestis conditionibus pacato, & corona Regni
1490. recuperata, non se rebus Bohemicis, Pontificum rogatu, immiscuisset, poterant provinciæ a regno avulsæ, repressis Turcis, facile recuperari, & Hungaria forte ad eum, in quo sub Ludovico erat, statum reponi. Sed cum vim omnem in armis poneret, Nationem, ad hæc alioqui pronam, ab artibus, mercimonio, ceterisque institutis politicis, quæ rempublicam præ armis florentem solent reddere, exemplo suo abstraxit.

Erat quidem in palatiis, ædibus publicis, & voluptuariis, cum ad magnificentiam, tum ad decorem struendis, profusus, accitis ex Italia, & aliunde ingenti sumtu, artificibus, verum hi artem cum pecunia, rursus domum referebant, nullo relicto ex popularibus tyronum seminario, ex quo artes ad posteros propagarentur. *a)* Justitiæ cultorem, hodiedum vulgus nostrum in eo amissum memorat, cui nihil frequentius in ore est, quam eo sublato hanc exulare. Hinc tot, & tam crebræ ab

---

a) Ranzanus Indic. 1. Tom. I. Scriptor. Hung. pag. 329. *Opifices, hoc est, eos, qui dant operam mechanicis artibus, si & multitudinem incolarum, & regionis consideres amplitudinem, paucos inveneris — Ceterum, qui — aut mercatura, aut artium usu vivunt, eorum plerique Germani sunt, non Ungarici generis homines.*

ab eo perlatæ leges. Ut munificus in alios erat, ita promiſsi ſæpe immemor: iræ præcipitis, & in mandando ſuperbe imperitans, 1490.
a) qua de cauſa, ſemel, iterumque amittendi regni periculum adiit. Pompæ, cum opus erat, ſummus oſtentator, verum aliquando ita in hac immodicus, ut nomen ſuum apud exteros obæratum reliquerit. b) Sub vi-

a) Id ipſe adeo Rex in inſtructione legationis ad Ducem Calabriæ, fratrem Beatricis Reginæ, an. 1489. faſſus eſt. *Nemo enim*, inquit, *Hungaros, & eorum animos magis unquam novit, quam nos, qui eos tot annis ſub froeno tenuimus.* Occaſio autem miſſæ legationis erat, quod Beatrix ab obitu mariti, regnare optaret, ut eadem Inſtructio habet. *Optat quippe ipſa domina Regina per nos effici, ut poſt noſtrum obitum, ſi ſcilicet prius, quam ipſam, obire nos contingat, nobis in regimen, & regno ſuccedat, imperiique noſtri habenas moderetur, quod nos, etiamſi omni ſtudio conaremur efficere, tamen nequimus, — quodque a nobis non petit tantum, ſed continuis ſuſpiriis, & jurgiis, & lacrimis exigere conatur &c.*

b) Litt. Auguſtini Barbadico Ducis Venetor. ad Stephanum de Bathor Vajvod. Tranſilv. *Non debet latere magnificentiam veſtram, quantum quondam ſereniſsimus Mathias Rex, debebat prudenti civi noſtro, Petro Zano, pro gemmis, jo-*

1490. vitæ finem, cum intelligeret, filium sibi vix succeſſurum, huic magis, quam regno, ſtudere viſus, cum, quæ regni ſumtibus extra Hungariam occupaverat, bonam eorum partem, eidem donata relinqueret. *a*)

WLA-

jocalibus & aliis emtis ab ipſo Petro, qui adhuc ſatisfactionem ſuam non potuit conſequi, non ſine ingenti damno ſuo. Quapropter &c. Datum in noſtro Ducali palatio, die 12. *Novembris. Indictione XI.* 1492. ex autogr.

a) Id mox patebit ex conditionibus, quas regni ordines cum Joan. Corvino pacti ſunt.

WLADISLAUS II.

Ab anno 1490. — 1516.

I. Defuncto juſtis pro more ſolutis, cum hæres legitimus non ſupereſſet, Regina vulgatis XVII. Aprilis per regnum litteris, comitia pro eligendo rege indixit. Candidati, qui per oratores ſuos regnum ambiebant, plures fuere. Maximilianus pactis, quæ Mathias, & regni Ordines, de ſucceſsione olim rata habuiſſent, *a*) nitebatur: Wladislaus Bohemus, & hujus frater Albertus, præter ſanguinis, quem ab Alberto, & Sigismundo regibus traherent, prærogativam, felicitatem etiam, ſi hæc regna, ut olim, Hungariæ jungerentur, proponebant: Joannes Corvinus meritis ſui patris, & ingenti theſauro, ad tuendum regnum, idoneo, ſe ſuſtentabat. In hoc competitorum concurſu, deliberatio anceps, & diuturna fuit. Plerique, quod rem vix ſine armis abituram crederent, non tam regni, quam ſuo, commodo ducti, in eam, a qua periculum ſibi imminere verebantur, partem inclinabant. Itaque diviſis votis, pars Maximilianum, qui Moraviæ vicini erant, Wladislaum, qui Po- 1490.

lo-

a) Recole, quæ ad an. 1463. N. 4. dicta ſunt. Item litt. Maximiliani ad Hungaros, Lincio d. 1. Maji, 1490.

1490. loniæ, Albertum, optarunt, Corvinum vero, qui a Mathia beneficiis affecti erant, designarunt. Beatrix, cui a viri obitu cura regni a Proceribus credita erat, spe conjugii, primum Maximiliano favebat, eumque admonuit, ut in Hungariam properaret, sed, ubi se in litteris ab eo redditis, matrem compellari legisset, senium sibi objici, ægre ferens, vota in Wladislaum, quod cœlebs adhuc esset, facileque amoribus irretiri posset, traduxit, &, ut erat mira animorum captatrix, multos primi ordinis Magnates in suam partem pellexit.

Corvinus, qui arcem regiam insederat, ut reginæ molitiones comperit, Petrum Colocensem Archiepiscopum, ea invita, e custodia dimisit, & hujus fratris, Matthæi *Ersek* opera usus, corona, & thesauro regni potitus, in Sclavoniam abire parabat. a) Perculit ea secessio, regni Ordines, &, ne bello intestino ansa daretur, Stephano Bathorio, & Kinysio mandatum, ut recedentem consequе-

a) Litt. reginæ, Dominic. prox. ante fest. B. Magdalenæ 1490. *Quoniam eum* (Matthæum Ersek) *una cum ceteris regni æmulis, & conjuratis, coronam sacram, & thesaurum regni, contra omnium aliorum fidelium Prælatorum, & Baronum, & nostræ majestatis consensum asportando, — in manifestam infidelitatem incurrisse manifestum est &c.*

querentur, & nolentem reverti, hostilem in morem habeant. Quarto a Buda lapide, 1490. defixis castris morantem, tentato primum frustra amico colloquio, vim adhibent, & facile profligant. Thesaurus quidem regni eo prælio recuperatus est, sed coronam, ut Corvinus pugnæ exitum prævidit, cum paucis periculo mature se subducens, Quinque Ecclesias secum abstulit. Id omnibus rationes magnopere conturbaverat, frustranea enim erat, sine corona, de eligendo rege consultatio, ac iisdem, quibus Mathia electo, difficultatibus obnoxia. Quare, pactis ut cum illo ageretur, constitutum. Delecti sunt igitur, qui cum eo transigerent, Hippolytus Estensis, Archiepiscopus Strigoniensis, cum septem Episcopis, & Stephanus de Bathor cum Stephano Zapolya, aliisque regni Baronibus, quorum auctoritate, spes erat, ut pacis consilia admitteret. Conditiones, juvenis ambitioni accommodatæ, & hujus tenoris erant. *a*)

Si communibus Ordinum suffragiis, Hungariæ Rex non eligeretur, promissus ei est titu-

---

a) Ex autogr. *Dat. in præfata nostra congregatione Budensi, in octava Sacratissimi corporis Christi* 1490. Has conditiones etiam Wladislaus ratas habuit. *Dat. in castris exercitus nostri, prope villam Farkashyda, Sabbath. prox. ante fest. S. Petri ad vincula,* 1490.

titulus regis Bosniæ, quo illum Rex electus,
1490. Prælati, & Barones regni, aliique deinceps compellabunt, dabuntque operam, ut quarto post die, quam futurus Rex coronatus fuerit, ipse etiam corona regni Bosniæ incingatur: præter hunc titulum, etiam Ducatus, Sclavoniæ, Oppaviæ, & Liptoviæ, tum Banatus Dalmatiæ, & Croatiæ, cum solitis eorum proventibus, retinebit, salvis tamen incolarum immunitatibus, &, ut regi fidelitatem promittat. In Sclavonia, possessiones, si ultra quinquaginta colonos non numerent, potestatem habebit, cui volet, donandi, ea tamen conditione, ut Rex futurus ratas habeat: castra, quæ titulo pignoris tenet, hoc diluto, suis dominis reddet; quæ autem jure hæreditario in Transsilvania, in Comitatu Zagoriæ, in Hungaria Ginsium, & Neosolium cum fodinis, in Austria *Reczium*, *Wolffersdorfium*, in Moravia *Hunnobrodam*, in Sclavonia *Kemlecum*, a patre donata possidet, perpetuo jure ad ejus hæredes pertinebunt, quibus si caruerit, ad coronam regni devolventur: reliqua vero, quæ sive in Hungaria, *a)* sive in Austria, Stiria, Carniolia, Carinthia, & Silesia, demto Oppaviæ Ducatu, ac Lusatia, beneficio patris, possidet, regno, cujus impen-

a) Pactionum tabulæ, supra quadraginta castra numerant, quæ Corvinus in Hungaria, Croatia, & Sclavonia possederit.

impendiis occupata erant, bona fide restituet. Bibliothecam, pro decore, & utilitate regni a patre conditam, non patietur distrahi, integrum tamen ei erit, consciis Prælatis, & Baronibus, libros ex ea in suum usum deligere. Atque hæc, si ipse electus fuerit, se, litteris editis, servaturum pollicebitur: sin alter præ illo, Rex fuerit renunciatus, is, ut idem præstet, regni Ordines curabunt. 1490.

II. His conditionibus, Sigismundi Quinque-Ecclesiensis Episcopi, hortatu persuasus, aquievit, Budamque redux coronam regni Ordinibus consignavit. Nihil itaque jam erat, quod electionem morari posset. Itum est in suffragia, & Urbano Agriensi Episcopo præeunte, communibus votis Wladislaus, Rex renunciatus est, missique confestim Legati, qui eum ad capessendum regnum invitarent. Admonitu tamen prioris temporis, quo Mathias multa præter Majorum instituta, suo arbitratu decreverat, actum est de conditionibus, quibus regnum electo deferendum esset. *a*)

Earum sententia hæc fere fuit: Immunitates, & consuetudines regnicolarum illibatas servabit, & quæ Mathias adversum has statuerat, antiquabit, præsertim florenum auri, sæpius ab illo, contra quam promiserat,

a) Exstant in Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 255.

rat, imperatum, non exiget, & ordinariis
1490. regni proventibus contentus erit. Bona sive
a decessore, sive ab aliis vi occupata sint,
ut secundum juris formam dominis suis restituantur, curabit, nec sinet, ut corona unquam efferatur e regno, sed Wissegradi, prisco more, conservatoribus custodienda tradatur. Promittet quoque, Moraviam, Silesiam, Lusatiam, & adnexas sex civitates, non ante a regno abstrahendas, quam precium in Conventu Olomucensi, ex pacto statutum, *a*) fuerit redhibitum, idque in domo thesauri regii, publicis necessitatibus servandum, reponet. Similiter, quae Mathias in Austria, Stiria, Carniolia, & Carinthia, armis asseruerat, inconsultis Praelatis, & Baronibus non restituet, si autem, numerata ab Imperatore, vel rege Romanorum, pecunia, restituerit, hanc itidem ad publicas regni necessitates servabit. Quia vero duorum regnorum cura nunc illi incumbat, Bohemiae autem nihil ab hoste periculi sit, in Hungaria potiorem temporis partem exiget, & in hac Hungarorum, non exterorum consiliis utetur, nec dignitates, & officia aliis, quam Hungaris, conferet: severe etiam vetabit, ne a judiciis, *Octavalia* nostri vocant, ii, quorum arbitrio caussae ventilantur, sine gravi, & legitimo impedimento, absint, neminemque judicum coget, ut

a) Conf. quae ad an. 1479. memorata sunt.

ut favore cujusquam ductus, ſententiam ferat, minime autem omnium, ſuggeſtione, aut querelis aliorum, ſe adduci patietur, ut quemquam, cujuscunque ſit conditionis, præter juris conſuetudinem, in rebus, & perſona, impediat, vel lædat, aut occaſionem nocendi de induſtria aucupetur; de moneta nihil ſine regni Ordinibus conſtituet, atque hæc omnia ante coronationem rata habebit. 1490.

Sunt in his conditionibus non paucæ, quæ vitia Mathiæ, in regimine commiſſa, ſatis perſpicue declarant, quibus etſi quidem, illo vivo, regni Ordines ſæpe cautum voluerint, nunquam tamen, partim potentia armorum illius territi, partim, quod animis fere ſemper diſcordes eſſent, mederi poterant, quo factum, ut cum futuro rege, majori licentia ſibi agendum putarent, eſtque id, quod ſciam, primum omnium ante coronationem, inter Regem, & Ordines, conventionis apud nos veſtigium, qua auctoritati Regiæ limites a Magnatibus, qui fere omnia ad ſuum, non item commune regni bonum, revocabant, præſcripti ſunt. *a*) Atque hinc malorum, quibus Hungaria deinde involuta erat, origo. Cum enim adſtricta poteſtate Regis, huic ſe pene pares ferrent, contemni ſenſim reliqua Nobilitas, & hæc viciſſim illis primum quidem obniti, poſtea largitionibus

 po-

a) Iſtvanfy hiſt. l. 1. ad initium.

potentiorum in partes distrahi, & factioni-
1490. bus inter se dissidere, regnumque inter has, extero hosti præda fieri cœpit.

III. Wladislaus, postquam ex Legatis, se regem electum esse comperit, iter in Hungariam decem equitum, & quinque peditum millia ducens, acceleravit. Regnum ingresso, Prælati, & Barones magno numero, ad *Farkashidam*, quasi luporum pontem dicas, occurrunt, salutatoque conditiones, quibus eidem regnum delatum vellent, offerunt, quas ille, quid enim adipiscendi regni causa non faceret, III. Calendis Augusti ratas habuit, simulque conventionem, quam regnum cum Joanne Corvino inierat, eodem die confirmavit. Inde Budam deducto, apparatus ad inaugurationem facti, quos nova molitio Corvini, qui cum Agriensi, Varadiensi, Quinque-Ecclesiensi, & Jaurinensi, episcopis, tum Stephano Bathorio, Bartholomæo Auranæ Priore, & Thoma de Raska, in societatem coaluerat, fere intercepit, verum cognito, hanc ad mutuum duntaxat contra privatos inimicos auxilium pertinere, *a)* metus evanuit. Tanto major regi a fratre Alberto incussus est, qui, quamquam sciret, misso ex Hungaria ad Casimirum Legato, de concordia inter se, & fratrem agi, tamen armatus, re-

a) Litt. convention. munitæ 7. sigill. Dat. Budæ in festo assumtion. B. M. Virg. 1490.

regnum ingressus, Septembri mense jam castra ad *Zerenchum* defixerat, a) qua hostis propinquitate, regni Ordines veriti, ne vixdum sopita dissensio recrudescat, indicta Albam profectione, Regem XVIII. Septembris, solito ritu inaugurarunt. b) 1490.

Interea res Austriae penitus collapsae sunt. Maximilianus, deductis ex Suevia copiis, quibus Albertus Bavarus suas adjunxerat, occupatis per iter plerisque castris, quae Hungari tenebant, Viennae appropinquabat. Stephanus Zapolya, relicto urbi praesidio, & convasato Mathiae thesauro, in Hungariam abiit, cujus recessus, fugae similis, animos civibus addidit, ut, redactis in arcem Hungaris, Maximilianum laeti acciperent, qui tentatis aliquot assultibus, praesidiarios ad deditionem compulit, brevique post subacto Leitaeponto, Hungariae imminebat. Wladislaus, ne sibi cum duobus hostibus res esset, Legatos ad eum miserat, qui de illata sibi injuria quererentur, & litem de successione, delectis utrinque arbitris, committi peterent. Verum is injuriae crimen facile ab se repulit, & in Hungaros conjecit, qui pacta successionis, a

 Ma-

a) Litt. Alberti ad Bartphens. Dat. in campo ante possession. Zerench, fer. 5. prox. post fest. B. Egidii. 1490.

b) Litt. Wladislai, Dat. Albaeregali fer. 5. prox. post fest. exalt. S. crucis eod. an.

Mathia, & regni Ordinibus, publica ſtipulatione inita, Wladislao electo, irritaſſent, nec illud locum habere poſſe, quod ad hæc firmanda, ſe coactos eſſe dicerent, alioquin nullum fœdus, quantumvis fide publica ſancitum, inter gentes futurum, quod hac ratione, impune violari non poſsit. Dimiſsis cum hoc reſponſo Legatis, ſub initium Octobris, plurium Magnatum, a) quibus Wladislai electio non probabatur, hortatu, Hungariam ingreſſus, occupatis Kismartonio, Sopronio, & Ginſio, partem copiarum Zagrabiam, quæ ſponte ſe dediderat, miſit, ipſe Albam cum reliquo exercitu profectus, urbem XVI. Novembris b) aſſultu cepit, & militi diripiendam dedit.

1490.

Veſzprimium quoque a loci Epiſcopo, ſpe obtinendi Viennenſis epiſcopatus, Maximiliano traditum, qui, ſumto abhinc titulo Regis Hungariæ, & impoſito, quantum ſatis eſſet, Albæ præſidio, Budam verſus movit, cum milites coorta ſeditione, ob Albenſem prædam inter pedites, & equites non rite diſtributam, tum ſtipendia nondum ſoluta, deſer-

a) Horum nomina vid. apud Pray P. IV. pag. 237.

b) Manus coæva ad d. 16. Nov. in Breviar. Strigon. hæc notavit: *in feſto S. Othmari civitas Albaregalis fuit deſpoliata per Maximilianum regem Romanor.*

ſertis ſignis, in Germaniam rediere. Itaque a propoſito deſiſtere coactus eſt, alioquin Budam facile occupaturus, quod Wladislaus, vim præcipuam fratri Alberto opponens, præſidio fere vacuam reliquerit. Præmiſerat is jam Octobri menſe, magno numero copias, quæ Polonos ulterius progredi vetarent, quas ipſe brevi conſequutus, ut ſanguini parceret, evocato ad colloquium fratre, Glogovienſem Ducatum ei ſe ceſſurum promiſit, ſi bello abſtineret. Hoc dono pacatus, Hungaria excesſit, tametſi concordiam non diuturnam fore, plerique exiſtimarent, ut ex eventu patuit. *a*) 1490.

IV. Ipſa enim ſequentis anni hyeme, rurſus Hungariam ingreſſus, Caſſoviam obſedit, 1491. ſed pugna cum Stephano Zapolya congreſſus, ſemel, iterumque inferior, Legatis, a patre interea misſis, obſequutus, pacem cum fratre, his conditionibus iniit: Wladislaus, legitimus Hungariæ rex haberetur, hic viciſſim fratri Alberto, præter Glogovienſem Ducatum, etiam Saganenſem jure hæreditario cedet, ſimiliter poſt obitum Conradi Ducis Albi, quæ hujus ſunt, obtinebit, interea au-

a) Bonfinius Dec. 4. l. 10. Sambucus in append. ad Ranzani indic. Ludovicus Tubero l. 3. Cuſpinianus de Cæſarib. in Maximiliano I. Roo l. 10. Linck. l. cit. ad an. 1490. Litt. regis dat. Budæ in feſt. B. Galli.

1491. tem quotannis proventus ex ejus dominiis reddi solitos, numerato aere pensabit: pro Oppaviae Ducatu, quoniam jure haereditario Joannis Corvini esset, si alio non posset commutari, tria quovis anno florenorum millia a Rege percipiet; qui Tostensem quoque Ducatum eidem adjunget, salvis ubique incolarum immunitatibus, & praerogativis, atque haec omnia juris fraterni sint, eousque, donec regnum Poloniae obtinuerit, tum vero ad Hungariae reges devolvantur, si contra eveniret, & haeredes relinqueret, ad hos aequo jure, ea tamen conditione, pertinebunt, ut regibus Hungariae, clientelares sint, interea autem, dum possessionem Ducatus Glogoviensis adeat, Eperiessum, & Cibinium in Hungaria, pignoris loco tenebit; amnestia denique non ad eos solum, qui partes Alberti fuissent sequuti, sed illos etiam, quos Mathias olim exulare jussisset, pertineat. *a*)

Pace his conditionibus cum Fratre stabilita, Albam, aliaque loca a Maximiliano occupata, prius recuperare constituit, quam eidem auxilia in Comitiis Norimbergae decer-

---

a) Litt. regis dat. Agria, Sabbath. prox. post octav. epiphan. item ex Mochy fer. 3. prox. ante fest. Vincentii M. rursus Cassovia fer. 6. prox. post Dominic. Reminiscere. 1491. Sommersberg diplom. Boh. Siles. Tom. I. apud Pray P. IV. pag. 219.

cernerentur. Stephanus de Bathor, cui eam curam Rex mandarat, urbem V. Junii eminus obſedit, quam ipſe cum XL. fere millibus non longe poſt ſequutus, undique cingens, diu, noctuque eminus, verberari juſsit. 1491.
Germani, cum viderent, moenibus labefactis, locum defendi jam non poſſe, impetratis quinque dierum induciis, XIX. Septembris hac conditione dimiſsi ſunt: ut ſpolia templis erepta reſtituant, quibus redditis, facultas iis, cum omnibus ſuis impedimentis, abeundi dabitur, triginta plauſtris, ad vehendas ſarcinas, attributis, & manu militari, quae illos, ne per iter colonorum injuriis pateant, ad Auſtriae limites tuto deducet. Alba dedita, eadem celeritate Veſzprimium, & caſtrum ferreum recepta ſunt, nec minus feliciter Corvinus, profligato Székelyio, qui Maximiliani partes amplexus erat, rem ad Zagrabiam geſsit, Turcae etiam ad Hunum amnem a Croatis magna clade affecti, & caſtra aliquot Auſtriae, Danubio adſita, in poteſtatem redacta ſunt. a)

Res

a) Bonfin. Dec. 5. l. 2. Iſtvanfy l. 1. ad hunc an. Tubero l. 5. Litt. regis in vigil. feſt. viſitationis B. V. item in feſt. Margaritae V. & M. *Dat. in caſtris exercit. noſtri ſub obſidione civitatis Albae regalis* 1491. Manus coaeva Breviar. Strigonien. *In feſto S. Bonifacii menſe* *Ju-*

1491. Res secunda hactenus fortuna ab Hungaris gestæ, Cæsarem, & Maximilianum, ad ineundam cum rege pacem permoverunt, præsertim, quod auxilia ab Imperialibus promissa, nimis lente, nec rite sibi administrari viderent. Nec Wladislaus, quod inquies Alberti fratris ingenium novos in superiore Hungaria motus concitare videretur, a) ab ea abhorrebat. Constitutis igitur Posonii utrinque arbitris, pax his conditionibus, VII. Novembris coaluit. Wladislaus, semoto omni litigio, verus, & indubitatus Rex Hungariæ maneat; hæc ab ejus obitu, solum ad masculos hæredes devolvatur: concordia inter Principes, regnaque illorum, & incolas perpetua sit, mutuoque se adversus hostes

---

Junio Stephanus de Bathor obsedit civitatem Albam regalem contra Alemannos. Litt. regis Palotha in vigil. B. Laurentii M. *Ceterum, in Austria quoque, certa castra ad portum Danubii expugnari fecimus, propter quæ omnia jam etiam serenissimi DD. Romanor. Imp. & Rex, nobiscum de pace, & concordia agere coeperunt, & his diebus Oratores, & Consiliarii utriusque partis convenire debebunt.*

a) Litt. regis Buda in festo B. Andreæ Apost. Sed *hic* (Albertus) *nescimus, quo suscepto consilio — novas guerras, & flandras, in hoc regno temere exsuscitavit, &c.*

les juvent: prædæ, spolia, vastationes, & damna a Mathiæ temporibus illata, pro abolitis utrinque habeantur. Wladislaus, castra, civitates, aliaque loca, quæ Mathias in Austria, Stiria, Carniolia, & Carinthia occupaverat, relictis ubique tormentis, bellicoque apparatu, Cæsari restituet, facietque, ne Corvinus in his reddendis morosum, & difficilem se præbeat; Maximilianus vicissim, quæ in Hungaria, Croatia, & Sclavonia armis subegit, bona fide cedet, sumtum tamen belli, Rex Hungariæ intra biennium, centum millibus florenorum auri pensabit, condonabit etiam illa centum millia, quæ Cæsar Mathiæ regi debebat, litterasque, quibus fidem suam obstrinxerat, eidem reddet, si inveniri possint, sin contra, aliis litteris immunem ab hoc onere declarabit: præterea, omnibus, qui Maximiliani partes hactenus sequuti sunt, erratorum veniam faciet, neutri tamen posthac fas sit, rebelles, & alterutri Principi infideles, in suas ditiones recipere, protegere, aut re, consiliove iis opitulari, quin adversum tales sibi vicissim auxilium præstabunt, captivos denique utraque pars liberos dimittet. *a*)

1491.

sed,

a) Auctar. diplomatar. ad hist. Ursini Velii pag. 238. — 266. & ex hoc apud Pray, Par. IV. pag. 231. — 247.

1492. V. Supererat Cæſar, qui, ut fere in rebus ſuis lentus erat, ſequente primum anno, cum Lincii ageret, pridie Nonas Januarii, ſuo etiam nomine, pacta ſtabilivit. Non eum tamen, qui ſperabatur, exitum pacificatio habuit in Comitiis, quæ ad diem II. Februarii indicta erant. Ut enim capita illius legi coepta ſunt, multi palam obſtrepere, ſervitutem hanc, non pacem quiritari, & prope erat, ut violentas manus Legatis injicerent. Itaque ceſſatum, nihilque aliud ex ea in Comitiorum Acta, quam pacem cum Cæſare, & Romanorum rege, confectam fuiſſe, relatum eſt. Cetera, quæ in iis acta ſunt, partim ad ea, quæ Rex in aditu regni *Farkashidæ* ſe ſervaturum receperat, partim quæ a deceſſoribus in bonum rei publicæ jam ſancita erant, firmanda pertinent. Notata eſt præterea Mathiæ, bona aliis præter juris ordinem adimendi facilitas, quæ ut indicio eſt, quam arbitrarie imperitarit, ita quoque, ut licentiæ huic deinceps modus poneretur, ſtatutum, ut quæcunque ſive ab illo, ſive Regina, aliisve, vi occupata erant, iis reſtituantur, quorum antea fuiſſe, judices comperint. Illud autem, ut reor, præter Majorum inſtituta factum, quod regis poteſtas donandi ad centum colonos ſolum, quos ſuo arbitratu aliis conferre poſſet, adſtricta, ſi vero hunc numerum excederent, conſilio Præ-

lato-

atorum, & Baronum opus ei fuerit. *a)* Hac-
tenus enim Andreas II. solum exteris nullas 1492.
possessiones se collaturum promiserat, *b)*
idem ab Alberto factum, qui praeterea, ju-
ra regalia, & coronae, nec cum, nec sine a-
liorum consilio, se pignori daturum, vel in
perpetuum venditione alienaturum, pollici-
tus erat; *c)* ipse Wladislaus quoque, dum ei
conditiones offerrentur in regni aditu, non
aliis, quam Hungaris de regno bene meritis,
se bona donaturum, nulla isthic, adstrictae ad
certum numerum in donando regiae potesta-
tis, facta mentione, spopondit. *d)* Credibi-
le est, regni Ordines fuisse veritos, ne
ob profusam decessorum regum liberalita-
tem, & nimium Mathiae, quo in filium
suum ferebatur, studium, proventus regii ita
sensim attenuentur, ut nec majestatem suam
pro dignitate regia tueri, nec potestatem in
rei publicae commodum, exerere posset.

Agebatur Comitiorum tempore, privatim
etiam de matrimonio inter viduam Reginam,
&

a) Decret. an. 1492. art. 9.
b) Decret. an. 1222. art. 26.
c) Decret. an. 1439. art. 16.
d) Inter conditiones 13. Cod. patr. Tom. I. pag. 257. Nisi forte, dum Albae coronatus erat, id promisisset, cum diserte isthic addatur, *prout continetur in litteris juramentalibus suae Majestatis.*

& Regem ineundo, quod illa, corrogato Opti-
1492. matum patrocinio, vehementer urgebat. Verum Wladislaus præterquam quod ſuopte ab hoc abhorreret, illud etiam ægre ferebat, quod viroſa mulier, apud Pontificem, quaſi ſpe facta matrimonii, rem cum ea habuiſſet, nomini ſuo maculam aſpergere, auſa eſſet. Itaque accepto ab iisdem, quorum patrocinio hactenus nitebatur, conſilio, in Italiam reverſa eſt. Vixdum a moleſtiis illius ſe expedierat, cum mors patris Caſimiri, VII. Idus Junias defuncti, novas ei curas confecit, verito, ne forte fratres regni cauſa inter ſe diſſidere inciperent. Quare miſſo in Poloniam Legato, Jus ſuum in fratrem Albertum transtulit; cum ut ea, quæ nuperna pacificatione eidem in Sileſia cedere coactus erat, juri priſtino aſſereret, tum, ut contra refractariorum conatus, ſibi illum conciliaret. Exſtabant enim jam tum quædam domi indicia, ex quibus ſe non eo, quo oportebat, loco apud eos, qui dignitate, & opum affluentia ceteris præſtabant, haberi intelligebat. *a*)

Redierat ſub idem tempus, quem anno priore Conſtantinopolim miſerat, Emericus Czoborius, qui inducias quidem ea conditione, ut neutris in hoſticum vi, dolove ingredi,

nec

a) Litt. Pontif. ad regem, apud Pray, P. IV. pag. 249. regis ad eund. ibid. pag. 253. Sommersberg Mantiſs. diplom. pag. 84.

nec caſtrum, urbemque occupare fas ſit, prorogatas affirmabat, parum tamen barbari ingenio fidendum eſſe, qui ad Sophiam eos apparatus faciat, ut incertum ſit, in quam partem belli molem transferre cogitet, videri tamen Hungariam ab eo deſignari. Idem Petrus Colocenſis Archi-epiſcopus Regi ſignificaverat, certis nunciis Belgrado ad ſe perlatum eſſe, Cæſarem Turcarum ad *Plodynum*, præter ingentem peditum, equitumque numerum, viginti Timariotarum millia, in ſuo comitatu habere, pluresque ex Aſia illum ſubſequi juſſos eſſe. Nihil proinde dubitatum eſt, quin, induciarum ſimulatione, bellum paret, præſertim, quod Szabacſum, nocturno aſſultu fruſtra ab hoſte tentatum fuiſſe, recens ſignificatum eſſet. Belgrado igitur inprimis, & Jayczæ, ac Severino proviſum, Temesvarino item addita nova opera, & præſidium, quantum ad vim arcendam ſatis eſſet, impoſitum. *a)* 1492.

Verum Bajazetes, ſolitus alibi minari, & vires alio convertere, hoc apparatu Tranſilvaniam in annum ſequentem deſignaverat. Hanc illius juſſu Jacupes, Boſniæ Præfectus, cum Alibego, ipſa hyeme transmiſſo Danubio, ſed inauſpicata fortuna, ingreſſus, cum ſe ſpoliis agendis occupat, a Bartholomæo Drag- 1493.

a) Litt. Colocenſ. Archiep. ad Regem apud Pray l. cit. pag. 250 & 252.

1493. Dragfiô, provinciæ Vajvoda, circumventus, amifsis quindecim fuorum millibus, caftris, ac impedimentis exutus, cum paucis in adverfam fluminis ripam evafit. Relatam ex hofte victoriam Wladislaus, datis Romam litteris, oratori fuo, Nitrienfi epifcopo, fignificavit, quas dum hic Pontifici, & Cardinalibus, in Beatricis caufa occupatis, legiffet, Pontifex felicem fucceffum Regi gratulatus, eum fimul a fponfione matrimonii, quam Beatrix prætexebat, liberum pronunciavit, vetuitque huic, ne ullam deinceps illius mentionem faceret. Simili fententia initam olim fponfionem inter Blancam Mediolanenfem, & Joannem Corvinum, irritam declaravit, fponfa, quæ non nifi Regi nuptura erat, non invita. a)

Dum hæc Romæ aguntur, rege, quod ab importuna muliere tandem liberatus effet, mire læto, Turcæ cladem nuper in Tranfilvania acceptam ulturi, Croatiam, & Carnioliam pervagati, fœde omnia populabantur, quos dum noftri hominum, rerumque præda onuftos, reditu intercludere vellent, diffentientibus inter fe ducibus, cum hofte congrefsi, defideratis quinque millibus, figna, & caftra amifere. b) Jacturam hanc Rex eo gravius tu-

a) Raynaldus ad. an. 1493.

b) Leunclavius hift. Mufulman. ad an. 1494. ob diverfam hegyræ rationem.

tulit, quo magis metuebat, ne, quod Ducum dissidio peccatum fuit, suæ, qua se alias jam a suis notari audierat, desidiæ tribuatur. Accessit, Cæsare XIX. Augusti defuncto, altera cura, ne Maximilianus proposito suo inhærens, pacta succesionis in proxime futuro conventu ab regni Ordinibus, ut Posonii conventum erat, firmari postularet, quod quam arduum esset, ex nuperna Ordinum repugnantia prævidebat, quia tamen fidem suam liberare vellet, rem in aliud tempus, dum animi ipsa mora subsidant, differri optabat. Viennam igitur officii causa, Urbanum Agriensem Episcopum, & Nicolaum Bansium misit, qui Cæsaris funeri interessent, &, si usus ferret, quæ Maximiliani mens esset, periclitentur. Sed cum reversi, illum in proposito perstare, referrent, ingenti solicitudine regem implevere, cum facile conjicere potuerit, quem exitum res in Comitiis, mense Septembri celebrandis, habitura esset. Et re ipsa, vix sub ipsum conventus initium, de pactis cum Maximiliano initis, Ordinum consensu firmandis, sententiæ rogatæ erant, cum res jam prope tumultum fuit, palamque ignavia regis sugillata, &, Ordinum jussu per Zapolyam Palatinum, eidem oggesta est, cui Rex commotum animum colligens, respondit; culpam non tam in se, quam regni Proceres, qui contemta dignitate regia, suo arbitratu omnia agerent, malisque artibus regnum, quod mu- 1493.

tuis cædibus, fortunarumque direptionibus
1493. satis jam labefactatum sit, conjiciendam esse, se, amotis ex Hungaria Polonis, & Germanis, & facta cum utrisque pace, compressis præterea domi seditiosis, regno optime consultum voluisse, per illos proin stare, ut fructus pacis, cui sub Mathia similem non habuissent, in regnum redundet; a) magnos quidem in regni aditu proventus sibi fuisse promissos, nunquam tamen integre redditos, & quos ipse hactenus in utrumque bellum impendisset, a Bohemis subministratos esse. b)

His altercationibus, nulla fere re, quæ ad firmanda pacta attinebat, soloque *Kishorvatho*, ob insidelitatis crimen bonis omnibus exuto, perfecta, conventus solutus est. c) Fuere tamen, quamquam pauci, qui pacta successionis suo assensu firmarint, sed potior No-

a) Litt. regis ad Borsodien. d. 2. Pentecost. 1492. *Peperimus denique tantam vobis pacem, & tranquillitatem, ut similem vos habuisse, nemo ex vobis est, qui recordetur.*

b) Auctar. diplomat. l. cit. pag. 323. Somersberg l. cit. ad hunc an. Litt. Colocens. Archiep. apud Pray l. cit. pag. 252. — 258. Raynald. ad h. a. Peuterus in Maximiliano & Philip. l. 5. c. 2. Bonfin. Dec. 5. l. 3. Istvansi l. 1. in fin. & l. 2. init. Roo l. 10. & 11. Tubero l. 4. §. 14. Cromerus l. 30.

c) Decret. regis apud Pray l. cit. pag. 258.

Nobilium pars, á Palatino in ejus partes pellecta, adverſa erat, &, ut Maximiliano succeſsionis ſpem omnem præcideret, coronam, ſine qua regnum legitime adire non poſſet, mutatis, injuſſu regis, illius cuſtodibus, curæ Palatini, &, ne in hunc ſolum invidia recideret, Epiſcopi quoque Agrienſis, Thomæ Bakoczii, commiſerat, qui conſtitutos ab ſe arcis Wiſſegradienſis Præfectos, juramento adſtrinxerant, ne coronam loco moveri ſinant, neve illam, Palatino, & Epiſcopo inconſultis, ulli petenti, ne regi quidem, aut Prælatis, regnique Baronibus conſignent, officio, ſi cuſtodibus viſum fuerit, decedant, locumque dent iis, quos illi ſubſtituerint. Cuſtodes ipſos, ſi majore, quam in arce ſint, militum numero venirent, caſtrum nunquam ingredi patientur, niſi forte id ab hoſte obſideretur, tum vero totidem admittent, quot in caſtro morantur, meminerintque, ſe, non majori fide Epiſcopo, quam Palatino, & Joanni hujus filio, obſtringi. *a*) Cur hic Joannes Zapolya, Palatini filius, qui per ætatem nullo adhuc in re publica munere inclaruerat, partem in corona cuſtodienda habuerit, non ſatis liquet, niſi forte Palatinus hac ratione ei viam ad regnum ſenſim parare voluerit, quod ei vix e cunis 1493.

 egreſ-

a) De Rewa comment. de corona Tom. II. ſcriptor. rer. Hung. pag. 458.

egreſſo, jam mortuo Mathia, deſtinaſſe fere-
1493. batur. *a)* Certe, qui hujus theſaurum olim ſuum fecerat, & nunc, non modo jus regium, cuſtodes enim coronæ conſtituere, ſemper regum erat, violente uſurpavit, ſed ſpreto etiam ſeveriſsimo regis mandato *Zomborinum* Corvini caſtrum, in ſuam poteſtatem redegit, & affinitate cum Laurentio Duce de Ujlak, regis adverſario, contracta, vires, conſilia, opesque conjunxit, non inani conjecturæ locum præbet, eum filio ſuo, ut ex eventu patuit, jam a teneris animum ad regiam dignitatem aſpirandi, ingeneraſſe. *b)* Sed de hoc alias uberior memorandi locus erit.

VI. Wladislaus videns, magnam ſuorum
1494. partem a nuperna cum Maximiliano transactione vehementer abhorrere, quin ſe deſpica-

a) Herberſtein comment. rer. Moſcov. pag. 148. *Memini enim me audiviſſe a Joan. Laſzky, qui Caſimiri reg. Pol. ſecretarius, ac poſtea Archiep. Gnesnen. fuit, hunc Stephanum* (Zapolya,) *cum, Mathia rege mortuo, — de creando novo ageretur, filium ſuum Joannem, adhuc infantem complexum, dixiſſe, ſi tantulus eſſes, fili, modo corporis paulo majore oſtenſo, nunc Rex Hung. eſſes, idque idem Archiep. ceu bene ominatum — non deſtitit jactitare, cum inter nos de pace inter principem meum* (Ferdinandum) *& Joannem conciliandа, ageretur.*

b) Iſtvanfi l. 2.

ſpicatui etiam haberi, ut præſidium ſibi contra horum molitiones pararet, cum fratre 1494.
Alberto Leuchoviam, Poloniæ finibus propinquam urbem, condixit. Convenere eo etiam Sigismundus, & Fridericus, Alberti fratres, regioque more accepti ſunt. Palatinus Zapolya, quod regem ob vi occupatam Corvini arcem, ſibi iratum vereretur, non prius, quam impetrata impune redeundi venia, adfuit, neque tamen, dum illi inter ſe agerent, in conſiliorum partem admiſſus eſt, quod ei ſuſpicionem moverat, quaſi Rex *Kiliam*, & *Bielogradum*, quæ juris Hungarici in Moldavia erant, Polonis cedere velit, quod ut facile a multis creditum eſt, ita novam occaſionem eorum animos a rege alienandi præbuit, licet reges id ſolum in eo conventu inter ſe transegerint, ut ſibi contra inteſtinos hoſtes, & refractarios, mutuo auxilio eſſent. Rex ſalutatis poſtremum fratribus, Caſſoviam, & hinc in Tranſsilvaniam profectus, pacata provincia, & imperata incolis pecunia, Temesvarinum veniens, bellum in Laurentium Ducem, qui regem bovis nomine compellare per contumeliam ſolebat, decrevit, cura gerendi illius Dragfio credita, qui transmiſſo Danubio, *Uilakum*, præcipuam Ducis arcem, expugnavit, & cum hac multos ab ejus ſocietate abſtraxit. Hac jactura Dux territus, Palatini opem implorabat, qui, cum perſonam magis imperantis, quam de-

 pre-

precatoris præferret, causamque ad se pertinere, Regi nunciasset, hic graviter offensus,
1494. capto Uilako, oppidum S. Demetrii, reliquasque Ducis arces in Sirmio occupari jussit, eademque celeritate Kishorvatus, quatriduo omnibus arcibus exutus, mox tamen, postquam se de damnis satisfacturum, & in Regis fide mansurum receperat, interventu Maximiliani Cæsaris in gratiam receptus est. *a*)

Non eadem benevolentia in Ducem usus
1495. est, cujus arces Caposvarum, Rahociam, & Németujvarinum, sequente anno, eidem adimi mandavit, qui, cum se omnibus bonis privatum videret, clementiam regis tandem implorare coactus est, a quo erratorum quidem veniam facile impetravit, de restitutione bonorum autem in Comitiis proxime futuris, quod Legatus a Bajazete adesset, cum quo de prorogandis induciis tractandum erat, agi voluit. Legato, post impetratas trium annorum inducias, dimisso, initium Comitiis datum. In his, quæ triennio abhinc in regni conventu, ob temporis brevitatem, affecta erant relicta, nunc secundis curis cognita, auctariis locupletata, &, quæ dubiis locum præbere poterant, illustrata sunt. De proventibus regiis, magnopere jam attenuatis, il-

a) Miechovius l. 4. c. 74. Cromerus l. 30. Tubero l. cit. l. 5. §. 10.

illud constitutum, ut, qui illis praeficiuntur, Regi quotannis, redituum, & erogationum 1495. rationes reddant. Comitiorum quoque ratio, ne tempus inani garritu, & confabulatione teratur, coganturque mediocris census Nobiles, sumtibus exhausti, ante finem eorum discedere, paulo alia a priore instituta est. Ad haec, non jam delecto numero, sed omnes Praelati, Barones, & Nobiles, uno prius mense, a Rege evocandi erant, qui interea, donec praestitutum tempus adesset, convocatis Praelatis, & Baronibus, qui ei a consiliis esse solent, necessitates suas, regnique, procul semotis privatorum caussis, proponet, qui has deinde ad regni Ordines, dum collecti fuerint, referant, ut cum moderamine, &, quae viros, quibus Patria cordi est, decet, gravitate, deliberent, quodque ad publicum emolumentum pertinere videbunt, constituant. Si in opinionum conflictu non omnibus conveniret, Magister Janitorum, suffragia viritim rogabit, secundum quae, sanior pars sententiam feret, ut, hac ratione, Comitia citius solvi, & negotia tempori, necessitatique rei publicae cum fructu accommodari possint. *a)* Saluberimum Institutum, sed postea, dum factionibus in dies magis invalescentibus, res strepitu magis, ac vociferatione, quam consi-

a) Decret. an. 1495. Tom. I. Cod. jur. patr. pag. 283.

filiis, ageretur, magno semper regni damno
1495. neglectum, ut ex eventu patebit.

De bonis Laurentio Duci restituendis, nihil in Comitiorum actis consignatum reperio, Rex tamen precibus multorum flexus, & quod reus se eorum consilio, qui ex turbata re publica, lucri compendium solent facere, seductum ingenue fateretur, privatim ita cum eo transegit, ut possessionem quidem bonorum, ei adire liceat, sed si sine liberis decederet, ad Fiscum devolvantur, Præfectis arcium juramento adstrictis, ut has, illo defuncto, sine mora regi consignent Sub conventus finem, Bartholomæus *Berizlous*, Auranæ Prior, ob adulteratam monetam, & vim honestissimis matronis, ac virginibus illatam, consiliaque cum Turcis communicata, variorumque, rapinarum, & perfidiæ criminum reus, in carcerem conjectus est. a)

Cum fine Comitiorum quies quoque do-
1496. mi restituta videbatur, cum Joannes Corvinus,

a) Bonfin. Dec. 5. l. 5. Istvanfi l. 3. hic hominem scelestum culeo insutum, & Danubio mersum perhibet. Legitur tamen Decreto an. 1505. de non eligendo Rege extero, subscriptus, & Julius II. an. 1507. d. 20. Mart. scribens *Judicibus regni Protonotariis nuncupatis*, ut captivum, datis fidejussoribus, dimittant. Conf. Pray Dissertat. de Prioratu Auranæ, Vien. 1773. pag. 57. seq.

nus, jacturam arcium, quas a patre aquisiverat, ægre ferens, conducto in Polonia milite, accitisque ad signa, qui utriusque regni limites insederant, latronibus, ac facinorosis hominibus, superiorem Hungariam, ipsa hyeme, actis prædis, sed non impune, infestabat. a) Palatinus enim periculo mature occurrens, eam hominum colluviem prælio fractam, regno facile exegit, &, quod victoriæ anteferendum est, Corvinum Regi opportune conciliavit, qui per id tempus, quod Bajazetem ingentes iterum apparatus facere, rumor vulgaret, nec induciarum tempore ei satis fidendum esset, vires omnes collectas habere cupiebat. Cum autem de sumtibus ad bellum, si ingrueret, necessariis consultatio institueretur, & ærarii rationes fuissent subductæ, compertum est, Sigismundum Quinque- 1496.

Ec-

a) Litt. regis ad Bartphens. dat. Posonii fer. 2. post fest. B. Dorotheæ ad an. 1496. *Cum his diebus accepissemus Illustrem Joan. Corvinum — gentes in regno Pol. ad stipendia convocare, atque omnes latrones, & alios flagitiosos homines — confluere, eo consilio, ut ad hoc regnum nostrum hostiliter venirent &c.* item litt. Steph. Zapolyæ ad eosd. ex Rosenberg, fer. 5. ante Dominic. Oculi, 1496. *Sciatis, quod inimici hujus regni, qui — damna, & spolia inferebant, — habito cum eis campestri conflictu, prostrati, & expulsi* sunt.

Ecclesiensem Episcopum, id non ea, qua pa-
1496. erat, cura, & diligentia administrasse. Habi-
ta igitur quæstione, repetundarum damnatus
& custodiæ traditus est, nec ante dimissus
quam quadringenta florenorum millia nume-
rasset. *b*)

1497. Dissipato, qui diditus erat, belli Turci-
ci rumore, Wladislaus magna curarum par-
te se liberatum videns, Bohemiam, quam a
suo in Hungariam ingressu non adierat, ma-
gno Procerum, sibi familiarium, comitatu sti-
patus, revisit, Pragamque veniens, res vica-
riorum, quos per sui absentiam constituerat,
desidia collapsas, in integrum restituit, inde
in Silesiam profecto, ab Ordinibus provin-
ciæ, & Moraviæ, juramentum fidelitatis præ-
stitum est, sed, cum dubitaretur, utrum Hun-
gariæ, an Bohemiæ Regis, nomine dictum
fuerit. multis rursum occasio, Regi obloquen-
di, non tam data, quam studiose quæsita fuit.
Commorantem apud Silesios, clades fratri
Alberto a Moldavis illata, in Hungariam re-
vo-

b) Bonfin. Dec. 5. l. 5. sed male ad an. 1495.
Cod. enim Ms. de proventibus regiis, qui in
Biblioth. Cæs. Vien. exstat inter hist. Prof. Lat.
Nro. 487. hæc ad d. 29. Dec. an. 1495. diser-
te notat. *Eodem d. de commissione D. Thesau-
rarii*, (erat is Episc. Quinque-Eccles.) *mani-
bus M. Pauli Sartoris D. Thesaurarii — da-
ti sunt fl.* 17.

vocavit, cumque per iter intellexiſſet, Turcas Tartaris conjunctos, Moldavorum exemplo incitatos, vaſtata Polonia, fere centum Chriſtianorum millia in captivitatem abduxiſſe, veritus, ne fratris cauſa, ſibi etiam a Turcis moleſtia conficeretur, ut primum Budam redierat, Legatum ad Bajazetem miſit. Mandatorum hæc ſumma erat, quæ Legati curæ, & fidei credidit. *a*) 1497.

Ante omnia, ut regiæ dignitatis ſemper memor, cum ei aditus ad Bajazetem patuerit, primum de violatis per Alibegi filium induciis, qui nuper mercatores Belgradenſes necari juſſerit, & caſtrum *Comothin* in Bosnia vi occuparit, libere, graviterque queratur; hæc ſe hactenus amicitiæ cauſa diſsimulaſſe, licet Chriſtiani Principes operam dederint, ut vires ſuas iis contra Turcas conjungat, potiorem ſibi tamen fuiſſe induciarum fidem, quibus regno, & ditionibus eidem adnexis, conſultum voluerit. Præterea, non ignorare Bajazetem, Poloniam jure primogenituræ, ad ſe magis, quam fratrem Albertum, cui eam volens ceſſerit, pertinere, proin damna huius ſua itidem eſſe, cupereque, ut a vaſtanda Polonia deinceps ſuos abſtineat, ceteroquin facile ſe effecturum, ut cum ipſe, tum

a) Miechow l. 4. c. 75. Cromerus l. 30. Inſtructio Legati apud Pray, P. IV. pag. 274. ſed non rite ad an. 1496. locata.

tum ceteri Principes Christiani, salva induciarum fide, fratri auxilio sint futuri: qui si nuper in Moldaviam hostiliter ingressus est, eam injuriam non tam Bajazeti, quam regi Hungariæ illatam esse, ad quam Moldavia vetusto jure, & trium fere seculorum usu pertineret. a) Quibus ordine expositis, petet deinde, quæ induciarum tempore a Turcis occupata erant, Hungaris restitui, captivos quoque, quos ex Carinthia, aliisque ditionibus regis Romanorum abduxissent, quod has per regis provincias contra pacis conventionem invasissent, in libertatem vindicari, nec Oratores Hungaros, quos Constantinopolim deinceps mitti contigerit, captivorum more, ut ante, haberi. Sub hæc, captata opportunitate, rursus induciarum, &, quæ his debetur, fidei, mentionem, tamquam aliud agens, injiciet, agetque diligenter, ut his non solum Polonia, & Lithuania; sed Cæsaris quoque ditiones comprehendantur, si in postremo hoc concedendo obstinatum videret, id certe operam dabit, ne ditiones illius, per regis terras posthac infestentur; denique illud præprimis efficere conabitur, ut Polonia, & Lithuania iisdem, quibus Hungaria, induciis frui posſit, nec sinet illis tributum imponi, alioquin regem ita

1497.

a) Recole, quæ Tom. I. ad an. 1227. sub Andrea II. de jure in Moldaviam dicta sunt.

ita obfirmatum declarabit, ut extrema malit experiri, quam indecore pati, ut fratris sui, aliorumque Christianorum Principum ditiones, cum quibus illi fœderum conjunctio est, per induciarum simulationem, periculo objiciantur. 1497.

Hæc Legationis ad Bajazetem, nullo tamen fructu susceptæ, capita erant. Tartari enim cum Turcis rursus sequentis anni hyeme Poloniam, prædas acturi, sed non ea, qua prius, fortuna ingressi sunt, quod plerique eorum, aeris inclementia, annonæ, & pabuli defectu interierint, pauci, qui in Moldaviam, evaserant, cum Polonos habitu mentirentur, a Valachis trucidati sunt. Ferunt, quadraginta millia absumta fuisse. *a*) Tantam jacturam, cum vix credibile videretur, Bajazetem impune laturum, Wladislaus in omnem belli eventum necessarios apparatus occupare volens, Comitia ad XXIV. Aprilis Budam indixit. In his certus copiarum numerus, quæ *Banderii b*) nomine solent venire, constitutus. Erat autem horum ratio tam sacræ, quam profanæ reipublicæ viris hæc definita: ut Archiepiscopus Strigoniensis, & Agriensis Episcopus, duo, quodvis quadringentos equites complexum, ceteri unum, 1498.

aut

a) Sarviczius in append. ad Dlugossum Tom. II. col. 1189.

b) Conf. Notit. prævi. §. 23.

aut hujus dimidium, vel pauciores equites,
1498. pro redituum ſuorum ratione, in bellum educant. Rex mille equites ſub ſignis habebit, totidem Deſpota Serviæ, Vajvoda autem Tranſsilvanus, Banus item Croatiæ, Siculor., & Temeſienſis, Comites octingentos, reliquis Optimatibus, ſecundum majorem, minoremve colonorum copiam, militia imperata. Illud nove additum: ut, quoniam deinceps tam Prælati, quam Barones, aliique, qui jure *Banderii* ſtringuntur, ſtipendiarios ex ſuis colonis alere debeant, hi, ſi regni neceſsitas poſcat, etiam ultra hujus limites, cum regiis ſtipendiariis, militiam profiteantur. Conſtitutum præterea, ne limitibus regni tuendis præfecti, ſi arces deſidia ſua amitterent, impunes ſint. Cura hæc Palatino, & Judici Curiæ mandata, qui omni anno ſemel, iterumque alternis quosdam ex ſuis familiaribus mittent, qui, quo in ſtatu arces, an præſidiariis, annona, reliquoque apparatu neceſſario proviſæ ſint, explorabunt, ſed inſciis Præfectis, ne ullus corruptioni locus detur, &, ſi hos mala fide egiſſe compererint, capite, & bonis mulctentur. *a)* Hæc bello, ſi quod a Bajazete ingrueret, arcendo comparata. Nec Poloni, ſuo periculo docti, ſegniores, miſſa Legatione ad Friburgenſem conventum, auxilia ab Imperialibus contra Tur-

a) Cod. jur. patr. Tom. I. pag. 292.

Turcas solicitabant. Promissa quidem erant, mandatumque Archiepiscopo Magdeburgensi, Saxoniæ, & Pomeraniæ Ducibus, ut Polonis, ingruente a Turcis periculo, adessent, sed dum hi moras nectunt, nec appareret, tempori affuturos, Albertus interventu Wladislai, fœdus cum Moldavo contra Bajazetem pepigit, quod sequente anno rursus Cracoviæ, XIV. Aprilis, his conditionibus instauratum est: si Hungariæ & Poloniæ reges bellum commune Turcis moverent, Vajvoda quoque socium se eis adjunget; si reges ipsi, & non Legati illorum, copiis præfuerint, ipse etiam suas in hostem ducet, & nequaquam Legato suo ducendas committet: quod si contingeret, illum provincia sua ab hoste exigi, & is seu in Hungariam, seu Poloniam, securitatis causa vellet concedere, tum ei, uxori, prolibus, &, quos secum habuerit, Proceribus, tutum, & dignitati conveniens hospitium, reges præbebunt, illumque contra Turcarum infestationes tuebuntur. *a*) Confecto fœdere, reliquum anni tempus, comparandis ad bellum rebus necessariis datum, in cujus exitu Stephanus Zapolya Palatinus, extremum diem clau-

1498. 1499.

a) Freherus Tom. II. script. Germ. pag. 235. apud Pray l. cit. 289. Raynald. ad an. 1498. Dogiel, Tom. I. pag 603. Sommersberg Mantiss. diplom. pag. 84.

clausit, a Mathia rege, qui ad comprimen-
1499. dam Magnatum arrogantiam, crebro equestris ordinis viros illis præferre solebat, e tenui fortuna ad supremum honoris, ut memoravi, fastigium, & opulentiam evectus. Reliquit ex Hedvige, Ducis Tessinensis filia, liberos, Joannem, Georgium, & Barbaram, quæ postea Sigismundo Poloniæ Regi nupta, magnum pondus intestinæ factioni adjecit, ut frater illius, Joannes Zapolya, ad Hungariæ solium eluctaretur.

VII. Ceterum, Bajazetis apparatus, quo-
1500. rum causa Hungariæ, & Poloniæ reges cum Moldavo societatem armorum inierant, alio, quam ad Hungariam, vel Poloniam, spectabant. Cum enim bellum in continenti gestu rus videretur, improviso classem Aegeo, Jonioque mari immisit, & Methone, Corona, Dyrrachio, omnique fere Peloponeso in potestatem redacta, Italiæ incubiturus metuebatur. Tam celeres hostis progressiones, Pontificem permoverant, ut cum Ludovico Galliæ, & Ferdinando Hispaniæ regibus, Venetis item, ac Rhodiis, & quæ adhuc a jugo Turcico immunes erant, archipelagi insulis, commune fœdus contra Turcas iniret, ad quod Wladislaus quoque, oblatis Sacerdotiorum per Hungariam decimis, vocatus erat. Hærebat primum, licet sumtus in bellum clam, ne indicium ad Turcas perveniret, regiis urbibus imperarit, mox tamen, hortatu Rhegi-

gini Cardinalis, qui quadraginta aureorum millia quotannis Regi pendenda, nomine Pontificis, pollicitus erat, ipse quoque fœderi accessit, missoque ad Venetos, & in Galliam, Petancio Segniensi Cancellario, de belli rationibus cum Rege, & Venetis consultabat, quas a reditu suo, in hunc modum constitutas fuisse, retulit: ut Wladislaus, dum Galli, Hispani, Veneti, & Rhodii, mare infestum servabunt, terrestri itinere, cum Hungaris, &, quas Pontifex missurus esset, cruce signatorum copiis, hostem aggrederetur. Petancio praeterea Rex in mandatis dederat, ut de affinitate inter se, & Regem Galliae concilianda ageret. Ludovicus facile assensus est, & Annam de Candale, vetusta Navarrae regum stirpe ortam, Regi destinavit, a) qui, ut primum id ex Petancio intellexit, confestim Oratores, qui pacta dotalitia constituerent, sponsamque in Hungariam deducerent, in Gal-

1501.

a) Cujus familiae fuerit, scriptores dissentiunt, ex regia ortam esse, Wladislaus ad Caesarem an. 1502. fer. 4. prox. post fest. Pentecost. scribens, affirmat. *Audivisse jam, & intellexisse M. V. minime ambigimus, nos cum Christianiss. Francorum Rege certam affinitatem iniisse, = nobisque sereniss. Virginem, & Dominam Annam de Candale, ex regia vetusta stirpe, & familia originem trahentem, in conjugem, Deo aspirante, conjunxisse &c.*

Galliam misit. Hos nuptiarum apparatus mors
1501. Alberti fratris tantisper interrupit, Polonis partim in Wladislaum, partim, præterito Alexandro, in Sigismundum natu minorem inclinantibus, potior tamen, consentiente Wladislao, eorum pars fuit, qui jure geniture Alexandrum Sigismundo præferendum judicabant. *a*)

Pacato familiæ regiæ dissidio, temere col-
1502. lecta Turcarum manus, Jaiczæ imminebat, actisque spoliis, Savum parabat transmittere, cum Joannes Corvinus cum suis accelerans, prædæ intentos magna clade affecit, simulque Bulgariam ingressus, Vidino, Cladova, & Nicopoli, igne corruptis, vastataque ea, quam Turcæ insederant, Serviæ parte, ingentem prædam, & captivos ducens, Belgradum rediit. Turcæ venumdati, reliquis ea Temesiensis provinciæ plaga, quam hostes crebris incursionibus vastam reddiderant, ad colendum data. Verum hi postea, ut est nationis illius genius, agriculturæ mercatum prætulere, suntque hodiedum fere soli in Hungaria, qui se huic, magna fortunarum suarum accessione, dedunt, aliis emolumenta sua aut ignorantibus, aut fastidiose spernentibus. *b*)

In-

a) Raynaldus ad an. 1500. & 1501. Cromerus l. 30. Sommersberg. scriptor. rer. Siles. pag. 373.

b) Istvanfi l. 4.

Interea, cum Rex certior ab Oratoribus, in Galliam missis, redditus esset, sponsam, rebus ex sententia confectis, in Hungariam proxime adducendam esse, datis ad Cæsarem litteris, ut, si illam per ditiones Austriacas venire contingeret, ei tutus, liberque commeatus daretur, orabat, *a*) verum illa per Allobroges iter capessens, ad Venetos delata, & regio more ab his accepta, Budam veniens, inde Albam ducta, ritu sollenni X. Augusti coronata, & regi ex more Ecclesiæ conjuncta fuit. Nuptiæ, quas, prisca consuetudine, universi per regnum donis cohonestare solebant, regio splendore, non ea tamen, qua Mathiæ, pompa, & prodigalitate celebratæ sunt. *b*) 1502.

 Ma-

a) Litt. cit. an. 1502. ad Cæs. *Si forte eidem serenissimæ — per terras, & dominia M. V. venire, & proficisci contingeret, velit ipsa M. V. pro eadem, proque universa comitiva, & familia sua, oratoribusque nostris, secum existentibus, plenum, & sufficientem, salvum & securum conductum — dare, & concedere.*

b) Pray, Hierarch. Hung. P. I. pag. 289 Litt. regis ad Bartphen. fer. 4. prox. post fest. B. Lucæ Evang. 1502. *Non fugit vos, ex veteri hujus regni consuetudine id esse, ut ad celebrationem nuptiarum, universi regnicolæ, aliquo subsidio ipsis regibus subvenire soleant*, &c.

Quid

Matrimonium satis auspicato initum fuisse, sequens annus declaravit, cum ei conjux XXIII. Junii cognominem filiam enixa est, quæ ut patrem lætitia affecerat, ita factioni illorum, qui parti regiæ clam infensi erant, & miras, si Rex improlis decederet, spes fovebant, minus grata fuit. a) Sub hæc mors Alexandri Pontificis, commune fœdus contra Turcas inter Principes Christianos nuper percussum, dissolvit. Veneti, Corona, & Methone amissis, veriti, ne deteriora pati cogerentur, primi inducias cum Turcis iniere, duris quidem conditionibus, sed temporis necessitati accommodatis, præter enim nuper amissa, etiam Neritus insula, ut liberam navigationem per Pontum retinerent, hosti dedenda fuit. Honestiori ratione Wladislaus cum iis transegit, ad quem cum Bajazetes, ob discordiam inter filios exortam, oratores, induciarum causa, misisset, has in septennium, generatim pro se, & universis Principibus Christianis, tum, ut speciatim Hungaria, Bohemia, cum Moravia & Silesia iis comprehendantur, prorogavit, idque postea, quam li-

1503.

Quid Siculi in Transsilvania, tempore nuptiarum regibus offerre consueverint, vide Notit. prævi. §. 24. Conf. etiam Pray Dissert. VI. in annal. veter. pag. 124. 125.

b) Dubravius, qui Regi a secretis erat, hist. Boh. l. 32.

item cum fratre suo Poloniæ Rege, Moldaviæ causa, composuisset, ad Galliæ Regem, & Chienses, fœderis socios, perscripsit. a) 1503.

Dissidio autem, quod Regi, Moldaviæ causa, cum fratre erat, Stephanus provinciæ Vajvoda occasionem præbuit, qui terram *Scepinensem* cum arce *Choczym*, quas Elias Vajvoda olim Moldaviæ, Polonis cesserat, b) iis rursum eripuit. Violentum facinus Rex Poloniæ, qui jus suum lædi existimabat, graviter tulit, jamque armis etiam ulcisci parabat, cum Wladislaus jure suo in clientem usus, Stephano Telegdio, Francisco Balassa, & Emerico Czoborio, ad fratrem, & Vajvodam missis, dissidium ita temperavit, ut, quæ frater sibi erepta, & Vajvoda sui juris esse, contendebant, tamdiu neutrius, & in potestate Regis essent, donec, cognita uberius causa, lis secundum æquitatem dirimi possit. c)

a) Sabellicus Eneade XI. l. 2. Litt. regis dat. Bud. 20. Aug. item 26. Dec. apud Pray, P. IV. pag. 305.

b) Nempe an. 1447. ut habet Dogiel diplom. Pol. Tom. I. pag. 601. ubi præterea *Czeninum*, & *Chmielovia*, censentur.

c) Litt. regis ad fratrem Alexandrum Pol. Regem, & suos Legatos, dat. Bud. in fest. S. Galli, 1503. apud Pray, Dissert. VII. in annal. vet. pag. 148. & seq.

1504. Induciis cum Bajazete confectis, & lite inter fratrem, & Vajvodam compofita, conventus ad VIII. Calendas Maji, univerfis indictus eft. Caufa illius convocandi eadem, quæ prius, erat, ut, quæ in prioribus Comitiis imperfecta erant relicta, rurfus cognofcerentur, a) cognitaque, vim legis a Regia auctoritate obtinerent. Tria præcipue funt, quæ ad pernofcendum temporis illius habitum, inprimis pertinere videntur. Primum attinet ad fubfidia, quæ Regi ad levandas necefsitates publicas offerri alias folebant. Cum plures Comitatus fuerint, qui fuopte, & extra generalem regni conventum, fubfidia, & contributionem, tametfi hæc ob contrarias deliberantium fententias in Comitiis nondum decreta effent, domum tamen reverfi, dum his opus effe putabant, Regi offerre confueverint, invidiæ primum apud reliquos Comitatus, quafi boni publici ceteris minus ftudiofi effent, tum fimultati etiam occafionem dedere, ut fæpe parum abfuerit, quin in apertas feditiones prorumperent. Quare, ut his malis deinceps modus ponatur, ftatutum eft, ut, fi tam grave regno periculum immineret, ut huic aliter, nifi convocato generali conventu, non poffet confuli, tum primum communi Prælatorum, Baronum, & Nobilium confenfu,

fub-

a) Eadem caufa redditur, Decret. an. 1495. præfat. §. 3. & an. 1498. §. 6. rurfus an. 1500. §. 4.

ſubſidia Regi decernantur, qui ſecus facerent, non ſolum perjuri, & amiſſo honore, a reliquo Nobilium cœtu excluſi habeantur, ſed in futuris quoque Comitiis, niſi legitimo teſtimonio, innocentes comperti fuerint, diminutionem rerum, & bonorum ſubirent. a) 1504.

Alterum ad militiam: de hac ſexennio ante, ſanctio in hunc modum condita erat; ut univerſim, Prælatorum, Baronum, aliorumque regnicolarum ſtipendiarii, ſi regni neceſsitas poſceret, regiis ſtipendiariis conjuncti, militiam etiam extra limites regni profiteantur, nunc contra, ſi bellum regno ingrueret, & Rex illud cum ſuis ſtipendiariis tueri non poſſet, tum Archi-Eiſcopi, Epiſcopi, aliique Eccleſiaſtici, qui, ſecundum rationes proventuum, ſtipendiarios alunt, vel decimas percipiunt, Regi cum ſuis auxilio adſint, ſi neque hi junctim, hoſti propulſando pares fuerint, tum primum Barones, ceterique regnicolæ, ad ſigna concurrant. b) Belli igitur onus, quod alias omnibus, qui beneficio regum bona obtinuerant, commune fuit, nunc Regi, & Ordini Eccleſiaſtico ferendum erat.

Tertium denique ad Sileſiam, Moraviam, & Luſatiam pertinebat, de quibus Ordines, utrum ab his juramentum fidelitatis, Hungariæ, an Bohemiæ, Regis nomine, acceperit, cer-

---

a) Decret. hujus an. artic. 1. §. 1. — 7.

b) Decret. an. 1489. art. 17.

certiores fieri cupiebant, neque enim sine ma-
1504. gno regni damno fieri posse, ut tam insignes provinciæ, non depenso secundum pacta conventa, precio *a*) ab Hungaria avellantur. *b*) Quo animo id rex acceperit, certioresne, an contra, Ordines, exaratis, ut petebatur, litteris, reddiderit, non habeo, quod in utramvis partem affirmare possim, illud constat, soluto conventu, Sigismundum fratrem, collato eidem Glogoviensi Ducatu, universæ Silesiæ præfectum a Rege fuisse. *c*)

VIII. Cum id multis suspicionem ingesse-
1505. rit, quasi Rex Ordinum precibus parum deferre vellet, simultas utrinque sensim orta, occasionem præbuit, ut sequente anno, frequentiores regni Conventus haberentur. Primum quidem Pestini ad diem XXII. Februarii, *d*) serius postea in Sclavonia, sub quod tempus Joannes Corvinus obiit, *e*) cujus bona secundum

a) Recole, quæ sub Mathia ad an. 1479. & sub Wladislao ad an. 1490. memorata sunt.

b) Decr. hujus an. art. 20. & 21.

c) Sommersberg, script. rerum Siles. pag. 381.

d) Litt. regis an. 1505. *quod nobis in præsenti congregatione generali — pro festo cathedræ B. Petri Apost. in civitate nostra Pestien. de nostro regio edicto celebrata &c.*

e) Litt. ejusd. fer. 4. prox. fest. B. Ambrosii, ad Bernard. de Thurocz: *his diebus cum Illu-*

dum pacta, quæ Rex in aditu regni firmaverat, in Fiſcum, magno ærarii regis commodo, redacta ſunt. Ejus vidua Frangepanici generis, ætate, & fortunæ bonis florens, Georgio Brandenburgico, regis ex ſorore nepoti, poſtea matrimonio juncta fuit, qui, ut erat luxui ſupra modum deditus, opulentiſsimam conjugis hæreditatem, duobus ex ea relictis liberis, decoxit. *a)* 1505.

Alia rurſus Comitia ad III. Calendas Octobris, eam præcipue ob cauſam, indicta erant, ut, quod tot Comitiis celebratis, hactenus impetrari non poterat, quies regno tandem reſtituatur. *b)* Plerique enim antea cum armis comparere ſoliti ad conventus, libertatem ſuffragantium interturbare conſueverant, ut nihil facile, quod ſpem ſtabilis, &

luſtr. condam Joannes Corvinus Dux, &, Banus noſter ab hac luce deceſsiſſet &c.

a) Cum hoc, documenta litteraria familiarum Hunyadianæ, Garayanæ, Zrinianæ, & Frangepaniæ ad archivum Anſpachinum venere, ſub Joſepho II. Imp. primum reſtituta.

b) Hanc cauſam ipſe Rex fer. 4. prox poſt feſt. B. Jacobi Apoſt. ad Bartphens. perſcripſit: *quo jam tandem tot, & tam frequentibus Congregationibus, — finis, aut ſaltem aliqua ſuſpenſio. & vacantia dari poſsit, & regnum hoc, conſequenterque vos omnes in bona pace reponi poſsitis &c.*

& solidæ tranquillitatis præberet, decerni
1505. posset, eoque præterea jam simultates, inter Ecclesiasticos, qui sibi solis belli onus cum rege ferendum, haud satis æquum putabant, & reliquos regni Ordines excreverant, ut hi illis decimas negare, &, quæ ad Ecclesias pertinebant, rapere, nihil pensi haberent. *a)* His igitur malis ut consuleretur, Rex, qui sæpe, & alieno tempore, nimium connivendo, auctoritatem suam fere prodegerat, Comitia Pestinum indixit.

Promiserat Rex Pontifici, se in his operam daturum, ut dos, quam Mathias, nuptiarum causa, Beatrici constituerat, eidem restituatur, nihil tamen promovere poterat, *a)* quod, qui ad conventum publicæ tranquillitatis cau-

a) Litt. Pontif. 23. Aug. ad regem: *percepimus, quod — Proceres, Barones, Nobiles, ac demum omnis fere multitudo laicorum istius regni Hung. decimas Ecclesiasticis non reddendo, rapiendoque, quæ ad Ecclesias pertinent, & Clerum ipsum apertis jam minis persequendo, omni conatu diminutionem, imo verius oppressionem Ecclesiastici status in eodem regno tuo magis in dies moliuntur &c.*

b) Ejusd. ad eund. 22. Aug. *respondit majestas tua causam hanc restitutionis non tam ad se, quam Proceres, & Optimates pertinere, curaturum tamen, ut his coram in futura Dieta proponeretur, &c.*

causa convenere, facta secessione, spreta pactorum, quae primum inter Fridericum Caesarem, & Mathiam, postea inter Maximilianum, & Wladislaum coaluerant, fide, decretum conderent, se, si Rex sine haerede mare obiret, nullum exterae nationis, sed Hungarum regem electuros esse, addita atroci comminatione, ut, si qui adversus hanc constitutionem aliquid moliri auderent, perpetuae servituti addicerentur. *a*) Id, velut pomum Eridis inter Proceres, tam sacri, quam profani Ordinis jactum, perpetuis deinde factionibus regnum involvit. Fuere tamen ex his ipsis decreti conditoribus, qui cum viderent, plures ex Hungaris futuros, qui se regio solio dignos existimare possent, itaque parum hac constitutione quieti publicae in posterum consuli, seorsim, auctore Cardinale Thoma Bakaczio, Strigoniensi Archiepiscopo, societatem inierant, ad quam praeter Palatinum Emericum de Perén, ipse etiam Joannes Zapolya, & Dux Laurentius de Ujlak, ut invidiam, uterque enim se prae ceteris,

1505.

a) Decret. exstat apud Pray Par. IV. pag. 313. Praecipua causa inde petebatur, quod regnum sub exteris regibus semper periculo expositum fuerit & provinciae regno conjunctae, eorum socordia sensim amissae essent. Si quis gesta regum I. II. & III. Periodi inter se contulerit, facile causas regni a pristino splendore defluentis, & diminuti, deteget.

teris, eligendum sperare poterat, a se aver-
1505. terent, aliique accessere, dataque, & accepta mutuo stipulatione, se non modo vicissim contra quemvis adversarium defensuros, sed fidem regi, & reginæ intemeratam servaturos, & quæ in utriusque commodum, utilitatem, honoremque facere videbuntur, procuraturos, quin voluntati, & desiderio eorum semper, & ubique, salvis regni immunitatibus, morem gesturos, ac ceteros regnicolas in hanc sententiam pertracturos, polliciti sunt. *a*)

Quæ causa hujus subitanei recessus a re-
1506. liquis fuerit, incertum est, videtur tamen, si Istvansio, ut eventu postea firmatum est, fidem habemus, omnis molitio Joannem Zapolya, ut ei aditus ad regnum sensim paretur, spectasse, *b*) quin ea quoque consilia fuisse agitata, ut Anna regis filia, nondum trimula, Zapolyæ desponderetur, memoriæ est proditum. *c*) Wladislaus, etsi hæc solita indolentia ferre videretur, Reginæ tamen, quæ digniores filiæ nuptias optabat, hortatu, ut has molitiones contrario studio elideret, incitatus, cum Maximiliano per nuncios egit, ut Anna Ferdinando, ejus nepoti, aut hac decedente, altera filia nascitura, desponderetur, si autem

a) Dat. Budæ die Dominico prox. post fest. B. Dionysii ep. & M. 1505. Sigillis 8. munitum.

b) Istvansi l. 4.

c) Gerard. de Roo l. 12.

autem Regina, quae uterum ferebat, filium pareret, huic Maria Ferdinandi soror in manus conveniret, Maximilianus autem, si regem praemori contingat, filiae, & alterius, quam conjux editura esset, prolis, curam, & tutelam susciperet. Pacta conventionis a Maximiliano Neostadii, XX. Martii, & septimo post die, ac sequenti Budae a Rege, & Regina, rata habita sunt. *a*) Ut clam plerisque haec acta sunt, ita Maximiliano quoque nihil prius de decreto, quo a succesfsione excludebatur, constitit, quam id ei, apud Tyrolenses commoranti, Rex significasset. *b*) Quo comperto, reditum ex Tyroli maturavit, graviterque per litteras, de injuria sibi, suisque posteris illata, questus, *c*) militiam interim, do-

1506.

a) Auctar. diplom. ad hist. Ursini Velii, pag. 324. ex Tab. Aug. Viennen.

b) Id patet ex responso Caes. ad Regem: *nos proxima scripta serenitatis vestrae, factum, seu negotium debiti, quo nobis corona regni Hung. ratione tractatus Posonii conclusi obligatur, tangentia intelleximus, &c. Dat. Wyschberg,* 1. *d. Maji*, 1506.

c) Ejusd. litt. ad eund. *intelligat serenitas vestra, nos — eandem avizasse de injuria nobis per aliquot ex regno Hung. capita seditionis, contra nos, & successores nostros, in proximo conventu, seu Rakos, illata, quam absque remedio prae-*

donec adesset, finibus Hungariæ admoveri
1506. jussit, quæ cum injussu Præfectorum prædas ageret, nec ab Ecclesiis violandis sibi temperaret, Rex autem hæc impune fieri pateretur, Optimates hac desidia offensi, Albam, ut ingruenti periculo mature occurrerent, coivere, regemque, ut Maximilianum per Hungariam, Bohemiam, Moraviam, hostem rei publicæ declararet, coegerunt. *a*)

Qua denunciatione nec suos penitus pacasse videbatur, nec Cæsarem, qui jam ad castrum ferreum armatus constiterat, ab ulteriori progressione, licet ei copias opposuerit, retenturus erat, nisi Regina ipsis calendis Junii, filium Ludovicum enixa, spem conciliationis præbuisset. Vicina partui, ne de supposititio fœtu, id enim in vulgus sparsum erat, suspicio oriretur, aliquem ex Optimatibus, Zapolyam fuisse ferunt, adesse voluit, sed nimia hæc, & pudori noxia solicitudo, matri aliquamdiu post, quam partu levata fuisset, mor-

præterire nullatenus possumus, &c. dat. in oppido nostro Leuben, d. 5. Maji 1506.

a) Ejusd. ad eund. *cum videamus, eos coegisse serenitatem vestram, ut per publica edicta sua nos in regnis Hung. & Boh. & in provincia Moraviæ. hostem suum promulgari fecerit, &c. Dat. in oppido nostro ferreæ civitatis d.* 11. *Jun.* 1506.

mortem conſcivit. *a*) Infanti Medicorum ope cutis inducta eſt, & Rex amiſſæ conjugis, & 1506.
immaturi fœtus cauſa, gemino dolore oppreſſus, negotium de pace cum Maximiliano tractandi, regni Ordinibus commiſit. Delecti igitur ſunt, cum regis, tum regni nomine, Oratores, *b*) iis mandatis inſtructi, ut, quidquid transacturi eſsent, Rex, regnumque ratum haberent. Maximilianus, qui ob natum recens Hungariæ hæredem, nihil cauſæ habuit, cur jus ſuum in regnum porro perſequatur, & æqua poſtulantibus negaret, his conditionibus amicitiam cum Rege inſtauravit: uterque militem a limitibus confeſtim deducat, injuriæ illatæ univerſim oblitterentur, nec, qui Cæſari adhæſiſſent, præſertim vero Joannes de Frangepanibus, Joannes item de Corbavia, & Joannes de Kanyſa, ex urbibus autem, Poſonium & Sopronium, id eis fraudi vertatur, damnove ſit; quæ nunc ob temporis brevitatem expediri ſatis non poſſunt, de iis poſt Cæſaris Roma reditum, arbitri utrin-

a) Joan. Michael Brutus hiſt. Ms. rer. Hung. apud Pray, l. cit. pag. 322.

b) Erant hi Greg. de Frangepanibus, Colocen. Archiep. Georg. Szakmary Epiſc. Quinque. Eccles. & Hung. Cancellar. Petrus C. de S. Georg. Vajvoda Tranſsilv. & Moyſes Buzlay, Magiſter Curiæ regiæ.

utrinque constituendi, deliberabunt, jura de-
1507. nique Domus Austriacæ in Hungariam, si nullus hæres legitimo thoro editus superfuerit, salva, integraque maneant, nec censeantur hac pacificatione antiquata esse. Conditiones Maximilianus, & Oratores Viennæ XIX. Julii, rex vero Budæ, V. Augusti, subscripsere. *a)* Hac ratione constitutioni de non eligendo Rege extero, præcipui illius conditores, regni totius nomine, derogarunt.

IX. Non minimam partem in conficiendo fœdere, Cuspinianus Maximiliani Consiliarius, & Joannes, olim episcopus Varadiensis, nunc institutum divi Francisci amplexus, quem Cuspiniano Buda Viennam redituro socium Rex adjunxerat, habuere. Depulso hac parte belli metu, Rex nihilominus, ob amissam conjugem luctu tabescebat, curamque rei publicæ negligentius, quam par erat, gerere videbatur. Id in causa fuit, cur in conventu XXIV. Aprilis habito, ei, præter solitos Consiliarios, etiam Assessores adderentur, quibus inscíis, si quid statueret, faceretque, irritum esset. *b)* Vetus quoque, & a Mathiæ tempori-

---

a) Auctar. diplom. ad hist. Velii, pag. 266. — 275. apud Pray P. IV. pag. 320. — 325.

b) Decr. art. 5. Regisne, an privata auctoritate conventus hic fuerit habitus, non est satis compertum. Deest enim, quæ in aliis Decretis re-

ribus, de restitutione bonorum, quæ vi ablata essent, sæpe repetita, & nunc iterum suscitata querela, tandem in legem relata est, cautumque, ut qui judicum sententia convictus, nollet bonis decedere, is ad ea possessori legitimo reddenda armis compellatur, si vero aliqui temerario ausu huic auxilio venirent, illorum bona armorum supremi Præfecti, erant hi, Palatinus, & Joannes Zapolya, occupent, sibique, ob impensum laborem, in perpetuum vendicent. *a*) 1507.

Hæc inter Legati a Sigismundo, qui fratri Alexandro ante biennium successerat, ex Polonia Budam, conciliandi fœderis causa, venere. Fluxa Vajvodæ Moldavi fides Sigismundum non minus, quam Wladislaum, sollicitos habuit, ne si is aperte ad Turcas deficeret, Hungariæ, & Poloniæ periculum ac-

 cer-

regiis accurate servata est, præfatio, in qua plerumque causæ redduntur, cur regni ordines convocati fuerint, deest etiam magistratuum subscriptio, quæ in aliis Decretis constanter usurpatur, nec videtur credibile, regem fuisse passurum, ut potestas sua in modum fere pupillorum constringatur. Hæc intra conjecturam.

a) Cur Zapolya, Palatino, qui vetere instituto supremus armorum Præfectus est, consors, nulla adhuc re militiæ patrata, additus sit, nemo prodidit. Forte causa ex rebus deinde dicendis patebit.

ceſſatur. E re igitur utriusque viſum, ut
1507. Vajvodam quoque in fœderis partem vocarent. Prius tamen, quo is animo eſſet, explorandum uterque cenſuerunt, monitusque eſt Vajvoda Transſilvaniæ, ageret per nuncios cum Moldavo, ut is quoque Legatum ſuum Budam mittat, cum quo de ineundis conditionibus transigi poſsit. *a*) Morem geſſit, &, ut primum Legatus aderat, fœdus in hæc pacta coaluit: inter utrumque regem, & regna, perpetua ſit amicitia, & armorum contra quemvis hoſtem ſocietas; ſi bellum Turcis obmovendum eſſet, id petitis a Pontifice, & ceteris Principibus Chriſtianorum auxiliis, communi conſilio, & viribus geratur: de Moldavia, quæ crebro diſsidiis inter Hungaros, & Polonos occaſionem dederat, ita conventum: ut, quamdiu ex utroque rege filii ſuperſtites fuerint, Moldavia ad Hungariam pertineat, interea autem utrique rationem inibunt, ne, nullo utrinque relicto hærede, Hungari, provinciæ illius cauſa, cum Polonis bello implicentur. Moldavus, ſi Turcæ aut Tartari, alterutrius regnum invaderent, auxilio erit, reges viciſsim illum contra illos tuebuntur, quibus Moldavia exactis, Poloni militem domum deducent: ere-

ptæ

a) Litt. regis ad Petrum C. de Bozyn, Judicem Curiæ, & Vajvodam Tranſſilv. Buda, fer. 3. prox. ante Coſmæ & Damiani, 1507.

ptæ hosti ditiones, illius erunt, cujus antea fuere, quæ denuo occupari contigerit, ex æquo dividentur. Si Bajazetes, vel Chanus Tartarorum, copias in alterutrum regem ducerent, ipsi etiam per se, non per Legatos suos, bello intererunt; neuter in alterius præjudicium, fœdus cum aliis sanciet, de controversiis denique utriusque ditionum finibus, Commissarii cognoscent. a) 1507.

Rediit interea a Maximiliano Joannes, Episcopus olim Varadiensis, quem Cuspiniano, Viennam redituro, socium a rege additum memoravi, qui rebus ex sententia confectis, pacta nuptialia anno priore inita, gemini connubii sponsione firmata, retulit; quorum alterum inter Annam regis filiam, & Carolum, vel Ferdinandum, Philippi Hispaniarum regis filios; alterum inter Ludovicum, & Catharinam, Philippi posthumam, vel, si hæc præmoreretur, inter Mariam, natu majorem, Caroli, & Ferdinandi sorores, coalesceret: is, qui Annam duxerit, in Austria, Tyroli, ceterisque Principatibus Maximiliano succedet: de dote, quæ regiis prolibus digna sit, ubi justam ætatem attigerint, utrinque statuetur, dabiturque opera, ut Ferdinandus, Arragonum, & utriusque Siciliæ Rex, nepotum Maximiliani avus maternus, consensum præbeat, qui si invitus esset, vel prius obiret,

a) Sommersberg, l. cit. Mantiss. diplomat. pag. 85.

ſponſio nihilominus de futuro matrimonio, rata, firmaque maneret. *a)*

1508. Hæc clam plerisque, & paucis ſolum, qui regi, & tranquillitati rei publicæ ſtudebant, in conſilium adhibitis, agebantur, cum ut tam potente, & in plures Europæ Principes diffuſa parentela, regno conſultum eſſet, tum ut regis filio tuta, & pacata ſucceſſio redderetur. Recens enim adhuc erat memoria, quibus calamitatibus, Ladislao poſthumo, & Mathia defunctis, partim inteſtina factione, partim vicinorum Principum ambitione, regnum jactatum fuerit, quibus vix aliter conſuli poſſe, quibus regni felicitas cordi erat, exiſtimabant, quam ſi vivo patre filius, regni totius conſenſu coronaretur. Horum conſiliis & ſuo etiam in filium amori, Rex obſequutus, conventum pro XXIV. Apr. Albam indixit, ut Ludovicum Ordinibus coronandum proponeret. Conſentientes omnes habuit, modo Rex publicis litteris, nomine infantis polliceretur, regni immunitates ab eo ſalvas, integrasque ſervatum iri, nec prius illi regia autoritas conceſſa cenſeatur, quam idem, ubi adoleverit, ſe ſervaturum, fidem fecerit. Illud præterea flagitatum, ne a ſuo obitu filium, Maximiliani, alteriusve exter-

ni

a) Auctar. dipl. ad hiſt. Velii, pag. 277. Dat. Bud. d. vener. 12. menſis Nov. apud Pray, l. cit. pag. 329.

ni Principis, sed Prælatorum, ac Baronum regni, curæ, & tutelæ committat; quibus ubi 1508.
se staturum promiserat, *a*) profectio Albam suscepta, & inauguratio, incredibili patris lætitia, pridie Nonas Junii peracta est. Budam redux, separatam liberis aulam constituit, cui gubernandæ jam ante annum Joannem *Pethö de Gerse* præfecerat, *b*) in litteris vero instituendos primum Stephano *Istvanfio*, tum Hieronymo *Balbo* tradidit. *c*)

a) Ex autogr. dat. Bud. quinto decimo die Dietæ, seu generalis congregationis prænotatæ, 1508.

b) Litt. regis, dat. Budæ fer. 4. prox. post fest. B. Matthæi Ap. & Evang. 1507. quibus eidem arma gentilitia auxit, ubi hæc: *ad cujus quidem aurati solii nostri latera, duo infantes regii, liberi videlicet nostri suavissimi stare conspiciuntur, a latere quidem dextro inclytus Dux Ludovicus, filius noster charissimus, sceptrum similiter dextra regale tenens, capillulis albis, & nunc primum pullulantibus coronam, & diadema capiti impositum, altera corona similiter imminente desuper: a latere sinistro stat illustris Anna, reginula, filia nostra jucundissima, unica duntaxat corona capite redimito &c.*

c) Istvanfi hist. l. 4. & litt. Ludovici regis ad Cæs. s. an. verisimilter tamen 1516. inter opera

Bohemi, qui coronationi intererant,
1508. hac peracta, regem magnopere orabant, ut regni quoque illius causa, Pragam vellet concedere, quod quamquam ille libenter se facturum diceret, ob negotia tamen cum Bajazete nondum expedita, differendum erat. Miserat jam priore anno, post confectum cum fratre, & Moldavo fœdus, Matthæum Horváth Jurisics, qui cum Bajazete ageret, ut induciis, quas secum pepigisset, etiam fratrem Sgismundum Poloniæ Regem, comprehensum esse velit, quod ille, bellorum jam pertæsus, Wladislai gratia libenter præstitit, nihilque, induciarum tempore, se in Poloniam moliturum promisit. a)

Hac

ra Hieron. Balbi, Vien. anno 1791. edita, Vol. 1. pag. 3. *Justissimis ex causis ven. Hieron. Balbum, Præposit. Posonienfem, ac Secretarium nostrum, carissimum — habemus, tum ob fidissima — obsequia, quæ per tot annorum lapsus, clariss. mem. genitori nostro præstitit, & in dies nobis exactius, officiosiusque præstare non cessat, tum quod nos ipsos etiam, carissimamque sororem nostrum primis litterarum elementis erudivit, per integrumque biennium solertissimi Præceptoris munus explevit,* &c. commendat illum pro Præpositura Viennensi.

a) Litt. Bajazetis an. 1508. ex Turcico versæ: *prædictam pacem, vel treugam, amicitiam, fraterni-*

Hac cura ſolutus, iter in Bohemiam parabat, cum illum Ludovicus Helianus, Regis Galliæ Legatus, qui tempore coronationis Ludovici infantis, luculentam ad Ordines, temporique accommodatam orationem habuerat, acceptis a rege ſuo mandatis, ut Regem in partem fœderis Cameracenſis pertraheret, aliquamdiu retinuit. Fœdus id, auctore Cæſare, contra Venetos, qui Tergeſtum, & Gurcenſem Comitatum, occupaverant, conflatum fuit. Socii erant, Julius II. Pontifex, qui aliquot urbes ex ſtatu Eccleſiaſtico per Venetos decerptas querebatur, Ludovicus Galliæ, & Ferdinandus Siciliæ, Reges, ille in Ducatum Mediolanenſem, hic in Brunduſium, & Hydruntum, celebres portus regni Neapolitani, jus prætexebant, acceſſere etiam fœderi Alfonſus Dux Ferrarienſis, & Franciscus Gonzaga Mantuanus. Parum tamen id ad coercendos Venetos facere videbatur, niſi in Hungaria quoque eis hoſtem pararent. Id nunc Helianus apud Wladislaum agebat. Hæſit primum, tum quod fœdere illis junctus eſſet, tum quod hujus cauſa, certam pecuniæ ſummam, quo hamo etiam Mathias olim captus 1508.

nitatem, & confœderationem, pro voluntate ſereniſsimi domini regis Hung. præſentibus litteris noſtris, cum prænominato ſereniſsimo domino Sigismundo, Poloniæ Rege, & cum ſuis dominiis, confirmamus, & corroboramus &c.

ptus erat, quotannis perciperet, *a*) poſt tamen, quam et non dubia ſpes recuperandæ Dalmatiæ facta eſt, ipſe quoque fœderatis ſe adjunxit, *b*) iterque in Bohemiam circa finem anni ingreſſus, Tirnaviam pervenit. *c*)

1509. X. Inde, ipſis calendis Januarii, litteras in Hungariam ſcripſit, quibus cauſas, cur cum prolibus, & Conſiliariis ſuis ad limites regni conceſſerit, & ob gravia negotia in Bohemiam profecturus eſſet, ſignificavit. *d)* Mox Bru-

a) Litt. regis anno 1502. ad Epiſcop. Zagrabiens. ejusque Capitulum, quibus de 2000. flor. quos mutuo ab illis acceperat, cavet, *verbo, fideque regiis, de pecuniis, a ſereniſſima Republica Veneta, vigore confœderationis ad feſt. S. Michaelis, deponendis.*

b) Raynaldus ad hunc annum. Tubero l. 9. §. 4. Andr. Mocenicus de bello Cameracenſi, l. 2. pag. 37. in Theſaur. antiquit. Italiæ, Grævio-Burmaniano, Tom. V. P. II.

c) Litt. Palatini ad Georg. de Kanyſa Dalm. Croat. & Sclavon. Banum: *ſcripſit Sua Majeſtas de Nagyſzombat, quod in futuro feſto Purificationis B. V. M. Pragæ conſtitui, & ibi filium ſuum, D. Ludovicum Regem, cum corona regni Boh. coronari facere vellet. Dat. in caſtro noſtro Walpo, feſt. S. Thomæ Apoſt.* 1508.

d) Balbinus epit. rer. Boh. l. 5. c. 11. Litt. regis dat. in Tirnavia in die circumciſionis Domini. 1509.

Brunam, & hinc Pragam profectus, filium XI. Martii, Friderico Brandenburgico infantem tenente, coronari fecit. Ferunt sub ipsa inauguratione fletum edidisse, quod, ut ea ætas erat, a plerisque mali ominis instar acceptum fuit. Hic commorantem Pontifex, & Cæsar, identidem concitabant, ut, quoniam socium se fœderi junxisset, bellum Venetis inferre, ne cunctaretur, confœderatos interea rem alia parte pro virili gesturos esse. Scripsit propterea ad Georgium de Kanysa. & Joannem Ernust, Dalmatiæ, & Croatiæ Banos, viderent, quo loco res Venetæ in Dalmatia essent, rationemque secum inirent, qua, si bellum gerendum sit, recuperari posit, se idcirco Emericum Czobor mittere, qui mentem suam eis apertius esset declaraturus. Dubium non est, nunquam alias tam opportunam recuperandæ Dalmatiæ occasionem Hungariæ oblatam fuisse, si Regi optime animato, & volenti Mathiæ errorem corrigere, vel optimates, quibus cura faciendi apparatus mandata erat, operam suam diligentius locassent, vel Pontifex, & Cæsar, præcipui auctores fœderis,

1509.

1509. Ejusd. dat. Pragæ, fer. 4. prox. ante fest. S. Margaritæ V. & M. eod. anno apud Pray. P. IV. pag. 336. Ejusd. dat. in civitate Broda Hungaricali, in die conceptionis V. M. 1510. Pesina l. 7. c. 6. Goldastus de regno Boh. Tom. II. in additament. N. 72. pag. 319.

ris, de classe, sine qua frustra omnis de re-
1509. cuperanda Dalmatia, cogitatio erat, mari
Adriatico immittenda, soliciti fuissent, vel de-
nique ipsi confœderati constantiori fide Cæsa-
ri adhæsissent, sed postquam Pontifex clam
cum Venetis de pace cœpit agere, & Rex
Galliæ, Brescia, Bergamo, Crema, aliis-
que urbibus occupatis, præcipuam militiæ
partem, domum deduxit, nihil mirum est,
si non is, quem spe plerique præceperant,
hoc anno, nec sequente, quo Cæsar conven-
1510. tum Augustam indixerat, fructus ex Came-
racensi fœdere consequutus sit. Miserat qui-
dem Rex suos quoque oratores ad Conven-
tum Augustanum, ipseque alium, spe subsidii
in bellum Venetum obtinendi, Cutæ habuit,
sed cum ob Picardorum dissidia nihil impe-
trari posset, condito testamento, quo Annam
filiam, si Ludovicus improlis decederet, hæ-
redem regnorum scripserat, Cremsium discess-
sit, indeque ineunte post anno Wratislaviam
1511. divertens, cum inter Hungaros, & Bohemos
disceptatio de jure in Silesiam, & Moraviam
suscitata fuisset, hac, ne utrinque offenderet,
in aliud tempus dilata, in Hungariam, post
duorum fere annorum absentiam, reversus est.
Hanc utcunque pacatam, sed Moldaviam rur-
sus periculo objectam reperit. Selimus Ba-
jazetis filius, Cassa in Taurica Chersoneso
occupata, Kiliæ, & Bielogrado, quod situ,
ad illam retinendam, opportunæ essent, mi-
na-

nari ferebatur, ancipitique motu regem dubium reddidit, hasne, an Poloniam petiturus esset, donec ab oratore regis Poloniæ edoctus esset, Kiliam re ipsa designari. Itaque confestim Vajvodam Transsilvaniæ, & Comitem Temesiensem stationes suas jussit repetere, datisque ad vicinos Comitatus litteris mandavit, ut, qua possent celeritate, copias ex legum præscripto colligant, Varadinumque deducant, laborantibus Moldavis, si res posceret, auxilio futuras. Serum tamen id jam erat, utrumque enim castrum Selimus opinione citius intercepit, armisque in patrem versis, regem metu liberavit. *a)* 1511.

Dissipato belli Turcici metu, res domi, clam primum, post aperte agitata est, quæ Joannis Zapolyæ ambitionem mirum in modum auxerat. Hedvigis mater illius, jam dudum cum Sigismundo Poloniæ rege, de filia Barbara ei collocanda agebat, ipse etiam Wladislaus his nuptiis ineundis favere videbatur, etsi, ut quisque animatus erat, non defuerint, qui parum rege dignas, & fatales olim 1512.

a) Litt. regis, Bud. fer. 3. prox. post fest. B. Urbani Papæ. 1511. apud Pray, Dissert. VII. in annal. vet. pag. 150. Henelius annal. Silef. ad an. 1511. Sommersberg, script. rer. Siles. pag. 385. Jodoc. Decius rer. Polon. Tom. II. pag. 313. Leunclavius hist. Musulman. l. 16. & in Pandectis, c. 228.

olim regno futuras exiſtimarent, alii contra
1512. velut fulcrum, quo Hungaria periculo ingruente, tuto niti poſsit, extollerent. Quidvis hujus rei fuerit; matrimonium eo anno coaluit, licet tædas nuptiales Tartari, & Turcæ ſuis procurſionibus fere interturbarint, ſed utrique diſsimili eventu fortunam experti: illi a Polonis pene ad internecionem cæſi, hi contra *Zrebernicum* ignavia Præfecti, & vicina caſtra occuparunt, ac vaſtitatem ad Spalatum protulere. Wladislaus, quantum in ſubitaneo periculo poterat, militem Savo vicinum colligi, & hoſtem fluminis tranſitu arceri juſsit, &, cum minime dubitaret, Selimum, patre per veneficium ſublato, arma in Hungariam converſurum, Thomam Bakaczium, Strigonienſem Archi-Epiſcopum, Romam pro implorandis a Julio II. ſubſidiis miſit, quæ quidem ab illo, ut erat in bellum Turcicum optime animatus, facile impetrari poterant, niſi XI. Februarii ſequente anno
1513. exſtinctus, Leoni X. locum feciſſet, ab hoc autem, etſi Rex crebras ad illum, & Strigonienſem Archi-Epiſcopum, eandem ob cauſam litteras dederit, exigua tamen ſubſidiorum ſpes affulgebat, quod ipſe, in Pontificatus aditu, aliquot ex Cardinalium collegio adverſarios nactus eſſet, tametſi polliceretur, ſe cum Cæſare, Hiſpaniarum, & Angliæ regibus acturum, ut, pace inter Principes redintegrata, vires communiter in Turcas convertant,

tant, nec Strigonienſem Archi-Epiſcopum penitus vacuum a ſe dimittendum eſſe. Sed cum hæc incerta eſſent, & ex eventu ſolum penderent, animum ad inducias cum Selimo ineundas adjecit. Miſſus eſt primum Felix Petancius, qui mentem illius exploraret, tum qui certiora referret, Joannes Zſoltay, ac denique Czoborius, ſæpe alias legationibus jam perfunctus, qui, cum ex diſsidio inter fratres orto, ſpem induciarum non inanem eſſe nunciaſſet, hanc Zapolya, ſive de his tractari ignoraret, ſive immodico gloriæ ſtudio duceretur, fere intercepit, dum injuſſu regis, cum XIX. millibus transmiſſo Danubio, ad Zezinum, erat id Turcicæ ditionis, caſtra metaretur, qua irruptione Selimus graviter quidem offenſus eſt, ſed quod ſibi cum fratre Achmete de Imperio contendendum eſſet, non invitus, triennales inducias conceſsit. *a*) 1513.

X. Interea Strigonienſis Archi-Epiſcopus Roma reverſus, nihil ſubſidiorum, præter facultatem promulgandi per regnum cruciatam 1514.

a) Jodoc. Decius l. cit. ad hunc an. Litt. regis, Bud. in feſt. B. Clementis Pap. & M. 1513. Ejusd. apud Pray Par. IV. pag. 348. & Pontif. ad regem, ibid. pag. 349. Orat. Bernardini Zane, Archiep. Spalaten. in act. Concil. Lateran. apud Binium Tom. IV. Par. II. pag. 7. Iſtvanfi. l. 5. Kerchelics hiſt. Eccl. Zagrabien. pag. 211. Leunclavius hiſt. Muſulman. l. 16.

tam expeditionem, retulit. Re in consulta-
1514. tionem, praesente rege, adducta, variis sententiis, an, recens initis cum Selimo induciis, e re publica esset, expeditionem promulgare, disceptatum fuit. Erant, qui barbaris fidem, quam ipsi crebro violassent, non servandam putabant, utendum esse tempore, quo Selimus, traductis in Asiam copiis, ditiones Europaeas milite fere vacuas reliquisset; contra alii, datam semel fidem etiam barbaris servandam, nec hostem potentiorem temere, & cum regni periculo irritandum esse, ac proinde expeditionem promulgare, nunc quidem supervacaneum videri, existimabant. Disceptantibus intercessit Stephanus Telegdius, qui, quod aerario regio praefectus esset, & proventuum rationes haberet in numerato, eosque gerendo bello non sufficere videret, promulgationem bullae cruciatae magnopere disuasit. Nec enim alios ad signa conventuros, quam perditorum hominum, qui, cum sua decoxerint, rapto solent vivere, tumultuariam colluviem, horum exemplo agricolas spe praedarum incitatos, neglecto rure, ad castra convolaturos magno numero, quos si domini ad exercendas operas verberibus, & carcerum aerumnis coegerint, facile futurum, ut jugi alioquin impatientes, in hos arma convertant. Haec ille; vicere tamen alii, & bulla promulgata, quaestio de duce, qui cruciatae militiae praeesset, orta est. Forte fortu-

na

na Georgius Dosa ex Siculis Transsilvanis ortus, qui nuper, singulari certamine, Alimi Epirotam ad Belgradum vicerat, Budam, fortitudinis suae praemium postulaturus venit, hic idoneus, qui ceteris praeficeretur, visus est, dataque ei facultas, ut, qui armis apti reperirentur, hos militiae cruciatae auctoraret. Didita fama, facile quadraginta hominum millia, inter quos & sacerdotes praecoci religionis studio abrepti fuere, in Pestano agro, alibique, ductoribus arbitrio suo delectis, *a*) confluxerant, brevique haec concursatio, per Comitatus, velut contagio quaedam propagata, plerisque suspicionem ingessit, ne non vulgus, aliud, quam praeferret, forte moliretur. Frustra archiepiscopus, diditis per provincias litteris, immodicum fervorem temperare, frustra domini suos minis, & vi adhibita domum compellere, satagebant, tanto magis numerus augeri, & arma, quae barbaris opponenda erant, in dominos conversa, quod Regi solum, non item dominis, se subjectos esse, sparsis in vulgum litteris, jactarent. *b*) 1514.

Ita-

a) Praecipui ex his, post Dosam, fuere, Franc. *Bagos*, Thom. *Kecskés* de Aszalo, Laur. *Mészáros* de *Megyező*, quorum litt. exstant, in quibus se *Principes*, & *campi ductores* crucifer. scribunt.

b) Id vel ex titulo, quo Dosa usus est, patet: *Georgius Zékely*, *strenuus miles*, *benedictae gentis Cruciferor. Princeps & supremus Capi-*

ta-

1514. Itaque laxato licentiæ fræno, Nobiles, quos nancisci poterant, ultra quadringentos ferunt fuisse, immaniter cæsi, violatæ matronæ, stupratæ virgines, templa profanata, incendiis grassatum, & quæcunque furor inconditæ multitudini suggerere poterat, scelera patrata. Serum erat, post præcipitatam deliberationem, consilium. Multi auxilium a Maximiliano Cæsare, alii e Polonia advocandum, censebant; primus omnium Joannes Bornemiszа, Ludovici pueri Præfectus, ostendit, domi esse, unde malo, si animi consentientes sint, mature consuli posѕit. Arrepta Legione Prætoriana; cui se Paulus Tomoreus quoque junxerat, in rebelles invectus, brevi Pestanum agrum hac peste purgavit, cujus exemplo Nobiles per provincias coorti, unitis viribus seditiosos persequuti, magnam colonorum partem, præcipiti nimium fervore, cum sine his egena Nobilitas sit, neci dederunt. Septuaginta millia periisse, proditum est. Sed ut memorabile, ita barbarum severitatis exemplum, Zapolya edidit, qui victo ad Temesiam, captoque Dosa, hujus primipilos longa inedia macerari, illum autem lento igne ustulari, ejusque carnibus famelicos vesci coegit. *a*) Com-

taneus, Regis Hung. tantummodo subditus, & non dominorum, cet. dat. in Czegléd. 1514.

a) Litt. regis, & Archiep.Strigon.dat.Strigonii.d.15. Maji. 1514. Steph. Taurinus Canon. Albens. in Trans-

Compressa rusticorum seditione, iisque, qui supererant, dilapsis, aut domum compulsis, ut omnis invidia in Strigoniensem Archi-Episcopum, expeditionis cruciatæ autorem recidit, ita Zapolyæ ingens gloria parta est, Stephano *Verböcio*, & Michaele *Zobio*, facinora illius bello rusticano patrata, passim, in circulis præsertim Nobilium, quos occultis largitionibus in suas partes pertraxerat, palam efferentibus, &, ut in hujus laudes diserti erant, ita regem, quasi nullo mali publici sensu tangeretur, domique, dum regno extrema pernicies imminebat, deses hæsisset, apud vulgum criminari, vituperiisque insectari solebant. Strigoniensis Archi-Episcopus, & Joannes Bornemisza, aliique ex regni Baronibus Consiliarii, qui ex his initiis metuebant, ne Zapolya populi favorem, in perniciem regiæ domus convertat, eo magis regem, hujusque partes defendendas susceperant, quo majora incrementa factionem oppositam capere intelligebant, tametsi vitari non potuerit, quin Rex vitæ discrimen adiret. Cum enim tempus Comitiorum, quæ in diem XVIII. Octobris indixerat, jam adesset, multique ex variis regni partibus confluxissent, facinorosi homines, qui fuerint, detegi non potuit, dum 1514.

Transsilv. in Stauromachia passim. Istvansi. l. 5. Jovius hist. sui temp. l. 13. Tubero, l. 10. §. 3.—6. Cuspinianus in Diario de congressu Maximiliani Cæs. & trium regum, §. 2.

1514. Rex ſacris intereſt, in regium cubiculum, rati illum adeſſe, duas glandes majores, diſploſerant. Atrox facinus ut diditum eſt, continuo in eos, qui Zapolyæ favebant, ſuſpicio a plerisque conjecta eſt. Strigonienſis Archi-Epiſcopus, & Bornemiſza, ſupervacaneum eſſe rati, tempus ſuſpicionibus terere, autores regi erant, ut, niſi Zapolyam ſibi parem fieri vellet, ex auctoribus factionis, nec enim jam latebant, ſupplicium ſumeret, ita futurum, ut ceteri, qui inſolentiores ſpiritus gererent, horum exemplo territi, ad officium redeant, aut, ſi id pro miti ſuo ingenio averſaretur, certe id ante omnia ageret, ut, quod cœperat, affinitatis vinculum cum Maximiliano, firmatis prolium connubiis, ad finem perducat, præſertim, quod Maria Ludovici ſponſa, nuper admodum ex Belgio Viennam veniſſet, hac una re ſibi inprimis, tum prolibus, ac regno etiam optime conſulturum. Hoc præ illo maluit, Cuſpiniani, qui rurſus Cæſaris nomine aderat, & cum iis, qui Regis auctoritatem tuebantur, crebro conſilia agitabat, hortatu perſuaſus. *a)*

Suppreſſa igitur in vitæ ſuæ inſidiatores quæſtione, initium Comitiis datum, quibus ut præcipuam occaſionem ruſticorum ſeditio præbuerat, ita fere pleraque in his ad illos in ordinem redigendos, damnorum, quæ Nobi-

a) Iſtvanſi l. 5. Cuſpinianus in Diar. cit. in Freheri ſcript. rer. Germ. Tom. II. pag. 594.

bilibus intulerant, compenſationem, & pœnas infligendas conſtituta ſunt. Ut patrati ſceleris memoria ad poſteros transiret, ſublata illis deinceps liberá migrandi facultas, & ſervitus perpetui ruſticatus conſtituta, auctus etiam centum denariis cenſus annuus, item, ut nonam rerum partem dominis ſuis poſthac præſtent, intercluſus etiam ad Prælaturas Eccleſiaſticas aditus, ſi qui tamen ad eas aliquando eluctarentur, his decimæ alias præberi ſolitæ, omnino negentur. Proventuum regiorum, qui fere omnes in pignore, vel aliis locati erant, hæc ratio eſt inſtituta: *Triceſimæ* cum *vigeſimis*, Cameræ item ſalium, fodinæ auri, argentique, ac liberæ civitates regiæ jubentur reſtitui, hac tamen conditione, ut mediam proventuum partem Rex quotannis percipiat, alteram vero, qui hos fundos in pignore, vel locatos haberent. Hoc uno, ſi rite, & ab omnibus ſervatum fuiſſet, ærario regio, itaque & publicæ neceſsitati conſuli poterat, verum conſtat, hæc fere omnia etiam tum, cum Ludovicus regnum adiit, in ære alieno fuiſſe. Joanni Zapolyæ ob compreſſam ſeditionem *Triceſimæ* regales, & urbes liberæ, quas in pignore habebat, tamquam navatæ operæ præmium, etiam deinceps permiſſæ, dum redimantur, ad hæc autem ex omnibus tam regis, quam reginæ, Prælatorum item, & Baronum, ac Nobilium, & ipſius etiam Zapo- 1514.

lyæ bonis, viginti denarii ad conſervandam
1514. militiam, decreti, ex quibus ſi eam ſummam collegerit, quam pro pignore exhibuerat, regi Triceſimas, & liberas civitates reſtituet, nec integrum deinceps regi ſit, quæcumque neceſsitas id ſuadere videretur, proventus ſuos, quin rem prius cum Conſiliariis ſuis conferat, aliis fœnori locare, &, ſi qui eſſent, qui nihilominus regios proventus ſibi a rege locari impetraſſent, non modo ſummam, fœnerationis cauſa exhibitam, amittant, ſed tantundem præterea mulctæ inſtar dependere cogantur, ne quis autem errorem poſsit prætexere, bona omnia, quæ ad regiam coronam, tam in Hungaria, quam Tranſsilvania pertinent, in legem nominatim referre, viſum fuit. *a*)

XI. Conventu ſoluto, Cuſpinianus man-
1515. data, quæ habebat, regi apertius indicavit, Cæſarem nimirum libenter viſurum, ſi cum prolibus ſuis, & fratre Sigismundo, rege Poloniæ, in loco utrisque opportuno conveniret, illum etiam adfuturum, qui ea, quæ matrimonii utrinque ineundi cauſa, nondum ſatis expedita videbantur, ad optatum finem perduci cupiat. Re cum *Sydlovicʒio*, Poloniæ Legato, & conſiliariis regis collata, Ladislaus *Sternbergius* in Poloniam miſſus, ut, quæ Cæſaris eſſet deſtinatio, Sigismundo referret, qui cum ſe adfuturum nunciaſſet, Cuſpinia-

a) Decret. exſtat in Cod. jur. patr. T. I. p. 325.

ſpinianus ad Cæſarem reverſus eſt, & Wladislaus, rebus omnibus ad iter comparatis, Poſonium, in hanc enim urbem condictum erat, XVIII. & Sigismundus XXVII. Martii, ſplendido uterque, & frequenti comitatu ſtipati, venere, Matthæus Gurcenſis Cardinalis, cui Cæſar plenam poteſtatem fecit, cum regibus tranſigendi, ſerius adfuit. Menſis Aprilis, & præcipua pars Maji, in conſultationibus, & conditionum deliberatione abiit, donec XX. ejusdem menſis, in certa capita, conſentiente utroque rege, coaluiſſent. 1515.

Hæc iſtiusmodi fuere: Anna Wladislai filia, alterutri nepotum Maximiliani, Carolo, vel Ferdinando, intra anni ſpacium deſpondebitur, ſi hoc elapſo impedimentum aliquod intervenerit, Cæſari in manus conveniet, licet hic jam quinquageſimum ſextum, & illa duodecimum ætatis annum ageret: dum annus hic decurret, Cæſar cum Wladislao, tempus ineundi re ipſa matrimonii deſignabunt, ſponſa vero interea Mariæ, Cæſaris nepti, Ludovico deſtinatæ, ad nubilem ætatem contubernalis erit, atque hæc omnia ſi ad præfinitum tempus non fuerint completa, Cæſar pollicebitur, ſe intra biennium trecenta aureorum millia ſponſæ ſoluturum, ac ſecuritatis cauſa, theſaurum familiæ Auſtriacæ, qui millionem auri æquet, Ordinibus Auſtriæ depoſiturum, non ante reddendum, quam trecenta aureorum millia rite perſoluta fuerint.

1515. Dotis autem nomine ducenta aureorum millia sponsæ quidem obvenient, sed non prius exhibenda, quam Ludovicus Mariæ re ipsa matrimonio junctus fuerit, tum vero dos dotem mutuo compensabit: nuptiarum tamen causa cuivis sponsæ, viginti vel viginti quinque millia aureorum, constitutis utrobique certis proventibus, quovis anno pendentur, quarum una si prius, quam nuptiæ coalescant, obiret, alteri nihilominus, quæ jam matrimonio juncta erit, ducenta aureorum millia, dotis nomine, persolventur, quæ, si maritus ejus improlis decederet, eidem salva, & integra manebunt, ut pari, si volet, cum dignitate nubere possit. Hæc Wladislaus suo, & prolium suarum, Gurcensis autem Maximiliani nomine, rata habuere, & Sigismundus pro utroque fide jussit.

His constitutis, & confecto rite documento, partiumque subscriptionibus firmato, Gurcensis ad Cæsarem rediit, qui non sine utriusque regis tædio, primum X. Julii Viennam reversus est, cujus salutandi causa reges, quisque suæ Nationis Oratores, Viennam misit, compertoque, ubi, & quo modo cum Cæsare conveniendum esset, Wladislaus Leitæpontum, Sigismundus vero Heinburgum, concessere, & XVI. Jul. Maximiliano ad Trautmansdorfium, in planicie, æquo inter memoratas urbes spacio, dissita, obviam profecti sunt. Peractis salutationis mutuæ officiis,

ciis, poſt moram aliquot dierum, Viennam itum. Ingreſſus dignus erat Cæſare, & regibus: primi dies inter hilaria exacti, & pactis nuptialibus ſecunda cura cognoſcendis dati, ac unanimi paciſcentium conſenſu roborati, mox XXII. ejusdem menſis die, ad Divi Stephani matrimonia anulorum mutatione confirmata, ſextoque poſt die, per Cuſpinianum, Latino, & Germanico ſermone promulgata ſunt. Cæſar ut vinculum affinitatis firmius redderet, Ludovicum, patris, patruique conſenſu, ſuum in Imperio Vicarium declaravit, facturumque, ut Rex Romanorum, poſt ſuum obitum, ab Imperii Electoribus renuncietur, vetera item mutuæ ſucceſsionis in Hungaria, Bohemia, & Auſtria quondam inita pacta, denuo inſtaurata, & Annæ, hujusque futuro conjugi, ſors hæreditaria in Hungaria, & Auſtria, ſolito Domui Auſtriacæ ſucceſsionis ordine ſervato, confirmata. a) 1515.

Dum

a) Auctar. diplomat. ad hiſt. Urſini Velii, pag. 282. — 300. & apud Pray, P. IV. pag. 366. 381. Cuſpiniani Diar. & Bartolini Hodœporicon apud Freher. T. cit. pag. 587. 672. Fugger annal. Ferdinand. l. 6. c. 17. Jovius ſui temp. hiſt. l. 16. de Roo l. cit. l. 12. Sambuci append. ad Bonfinium pag. 539. — 542. Iſtvanfi l. 6. Tubero l. cit. l. 10. §. 6. Jod. Decius l. cit. in Sigismundo. Raynaldus ad annum 1515.

1515. Dum hæc Viennæ agebantur, Palatinus, & Zapolya res novas in Hungaria moliebantur. Ille hujus, ut creditum eſt, ſubornatione, vel quod id e re publica eſſe putaret, poſtquam, quid Viennæ factum eſſet, comperit, pactis, Poſonii per plateas vectus, palam, contentaque voce intercesſit. Ea res, ne aliquando nepotibus ſuis fraudi eſſet, Maximiliano non exiguas primum curas conſcivit, poſt, habita cum Wladislao deliberatione, hominem muneribus, & largitione tentandum cenſuere. Rex arcem Saroſienſem, & Cæſar, titulum, honoremque Principis Romani Imperii ei collaturos promiſere. Captus hoc illicio, pactis, privato ſuo, non item Palatini, nomine, ſe ſubſcripturum receperat. Verum, ſi pacta æquitati erant conſentanea, nec alieno juri præjudicabant, inanis, & ſupervacanea erat vulgata Poſonii intercesſio, ſin contra, nec ſuo quidem nomine, ulla præmiorum ſpe adduci debebat, ut ſe pactis ſubſcripturum promitteret, quando æquitatis leges Palatinum non minus, quam privatum, obligant, ne, quod ſibi injuſtum videtur, ratum habeat. Atque hæc quidem a Palatino ge-

1515. Du Mont corps diplom. Tom. IV. P. I. Nro. 99. Lunig Cod. dipl. Germ. Tom. I. Nro. 89.

gesta fuisse, memoriae est proditum. a) Zapolya autem, qui spes suas, quas de Anna obtinenda hactenus aluisse videbatur, congressu Viennensi penitus sibi succidi videns, incertum, moerorene animi actus, an congressum interturbare vellet, collecto decem millium exercitu, Danubium transmisit, & arcem *Sarnonem*, Belgrado, & Szemendria aequo spacio dissitam, Rege inscio, & durantibus induciis, obsedit. Verum pro laude, quam spe praeceperat, cladem retulit, ex qua ipse saucius, castrisque, & impedimentis exutus, cum paucis aegre evasit, insigni, quam sibi bello rusticano peperisse visus est, gloriae detrimento; licet amici illius, jacturam apud vulgum elevare niterentur. b) 1515.

Prius, quam reges Vienna discederent, magnopere optabant, ut Caesar commune secum foedus contra Turcas iniret, sed cum ille, nondum confecto cum Venetis bello, id rebus suis nunc quidem minime profuturum ostenderet, Wladislaus daturum se per Legatos suos operam pollicitus est, ut Veneti non solum ei concilientur, sed in partem quoque communu-

a) Istvansi l. 6. sed id non recte, quod Palatinum Regi praemortuum putet, qui anno 1518. adhuc superstes erat. Vid. Pray. Dissert. de Prioratu Auranae, pag. 73.

b) Istvansi, & Bartolinus l. cit. Joan. Dantiscus in poemat. Sigismundo Regi dicato.

munis fœderis libenter veniant. Hac ſpe facta,
1515. Cæſar, diſceſsuros reges, Neoſtadium comitatus eſt, ubi Rex, illo, & fratre poſtremum ſalutatis, filiamque, quaſi futuri præſagus, inter lacrimas complexus, Sopronium, indeque Budam rediit. Hic ei oratores a Selimo cum litteris miſsi, qui inducias prorogari peterent, præſtolabantur. Nam cum is militiam fere omnem in Syriam, & Aegyptum traduxiſſet, magnopere illius intererat, ut induciarum tempus, quod prope finem jam erat, prorogetur. Rurſus igitur conſultatio habita, & in ſententiis variatum, eſſentne concedendæ, an negandæ, præſertim, quod Pontifex ſuperiore anno ſpem ſubſidiorum feciſſet, quo inconſulto nihil tentandum, & oratores interim ſpecioſa protelatione detinendos, plerique exiſtimabant. Miſſus igitur Legatus in urbem fuit, qui de promiſsis ſubſidiis certiora referret. a)

1516. XII. Pontifex, qui jam alias mentem ſuam ſatis aperte, quid de hoc induciarum genere ſentiret, prodiderat, Florentia XXVII. Januarii, reſcripſit, non placere ſibi cum hoſte, qui ex commodo ſuo datam fidem ſervare, violareque ſoleat, inducias conciliari, exploratum quidem ſibi eſſe, quam parum præſidii ad reſiſtendum hoſti, & defendenda regna propria, domi repoſitum Regi eſſet, cura

a) Leunclavius hiſt. Muſul. l. 17.

raturum se tamen, ut datis ad Principes Christianos litteris, brevi tantum pecuniæ conflетur, ut non modo vis propulsari, sed inferri etiam posisit. In eamdem sententiam XIV. Februarii, ad Petrum *Berizlo*, Episcopum Veszprimiensem, Dalmatiæ, & Croatiæ Banum, scripsit, eique indicavit, Franciscum Regem Galliæ omnia libenter facturum, quæ ad salutem Hungariæ facere videbuntur, se autem commeatum interea urbi Sibenico jussisse imponi, quo, ut necessitas postulaverit, libere uteretur. *a)* Sed dum Pontifex, Hungariæ causa, regum, & Principum Christianorum opem solicitat, Rex podagricis doloribus, quo morbo sæpe alias laborabat, pene oppress- 1516.

a) Raynaldus ad hunc annum. Bembus, epistolar. l. 11. epist. 25. & 27. ad regem hæc inter alia: *quoniam exploratum nobis est, sine nostro, ceterorumque Christianorum regum, & virorum Principum auxilio, non posse te a Turcarum impetu regna tua tueri, atque defendere, externis præsertim, internisque bellis defessa jam prope, & debilitata, dedi regibus singulis, & Principibus litteras, quibus petii diligentissime ab iis, ut te pecunia, una nobiscum juvarent. — Quare bono animo es. Confide enim tantum tibi pecuniæ in tempore communiter subministratum iri, ut nihil tibi verendum sit, ne repellere hostem possis, tuosque fines facile tueri.*

pressus, cum se, accedente mox febre, gra-
1516. vius habere, sensit, accersitis utriusque regni Primatibus, fratrem Sigismundum filio tutorem constituit, curæque Pontificis commendavit, nec multo post, die XIII. Martii, anno ætatis LXI. decessit. *a*)

Naturam nactus est ad mansuetudinem suapte proclivem, quæ in Principe, nisi cum res, & tempus poscit, rigore temperetur, facile in ignaviam abit. Mathiæ, decessori suo, dissimillimus: ille, ut erat armis deditus, severitate, hic vero pacis studia complexus, benignitate, regebant, sed, cum neuter modum teneret, ille Nobilium prærogativas, ubi poterat, accidit, hic contra, non modo has in integrum restituit, sed auxit etiam, *b*) quibus cum

a) Ludovicus in epist, ad patruum, apud Bel. Notit. Hung. Tom. III. pag. 242. diserte III. Id. Mart. obiisse scribit, eundem diem tabula ærea Bibl. Cæs. apud Pray P. IV. pag. 390. Sed annus ætatis videtur erroneus esse, cum Decius, natum esse, anno 1456. d. 1. Mart. scribat. Error quoque Istvansio obrepsit. qui regem 8. Mart. defunctum scribit.

b) Litt. regis an. 1495. d. 2. festi Pentec. *quin potius, ut ipsi memores estis, — nec pristinas solum, & disjectas, atque immutatas libertates vestras, restituimus, & roboravimus, verum etiam plures insuper alias addidimus, &* ad-

cum non nulli immodice uterentur, regia auctoritas ſenſim vilipendi, &, quo quis potentior fuit, eo minus dicto audiens eſſe, *b)* &, ſe inferiores vel opprimere, vel largitionibus in ſuas partes allicere, factionibus omnia permiſceri, & ſuum quisque potius, quam regni, commodum præ oculis habere. Quo factum, ut militaris diſciplina ſenſim labaſceret, & plerique ocium ſectarentur, niſi cum fortunarum compendia erant facienda, ut adeo ne a regiis quidem proventibus abſtinerent, eſſetque ærarium regni, miniſtrorum peculatu, ita exinanitum, ut pecunia, cum hac opus erat, vel precario a Pontificibus petenda, vel ſumenda mutuo, vel denique e Bohemia, aliisque provinciis accerſenda fuerit, & Rex ipſe, dum alii luxu, & deliciis diffluebant, ob penuriam domeſticam, privatorum conviva eſſe cogeretur. Ita opulentum alias regnum, ſed partim regis conniventia, partim Magnatum faſtu, & avaritia, male comparatum, filio Ludovico, nondum exacta pueritia, reliquit. 1510.

LU-

adjecimus, quas neque quisquam regum Hung. unquam contulit ante nos, neque deinceps vix ullus fortaſsis eſt tantum collaturus.

a) Litt. ejusd. an. 1506. fer. 4. prox. poſt feſt. viſitat. B. M. V. *Scimus autem, quod iſti tenuiores, & inferiores Nobiles non ſunt culpabiles, quia certum eſt, quod ipſi de bonis ſuis pecunias exercituales ſolverint* &c.

LUDOVICUS II.

Ab anno 1516 — 1526.

I. Nondum decimum ætatis annum egressus, patri successit, itaque necdum iis animi
1516. viribus præditus, ut factionibus palatinalium, qui aulam patris versabant, resistendo esset. Justis Albæ persolutis, ante omnia Pontificem, Cæsarem, & Sigismundum patruum, Poloniæ regem de parentis obitu edocuit, simulque auxilia contra *Selimum*, qui Moldaviæ, Valachiæ, frustra tentatis ad defectionem Waywodis, incubiturus metuebatur, imploravit. Mox pro veteri more Comitia Budam in XXIV. Aprilis indixerat, de re publica in medium consulturus. Verum ante, quam hæc coirent, res prope tumultum spectabat. Fuere enim, &, ut non vana suspicio erat, a Zapolya subornati, qui, donec puer adolesceret, regni Gubernatorem constitui vellent. Satis apparebat, Zapolyam ab iis designari, peneque erat, ut iis, qui in contrariam partem nitebantur, superiores evaderent; nisi commodum Joannes *Lascus* cum Christophoro *Sydloviczio* e Polonia, Andreas *Baronius* cum Sigismundo *Herbersteinio*, a Cæsare intervenissent, qui in hoc animorum æstu censebant in aliud tempus differri oportere, Ludovico non invito, qui sibi Gubernatorem adjungi

Jungi ægre ferebat. Consilii hujus ei autor *Bornemiſza* fuit, qui Zapolyæ ambitionem jam tempore rusticani belli cognitam, Wladislao suspectam reddiderat. Itaque dilatis in aliud tempus Comitiis, coactoque frequenti Magnatum senatu, unanimi consensu, Georgius Marchio Brandenburgicus, & Joannes *Bornemiſza* constituti, qui Cæsaris, & Sigismundi nomine, tutorum partes agerent, ne autem, cum dispares moribus essent, Marchio teneram pupilli ætatem ad luxum, & mollitiem deflecteret, cura Cardinali Archi-Episcopo Strigoniensi data est. Id multi, qui se hoc Triumviratu exclusos dolebant, adversus conventionem anni 1508. qua cautum erat, ne pupillus tutelæ exterorum crederetur, fieri, palam vociferari, & insectari etiam cœpere, Bohemi contra ratum habebant, &, ut Rex Pragam Comitia in annum sequentem indiceret, orabant, quibus cum ob Turcarum molitiones interesse non posset, ipsi his semel, iterumque coactis, Nuncios ad Cæsarem, & Sigismundum misere, qui communi nomine Ludovicum, ejusque regna, si quid periculi Hungariæ immineret, eorum curæ commendarent. a) Et erat id, quam

1516.

1517.

a) Raynald. ad an. 1516. & 17. Bohusl. Balbinus hist. Boh. Dec. 1. L. 8. & Epitom. l. 5. c. 11. Istvanfi l. 6. Fugger l. 7.

quam putabatur, vicinius ob *Jayczæ*, rebus
1517. pene omnibus ad defensionem destitutæ, discrimen, quam Turcæ arcta obsidione premebant. Cum regi sumtus necessarii ad succurrendum obsessis non suppeterent, &, qui iis abundabant, tenaciores essent, quam ut commune periculum, etiam suum arbitrarentur, imperato regiis urbibus extra ordinem tributo, &, quæ supererant, castris item regiis pignori datis, ægre duodecim aureorum nummum millia conflare potuit, quæ tamen vix suffectura erant, nisi *Jaycza* virtute Nicolai *Zrinii*, & Francisci *Berizloi* servata, & hosti negotium cum Persis obortum fuisset. *a*)

II. Periculum obsessæ *Jayczæ* Pontifici oc-
1518. casio fuit, ut convocatis Regum Legatis inducias

---

a) Kerchelics hist. Zagrab. Eccl. pag. 212. Litt. reg. ad Barthphen cives, Buda in festo division. Apostolor. *sed quoniam nobis ad id magna vis pecuniarum existit necessaria, proventus vero nostros regales pro nunc nullos habemus &c.* Litt. Capit. Ecclesiæ S. Petri de Posega an. 1522. testantur castra regia hoc tempore fuisse oppignorata 12000 fl. auri. Tubero comment. sui temp. L. 11. §. 4. invehitur in avaritiam plerorumque Magnatum, quasi metus fuerit, ne, si Rex militia, & ære abundaverit, his ad tyrannidem sensim abutatur. Leunclav. hist. Musulman. l. 17. ad an. Hegyræ 923.

ducias quinquennales, inter dissidentes Principes conciliaret, & erectis ad avertendum commune periculum animis, ad suppetias Hungariæ ferendas, plerosque non difficulter adduceret. Certiorem de hoc proposito regem datis ad eum VII. Januarii litteris fecerat, monuitque, ut ipse, quo propinquior hosti erat, eo magis etiam ad ceterorum commune hoc studium operam suam conferret. Obsecutus Pontifici, semel, iterumque conventum regni mense Januario, & Februario celebravit, a) sed cum plerique magno armatorum numero comparerent, nihilque propterea liberis suffragiis posset decerni, rursum conventus ad XXIV. Aprilis indictus est, & omnes, imprimis Zapolya, commonefacti, ut conveniente quidem numero, sed non cum exercitu, Comitiis adessent. b) Perculit 1518.

a) Bembus epistolar. l. 16. Litt. regis ad Zapolyam Bud. Dominica Lætare. *Quamquam duas hoc anno conventiones habuerimus in eum finem, — ut in illis de avertendis hujusmodi periculis consuleretur, undecunque tamen contigit, nostra hæc tam bona voluntas, ut notum est omnibus, perduci ad effectum non potuit.*

b) Ibid. ad eund. *Quare fidelitatem vestram hortamur — sub poena decreti, — quatenus — ad prædictum festum B. Georgii M. huc Budam — non cum exercitu, sed convenienti numero, animo ad bonum rei publicæ propenso, & bene disposito venire debeatis.*

culit Zapolyam tacita hæc reprehensio, & re
1518. cum Palatino Perenio communicata, venturum se quidem Budam, sed non ante, quam Rex *Bornemiszam* inde exigeret. *a)* Nec hic, quid ille per hoc cuperet, ignarus, pro tutoris officio rem omnem ad Cæsarem Oenipontum perscripsit, qui, misso Budam *Herbersteinio*, regi significavit, quatuor peditum millia, & quingentos equites, ad limites Austriæ, præsto ei futura, si Zapolya cum suis aliquid contra regem moliretur. *b) Herbersteinii* improviso adventu, quem a Cæsare missum esse, in vulgus studiose editum erat, Comitia satis pacate inchoata, sine fructu tamen soluta, & rursum pro XXV. Julii *Tolnam* concita sunt. In his pars regia, ut videbatur, Zapolyanæ prævaluit, quæ cum in medium proposuisset, militiam magnopere a pristina disciplina defluxisse, & legum sanctimoniam universe videri fere conculcatam, plerisque etiam, quorum tamen esset, patriæ con-

a) Litt. Zapolyæ ad Steph. Bathor, C. Temesien. ex Tokai fer. 5. major. hebdomadæ. *Daretur locus nostris verbis, ut diximus, ut scilicet interim, quoadusque ipse Bornemisza castrum Budense possidebit, in eam non intrabimus &c.*

b) Senkenberg Coll. document. Par. IV. sect. 2. n. 3. Vide etiam Hieron. Balbi opera Tom. IV. Epist. 9. & reliquas, ab Josepho de *Retzer* S. R. I. Equite, & Nob. Prov. Austr. edit. Vien. 1791.

consulere, commodo suo intentis, & ad commune malum obtorpescentibus, hostium pro- 1518.
gressiones ita in dies augeri, ut in Bosnia præter *Jayczam*, & *Banyalucam*, nihil supersit, his autem amissis facile hosti aditum in Sclavoniam, ex hac in Hungariam, ultraque patere, statuit majore suffragiorum numero, ut Prælati, Barones regni, Comitatus, & qui ex legum præscripto militiam profiteri debent, copias suas in promtu semper habeant, ne, si hostis jam jugulo imminet, tunc primum eas, sero nimis, & sine fructu, sub signa cogi oporteat, ad hæc, ne stipendia, necessarius militiæ nervus, deessent, subsidium quinquaginta nummorum omnibus imperatum, cautumque, ne quid ex hoc Quæstores, ut hactenus, intervertant. *a*) De proventibus regiis, quod fere omnes in pignore essent, decretum, ut in futuro Conventu *Bachiam* pro XXIX. Septembris indicto, transigatur.

Hæc quidem constituta fuere, verum, ubi ad condictum diem, & locum, minori, quam ante, numero convenere, nihil fere ipso ope-

a) Decr. anni 1518. Triste est ingressum illius, qui, ut plura, in Corpore jur. patr. deest, legere: *Quoniam*, ita habet, *omne regnum duobus instrumentis regitur, & conservatur, scilicet, armis, & legibus, quorum in hoc regno nostro Hungariæ, hoc tempore neutrum habetur. &c.*

1518. re præstitum fuisse, graviter questi sunt, quibus rei publicæ salus cordi erat. *a*) Itaque priora secundis curis cognita, & stabilita: delecti Quæstores duo, qui juramento adstricti, subsidia pecuniaria prioribus Comitiis decreta, colligant, proventus regii, qui, in pignore erant, & plerique in ære Zapolyano erant, jubentur restitui, quibus liberandis si ærarium non esset sufficiens, tam Ecclesiastici, animarum curæ destinati, majoris tamen census, quam ceteri, de suo suppleant, iis denique, qui contemto regis mandato, Comitiis non interfuissent, mulcta, Magnatibus octingenti, Nobilibus vero quadringenti floreni, inter egentiores Nobiles distribuendi, dictata. Atque hæc quidem satis concorditer, at ubi rursum mentio de Tutoribus inciderat, multi in eam sententiam inclinabant, ut iis aliquot præterea collegæ, ex Prælatorum, Magnatum, & Nobilium ordine adjungerentur. Vicit opposita factio, & Zapolya ex Magnatibus, ex Nobilibus autem Michael de *Zob*, delecti sunt, qui

a) Art. 1. ibid. *Quamquam hactenus quoque multa, & multoties, bona, utiliaque statuta, salutem & quietum statum totius regni, & imprimis quidem incrementum regiminis Majestatis Regiæ concernentia, ordinata fuerant, quia tamen observatio, & executio earum constitutionum subsequuta nunquam fuit, ideo in irritum omnia transierunt* &c.

qui Regi aſsiſterent, curam haberent illius educandi, poteſtatem diſtribuendi regni officia, penes quos denique rerum ſumma univerſe eſſet, qua re non modo regiæ dignitati derogatum, ſed tutorum, quos Cæſar, & Rex Poloniæ conſtituerant, fides in dubium vocata, &, quo omnia ſpectabant, Zapolyana factio magnopere aucta fuit. De *Jaycza* quoque actum, ut annona, milite, & neceſſario ad defenſionem apparatu, provideretur, *Berizloo* Veſzprimienſi Epiſcopo Croatiæ Bano, mandatum, ut horum curam haberet. Neque is hanc provinciam detrectavit, ſed cum videret, nec annonam, nec militem pro ea copia, & numero, ut imperatum erat, adeſſe, quoniam hæc omnia per hoſticum *Jayczæ* importanda erant, non aliter ſe id facturum ſignificavit, niſi Rex, ſi quid adverſum eveniret, ſibi id minime fraudi dandum, polliceretur. *a*) Hic Comitiorum exitus erat, a principio ſuo magnopere diſsidens, & olim extremum fere exitium regno allaturus. Depreſſa enim Regis, & Tutorum auctoritate, ſenſim privatæ potentiorum ſocietates exortæ, quæ, ut diverſis ſtudiis, & fine, inter ſe differebant, ita mutuo clandeſtinis machinationibus ſe exagitabant, quarum illa, quam 1518.

a) Litt. regis Bud. in feſto S. Joan. Evangel.

Zapolya jam ante cum pluribus inierat, a) nunc aliorum etiam accessione celebrior, & periculosior fuit.

1519. III. Non poterant id tutores regis, praesertim *Bornemiszam*, qui Zapolyam acriter observabat, diutius latere, qui propterea etiam Regi autor fuit, ut inducias iis conditionibus, quas Barnabas *Belaias*, ab Wladislao Legatus Constantinopolim missus, inde nuper perscripserat, cum *Selimo* iniret, ita futurum, ut parta foris quiete, rebus domesticis, quae non satis tutae viderentur, magis possit consulere. Deliberanti in utram partem se daret, nuncium allatum est, Maximilianum Caesarem *Velsii*, XII. Januarii obiisse. Non ignorabat, illum, dum viveret, magno studio conatum fuisse, ut alteruter nepotum, Carolus, vel Ferdinandus, sibi in Imperio succedat. Itaque, cum ipse Elector esset Bohemiae, & ad eam destinationem multum conferre posset, Ladislaum *Sternbergium* suo nomine oratorem, qui suffragium pro Carolo ferret, ad Imperii Comitia misit. Adjunxerat huic eadem de causa Georgium Marchionem Branden-

a) Zapolyae ad Steph. Báthory supra cit. *Reliquum autem est, quod multae nos tentationes ab eo tempore, quo ab invicem sejuncti sumus, circumvenerunt, tamen nos, auxiliante Deo, sequimur nostram sectam, & D. quoque vestra Magnifica sit firma in fide.*

denburgicum, & primi Ordinis Hungariæ Barones, qui inter reliqua, de sororis suæ nuptiis cum Carolo, si adesset, transigerent, &, si abesset, in Hispaniam proficiscerentur. Ac horum quidem studio ceteris conjuncto, Carolus, præ Francisco Galliæ Rege, electus, nuptiarum autem transactio in aliud tempus dilata est. *a*) 1519.

Interea Selimi Legatus, *Kamal* nomine, Budam venerat, ut de induciarum conditionibus, secundum exemplar a *Belaio* missum, cum ipso Rege transigeret, nec is, *Bornemisza* autore, qui alumno suo, ut tunc res domi erant, vehementer metuebat, se difficilem præbuit. Hæc earum capita fuere: induciæ a calendis Aprilis triennium durent, interea neuter principum alterius ditionibus damnum inferre audeat, in ditionibus autem regis, præter Hungariam, Dalmatiam, & Croatiam, Bo-

a) Litt. regis ad Georgium Marchionem Brandenb. Bud. s. d. *Postquam itaque hæc ipsa Catholicæ M. electio pro animi nostri sententia, non sine auctoritate, & favore nostro, per vestrum præcipue & aliorum Oratorum nostrorum studium, ut ipsimet Commissarii Catholicæ M. testantur, feliciter peracta jam sit, reliquum est, ut negotium sororis nostræ charissimæ vobis optime notum, cum ipso Carolo, jam Rom. Rege — transigendum curetur, de qua re habetis a nobis omnimodam informationem.* &c.

Bohemia quoque cum Moravia, Lusatia, &
1519. Silesia utraque, quidquid item in Bosnia, Servia, & Bulgaria superesset, quamquam id permodicum, & laciniæ solum essent, comprehendi censeantur. Liberum præterea sit, Christianis Principibus, Pontifici, Carolo, & fratri Ferdinando, Duci Burgundiæ, & Regi Neapolitano intra anni spacium fœderis socios esse, idque litteris publicis testatum facere, sin abnuerent, nullam in eo partem habeant: mercatoribus ultro citroque commeandi secura facultas sit. De Ragusio, Moldaviæ, & Valachiæ Vayvodis ita conventum, ut, quod hactenus regibus Hungariæ, & serius Turcis etiam solvissent, deinceps etiam quotannis pendant, nihilque præterea novi oneris eis imponatur. Conditiones Rex Budæ XXVIII. Martii, & *Selimus* Adrianopoli XXX. Maji, juramento firmatas signarunt. *a*)

Fuere, quod rebus domi in ambiguo constitutis mirum videri debet, qui inducias deproperatas fuisse quererentur, indeque occasionem sumerent, non tam Regem, quam Tutores, qui earum auctores fuissent, sugillandi, in quos paulum post, dum in Comitiis magna contentione ageretur, quis defuncto Pa-

a) Utrumque induciarum exemplum exstat in Tabular. Vaticano, ex quo hæc compendio retuli.

Palatino *Perénio*, a) ſubrogandus eſſet, acerbius invecti fuere. Magna Nobilium pars 1519.
Tranſſilvaniæ vicinior, Zapolyam deſignabat, Rex contra cum Tutoribus, & regni Baronibus, quibus arrogantia illius jam moleſta erat, & potentiores Nobiles fere plerique Stephanum de *Báthor*, qui quidem opulentia illo inferior erat, ſed ſanguinis vetuſtate præſtabat, Palatinum elegere. b) Inde implacabiles inter utrumque inimicitiæ ortæ, quæ Regem cum regno poſtea in ſummum diſcrimen adduxere. Conſtituto Palatino, eadem, quæ prius, decreta, & firmata ſunt, interdictum quoque privatas ſocietates inire, quibus confœderati ſuum magis, quam commune regni, bonum & utilitatem præ oculis haberent, &, quæ hactenus coaluiſſent, diſſolvi juſſæ ſunt; præterea, ut mulcta pecuniaria ab iis, qui Conventui Bacſienſi non intererant, exigatur, imperatum.

IV.

a) Dorothea de Kanyſa, in litt. 7. Martii 1519. ad Gregor. Horváth, Caſtellanum ſuum in Onod datis, ſe *relictam* Emerici Palatini diſerte affirmat.

b) Iſtvánfi hiſt. l. 6. id ad annum 1517. non recte occupat. Superſunt enim litt. Emerici Perénii anno 1518. Dominica *Lætare*, quibus teſtatur, ſibi a Caſtellano ſuo in Onod pecuniam rite adminiſtratam fuiſſe.

1520. IV. Sed cum hæc negligentius, quam par erat, exhiberetur, nec copiæ militares essent justo numero completæ, iterum conventus ineunte Februario habitus, *a*) iterumque gravissima data mandata, ut ad designatum tempus miles, & huic alendo necessaria stipendia adessent. Cupiebat enim Rex prius, quam ad Bohemos, qui illum crebris nunciis invitabant, *b*) proficisceretur, hæc omnia opere ipso præstita videre, ne tot Comitiis nihil pro salute regni actum videretur. Parantem se itineri cædes *Berizloi* Veszprimiensis Episcopi, Croatiæ Bani, retinuit, qui, dum Turcas in Croatiam irrumpentes reprimere conatur, in insidias præcipitatus, occubuit. *c*) Itaque, cum

---

a) Litt. Assessor. regis ad Comitat. Weszprimien. fer. 5. post Mathiæ 1520. *Etiam in hac novissima Dieta pro festo B. Dorotheæ V. & M. celebrata, unanimiter decretum est, ut ipsæ gentes — præterea ordinatum est, quod in quolibet Comitatu super hujusmodi pecuniis ratio justa & recta erigatur.*

b) Litt. reg. ad Bartphenses fer. 6. prox. ante Trinitatis. *Intellexisse jam potuistis, quali apparatu nobis ad præsentem profectionem nostram versus Posonium, & deinde ad regnum Boh. quo jam sæpius vocati sumus, existat* &c.

c) Ibid. *Quod a vobis quoque necessarium subsidium repetamus, & præsertim hoc tempore, quo* lo-

cum parum in fide Turcarum durantibus etiam induciis reponendum esset, dilata in Bohemiam profectione, quæ ad defensionem Croatiæ pertinebant, occupare conatus est. Curas auxit mors *Selimi*, quæ in diem *a*) XXI. Septembris inciderat, ejusque successoris *Solimani* armorum, & belli appetens indoles, domi vero, si periculum ingrueret, nihil fere eorum, quæ tot Comitiis statuta erant, comparatum, ut adeo corrogare auxilia ab exteris necesse esset. Missi ad Cæsarem, & Ferdinandum propterea Legati, Romæ autem Stephano *Broderico*, Oratori regis cura data, ut de subsidiis diligenter cum Pontifice agat, &, ne pondus deesset, missus est in urbem *Werböczius*, qui, in quo statu res Hungariæ sit, coram uberius explanaret, re autem vera, quoniam apud factionem Zapolyanam præcipuus consiliorum auctor habebatur, ut speciosa legatione aliquamdiu a regno abesset, ne illa majora, illo præsente, incrementa sumeret. Hæc inter *Berghamus* a *So-*

[redacted] 1520.

---

loco Bani nostri Croatiæ, qui nuper ibidem in conflictu cum Turcis habito occubuit &c. Putida fabula est, nec tempori consentiens, quam de cæde hujus Bani, *Turnschvamius* Mss. suis memoriis inseruit, quamque hic referre nihil attinet.

a) Leunclav. hist. Musulmanicæ pag. 753. habet 7. mensis *Scheval*, quæ hoc anno fuit 21. Sept.

Solimano missus explorator magis, quam mor-
1520. tis paternæ nuncius, adfuit, ut, quæ regis mens esset de prorogandis induciis, resciret. Responsa ambigua fuere, quod per idem tempus per Ambrosium *Sarkanium*, & Hieronymum *Balbum*, Posoniensem Præpositum, de conflandis inter *Mariam* cum Ludovico, & hujus sororem *Annam* cum Ferdinando nuptiis, & decernenda utrique dote, Oenipontí tractaretur. *a*)

Quæ postquam mutuo paciscentium con-
1521. sensu constituta fuisset, & Carolus Cæsar, condita, quæ deinceps familiæ propria esset, sanctione pragmatica, fratri Ferdinando Austriam, Styriam, Tyrolim, Carnioliam, & Carinthiam, velut partem hæreditatis cessisset, Anna Ferdinando XXVI. Maji, Maria autem serius postea Ludovico, collocata fuit. Turcicus Legatus interim, dum hæc aguntur, responsa, & missionem frustra solicitabat, & Zapolya, qui regis sororem olim prensaverat, æger animo, factioni suæ plures socios adlegere conabatur. Accessit non multo post aliud, mentem depascens malum, invidia, quod Stephanus Bathorius *Sophiam*, Ducum *Mazoviæ* sororem, Ludovico conciliante, matrimonio

a) Auctar. diplom. Kollarii ad Hist. Velii, & apud Pray annal. Par. V. pag. 38.

monio sibi junxisset., a) ut, quemadmodum dignitate hactenus superior erat Joanne Zapolya, affinitate etiam sanguinis, quo ille Ducis Tessinensis sorore editus, se jactabat, par haberetur. Novum hinc æmulationis, & odiorum semen utrinque jactum. 1521.

Solimanus, qui Legatum suum tam diu Budæ teneri, indigne ferebat, in Serviam movens, *Rumeliæ* Præfecto mandaverat, ut *Szabacsium* tentaret, quod ut primo impetu captum est, ipse copias Belgrado admovit. Quo comperto Ludovicus, incertum, quo suasore, *Berghamum* trucidari jussit, quasi cæde unius contra jus gentium patrata, locus ab omnibus ad defensionem imparatus, servari potuerit. Conclamatum quidem ad arma est, militia undique concita, & castra ad *Tolnam* posita, scriptum ad exteros Principes pro auxilio, Palatinus cum parte copiarum præmissus, ut hostem Savi transitu arceret, sed cum ei omnia lente administrantur, & ex agresti plebe collectus tumultuarie miles, disciplinæ impatiens diffluit, frustraque ad *Tolnam* considetur, Belgradum, *Hedervarii*, qui arcis præfectura, etsi sæpe jussus, decedere nole-

a) Cuspinianus in Cæs. sub Maximiliano; & Streinius annal. Austriæ ad h. an. Contractus matrimonii an. 1520. Varsaviæ 17. Sept. initus, & an. 1521. die post Magdalenæ ratihabitus a Bathorio.

nolebat, pervicacia, & Michaelis *More*,
1521. quem sibi Legatum, invito rege, substituit, proditione, IV. Nonas Septembris, Solimano deditum est, *a*) quo occupato, cæsisque contra datam fidem præsidiariis, ille Constantinopolim, & Rex Budam reversi sunt. *b*) Nolim, quod aliqui existimabant, affirmare, Turcas ab ipsis Hungaris ad obmovendum bellum fuisse incitatos, nec enim hac perfidia *Solimano* opus erat, qui probe cognitum habebat, quæ discordia Nationem scinderet, quæ esset ærarii inopia, & quantopere Rex ob ætatem despicatui haberetur. Illud extra dubitationem est, culpam omnem amissi Belgradi in *Morei* proditionem, & *Hedervarii* contumaciam fuisse conjectam, quos Rex pro-

a) Istvanfi hist. l. 7. diem 29. Aug. statuit, quo Belgradum occupatum sit, contra autem annal. Turcici apud Leunclavium l. 18. diem 2. Septembris, sive 27. mensis *Ramazan*, qui hoc an. fuit 2. Septembr. Consentiunt litt. regis ex castris ad Tolnam in festo Ægidii, seu 1. Sept. scriptæ.

b) Surius in suis Comment. ad h. an. & Tubero Comment. sui temporis toto l. 11. Litt. reg. ad Papam Buda 29. Jun. & ad Portugal. regem: *rogamus M. V. ut fratrem, & affinem carissimum, velit & ipsa in Turcas quam maximum potest auxilium rebus nostris pene extremis afferre.* Sic ad alios Principes.

propterea, postquam in Conventu Albensi juramentum, quod pater illum, si legitimam aetatem attigerit, praestiturum pollicitus erat, Ordinibus dixisset, *a)* & regina fuisset coronata, infidelitatis nota perstrinxit. *b)* Subsidium quoque LXXV. denariorum in bellum Turcicum, *Werböczio* consignandum, viritim decretum, quod & lente exhibitum est, *c)* nec quadraginta quinque mille, septingentos, & quadraginta septem florenos excessit, *d)* exiguo in tanta, communique necessitate, emolumento. 1521.

V. Rebus domi aliquantum, ut videbatur, jam pacatis, iter Bohemicum ingressus, vix *Brodam* attigerat, cum Turcae anni prioris fortuna allecti, pars *Orsovam*, metu desertam, occupavit, pars, Sclavonia percursata, 1522.

---

a) Litt. regis: *Datum in civitate nostra Alba regali, fer. 4. post festum conception. Virginis gloriosae, 2. scilicet die praestiti a nobis juramenti.* 1521.

b) Acta Process. Hedervariani.

c) Litt. reg. ad Palatin. ex Broda Alemanica, d. 17. Mart. *Illud autem nobis plurimum molestum est, quod subsidium tarde exigitur, nam ex ea tardatione periculum regno nostro poterit evenire.*

d) Registrum pecuniar. h. an.

1522. ſata, Quinque Eccleſias obſederat. *a)* Palatinus, ut hoſtis progreſsiones moraretur, Zapolyam in Tranſsilvaniam, Banos ad ſuam quemque ſtationem, abire juſsit, ipſe *Zevrinum*, *Temesvarinum*, & *Titulium*, militiæ ſupplementa, & annonam miſit, præ ceteris vero, ut *Jayczam*, *Banyalucam*, & *Orbosvaram*, hoſtibus vicinas, Præfecti diligenter cuſtodirent, mandavit, *Scardonæ* a Turcis circumſeſſæ, *b)* quod longe diſsita eſſet, ſero conſulere poterat, domi quoque, ne factiones alerentur, privatas ſocietates, pro ratione ſui officii diſsipavit, quæ Ludovicus, qui interea cum regina Pragam pervenerat, rata habuit, utque deinceps eadem diligentia, & fide, res curaret, hortatus eſt, præſertim autem, ut ſubſidio pecuniario, quod Ordines promiſerant, mature, riteque exhibendo invigilet, negligentes, aut refractarios, tanta bonorum parte mulctet, quanta dimidio annui proventus reſponderet. *c)* Addidit, a Bohemis

a) Litt. reg. ad Palatin. fer. 2. poſt *Oculi*. *Id autem vehementer dolemus, quod Turci caſtrum Orſova expugnarunt, & Pech obſederunt.*

b) Litt. Marci Juſsich ad reg. Scardona fabb. ante *Judica*.

c) Regis ad Palatin. Broda 17. Mart. *Quod autem conventiculam illam diſſolvendam curaveritis cum D. Vayvoda* (Zapolya) *grato animo*

mis, & Moravis, ex Silesia item & Lusatia, proxime auxilia Hungaris adfutura, misisse se ad Conventum Imperialem Norimbergam eadem de causa Oratores, Cæsarem, & Principes ea fuisse benevolentia, ut stipendia pro Romano itinere ei designata, a) in bellum Turcicum libenter impensuri sint, modo ipse ageret, ut, quæ aliquoties jam in Comitiis statuta erant, præstentur, ne, si auxilia exterorum adfuerint, & promissa non servari intelligant, nobis ipsis volentes defuisse arguamur. Palatinus sine mora regis voluntatem per Comitatus vulgaverat, egitque, ut copias, & promissum pecuniæ subsidium quisque in numerato habeat; ob dissensiones tamen, quæ Rege absente majora incrementa sumserant, parum, aut fere nihil, contemta Palatini, & Re- 1522.

a vobis accepimus, nam certe ejusmodi conventiculæ nunquam aliquid boni attulerunt.

a) Ejusd. ad Comitat. Sarosien. Praga 23. Apr. *Cæsar Carolus, frater & sororius noster — illud auxilium certum, & non contemnendum, quod Principes I. R. Majestati suæ Cæs. pro accipienda corona Imperiali, & pro recuperandis juribus suis in Italia obtulerant, consideratis regnorum nostrorum periculis, annuit, & promisit, ut in nostrum subsidium convertatur.*

gis auctoritate, præstitum est. a) Quare non
1522. pauci Prælati, & Barones, qui regni calamitatem miserabantur, inter se fœdus inivere, quo regnum, & regis dignitatem, se omnibus viribus tuituros promiserant. b)

Eadem Principum Imperii, Hungariæ causa, solicitudo erat. Responsa, quæ Oratoribus Hungaris dederant, hæc fuere: se gravibus eorum rationibus permotos, copias auxiliares missuros, ob pericula tamen, quæ ipsi Germaniæ nunc imminent, tot mitti non posse, quot alias in Conventu Wormatiensi decretæ erant, interim quater mille pedites, in sex menses, esse destinatos, qui XXV. Maji an-

a) Litt. Palatini ad Comitat. Sarosien. Bud. 14. Maji.

b) Conventio Prælator. & Baronum fer. 6. prox. ante diem B. Augustini Budæ, in qua hæc leguntur: *quod nos considerantes varias dissensiones, injuriarum illationes, item damna illata, & inferenda, diversosque actus potentiarios, præsertim propter absentiam regiæ M. in dies emergere, neque ab iis desisti, sed potius crescere quotidie, ad talem inter nos unionem devenimus. Imprimis, quod sereniss. Principi, Domino Ludovico, fideliter, & sincere, ut alioqui tenemur, serviamus, ejusque statum, dignitatem, & auctoritatem in quibuslibet rebus curare, seu promovere, totis viribus, omnique conatu debeamus* &c.

anno ſequente ad defendenda Croatiæ præſidia adfuturi ſint, modo Hungari neceſſarium apparatum adminiſtrent, ſtipendia a Germanis præbitum iri, quibus ipſi annonam ſibi juſto, & parabili precio comparare poſsint: cupere ſe etiam, ut duo primi Ordinis Hungari, qui rationem cum Turcis belli gerendi cognitam habent, Præfecto Germanorum adjungantur, &, ubi præſtitutum ſex menſium tempus fuerit elapſum, auxiliariis liber, ſecurusque reditus præſtetur. *a)* 1522.

Cum his reſponſis Oratores dimiſsi, anno ſequente Budam redierunt, quos haud multo poſt, Rex cum conjuge e Bohemia conſequutus, ut exſpectationi Principum reſponderet, Comitia in XXIV. Aprilis indixit. Hæc, periculi vicinitas, nam Turcæ interim *Oſztroviczam*, caſtrum *Zagoriæ* poſt *Cliſſam* munitiſsimum interceperant, *b)* frequentiora, quam alias, reddidit, animosque ad tempus 1523.

 con-

a) Acta Norimbergæ die 22. Dec. anno Dom. 1522. Subſcripti ſunt: Ferdinandus Archid. Auſtr. Cæſaris in Imperio Locumtenens, Albertus Cardin. Mogunt. Ludovicus Dux Bavar. Ladislaus de Macedonia el. Epiſcop. Sirmien. Petrus Korlatkewy de Buchán. Mag. cur. reg. Steph. de Werbewcz in Judiciis Locumten. regiæ M. Sigism. Pogán de Cheh.

b) Litt. reg. ad Brodericum, ſuum Romæ oratorem Bud. ſ. d.

conjunxiſſe videbatur. Res militiæ imprimis curæ erat; decem *Seſsiones*, ita fundos
1523. noſtri Jureconſulti vocant, ſine perſonarum diſcrimine, unum equitem, clypeo, haſta, vel arcu & pharetris inſtructum ſiſtent, in iis præſertim Comitatibus, qui plana occupant, qui montana, peditem: Nobiles unius *Seſsionis* viritim equites, vel pedites aderunt, ſi periculum fuerit, nec licebit eis curru proficiſci; in quovis Comitatu Rex Præfectum militarem conſtituet, qui copias, cum mandatum fuerit, regiis conjunctas ducet, ſi qui mandato regis reluctarentur, eos hoſtium loco habebunt; expeditione promulgata nemo abeſſe auſit, ſi abfuerit, bona amittat: infirmi & ſenes ſibi alios ſubrogabunt. Quoniam autem confiniis præcipue metuendum erat, ſtatutum, ut duo Præfecti ſint in quovis præſidio, quibus pœna capitis, & bonorum amiſsio decreta, ſi ſimul abeſſent, nec unus deinceps duobus præſit, ne, ſi unum defendere opus ſit, alterum amittatur; his tuendis Rex militiam vexillo ſuo adſcriptam, in limitibus collocabit. *a*) Hec fere ſunt, quæ his Comitiis decreta fuere, *b*) ſed, ubi tempus, quo auxiliares copiæ

a) Decretum hujus an. in Corp. jur. patr.

b) De ſubſidio pecuniæ nulla in eo fit mentio, quod tamen Rex ſibi exhibitum eſſe in litt. fer. 2. poſt feſt. S. Annæ teſtatur his verbis: *ad cujus*

piæ e Germania adfuturæ erant, jam prope esset, nihil de tormentis, pulvere nitrato, reliquoque ad defendenda præsidia necessario apparatu, quod tamen Imperiales flagitabant, adhuc comparatum. Atque his quidem, si unquam alias, certe anno sequente 1524. opus erat, dum *Solimanus* confecta cum Persis pace, ingentes rursum apparatus faceret, & Croatiam designare videretur. Erat regni hujus, tot hostium incursionibus frequentati, conditio sane misera, & nunc ob annonæ, quondam ab Hadriano Papa submissæ, sed per Præfectos *Segnienses* interversæ, penuriam, summo periculo exposita, cujus defectu arx *Osztrovicza* Turcis dedita, & nisi Clemens Pontifex recens commeatum opportune misisset, etiam *Clissa* peritura erat. Magno tamen nostro commodo accidit, quod *Archmethus*, qui expugnata nuper *Rhodo* inclaruerat, arrepta in Aegypto tyrannide, ulteriores *Solimani* progressiones interceperit, præbueritque Regi

 spa-

jus (hostis) conatum repellendum, viribus nostris propriis diffisi, cum ad externorum etiam auxilium petendum nos confugere oportuerit, nullus est subditorum nostrorum ordo, qui non aliquid subsidii nobis in defensionem communis nostræ Patriæ dederit. Adeo manca hujus ætatis Comitiorum decreta habemus.

1524. ſpacium reſpirandi. *a*) Fecit, etſi ea ætate eſſet, quae laborum, & curarum impatiens eſſe ſolet, omnia, ſeu ſuo, ſeu *Bornemiſzæ* conſilio, quæ ad ſervandum regnum pertinere videbantur. Indictus rurſum Conventus eſt, *b*) iterumque tempus magis altercatione, quam opportunis neceſsitati conſiliis, inſumtum. In pecuniæ nervo maxime adhæſum; qui, etſi quidem ſubſidium priore anno decretum, tandem fuiſſet exhibitum, & Pontifex præterea non exiguam æris ſummam Nuncio ſuo, Baroni Antonio de *Burgio*, crediderit, ut, ſi Hungaros viderit, ſerio curam ſalutis ſuæ, & regni habere, hanc in eum finem impendat, vix tamen in tam varias belli neceſsitates ſuffecturus erat. *c*) Itaque infectum argentum,

a) Litt. Pontif. ad Joan. Bornemiſza, & Capitaneos Segnienſ. d. 20. Febr. Regis ad Brodericum Romam, Buda, 8. Mart.

b) De hujus anni conventu dubium exortum, diſſolvit Nuncius Apoſtol. Baro Burgio in litt. ſequ. an. ad Sadoletum Pontif. ſecretar. ſcriptis, in quibus hæc: *dixerunt* (*factioſi*) *velle ſe interrogare, — quæ cauſa fuerit, quod decreta anno præterito edita, non fuerint obſervata.*

c) Litt. Ant. Burgio ad Sadoletum, Buda 6. Dec. *Quod attinet ad erogandam pecuniam, ſua ſanctitas novit, me ſemper ejus fuiſſe opinionis — ut*

tum, & vetus moneta, undique regis nomine conquiri jussa, domus monetaria præter ordinem *Eszekini* ad feriundam ex his pecuniam instituta, *a*) nec, si hæc non sufficerent, quo defectus argenti suppleretur, æs cyprium neglectum. 1524.

Actum etiam, suasu præcipue Pontificis, ut Hannibal Cyprius, erat is inter regis familiares, pacis, bellique studiis apprime excultus, ad *Solimanum* Legatus mitteretur, ut, sin minus consilia pacis admitteret, qui apud Turcas fierent apparatus, quove illi spectarent, diligenter rimaretur, & Hungaria tempore interim ad necessarios etiam faciendos apparatus, uti posset. *b*) His curis regem domi

*ut omni opera hos (*Optimates intelligit*) inducerem ad honestam aliquam deliberationem, offerens eis auxilium D. nostri, &, quia id hactenus efficere non potui, totam pecuniam detinui, — & toti regno cum publice in congregatione, tum privatim in consilio, cunctisque Nobilibus palam feci, sanctitatem suam non deesse defensioni Hungariæ, — ut nemo in Hungaria sit, qui mentem suæ S. non sciat, non laudet &c.*

a) Regis litt. patentes ad comitatus. Bud. 27. Octobr.

b) Ejusd. ad Brodericum Romam: *Si SS. domino nostro videatur, nobis profecto non displicet,*

domi occupatum, mirum est, etiam Daniæ
1524. regis patrocinium, in consortio aliorum, susce-
pisse. Ejectum, religionisne novatæ, an alia causa? incertum, anno priore a suis regno, cum conjuge Pontifex, Cæsar, Rex Angliæ, ceterique Principes, ne inaudita multis seculis seditio ad alias Nationes, & in exemplum transiret, communiter tuendum susceperant. Conventum propterea *Hamburgum* indixere, quo Ludovicus suum quoque Legatum eandem ob causam miserat, additis ad reliquos Oratores litteris, quibus, nullam sibi meliorem rationem ad restituendum regem videri, significat, quam si operam dederint, ut concitatæ multitudinis animos mitioribus consiliis ad mansuetudinem, & obsequium sensim flecterent, hanc viam se arbitrari esse commodissimam ad æstum temperandum, qua si nihil effici posset, se cum Cæsare, & patruo suo, rege Poloniæ, aliisque Principibus, communem causam facturum, nec admissurum, ut Princeps, dignitate, & regno inique spo-

cet, ut Hannibal Cyprius legationem suam exequatur, proderit enim fortasse nunc, vel imposterum, si ille Princeps de nostra voluntate fuerit factus certior. Poterit insuper ad nos ex illis partibus explorata reportare, quod magno usui nobis, ac toti Christianitati est futurum &c. Bud. 8. Mart. Intermissa tamen fuit Legatio.

ſpoliatus, calamitoſam exilii conditionem diutius perferre cogatur. *a)* Hæc ille, ex animo ſuo alios metiens, conſilia ſuggeſſerat, quæ quidem, ſi confeſtim in principio adhibentur, aliquando prodeſſe, ſin autem ſero, quod ipſa mora jam nullus auctoritati locus ſit, plerumque obeſſe ſolent, quemadmodum ipſe non multo poſt fere expertus erat. 1524.

VI. Interea Turcæ, quos nihil fere eorum, quæ in Hungaria agebantur, latebat, expugnato *Zevrino*, ingentem claſſem in Danubio, & Savo parabant. *b)* Minime dubium erat, quin, ut Rex ad Pontificem perſcripſerat, apparatus hi ad ſubjugandam penitus Hungariam pertinerent. In Bulgaria nihil jam juris Hungarici ſuperfuit, in Bosnia & Servia quædam ſolum, eæque hoſtibus circumſeptæ reſtabant laciniæ, Croatia tot incurſionibus propemodum exhauſta, Valachia, & Moldavia maximam partem jam ſub- 1525.

---

a) Ejusd. ad Convent. Hamburgen. Bud. 1. Maji.

b) Litt. Ant. Burgio ad Sadoletum Bud. 6. Dec. 1524. *Moldavus miſerat huc nuncium ad regem, & ſignificat, quemadmodum in Danubio in confinio Moldaviæ Turcus, neſcio quas triremes conſtrui faciat, & ab Archiep. Colocen. ſua M. intellexit, quod in Savo — Balibegus multorum hominum opera naves militi transferendo idoneas apparari faciat, & quod undique audiatur apparatus contra Hungariam.*

1525. ſubacta erat, ut adeo nihil hoſti jam obſtaret, quo minus in ipſa regni viſcera graſſetur. Huc quinquennio conatus illius pertinebant, dum vicinas regno provincias, quæ hactenus tutamentum Hungariæ erant, ſenſim carperet. Hæc palam fiebant, quibus tamen ſomnolente obviam itum fuit. Nunc quoque ad tantos aqua, terraque hoſtis apparatus, domi omnia fere imparata. Nec ex Germania, etſi promiſſum fuerit, magna auxilii ſpes affulgebat, quod Cæſar cum Gallorum rege, bello implicitus eſſet, & Principes Imperii ob novum doctrinæ genus, a *Luthero* monacho recens invectum, inter ſe diſsiderent, & ruſtici in Germania tumultuarentur, Poloni autem ægre ſe ipſos defenderent. Soli igitur Hungariæ cum hoſte formidando luctandum erat, nec, conjuncto cum Bohemis, *a*) Moravis, aliisque regis ditionibus, ſtudio, ei impar erat futura, ſi animi diuturnis factionibus ſciſsi, in tam vicino, & communi omnibus periculo, conciliari potuiſſent. Tentatum id ſæpe eſt per Comitia, nihil tamen

a) Id. ad eund. Bud. 26. Apr. 1525. *Exiſtimo ſignificandum ſuæ ſanctitati, quod e Bohemia haberi poſſent a 25. ad 30. millia peditum optimorum, ac florentiſsimorum, — &, ſi ad eum finem exercitus eſſet conſcribendus, id mihi convenientiſsimum videretur, — quia gens illa eſt admodum bellicoſa &c.*

men profectum, magno eorum dolore, qui futuros eventus prospiciebant, & horrebant. Rursum igitur ad Comitia, velut ultimam salutis anchoram, perfugium factum, quorum acta fide eorum, qui illis intererant, & magnam in eis partem habuere, a) quoad fieri potest, paucis complectar, ne, quantum posteri a Majorum gravitate in consiliis, & communi in bonum publicum studio, quæ Comitiorum anima esse debent, sensim deflexerint, ignoremus. 1525.

Indicta fuere ad XXIV. Aprilis. Confluxerat in campum Pestiensi urbi adsitum, *Rákos* ei nomen, frequentissima Nobilitas, sed præter morem armata, quod non optimi exitus præsagium erat. Primus congressus, quod nuncius a *Solimano* per idem tempus advenerit, utcunque pacatus abiit, hoc autem digresso, cum X. Maji, erat is dies Mercurii, ad Divi Petri Ecclesiam in urbe, antesignano *Werböczio*, convenissent, unanimi consensu decreverant, se, si Rex arma poni juberet, nihilo-

a) Fuere autem hi: *Ant. Baro de Burgio* ad aulam regis Nuncius Apostolicus, cujus ephemerides Comitiorum, item epistolæ annor. 1524. 25. & 26. ad Sadoletum Pontif. secretarium in Ms. exstant, inter Vaticana Tom. XXV. Alter *Michael Császár*, qui inter regem, & conventiculum Hatvaniense, internuncium egit, cujus *Diarium* itidem in Ms. exstat.

losecius hæc servaturos esse, in novam mo-
1525. netam perinde, ut in Emericum *Szerencsenium* a) non ita pridem Christianum ex Judæo factum, & monetariæ rei præfectum, invecti; nec Palatino parsum, in quem culpam amissi nuper Belgradi conjecerant. Hæc præludium quoddam futurorum erant. Rex, misso ad eos Nitriensi Episcopo, causam adventus petiit, monuitque, ab armis abstinerent, his contra hostem uterentur, nunc consiliis ad communem regni salutem opus esse; responsum est, de his, &, si quid præterea Rex proponendum haberet, die Veneris actum iri, sibi autem in animo esse, arma conservare. Sequenti die Budam ad Divi Joannis eadem frequentia profecti, eadem regerebant, poscebantque, ut integrum sit colonis, ad quem volent, dominum migrare, auctores, qui caussa fuissent, cur anni prioris statuta non serventur, ad necem deposcebant, Germanos quoque, nisi ab aulæ ministerio removerentur, se trucidaturos, comminati sunt. Die Veneris in Strigoniensem Archi-Episcopum ira conversa; b) eum regni depilatorem esse, in-

a) Istvansi ad annum 1521. illum, voce ex Hungarico in Latinum traducta, *Fortunatum* appellat, & post Joan. Bornemiszam ærario præfuisse scripsit.

b) Diar. Ant. Burgio: *in questo giorno mi scrissi Strigoniense una polisa che dicea* „Hæc Dieta ha-

indignum videri, ut sutoris filius tanto Sacerdotio fruatur, cupere se, ut Rex, uno e Proceribus comite, ad Nobiles venire ne gravetur. Abnuit, & primum, qui eos ad concordiam hortaretur, Nuncium Apostolicum, mox Episcopum cum uno ex Baronum Ordine, misit, qui subsidia in bellum Turcicum peterent. Dilatum responsum est, & LX. oratores delecti, qui a Rege postularent, primum, ut Germanis, aula exesse jussis, Hungaros substitueret; idem enim fecisse Ferdinandum Archiducem Austriæ, qui, ducta regis sorore, Hungaros, suffectis Germanis, amoverit: alterum, ut Cæsaris, & Venetorum, Oratores, quorum ille se rebus Hungaricis, non rogatus, ingereret, hic vero exploratoris potius, quam Oratoris, personam ageret, confestim domum remittantur, tertium, Consiliarios, etsi Comitiorum suffragio constituti prius fuissent, ut mutet, quartum denique, ut *Szerencsenium*, cujus fortunas paulum ante diripuerant, rogo addicat. Ad respondendum induciæ quatuor dierum datæ, nec se passuros, ut, quod in vulgus sparsum erat, Buda, & Pestinum milite armaretur, alioquin, concitis e vicinia rusticis, se utramque urbem commeatu interclusuros significabant. 1525.

Rex

habet satis turbulenta principia, nescio, quis erit finis."

1525. Rex, ut vidit, rem huc rediisse, responsa studiose differebat, ratus, quindecim dierum tempus, Comitiis præstitutum, prius elabendum, quam ad ea reddenda cogeretur. Nec illi, quid hæc procrastinatio sibi vellet, ignorabant. Rursus igitur, CXX. oratores missi, qui idem peterent: de *Szerencsénio* quæstionem habendam, Rex promiserat, Oratores autem, & Germanos, quin Principes eorum graviter offendantur, nunc dimitti non posse, respondit, facturum tamen se, ne deinceps justam propterea conquerendi causam habeant. Cum his responsis ad suos regressi, non perinde ab omnibus accepti sunt, additæ etiam minæ, &, nisi Rex ad Conventum veniret, se, ne regnum pereat, seorsim constitutiones ad id servandum edituros. Sub hæc illud perincommode evenit, quod Orator regis Poloniæ se rebus ingesserit, &, ut lis de bonis Laurentii Ducis ab *Ujlak* ad finem perducatur, a Rege peteret. Facile intelligi poterat, à Zapolya subornatum fuisse. Nam is bona Ducis ab intestato mortui, quæ ad Fiscum regium redierant, ad se pertinere contendebat, quod Dux ea sibi ante mortem dare pollicitus fuisset. a) Rejecta est petitio, quod

a) Diar. Mich. *Császár. Wayvoda* (Zapolya) *cum Laurentio Duce jam mortuo sic pactum fecisse dicit Majestas sua, ad hæredem regium descen-* de-

quod Orator nequaquam ex mente Principis, a quo missus erat, loquutus fuisse videretur. 1525.
Difflata hac machina, iterum CXX. Oratores postulatum ad regem missi, ut ad Nobilium congregationem veniret. Venit sequenti die, erat XVIII. Maji. Hic petitiones suas in plura capita dispescere cœperant, inter quæ illud quoque, ut moneta, cupream indicabant, aboleatur, & Transsilvanis immunitates confirmentur, magis de hac, quam Hungaria soliciti, hoc est, in partem Zapolyæ potius, quam regis proclives, ceterum passuros se, ut postulata quatuor capitibus, quæ jam prius proposuerant, absolvantur; de Consiliariis hanc Regi gratiam se facere, ut de iis, quemadmodum promisisset, constituat. Rex spacium diei ad respondendum petiit; occlamatum est, &, intermixto fremitu, postulatum, ut sine mora responderet. Satellites, ut viderant, tam parum dignitati regiæ deferri, pauca pro tempore loquentem, paulatim e medio subductum

dere, & juste dicit, nullum enim denarium propter jam dictum bonum Laurentii Ducis, Wayvodam solvisse sua Majestas dicit, — præterea varias fodinas, quas hucusque Wayvoda minus recte tenuit, Sua M. certe justissime reoptat, cum & antiquum Decretum talia omnia ad aulam regiam descendere dicat. &c.

1525. ductum, navique impositum, Budam reduxere. Abhinc æstuare animi, nihil fieri certo consilio, &, ut evenire solet, cum impetus rationem prævertit, secessione facta, alium Conventum, ad diem XXIV. Junii *Hatvaninum* indixere, viris, qui non essent adfuturi, pœnam capitis, & bonorum amissionem, eorum vero uxoribus, filiis, & filiabus perpetuam ignobilitatem comminati. Hæc a X. Maji, ad vicesimam secundam acta fuere.

VII. Dilapsa Nobilitate, arduum erat in re ancipiti consilium, quod pars Prælatorum a Magnatibus, & hi a Nobilitate dissentirent, nec hæc inter se penitus consentiens esset. Fuere, qui Zapolyæ potentiam veriti, eum officio *Vayvodatus* Transsilvaniæ privatum cupiebant, ille contra Palatinum gradu movere, eique *Werböczium* substituere, cujus opera facilius dominatum arripere posset. Hinc uterque contrariis studiis agi, parare largitionibus clientes, prensare Nobiles, & in consortium Prælatos, & Magnates concire. Nec Strigoniensis, cui cum Agriensi Episcopo simultas intercesserat, culpa vacasse credebatur, quem dissoluti cum tanto tumultu conventus auctorem plerique habebant, & contumelias prius in illum jactatas, solum simulatas fuisse. Rex inops consilii, jam hanc, jam illam partem amplecti visus est, nec palatinales satis expeditas rationes habebant, donec paucorum, qui regis, regnique sortem

mise-

miſerati, & neutri factionum addicti erant, ſuaſu, literas V. Junii per provincias vulgaſſet, quibus præceperat, ne Conventui *Hatvaninum* indicto intereſſent, aliumque in XXIX. Septembris, auctoritate regia præſtituit. *a*) 1525.

Serum id jam erat. Convenere ad condictum diem, & locum, ac poſtulata tanto acrius inſtaurabant, quanto ægrius ſe antea pollicitationibus circumduci patiebantur, regemque, ut ad Conventum venire vellet, rogabant. Ivit, licet multis, qui ejus ſaluti metuebant, invitis: euntem comitati ſunt, Nuncius Apoſtolicus, regis Conſiliarii, & Principum Oratores, quos prius regno ejectos cupiebant. Acceptus eſt pro regia dignitate, & in patentem campum, more amphitheatri, lignis circumſeptum, inductus, ſupremo loco cum Conſiliariis conſedit, extra ſeptum, ne quid obturbari poſſet, ſeptem millia Nobilium equitum excubabant, cetera vulgus erat. Tum *Verbőczius* manu ſilentium poſcens, orationem patria lingua non

a) *Nam nos*, inquiebat, *illuc non ibimus — neque dominos illuc ire patiemur; ſolus autem ordo veſter, aliis Ordinibus abſentibus, concludere aliquid perfecte non poſſet. — Nos enim, qui ſumus Rex, & Princeps veſter, auctoritate noſtra regia decernimus, illos omnes, qui ad præſcriptam Dietam non venerint, ſalvo eorum honore domi manere poſſe.*

indiſertam habuit. Orſus eſt a malis, qui-
1525. bus Hungaria aliquot jam annis premeretur, horumque cauſas longo ordine retexens, quantumque Nobilitas, ut his conſuleret, hactenus fuiſſet ſolicita, explicans, ſenſim eo delapſus eſt, ut, collaudato rege, invidiam omnem in ejus Conſiliarios conjiceret, qui ſtudio corradendi divitias, curam rei publicæ in poſtremis habuerint, unde factum, ut ærarium regium ſenſim evacuaretur, nec aliam his medelam eſſe, quam ut Rex ſe reſpiceret, & , Conſiliariis loco motis, alios ſubroget, quibus & bene conſulendi facultas, & ea Patriæ charitas ſit, qua ſola ducti curam omnem neglecto privato commodo, rei publicæ impenderent, quod ſi fieret, polliceri ſe, neminem Nobilium eſſe, qui non paratus ſit pro rege, & regno vitam, & fortunas profundere. Hæc cum ſolidas duas horas peroraſſet, ad circumſtantes converſus, quæſivit, an, quæ oratione complexus fuiſſet, vera, firmaque haberent? vera, firmaque haberi affirmabant, ſed qui ſe a *Verböczio* notari ſenſerant, pauca pro ſe loquuti ſunt, inter quos Strigonienſis etiam Archi-Epiſcopus erat, non iis tamen, quibus ante, conviciis petitus, Palatinus contra illiberaliter habitus, qui indignum eſſe ajebat, ut, quos Rex delegiſſet, Nobilium judicio priventur officiis, ſe, ſi jure ſtandum fuerit, facturum, ut umbræ, quas aliqui illis objicerent, facile diſſipentur, plura parantem loqui convicia,

&

& fremitus exceperant. Rex, ut indecoro litigio finem faceret, consessum dissolvit, & Palatinus ob concitatam in se multitudinem, ægre celeri equo Budam eluctatus est. 1525.

VIII. Postridie, duo ad Conventum missi, qui regis nomine nunciarent, iniquum videri, ut, quos ipse publicis regni officiis præfecisset, non auditi, iis priventur, sinerent illos secundum leges patrias jure experiri, & innocentiam suam testatam facere, quod non eodem ab omnibus animo acceptum erat. Fuere, & hi numero trecenti erant, qui regem æquam rem petere, eique morem gerendum, ajebant, alii contra vociferatione adversum nitebantur, & ne tergiversationi locus esse posset, *Werböczium* palatii Comitem creant, mittunt ad regem nuncios, qui orent, ut electionem ratam habere vellet. Is, ut tempori serviret, quid enim, quando huc res jam venerat, aliud faceret? Agriensem, & Veszprimiensem, Episcopos, Joannem item *Dragfi*, & Ladislaum *Kanisay*, ad eos ablegat, qui Palatini electionem sibi probari significarent, a) illi confestim *Werböczium* hu-

a) Confirmatam illi fuisse dignitatem, testes sunt regis litteræ, quas sabbat. prox. post festum B. Michael. ita inscripsit: *RR. in Christo Patri D. Ladislao Archiep. Ecclesʃ. Strigonien. nec non spectabili, & Magnificis, Stephano de Wer-*

humo ſublatum, priſco more, Palatinum ſalutant, & conniventia regis abuſi, Agrienſem renunciant Cancellarium, Judici Curiæ regiæ *Dragſium*, & *Kaniſajum* regni *Theſaurario* ſubſtituunt. Diſsimulandum id quoque regi fuit, & ſequenti die in medium Nobilium ſe inſerens, eorum, quæ ſtatuiſſent, ſibi capita prælegi juſsit. *Werböczius* nihil moratus, contenta, ut ab omnibus audiri poſſet, voce, in hanc ſententiam ex ſcripto recitavit: Rex Conſiliariis, quibus hucusque uſus eſt, alios ſubſtituat; his octo adjungantur ex Nobilium ordine, quorum in ferendo ſuffragio æqualis ſit cum Magnatibus auctoritas: in quovis Comitatu deligatur vir belli peritus, qui copiis præſit, equitibus ad menſtruum ſtipendium addatur florenus auri, duæ monetæ cupreæ unam argenteam deinceps æquent: fodinas, & rem monetariam *Szerencsenius*, quem prius rogo addixerant, pro *Fuggeris* adminiſtret: *Segniam*, quod commodum portum habeat, Rex a *Frangepanum* familia recipiat, & deſignatis alibi ſundis compenſet, denique, quo omnia a principio ſpectare videbantur, ut bona Laurentii Ducis de *Ujlak*, reſecta penitus lite, Zapolyæ confirmet.

1525.

Werbewez, prœdicti noſtri regni Hung. Palatino — Joanni Draghffi Jud. curiœ noſtrœ &c. Hodie tituli *Magnificus*, & *Spectabilis* præpoſtero ordine uſurpantur.

met. *a)* Hæc, ut *Verböczius* finiit, Rex, quod ſibi nullum deliberandi tempus eſſet datum, rata habuit, queſtus tamen eſt, jus ſuum regium, quod Nobilitas hactenus ſumma fide intemeratum ſervare conſueſſet, graviter læſum fuiſse. Viſus plerisque eſt, deferveſcente ſenſim animo, jure queri, &, ſi quæ ſtatuenda ſupereſſe viderentur, ejus arbitrio permiſere, adjecto in quamvis domum unius floreni auctario, cujus quarta pars, reginæ dono obveniret. Re huc adducta, ſoliciti, ne ob ſeceſsionem, apud regem Poloniæ invidia laborarent, Paulum de *Arthandy*, & Michelem *Kendereſsy* de *Gyal*, utrumque Zapolyæ familiarem, ad Sigismundum miſerant, qui actorum cauſas redderent, &, quam poſſent, ſpecioſe extenuarent. *b)* 1525.

Nobilibus Hatvanino digreſsis, conſultatum eſt, quæ ratio ineunda videretur, ut jus regium tantopere læſum reparari, &, quæ ei extorta erant, commode irritari poſſent. Nec enim jam obſcurum erat, Zapolyam, velut in machina latentem, rerum *Hatvanini* transactarum motorem fuiſſe. Ab ejus nutu tunc

 pen-

a) Hæc magnopere variant a ſtatutis an. 1525. quæ in Cod. jur. patr. exſtant.

b) Informatio data Egregiis Paulo de Arthandy, & Michaeli Kendereſſy de Gyal, ad sereniſsimum D. Sigismundum Pol. Regem deputatis an. 1525.

1525. pendebat Nobilitas, postulata, illo moderante, jam aucta, jam arctius contracta, quædam etiam, ut Germani ab aula removendi, ad speciem tantum proposita fuere, cum enim id in Conventu maxime ageretur, clam admoneri reginam fecit, metum poneret, Germanos mansuros; nunc vero Palatinum, opus manuum suarum, in aula consiliorum moderatorem, novos Consiliarios suæ parti addictos, & armorum Præfectos largitionibus sibi devinctos, in quamcunque vellet partem flectere, pronos ad imperata habebat. Accessit illud quoque, quod recens accessione bonorum Laurentii Ducis, quæ amplissima fuerunt, rege ipso, cujus proventus partim in pignore, partim a Magnatibus direpti erant, a) si non ditior, certe paulum inferior redditus esset,

qua

a) Diar. Mich. *Császár.* Item fidelitas Baronum, quorum bona, si sine hærede morerentur, ad aulam regiam, & hæredem Regem descenderent, ex quibus servitoribus solvere, vel eos nobilitare Sua Majestas posset, sic agunt, cum mortem eorum appropinquare sperant, duo & duo bona eorum colligunt hoc modo; ut, si quis eorum sine hærede, vel fratre paupere existente, bona quem concernerent, moreretur, ex tunc bonum hujus in alterum descenderet, & e converso. Per talem astutiam talium plus quam 50000. Jobagionum ab aula regia alienarunt.

qua ratione cum sumtus, militiam, Consilia aulica, & magnam Nobilium partem in potestate haberet, nihil pronius erat, quam ut ad regiam dignitatem, cujus indicia jam ante non obscura dederat, sensim eluctaretur, ut adeo rumor etiam in vulgus passim manarit, Rege peremto, reginam eidem collocandam esse. *a*) Hæc ut aliquot Magnates Patriæ studiosi, & Regina inprimis, Rege perspicacior, quo tandem evasura essent, facile intelligebant, ita non habebant modum in promtu, quo adversum niterentur: vim adhibere, nondum sedato penitus animorum æstu, inconsultum videbatur; illud proinde illis e re visum, ut Nobilitatem a Zapolya abstraherent, quod quidem, nisi *Verböczio* in suas partes pellecto, vix sperari potuit; cujus perficiendi rationem dum inter se exigunt, ipse paulo post occasionem imprudens præbuit. Post adeptam enim Palatini dignitatem, ut hanc sibi stabiliret, inita cum Strigoniensi Archi-Episcopo, aliisque societate, totum se homo novus, contemta Nobilitate, Magnatibus applicuit, istisque magis, quam Regi, cœpit obsequi, nec eorum, quæ in Conventiculo Hatvanensi, se auctore, constituta erant, etsi crebro a Nobilitate mone- 1525.

a) Epist. Baron. *Burgio* anno 1525. d. 11. Jul. *Dicono, che mandaranno il Re via a regnare in l' altro mondo, farian lo Vayvoda Re, & li daran per moglie la Regina.*

neretur, quidquam opere ipso præstitit. a) Hoc
1525. illicio captus, inter Sacrum, & Saxum hærebat. Nobiles enim, cum se viderent per dolum ab eo circumduci, aversari primum hominem, dein sensim in regis partem transire cœperant, & Zapolyæ auctoritas imminui. Regina huc rem adductam videns, paulatim quoque effecerat, ut ex Baronibus, & Nobilibus non temnenda societas, sigillis etiam firmata, cui *Kalandos* nomen inditum, b) contra

a) Diar. Mich. *Császár. Commiserat Conventus Palatino, quatenus omnia ista illegitima* (quorum Consiliarii regis arguebantur) *ad certum finem ordinaret, &, si propter aliquid id facere non posset, per Comitatus scriberet, & viritim in auxilium suum consurgerent. Nec scripsit, nec aliquam curam de ordinandis habuit.*

b) De hac societate Franc. de Batthyán ad Thom. Nádasdi anno 1559. d. 2. Nov. ita scripsit: *Ubi autem Magnificentia V. certior fieri cupit, an illa antiqua confœderatio, quæ* Kalandos *dicta fuit, cum consensu, & scitu sereniss. regis Ludovici facta sit, possum M. V. significare, eam cum scitu, & annuentia ejusd. sereniss. regis esse initam, & quidem contra Joannem regem, qui tunc erat Vayvoda Transsilvaniæ, & Budæ est conclusa, atque sigillata multorum Nobilium, & Dominorum consensu, — & prout erat, non erat regi perniciosa;*

tra Zapolyam coalesceret, tempori tamen, ut animi magis conspirarent, aliquid tribuendum putabat.

IX. Nec id diu absfuit, dum ineunte anno Turca, Paulo ei postea nomen, non postremi ordinis, Budam transfugit, & Solimani consilia de invadenda Hungaria prodidit; destinasse illum per Transsilvaniam primum, collectis in Moldavia, & Valachia LX. millibus peditum, & equitum, irrumpere, Budamque, regni caput, obsidere, se ipsum deliberationi huic adfuisse, deinde Rascianum esse advocatum, qui iter illud, quod Danubius semel, iterumque, & Tibiscus etiam non sine molestia transmittendi essent, dissuaserit, rectaque, Savo ac Dravo transmissis, commodius Budam perveniri posse, affirmarit, atque id Solimano fuisse probatum, & expeditionem anno elapso ipsis Calendis Decembris per omnes provincias esse vulgatam. Hæc Turca in Consilio retulit. *a*) Suspecta primum fuit hominis fides, dubitatumque, an non in transfuga exploratorem dissimulet, sed, ubi a Nuncio Apostolico variis quæstionibus exagitatus erat, com- 15[2..]

sa; ubi autem deventum est ad faciendas expensas, & sumtus, certe quilibet se subtraxit, — pauci perseverarunt. &c.

a) Cognomine *Bakics* & a baptismo *Paulus*, in Nobilium ordinem a rege cooptatus, qui bello postea sub Ferdinando inclaruit.

1526. compertus fuit idem esse, qui crebro alias ex Turcia Regi vera nunciare solebat. Bellum igitur parari certum erat, quod Zapolya quoque ex Transsilvania significavit, & ex copia navium, quas *Beglerbegum* ad Belgradum congregare, nunciatum fuit, magis in dies firmabatur. De induciis, quibus fortasse exitium differri poterat, ne cogitandum quidem fuit, de quibus cum Legatus Poloniæ Ibrahimo Bassæ mentionem injecisset, responsum accepit, quod bellum præ illis indicare videbatur. In tam præsenti instantis belli periculo Rex nuncios in Bohemiam ad celebranda Comitia, & oratorem ad Poloniam pro suppetiis misit, a Pontifice etiam subsidia implorabat. Poloni quidem ob recens conciliatas cum Turcis inducias, metuebant hostem in se irritare, Pontifex vero, qui Hungariæ funus indictum videbat, quinquaginta aureorum millia Regi subsidio misit, & præterea Galliæ Regem, ut periclitanti regno tempestive velit succurrere, obtestatus est. a) Regina tempus opportunum adesse rata, conjugem monuit, ne ab exteris solum opem corroget, verum domi quoque, coacto Nobilium conventu, necessarios appara-

ra-

a) Litt. Pontif. ad reg. Gall. Roma 23. Apr. *Itaque & alias sæpe submissis subsidiis, nunc quoque ad 50000. Ducatorum in Hungariam destinare cepimus, ex qua pecunia manus aliqua virorum fortium parari possit.*

ratus ſatagat antevertere. Rurſus igitur Ordines pro XXIV. Aprilis moniti ſunt, ut adeſſent. 1526.

Primi omnium, ducenti Nobiles ex ſocietate *Kalandos* ad *Kecskemetinum* collecti, cum ingenti ruſticorum caterva aderant, qui, etſi quidem regi contra Zapolyam faverent, minus tamen æquanimiter, Paulo *Arthandio* interprete ferebant, quod Stephanum *Brodericum*, Roma reducem, nulla dignitate Eccleſiaſtica conſpicuum, regni Cancellarium præteritis aliis conſtituiſſet, petebantque alium ei ſubrogari. Id ex ſubornatione quorundam ex Prælatis, qui hanc provinciam ambiebant, factum non vana ſuſpicio fuit. Res tamen, declarato illo per regem Sirmienſi Epiſcopo, mox compoſita eſt, actumque, ut reliquæ etiam Nobilitati liberum eſſet, nomen ſuum in hac ſocietate profiteri 7. *Werböczius* ex his initiis malum finem præſagiens, etſi ſæpe alias ad aulam accerſitus venire renuerit, die XXVIII. Aprilis tamen ſponte regem, & reginam adiit, & ſe Palatini officio abdicavit. Remiſſus, & reſponſum domi juſſus eſt præſtolari, idem Bathorio, qui cauſam ſuam judicio decerni petierat, mandatum. Quod cum Rex miſsis ad Nobiles duobus internunciis ſignificari curaſſet, monuiſſetque, quam parum regiæ dignitatis anno præterito memores fuerint, veniam erratorum ſe omnibus vel ea de cauſa facere, indicari juſsit, quod ſciret, culpam unius ſolum, qui eos ſeduxerat, fuiſſe, modo,

do, positis armis, conatum omnem ad Patriam, cui summum periculum instet, servandam unanimiter conferrent. Quibus auditis, confestim arma posuere, Rex collaudatus, *Bathorius* dignitati restitutus, & *Werböczius* tamquam Nobilium seductor diris devotus, & conviciis proscissus est, quod ut ille comperit, & a Bathorii familiaribus se ad necem designari intellexit, concubia nocte in Transsilvaniam fuga se subduxit. Actum postea de confiniis defendendis, &, ut Episcopi, Abbates, & universi Ecclesiastici in dignitate constituti ad bellum se accingant, qui renuerent, beneficiis priventur, *Werböczio*, cujus domus ægre a direptione servari potuit, triduum datum, ut se judicio sistat, ni faceret, pro rebelli habeatur, &, ne posthac Palatinus absque gravi causa loco moveatur, decretum. His constitutis centum ex Nobilibus delecti, qui Magnatibus conjuncti, de iis, quæ tempori opportuna viderentur, consultarent, & ad regem referrent. Hæc ad ultimam Aprilis diem acta.

1526.

Calendis Maji Rex, & regina, accersitis ad se Prælatis, in memoriam revocabant, quam multis beneficiis a patre suo, & a se etiam affecti fuissent, æquum proinde videri, ut vicissim gratum animum factis testentur, non se quidem de eorum fide, qua illos in regem ferri oporteat, dubitare, visurum tamen, quid in proximo Comitiorum consessu

su præstaturi sint, neque, addebat, id de nihilo a se memorari. Postremis verbis, cum 1526.
se tacite notari sensissent, actis pro benevolentia gratiis, se ad omnia, quæ ex usu rei publicæ essent, promtos esse, poenaque dignos videri, qui aliter agerent: ad quæ regina, sibi morem esse, reposuit, animos ex factis, non verbis, metiri. Aderat & nuncius Apostolicus, qui Episcopos, nam & hi inter se dissidebant, nomine Pontificis ad concordiam adhortatus est. Postridie legum sanctiones regi exhibitæ sunt, inter quas cum regina & illam legisset, qua decernitur, ut Rex, & Proceres, fide dignos viros deligant, qui viderent, utrum proventus regii integra fide administrentur; arrepto calamo lituram illi induxit, adjecitque; *unus Rex, unus Princeps*: quæ verba Nobilitas graviter tulit, nec satis consulte a regina factum, quod facile suspicionem de se concitare potuerit, quasi ipsa ex his lucri compendium quæreret; suasit idcirco regi, & reginæ Nuncius Apostolicus, ut opportuna tempori moderatione uterentur, alioquin videri, utrumque plus lignorum igni injicere, quam ut ei postea exstinguendo pares sint. Perlectis ad calcem sanctionibus, Rex cum consiliariis in Comitium se intulit, & omnibus, quæ Ordines statuerant, confirmatis, *Werböczium* cum Michaele *Zobio*, velut eversores regiæ dignitatis, & publicæ tranquillitatis turbatores,

regni

regni hostes declaravit, bonis utriusque, s
1526. vo uxorum jure, in Fiscum redactis, qua sententiam Ordines suo etiam judicio, rata gratamque habuere. *a*) Reliqui dies a qui ta Maji ad octavam componendis dissidii quæ Prælatos cum Magnatibus, & utrosq cum Nobilibus hactenus commiserant, a sumti. Usus item monetæ cupreæ, quæ Conventu prioris anni decreta, & hoc i eunte, eam recipere nolentibus poena am sionis bonorum, rerumque omnium dicta fuit, *b*) confirmatus. Aliquid etiam mor ab iis, qui in societatem *Kalandos* coalueran & se *confratrum* nomine appellabant, inj ctum, inter quos, & Proceres, quod Re illis favere præ his videretur, simultas exo ta,

a) Documentum vide apud Pray annal. Par. V pag. 86. sed annus 1525. erroneus est, & 1526 rescribendus.

b) Litt. regis ad civit. Bartpham, Bud. 22. Jan *Intelleximus esse plurimos, — qui contemt publica ordinatione, quam de usu, & æstimatione novæ monetæ — una cum dominis Prælatis, Baronibus, ceterisque regnicolis nostris fecimus — easdem novas monetas contemnerent. — Est igitur voluntas nostra, — ut secundum ordinationem factam, duæ novæ monetæ pro una antiqua dentur, — sub poena confiscationis bonorum omnium, ac rerum &c.*

ta, a) quæ animos Procerum ſenſim a rege ita alienos reddidit, ut is, utri parti ſe adjungeret, primum hæreret, mox increſcente paulatim diſceptationis fervore, cum ſibi utrinque, ſi quid periculi regno ingrueret, mutuas objectationes regererent, inops conſilii, & fluctuans pene ab omnibus deſereretur. b) 1526.

X.

a) Litt. Ant. Burgio Bud. menſe Majo: *Proceres diſcordant a confratribus, & alienati ſunt a Rege, Rex autem, poſtquam tantum favorem exhibuit confratribus, nunc ejus pœnitentia ducitur, & neſcit, quid ſit facto opus, an forte debeat illis adhærere, an reverti ad partem Procerum* &c.

b) Hæc ex Diario Baron. de Burgio, item ejusd. epiſtola ad Sadoletum Bud. d. 24. Maji. & de interna, quæ circa tempus S. Georgii fuit, regni conſtitutione, in qua, ubi agitur, ut Rex ſua auctoritate utatur, hæc occurrunt: *Rex reſpondit, quod bono animo hanc ipſorum voluntatem ſuſcipiat, promtusque ſit agere, quod poſſet, ſed ad defenſionem regni, & auctoritatis regiæ, opus eſt pecuniis, Majeſtatem autem Suam non habere tantas, quantæ ad id ſufficerent, &, ſi ſibi reditus oſtendiſſent, oſtendiſſe eos multo majores, quam re ipſa ſint. — Majeſtatem ſuam facturam, quod poſſet, ſed ad impoſſibile obligari nolle, & ita proteſtata eſt*

X. Hic Comitiorum exitus, & novum dissidii alimentum erat, importuno prorsus tempore, cum vix soluto conventu nunciatum esset, Turcarum antesignanos duces cum parte copiarum, ad Belgradum consistere, *Solimanum* consequi cum robore exercitus, Savum, & Danubium sterni pontibus, & Hungariam designari. Missa quidem confestim mandata ad Præfectos arcium, quæ Savo vicinæ erant, ut hostem transitu arcerent, sed hi ob rerum omnium, quæ ad defensionem spectant, penuriam, missionem petiere, nemoque erat, qui subrogari cuperet, aut, qui oblatam provinciam vellet adire, ipse Colocensis Archi-Episco-

1526.

etiam coram nobis, quod si aliquid regno eveniret, id Suæ M. imputari non posset. Et ita comœdia finita est, cum protestationibus vasallorum contra Regem, & Regis contra vasallos. — Dicunt, exeat Rex in campum, & Rex non habet calceos, ne dicam apparatum ad exeundum in campum. Hoc fecerunt, ut, ubi casus venerit, culpam omnis mali in regem conjicere possint. Nos Oratores interposuimus nos, & aliquantum sermonem habuimus, & ipsis relictis discessimus. Nunc omnes, vel major pars Procerum determinarunt a Curia regia discedere, & relinquere regem in majori confusione. Tristis profecto regni ad interitum properantis facies.

ſcopus, cui in ea ditione armorum præfectura erat credita, hac ſe abdicare parabat. Deerat, qui illi ſubſtitueretur, invitati ſunt, Christophorus *Frangepanius*, bello Veneto clarus, & Nicolaus a *Salmis*; uterque ſplendidum onus detrectavit, quod nec miles, nec commeatus, nec pecunia in promtu eſſent; regis conſiliarii, plerique rei militaris expertes, tempus deliberando terere, nihil decernere, &, ſi quid decreſſent, nemo repertus, qui exſequeretur, ipſe Rex, magnitudine præſentis periculi attonitus, obtorpuit. Turcæ interea, trajecto Savo, caſtrum S. *Demetrii* obſedere. Nuncius Apoſtolicus cum Colocenſi Archi-Epiſcopo, hoc tempus occupans, auctor noſtris fuit, ut, quando Savum cuſtodire neglexiſſent, ſaltem Petrivaradinum, id enim hoſtem morari poterat, militem, annonam, & reliquum belli apparatum, mature mittant, & Danubium claſſe inſternant, ita futurum, ut, cum hoſtis iſtic adhærere cogetur, domi omnia ad reſiſtendum parari, & auxilia ab exteris adeſſe poſsint. Verum, & naves deerant, & claſsiarii ob negata ſtipendia diffugerant, nulla etiam tormenta, niſi privatorum in promtu, & hæc longinquius primum advehenda. Aucta eſt cum metu, animorum perturbatio, poſt occupatum caſtrum Demetrii, tum vero cruentus gladius per regnum circumlatus, quo omnes armorum capaces ad bellum conciri mos fuit; Rex vaſa argentea 1526.

Judæis pignori locare coactus, ſupellex Ec-
1526. cleſiarum corraſa ad cudendam pecuniam, cui feriundæ vix tempus ſuppetebat, miſsi ad Ferdinandum Archiducem Auſtriæ, Carolum Cæſarem, Regem Galliæ, a) & reliquos Prin-
ci-

a) Plenæ commiſerationis ſunt litteræ, quas ad eum dederat. *Certiſsima*, ſcribit, *fama eſt, Turcorum tyrannum numeroſiſsimo exercitu, ingeniisque* (tormentis) *bellicis, ac commeatu inſtructiſsimo* — *ita paratum, ac animatum venire, ut nobiscum non de unius, vel alterius arcis finitimæ expugnatione, ſed de totius regni noſtri poſſeſsione ſit certaturus. Imbecillitatem vero rerum noſtrarum ſerenitas veſtra tum alias ſæpe intellexiſſe potuit, tum ex his litteris noſtris intelliget. Sumus omnino impares tanti hoſtis conatibus, in cauſa eſt diutini belli impenſa. Omnes enim regni noſtri proventus, in tuendis arcibus, Turcis oppoſitis, conſumti ſunt, privatas ſubditorum opes, atque animos eadem calamitas afflixit; hoſtis autem conditio, quantum roboris, & incrementi, per hos annos acceperit, ſerenitati V. notiſsimum eſt. Quo igitur in tanto diſcrimine me vertam, aut cujus auxilium implorem, & Rex, & Chriſtianus, niſi ad reges Chriſtianos, præter Deum, habeo neminem. Quare S. V. oramus, atque obſecramus, velit communibus periculis conſulere, & nobis — id ſubſidii*
quod

cipes nuncii cum litteris, auxilium rogaturi, Comitatibus imperatum, ut copias proximis 1526. Comitiis decretas, summa celeritate cogant, Palatinus, & Colocensis Archi-Episcopus, ex vicinis provinciis militem jussi colligere, & Eszekinum proficisci, sed cum Nobiles, nisi Rex adesset, signa illorum sequi renuerent, Palatinus rusticanam solum turbam ducens, Quinque-Ecclesiis primum hærere, post, cum nemo vellet imperata facere, ad regem reverti coactus est. Erexit non nihil animos Colocensis sedulitas, qui cum mille peditibus, quingentis equitibus, & paucis, quos nancisci poterat, navicula riis, quocunque periculum vocaret, se paratum esse nunciaverat, plus animi, quam virium habens. Nuncius quoque Apostolicus, qui jam antea Hannibalem Carthaginensem in Moraviam miserat, ut ære Pontificis militem, pugnæ pedestri assuefactum, conscriberet, hominem tanto magis accelerare jussit, quanto propius periculum jam instabat. *a)*

---

quod plurimum poterit, & quam celerrime mittere. Nos id, quod poterimus, libenter præstabimus, ibimus obviam hosti cruentissimo, atque oppetemus mortem, si opus fuerit, pro Christo, & miserrimis Christianis &c.

a) Litt. regis ad omnes Prælatos, Magnates, Abbates, & Capitula. 23. Jun. & Baron. Burgio 19.

1526. Sub hæc hostis, cum nemo esset, qui resisteret, Petrivaradinum obsederat, & XV. Julii semel, iterumque assultu in seram noctem producto tentavit, sed accepta mille *Janiczerorum* clade rejectus, & pari jactura a vado Danubii repulsus est, quod Colocensis, quadraginta naviculis, nostri *Nazadas* vocant, ope mille equitum, cum tribus rusticorum millibus aliquamdiu tuebatur, cum vero hostis vires in dies magis accrescerent, Bachiam se recepit, ut se Regi facilius conjungeret. Turcæ occupato vado, & *Futakino* exusto, jam utramque Danubii ripam tenebant, in quamcunque vellent partem libere, & impune divagaturi. Id nostris tandem veternum excussit. Rex XX. Julii postremum reginæ colloquutus, Buda excessit, comitatu adversus tam potentem hostem exiguo; præter bis mille enim & quingentos pedites, ducentos solum loricatos, & mille levis armaturæ equites ducebat, duobus infra Budam milliaribus stationem defigens, cum ut reliquis tempus conveniendi daret, tum ut missis per Comitatus nunciis oscitantes accelerare juberet; Zapolyæ mandatum, ut trajecto Danubio, cum Transsilvanis, & Siculis, a tergo hostem lacessendo moraretur, donec plures ad signa con-

19. & 30. ejusd. Brodericus in Descript. cladis Mochacsianæ. Vide etiam annal. P. V. pag. 97. — 103.

confluerent. Primi omnium adfuere quater mille pedites ære pontificio in Moravia, & Bohemia conscripti, hos Poloni mille, & quingenti mox consequuti sunt; tum Episcopi plures, quam e Magnatum numero, cum suis copiis, paulumque post Georgius, Zapolyæ frater, mille, ducentos pedites, & trecentos equites adduxerat, Palatinus paucos primum asseclas habuit, major postea confluentium sensim numerus fuit. Petrivaradino interim a Turcis expugnato, id unum supererat, ut *Dravum* in potestate haberemus, id Palatino commissum, & aliquot Optimates cum Nobilibus adjuncti, Zapolya monitus, ut, neglecto priore mandato, quo hostem a tergo lacessere jubebatur, cum suis, & quoscunque per iter offenderet, ad castra regia *Tolnam* properet, verum ille retentis apud se, qui ad regem proficiscebantur, & contraria mandata prætexens, jam tum suspicionem de se plerisque ingesserat, quasi clam cum hoste sentiret, a) Optimates autem cum Nobilibus, pri- 1526.

a) Litt. Bar. Burgio. *Sive Vayvoda* (Zapolya) *cum Turco intelligentiam habeat, sive non, Rex, nisi fugam arripiat, male incidet in manus populorum suorum* &c. Communem hanc opinionem tunc fuisse, Istvanfius l. 8. utcunque indicat, & luculentius ex litt. Ferdinandi anno 1527. fer. 2. prox. post OO. SS. editis patet ubi

vilegio suo, & more, sub regio solum vexillo militandi, se tuebantur, & cum Palatino proficisci detrectabant. Ita Dravi defensio, qua hostis detineri poterat, temere neglecta fuit. Colocensis, qui cum suis proximus hosti, excubabat, cognita hac desidia, infelicem exitum præsagiens, autor regi erat, ut misso ad *Solimanum* oratore, de conciliande pace, oblato etiam, si aliter impetrari non posset, tributo quotannis pendendo, ageret. Nec Proceres, qui cum Rege erant, ab hac alieni fuere, sed Nobilitatem veriti, invidiam ex turpi pace orituram, connivendo malebant in Regem, quam se, derivari. Jam Turcæ classem ad *Erdödium*, non longe a Danubii, & Dravi confluente applicuerant, *Esszekinum* a nostris desertum fuit, & Zapolya, etsi prope quadraginta millia sub signis censeret, infra *Szegedinum* moras trahebat. Rex tandem suorum importunitate victus, XIV. Augusti ex

1526.

S.

---

ubi hæc de Zapolya: *ex eo, quod idem immemor fidei, & fidelitatis suæ, quam serenissimo condam domino Ludovico regi fratri, & sororio Regiæ Majestatis, domino suo naturali debebat, ad tuendum, defendendum, ac protegendum caput, & personam ipsius regis, sæpius tam per litteras, quam nuncios vocatus, nequaquam venisse, sed potius post miserandum casum, coronam regni Hung. — pro se usurpasse, vendicasse ac occupasse dignoscitur* &c.

S. Georgio non longe a *Tolna* movens, caſtra ad *Mohácsium* defixit. *a*) 1526.

XI. Hic anceps iterum de conſtituendo duce, qui a rege copiis ſupremo imperio præeſſet, orta conſultatio. Lectus eſt Paulus *Tomory*, Archiepiſcopus Colocenſis, invitus licet, & reluctans; additus ei collega eſt Georgius Scepuſienſis, frater Zapolyæ. Uterque antrorſum magis movere juſsi, caſtra ſeorſim opportuno loco metati ſunt; regia non longe aberant. Franciſcus Batthyanius Croatiæ Banus, propediem cum ſuis adfuturus ſperabatur, Zapolya, & Chriſtophorus Frangepanius, nunciabant, ne Rex pugnæ copiam prius faciat, quam ipſi cum ſuppetiis adeſſent, idem regni Cancellarius Brodericus ſuadebat, e re publica videri, ut copiæ in tutiorem interea locum, aut, ſi neceſsitas poſtulet, retro penitus ducantur, alioquin præſtare, ut ali-

---

a) Brodericus l. c. & in epiſt. ad reginam. *Miraretur M. V. conſilia noſtrorum, ſi intereſſet, quia forte omnes volare ſe poſſe credunt ſine alis, & me, quia cautius loquor, & tam M. regiæ, quam ipſis conſulo, cavendum, deſperatum, timidumque appellant. Utinam mea deſperatio eſſet ſine cauſa, non mihi certe timeo, ſed regi, & regno, & maxime regi, cui non video, quod adhuc aliqua immineant a ſuis pericula. Neque poſſum mihi perſuadere, noſtros ea, quæ faciunt, regem his periculis objiciendo, facere conſulto in regis perniciem, ſed, quod ita eum progredi, & hæc, quæ agit, agere melius exiſtiment, &c.*

aliqua regni pars hosti vastanda destituatur, 1526. quam totus exercitus cum rege pereat, quod collatis cum hoste viribus, supra ducenta enim millia esse ferebantur, fere necessarium erat. Fuisset consilio huic fortasse locus, si Zapolya aut citius hæc nunciasset, aut inutiles moras ad *Szegedinum* non traxisset, at nunc, postquam *Solimanus* superato Dravo, duobus solum milliaribus a nostris abesset, & Nobiles, qui in primis castris erant, pugnam importune poscerent, serum id erat, mutanda consilii ratio fuit, castra regia aliis conjuncta, & omnia ad prælium comparata, rege, dum apposita capiti galea solito magis obpallesceret, quasi casum suum præsentiente. Ad manus XXIX. Augusti ventum, victoria primum a nostris stetit, post, ubi incauto fervore ultra, quam par erat, in hostem penetrant, & sesqui hora certamen fortiter sustinent, numero circumfusi, in fugam aguntur. Cæsi magnam partem Episcopi, Barones regni, & flos Nobilitatis, pauci cum Palatino evaserant, captivi contra datam fidem trucidati, & castra direpta. Rex, ubi aciem inclinare vidit, receptum Quinqueecclesias parabat, sed, dum per paludem in adversam ripam eluctari nititur, resupino equo in coenum prolapsus, armorumque pondere oppressus, intestini dissidii victima occubuit. *a*) So-

---

a) Brodericus l. c. Vide etiam Pray annal. Par. V. pag. 117. & sequ.

Solimanus, cognita nostrorum fuga, dolum subesse ratus, indulta suis quiete, aliquamdiu ad Mohacsium hæsit, convulsis postea signis, fugientium vestigiis insistens, Budam, quin uspiam mora illi injecta fuisset, venit, qua occupata, dimissis in varias partes copiis, vastitatem usque Jaurinum circumtulit. Nuspiam hosti, quam ad *Marothum*, quo ingens hominum copia securitatis causa confugerat, restitum, quibus ad extremum superatis, cæsisque actum erat de Hungaria, nisi Solimanus, accepto de turbis, in Asia minore exortis, nuncio, redire coactus fuisset. Id Hungariam servavit. Strato igitur ad Pestinum ponte, abductisque secum Apollinis, & Herculis, quas Mathias Corvinus ex ære, miri operis conflari jusserat, statuis, & regia Bibliotheca, quod in barbaro mirum videri debet, magno litterarum damno expilata, quidquid inter Danubium, & Tibiscum porrigitur, igne, & ferro fœde populatus, ducenta hominum millia in captivitatem abduxit. 1526.

Regina accepto cladis nuncio, vix tantum spacii, ut Pontificem de casu mariti edoceret, nacta, Posonium cum Nuncio Apostolico, paucisque Proceribus, trepide se contulit, a) & missis quaquaversum per provincias li-

a) Litt. reginæ ad Pontif. *Datum Budæ, immediate post conflictum.*

litteris, omnes, ut in fide constantes essent,
1526. cohortata est, spemque fecit, auxilii a fratribus suis, Cæsare, & Ferdinando adfuturi, quo hostes externi, & intestini, si quid contra jus, & libertatem regni molirentur, reprimi, & in officio contineri possint. *a*) Zapolya interim, qui ad id tempus cum justo, & instructo exercitu, *b*) Szegedini morabatur, ut exitum pugnæ, hostemque Buda recedere comperit, non modo in palantem, & spoliis onustum, ut fieri poterat, invectus non est, sed metum simulans, *Tokainum*, erat id juris illius oppidum, in montana se recepit, quo dum magna Nobilium pars, securitatis causa confluxisset, statuit *Verböczio* auctore, qui abhinc, quam Buda fugere coactus erat, lateri illius constanter adhæsit, consilia sua de regno sibi as-

a) Ltt. reginæ Poson. s. d. *Nam certi sitis, quod nos una cum dominis fratribus, & Consiliariis, ac majori parte regni hujus, jus, & libertatem vestram, — & unumquemque vestrum in libertatem vestram vindicabimus, habebitisque auxilio Dei, qui vos, & libertatem vestram — defendat, protegat, & tueatur.* &c.

b) Litt. Ablegator. Comitat. Heves, Gömör, Borsod, Thorna, & Abaujvar, ex Miskolz 13. Sept. *Nos cum omnibus vicinis dominis, & fratribus nostris, quanto magno poterimus apparatu castra metabimur, usque ad adventum D. Vayvodæ, qui per litteras suas, & nuncios, certa fide nobis promittit, quam citissime potest, se ad nos cum numeroso, & instructissimo exercitu venturum.*

afferendo, diu ante jam agitata, ad exitum perducere. Initium a largitionibus factum. 1526.
Et erat, unde has fumeret. Nam præter fodinas auri, & argenti, proventus etiam regios fere plerosque, quos in pignore prius habebat, nunc fuos fecit, patrem fuum Stephanum imitatus, qui arces fidei fuæ a Mathia Corvino creditas, ab hujus obitu, una cum argentea regis fupellectili, in fuos ufus convertit. *a)* Hinc illæ divitiæ, quibus fpem regni aliquando obtinendi, jam a patre ad hanc concitatus, *b)* tacite alebat.

Ut autem fufpicionem ambitus ab fe amoliretur, monuit Reginam, ut convocatis Ordinibus quamprimum orbitati regni confultum vellet. An, ut fufpicio erat, & cujus rumor jam in conventiculo Hatvanenfi diditus fuit, hac ratione animum reginæ fibi conciliare voluerit, fenfimque ejus nuptias ambire, ut-

---

a) Thurnfchwam in memoriis fuis Mff. Wie auch Grof Stephan, des Janos (Zapolya) Waida Vatter, fo König in Ungarn worden, alle Schlöffer, fo König Mattjas, eingezohen, und dem Stephan zu treuen Händen gelaffen hat, auf die letzt für fich felbft behalten, auch hat gemelter Stephan all des Königs Mattjas Silber Gefchier, gulden gebieth, und anderes zu wegen gebracht, wie man bey feinem Sohn, den Janos, fo nach dem Ludovico eingedrungener König geweft, offentlich gefehen hat, mit dem Raben.

b) Vide teftimonia de hoc annal. Hung. P. V. pag. 119.

ut facilius ad regiam dignitatem eluctari pos-
1526. sit, non habeo, quod pro comperto affirmem. Illud certum, reginam longe alienam fuisse ab hoc proposito, licet consilium illius sequuta, cum Palatino, cujus id ex lege erat, regni Ordines Comaromium pro XXV. Novembris convocarit, & Zapolyam in Transsilvaniam, ut idem cum provincialibus faceret, proficisci jusserit. *a)* Facile intelligebat, si mandatis morem gereret, rationes sibi magnopere conturbari, futurumque, ut Ferdinandus, cui Regina studebat, & in quem potior Optimatum pars, sororis defuncti Regis titulo, quam in matrimonio habuit, aperte propendebat, spem regni sibi penitus succidat. Quare, ut Reginæ, horumque consilia anteverteret, ipse arrogato sibi contra fas jure Palatini, Comitia Albam regiam in V. Novembris indixit, absfuturis gravissimas pœnas comminatus. Qua una re suspicionem, quæ dubiis hactenus indiciis nitebatur, quasi Regem Ludovicum de industria in nuperno prælio destituerit, ut regno potiri posset, de se jam in Conventiculo Hatvanensi conceptam, opere ipso confirmasse, plerisque visus est.

XII.

---

a) Litt. reginæ ad Zapolyam. *Quare hortamur fidelitatem vestram, & rogamus, ut statim acceptis præsentibus hominem suum sine mora ulla in Transsilvaniam expedire, & conventum illis indicere velit, ne in adventum oratoris nostri sint in mora. Aliud fidelitas vestra ne fecerit.*

XII. Itaque regnum, quasi ad cladem recens acceptam, aliquid deesset, bifariam scissum est; pars Reginam, pars Zapolyam sequebatur, illa æquitati, hæc factioni innixa, cujus molitiones ut Regina mature retunderet, missis iterum ad Comitatus litteris, omnes ad constantiam, &, ne se a Zapolya, spe libertatis in fraudem induci sinerent, exhortata est, a) regnique Magnates, quos ab eventu pendere videbat, conciliare sibi studuit. Fuere inter hos post Palatinum, præcipui a clade superstites, Comites de S. Georgio, & Chri- 1526.

a) Litt. reginæ Poson. f. d. Indixeramus unacum D. Palatino, secundum Decretum, & libertatem hujus regni, generalem Dietam pro festo Catharinæ V. & M. in Komaron celebrandam, ut in ea ipsa Dieta de salute rei publicæ, de defensione regni, de libertate vestra, & totius Nobilitatis conservanda, communibus votis, pari consilio ageretur, tractaretur, & concluderetur. Ipse autem Vayvoda Transsilvanus, paucis quibusdam dominis, nonnullaque Nobilitatis parte, sibi muneribus, & promissis conciliata, contra Decretum regni, contra libertatem Nobilitatis, aliam Dietam sub gravissimis pœnis ad festum B. Emerici Ducis, ad Albam regalem promulgari fecit, eo animo, ut in Alba regali se in regem, non secundum libertatem regni, sed ex paucorum, quos sibi adscivit, voto, & electione creari, & corona regia, quam jam pridem in potestate habet, coronari faciat. &c.

1526. Christophorus Frangepanius, qui quamcunque in partem se dedissent, auctoritate sua magnum ubique pondus addituri erant. Hunc, ut cum Croatiæ, Sclavoniæ oratoribus ad fratrem Ferdinandum destinatis, *Haimburgum*, duobus stadiis Posonio dissitum, veniret, invitaverat. *a*) Adfuit, & primum in partes Ferdinandi utcunque videbatur inclinare, post vero, incertum qua de causa, ad Zapolyam transiit, magnoque ei ad consequendum regnum adjumento fuit. Rem hucusque adductam Zapolya tanto magis urgere cœpit, quanto verisimilius cupiditati suæ a comitiis Bohemicis in 24. Oct. promulgatis, remoram positum iri videbat. Nec enim dubium erat, quin Ferdinandus, etsi Albertum Bavarum æmulum haberet, se-

a) Litt. ejusd. ad Frangepanium. *Quare hortamur, eidemque committimus, ut posthabitis aliis suis omnibus, & negotiis, ad M. nostram, una cum suis Collegis sine mora venire velit & debeat, ita, ut die Dominico proxime sequenti, vel secunda ejus diei in Haymburga constitui possit. Aliud ne feceritis. Dat. Poson.* 1526. Dies abest, sed cum fratrem suum archiducem solum vocet, videtur ante 24. Octob. ante, quam Rex Boh. esset electus, scripta fuisse. Ad Comites vero S. Georgii eadem de causa Posonio scripserant Oratores Ferdinandi, *Christophorus* Episc. Labacensis, administr. Seccovien. Barones, Wilhelm. de *Zolking*, & Joan. de *Lamberg*, Georg. de *Herberstein* Eq. Erasm. de *Dornberg*, & Steph. de *Pemflingen*.

secundum vetera pacta, inter Bohemos, & Auſtriacos inita, Rex eligendus, & regni illius vires in ſe, quo minus regno potiatur, converſurus eſſet. Itaque clam apud Bohemos agebat, *a*) ne Ferdinandum eligerent, tum, ubi dies conventui præſtitutus adventabat, Budam primum, mox Albam profectus, ante Comitiis quam initium eſſet factum, corpus defuncti regis, quod regina vidua *Czetricii* regis Cubicularii opera, Albam perferri curaverat, ne triſtis recordatio innocentis regis, conſultantium animos immutaret, qua ſubito fieri poterat pompa, tumulo condi juſsit. 1526.

Finita humatione actum eſt, de rege eligendo. Interfuit Comitiis etiam orator Polonus, ſuaſitque, ut ex natione ſua, quem ſolio dignum arbitrarentur, regem optent, id adeo regem ſuum cupere, qui, quantum in ſe erat, vix admiſſurus eſſet, ut exterus præ Hungaro eligatur. *b*) Utrum ex mandato regis,

a) Litt. anonymi, qui Comitiis interfuit. *Credimus Joannem regem habere intelligentiam & cum Principibus Boh. & Moraviæ. Diviſi enim ſunt, & magna pars adhæſit Pernſtenſzki.*

b) Id. ibid. *Venerat orator regis Poloniæ, qui etiam Nobilitati inſinuaverat, ut Hungarum, & non alienigenam regem crearent, qui, quantum in ſe eſſet, regem exterum non admitteret.*

1526. gis, quem ceteroquin Domui Austriacæ addictum esse constabat, an ab aliis subornatus, id ageret, etiam serius postea dubitatum fuit. Venerant quoque sub idem fere tempus oratores a Ferdinando Archiduce Austriæ, qui Principis sui jus in Hungariam ex pactis inter Fridericum III. Imperatorem, & regem Mathiam Corvinum, olim initis, & ab Ordinibus regni roboratis, tum per Maximilianum, & Wladislaum regem nova conventione firmatis, propugnabant. His nihil prius responsum, quam Zapolya, præsentibus paucorum Comitatuum nunciis *a*) electus, & XI. Novembris coronatus fuisset. *b*) Tum facessere jussi cum mandatis, nunciarent Ferdinando, ne Comitia indicere, pedemve regno inferre ausit, si faceret, hostem declaratum, & cum dedecore proturbatum iri. *c*) Fortassis, si oratores jus Ferdinandi, qui originem a feminea Arpadi linea duxerat, in medium promere, tuerique novissent, facilius Status & Ordines a Zapolya abstractos in

a) Id. *D. Vayvoda secundis diebus Martini coronatus est in regem magno omnium consensu, qui affuerant, fuerunt autem de vicinis Albæ Comitatibus, ut sunt Simeghien. Szaladien. & castri ferrei, non tamen multi.*

b) Litt. Joan. Doczy Thesaurarii ad Cassovien. *D. Vayvoda sabbatho in profesto S. Martini Episc. declaratus, ipso autem die Martini coronatus in regem.*

c) Idem anonym

in ſuas partes adducturi erant. Utcunque autem id ſit, Zapolya illis digreſsis, ſcripſerat ad regem Poloniæ, hunc enim ante alios ad novam dignitatem ſuſtentandam, ſibi neceſſarium eſſe exiſtimabat, ſe diu, multumque reluctantem, communi omnium voto, jugum imperii ſuſcipere coactum fuiſſe. a) Regina interim, & qui cum ea erant, erant autem præcipui ex regni Prælatis, & Baronibus, b) ut primum Zapolyam pro Conventu Albam regiam accelerare intellexit, ipſa quoque Comitia, quæ prius Comaromium indixerat, Poſonium traduxit, ubi Ferdinandus, a Bohemis jam in regem cooptatus, Rex etiam Hungariæ, licet abſens, unanimi conſenſu ſalutatus eſt. c) 1526.

a) Ex *Minuta*, ut dicitur, epiſtolæ ad regem miſſæ, cui hæc addita ſunt: *Majeſtas V. poterit demere, quæ ſuperflua ſunt, vel addere, ſi quid deſiderari poſsit.* Et mox: *Calcedonenſis ſervitor.* Videtur Ordinis Eccleſiaſtici, & Epiſc. *titularis* fuiſſe.

b) Anonym. cit. *Regina eſt adhuc Poſonii cum iisdem dominis, qui prius cum ipſa fuerunt, ſunt autem Palatinus, Franciſcus Batthyan Chriſtophorus Comes (Frangepan) Comites de S. Georgio, Epiſcopus Veſzprimienſis Cancellarius, D. Thurzo & plerique alii, quorum conſilium, & deſiderium eſt, quod Ferdinandus, Rex Hungariæ creetur.*

c) Sommersberg Tom. II. rer. Sileſ. pag. 394. Goldaſt. Tom. III. Conſtit. Imper. pag. 494.

Huc tandem factio, clandestinis tot an-
1526. norum molitionibus sustentata, evasit, ut Hungaria, quæ intestinis motibus quassata, jam diu simulacrum potius regis, quam regem habebat, duos repente acciperet, *a)* qui nascendi conditione, juris prærogativa, & viribus dispares erant. Ferdinandus vetusta Majorum, inter quos sex Imperatores, prosapia clarus, Zapolya equestri quidem genere, sed tenui domo, editus: *b)* ille, præterquam quod
ei

Balbin. Epit. rer. Boh. c. 12. Widemann in Actis Conventus Olomucen.

a) Cod. jur. patr. Zapolyam e regum numero excludit, cujus autoritatem si & ego sequar, peto, ne id mihi vitio detur. Nec enim hæc duo; *regem*, & publicum *regni hostem*, qualis Zapolya per status regni declaratus erat, satis scio conjungere. Certe diploma Ferdinandi anno 1527. die 30. Nov. Strigonii editum, ita diserte de Zapolya: *unde etiam per nos, ac dominos Barones, totumque regnum nota infidelitatis perpetuæ ac criminis læsæ majestatis, in proxima Congregatione generali, pro felici coronatione nostra, Albæ celebrata, publice est condemnatus:* de quo tamen altum silentium in Decreto Comitiorum dicti anni.

b) Thurnschvamii Memoriæ Mss. Ehe ich auf die materia kom, seynd zwey Brüder gewest der ältere Emrich Deák, und Stephan, der Emerich Deák ist bey Matyas Zeiten in der Ungarischen Freystadt Szakmar-Bánya genannt, Kammergraf gewest, wie die Tafel in der Kirchen alda
anzeigt

